EBBE VILBORG

ETIMOLOGIA VORTARO DE ESPERANTO

VOLUMO 4: N – R

ELDONA

AB/I (f; RE): A *rob* (kp *rapacious* "-ema"), F *ravir* (kp *rapa*
ema"), G *rauben*, I *rap/ire, -inare*, Po *rabowac'*, (H *robar*, kp *r*
ña "-o", *raptar* "perforte forrabi"); L *rapere*. Jam delonge riga
ta kiel kompromisa formo: laŭ Collinson 1959, 9 kruciĝo d
rauben, F *ravir, dérober* ("ŝteli") kaj H *robar*; laŭ Waringhie
67, 48 kaj LV 80 interadaptiĝo de G *rauben* kaj F *ravir* (sam
erdahelyi 1987, 125); laŭ Yamasaki, kontraŭe, el A *rob* ku
nĝo *o* > *a* … n neglekti
formon … radiko, pr
ntante k …)IL, *-b-* ki
AG). ¶ … sto"). – 189
pac- (kp … *per*.
GPo unufla … mileco estas h
zarda. G *ra* … ", el pĜ **riub*
(disvastiĝis … H *robar*, I *rub*
"ŝteli"; el F: … F *ravir*, I *rap*
pere de L v … rte ekpreni, t
al si", par. a … *ravi*; samfamil
estas ank.

ABARB/O (1; RE): A *rhubarb*, F *-e*, G *Rhabarber*, Po *rabarbar*,
(H *ruibarbo*); L *rheubarbarum*. Bazita sur GIPo; la ellaso de -
aŭ AF) evitigas kolizion kun la sufikso *-ar* kaj la radiko *barba*
Io *rubarb/o*, Ie *-e*, Ia *rheubarbaro*.

El Gr *rhêon* s.s. (> L bot. *Rheum*) kun var. *rha*, kompletigita per Gr adj. *bárba*
"fremda" (vd. *barbaro*); la 'fremda' lando aludata estis probable la regionoj ĉ
kaŭ Nigra Maro.

ABAT/O (f; RE): A *re/bate*, (H *-baja*), F *ra/bais*, Po *-bat*, G *R*
tt, I *ribasso*. Formo laŭ GPo; *re-* havus malpli fortan apogo
j donus kolizion kun *re/bat/o*. Kombinita ps-pf *ra-* [*re-* + *ab-*].
06ab, 1907 *rabas/o*. ¶ Io =, Ie *rabatte*, Ia *disconto* (< A *discou*
sconto), *reduction*.

El I komerca termino *rabbatto*† s.s., subst. de *rabbattere* "†redukti prezojn", p
pr. "malaltigi" el la L elementoj (vd. ps-pf *re-*), *ab-* (vd. ps-pf *ab-*) k *battu*
"bati" (vd. tiun). – La F formo estas ligita kun *baisser* "malaltigi", HI kun

EBBE VILBORG

ETIMOLOGIA VORTARO DE ESPERANTO

VOLUMO 4: N – R

ELDONA SOCIETO ESPERANTO
MALMÖ 1995

Ebbe Vilborg:
ETIMOLOGIA VORTARO DE ESPERANTO
Volumo 4: N – R

Eldono: Eldona Societo Esperanto
Malmö 1995
Kompostado: Omnibus, Tyresö
Kovrilo kaj grafika aranĝo: Franko Luin
Preso: Kristianstads Boktryckeri 1995

ISBN 91 85288 22 5

ETIMOLOGIA VORTARO DE ESPERANTO

Klarigo de signoj

*	ĉe pralingva radiko aŭ vortformo indikas neatestitan, nur supozatan formon
*	ĉe Interlingua-formo indikas vorton ne troveblan en Interlingua -English Dictionary
†	arkaikiĝinta aŭ malofte uzata vorto [formo]
>	evoluis al
<	evoluis el
=	post la sigloj Io (Ido), Ie (Interlingue), Ia (Interlingua) indikas, ke la responda vorto en la resp. lingvo havas formon identan kun la Esperanta
[ ]	Interkrampe estas metataj proksimumaj prononcindikoj, bazitaj sur la Esperanta alfabeto; rimarku la jenajn signojn:
ó	(ktp) indikas lokon de la akcento
ô	(ktp) indikas nazalan vokalon
o:	(ktp) indikas longan vokalon
ä	indikas vastan antaŭan nerondan vokalon (A *a* en *fat*)
e'	indikas mezvastan centran nerondan vokalon (A *a* en *about*)
ö	indikas mezvastan antaŭan rondan vokalon (F *eu* en *neuf*)
c	indikas la palatal-alveolaran frikativon signitan per *ch* en G *ich*
dh	indikas voĉan dentalan frikativon (A *th* en *the*)
th	indikas nevoĉan dentalan frikativon (A *th* en *thing*)
k'	(ktp) indikas aspiracion de la koncerna plozivo
l'	indikas moligitan l-sonon kiel en I *figlio*
n'	indikas moligitan n-sonon kiel en F *baigner*
n̲	indikas voĉan nazalan velaron (A *ng* en *ring*)
1-8	indikas la numeron de tiu Oficiala Aldono (OA), en kiu la koncerna radiko estas oficialigita.

Sigloj de vortaroj kaj aliaj fontoj

AdA	Aktoj de la Akademio
Ald	Aldono al la Dua Libro (1888)
Be	de Beaufront, Dictionnaire Espéranto-Francais (1902)
BEsp	British Esperantist (periodaĵo)
BRO	Baza Radikaro Oficiala (AdA 1968-1974)
Du	Dua Libro de l'Lingvo Internacia (1888)
EBV	Esperanta Bildvortaro (1988)
EdE	Enciklopedio de Esperanto (1933)
EG	Meza Vortaro Internacia-Germana (1889)
E-isto	(La) Esperantisto (periodaĵo 1889-1895)
Ekz	Ekzercaro
FE	Franca Esperantisto (periodaĵo)
FK	Fundamenta Krestomatio (1903)
Fund	Fundamento de Esperanto (9-a eldono 1963)
GD	Waringhien, Grand Dictionnaire Espéranto-Francais (1957)
GE	Zamenhof-Jürgensen, Wörterbuch Esperanto-Deutsch, 1-a eld. (1904)
Jü	Jürgensen, Wörterbuch Esperanto-Deutsch, 3-a eld. (1909)
Jü 1	= *GE*
Ka	Kabe, Vortaro de Esperanto (1910)
LInt	Lingvo Internacia (periodaĵo)
LR	Lingvaj Respondoj (3-a eld. 1936)
LV	Waringhien, Lingvo kaj Vivo (1959)
LZ	Leteroj de Zamenhof, eldonis G. Waringhien (1948)
Mart	Marta (tradukis Zamenhof)
MT	Malnova Testamento
OA	Oficiala Aldono (1-8)

OVE	Grenkamp, Oficiala Vortaro de Esperanto (1937)
PAG	Plena Analiza Gramatiko de Esperanto (1980)
Par	Kongresaj Paroladoj de Zamenhof (I-VIII)
PF	de Beaufront, Manuel Complet (1892)
PG	Parnasa Gvidlibro (1932)
PIV	Plena Ilustrita Vortaro (1970)
PL	Planlingvistiko (periodaĵo 1981-1986)
PlG	Plena Gramatiko de Esperanto (2-a eld.,1938)
PR	Poŝa Lernolibro por Rusoj (1890)
Prov	Zamenhof, Proverbaro Esperanta (1961)
PV	Plena Vortaro (1934)
PVS	Plena Vortaro, Suplemento (1954)
PVZ	Plena Verkaro de Zamenhof, vd. Bibliografiaj indikoj
Rabe	Rabeno de Baĥaraĥ (tradukis Zamenhof)
RE	Plena vortaro Rusa-Internacia (1889)
Rev	La Revizoro (tradukis Zamenhof)
ScR	Scienca Revuo
Un	Unua Libro (1887); Un R = rusa eldono; Un Po = pola eldono
UV	Universala Vortaro (1894)
Ve	Verax, Enciklopedia Vortareto Esperanta (1910)
Wü	Wüster, Enciklopedia Vortaro Esperanta-Germana (I–IV, 1923-1929)

Kelkaj publikigaĵoj de la unuaj jaroj estas markitaj per la respektiva numero donita de Zamenhof:

N-ro 14 1888: Grabowski, La neĝa blovado. Varsovio.
N-ro 15 1888: Einstein, La lingvo internacia als beste Lösung des internationalen Weltspracheproblems. Nürnberg.
N-ro 30 1889: de Wahl, Princino Mary. Varsovio.
N-ro 37 1890: Grabowski, Kondukanto...de l'interparolado. Nürnberg.
N-ro 53 1892: de Beaufront, Manuel complet de la langue internationale Esperanto. Epernay.

Mallongigoj de lingvoj

A	angla
Aŭs	aŭstra germana
Av	avesta
Bg	bulgara
Ĉ	ĉina
Ĉe	ĉeĥa
Da	dana
Eo	Esperanto
eo	Esperanto (ne oficiala vorto)
F	franca
Fi	finna
Fk	franka
G	germana
Gr	greka (= helena)
Gt	gota
Gv	gvarania
H	hispana
HE	hindeŭropa pralingvo
(H)E	hindeŭropa radiko atestita nur sur eŭropa teritorio
He	hebrea
Hi	hindia
I	itala
Ia	Interlingua
Ie	Interlingue (Occidental)
Io	Ido
Ir	irlanda
Is	islanda
Ki	kimra
L	latina
Li	litova
Lt	latva
Nd	nederlanda
Nl	Novial
No	norvega
Oc	okcitana
P	portugala
Pe	persa
pEo	pra-Esperanto
pĜ	praĝermana
Po	pola
pSl	praslava
R	rusa
Rm	rumana
Sa	sanskrita
SK	serbokroata
Sk	skandinava
Sv	sveda
Us	usona angla
Vp	Volapük

La koncerna nomo de lingvo estas ofte kompletigata per aldono signanta epokon aŭ nivelon, ekz. por la latina: L mez., L vulg. ktp. Tiuj aldonoj estas klarigataj en la listo de ceteraj mallongigoj.

Transskriboj

Transskribo de la helena alfabeto:
a, b, g, d, e, z, ê, th, i, k, l, m, n, x, o, p, r, s, t, y, ph, kh, ps, ô. Vortkomenca vokalo aspiraciita estas signata per h (*hypó);* tiu litero ankaŭ sekvas vortkomencan r- *(rhódon).*

Transskribo de la rusa alfabeto:
a, b, v, g, d, e, ë, ĵ, z, i, k, l, m. n. o, p, r, s, t, u, f, ĥ, c, ĉ, ŝ, ŝĉ, -, y, ’, e, ju, ja.

En polaj vortoj, la diakritaj literoj estas redonataj tiel:
c’, l’, n’, ó, s’, z’. Nazalaj a kaj e ne estas speciale markataj.

Ceteraj mallongigoj

abstr.	abstrakta
abl.	ablativo
adj.	adjektivo
adv.	adverbo
a.K.	antaŭ Kristo
anat.	anatomia termino
ank.	ankaŭ
anst.	anstataŭ
ant.	antikv(epok)a
ark.	arkitektura termino
art.	artikolo
astr.	astronomia termino
aŭgm.	aŭgmentativo
av.	aviada termino
biz.	bizanca
bot.	botanika termino
cet.	cetera(j)
dat.	dativo
dem.	demonstrativa
dep.	deponento (= aktiva verbo kun pasiva formo)
der.	deriv/aĵo, -ita
dial.	dialekta formo
dif.	difin(it)a
dim.	diminutivo
dukateg.	dukategoria
Ea	Esperanta
ekl.	eklezia
el.	elektra termino
eld.	eldono
ent.	entomologia termino
espismo	esperantismo (= imito de Ea formo)
ev.	eventual/a, -e
f	Fundamenta radiko
f'	radiko trovebla en la Fundamento ekster Universala Vortaro
fem.	femina (= ingenra)
fig.	figura senco
fil.	filozofia termino
fin.	financa termino
fot.	fotografia termino
geogr.	geografia termino
geom.	geometria termino
gram.	gramatika termino
ĝen.	ĝeneral/a, -e
ĝerm.	ĝermana
int.	internacia
jc	jarcento
Joh.	(evangelio de) Johano
jur.	jura termino
k	kaj
k.a.	kaj aliaj
kem.	kemia termino
klas.	klasika

kom.	komerca termino
konj.	konjunkcio
kor.	korekto
kp	komparu
k.s.	kaj simil/aj, -e
ktp	kaj tiel plu
kunm.	kunmet(aĵ)o
l.c.	loko citita
let.	letero
L.I.	lingvo internacia
lit.	literatura termino (vorto)
log.	logika termino
lok.	lokativo
mar.	marista termino
mall./mll.	mallongigo
mat.	matematika termino
med.	medicina (termino)
mez.	mezepoka
mit.	mitologia termino
mil.	militista termino
mll./mall.	mallongigo
mod.	modern(epok)a
muz.	muzika termino
nepers.	nepersona
nt.	neŭtra
num.	numeralo
obj.	objekto
orig.	origin/a, -e
p.	paĝo
par.	parenca
pas.	pasivo
pEa	pra-Esperanta
perf.	perfekta
perm.	permes/o, -ita
pers.	person/o, -a
plur.	pluralo
postkl.	postklasika
pp	parolante pri
pref.	prefikso
prep.	prepozicio
prez.	prezenc/a, -o
proks.	proksimum/a, -e
pron.	pronomo
prop.	propon/is, -o
propr.	propradire
ps-pf	pseŭdoprefikso
ps-sf	pseŭdosufikso
ptc	participo
rad.	radiko
refl.	refleksiva
resp.	respektiv/a, -e
rim.	rimarku
s.	kaj sekva(j)
sc.	scienca (termino)
sekv.	la sekva
sem.	semantika
sim.	simil/aj, -aĵo, -e
sin.	sinonimo
sing.	singularo
s.j.	sen jaro
sk.	subkomprenu
spec.	speciale
s.s.	sama senco
ssp.	subspecio
s.t.v.	sub tiu vorto
subst.	substantivo
suf.	sufikso
sup.	supina
t.e.	tio estas
tekn.	teknika termino
tip.	tipografia termino
var.	varianto
vb	verbo
vd.	vidu
vulg.	vulgara
Z	Zamenhof
Z-a	Zamenhofa
zool.	zoologia termino

Bibliografiaj indikoj

Ahlberg 1905	Esperanto-svensk ordbok. Stockholm.
Albault 1959	Pri la fontoj de Esperanto. Nuntempa Bulgario 9, p. 15.
Albault 1961	Etimologio, pra-Esperanto kaj Mistrala lingvo. Esperantologio II:2, p. 87-92.
Albault 1988-1990	Akademiaj Studoj. Bailieboro.
Albault 1991	Multlingva glosaro pri landnomoj. Saarbrücken.
Backman 1919	Esperanto-svensk ordbok. Stockholm.
Backman 1921	Svensk-esperantisk ordbok. Stockholm.
Bastien	Naŭlingva etimologia leksikono. 1950.
Bianchini	Cursus completus Esperanti. San Vito al Tagliamento 1934.
Blanke 1985	Internationale Plansprachen. Berlin.
Breinstrup	Interlingua-Dansk Ordbog. 1989.
Briquet	Esperanta teknika medicina vortaro. Bruxelles 1932.
Bokarev 1966	Rusa-Esperanta Vortaro. Moskva.
Butler 1967	Esperanto-English Dictionary. London.
Cart 1903	(kun Merckens & Berthelot) Vocabulaire Francais-Espéranto et Vocabulaire abrégé Espéranto-Francais. 2-a eld. Paris.
Cherpillod 1990	La Zamenhofa radikfarado. Ĉe la aŭtoro.
Cherpillod 1992	Mil ekzotaj vortoj. Ĉe la aŭtoro.
Collinson 1959	Germanic elements in the Vocabulary of Esperanto. Esperantologio II:1, p. 1-12.
Duc Goninaz 1974	Les influences slaves en Esperanto. Cahiers de linguistique, d'orientalisme et de slavistique 3-4, p. 31-53.

Fulcher & Long	English-Esperanto Dictionary. 1921.
Fund	Zamenhof, Fundamento de Esperanto. 9-a eld. Marmande 1963.
Gold 1980	Towards a Study of possible Yiddish and Hebrew influence on Esperanto. En Szerdahelyi 1980, p. 300-367.
Gregor 1982	La fontoj de Esperanto. 2-a eld. Glasgow.
Grosjean-Maupin 1913	Dictionnaire complet Francais-Esperanto. Paris.
Jacob 1947	A Planned Auxiliary Language. London.
Jespersen 1928	An International Language. London.
Mattos 1987	La deveno de Esperanto. Chapecó.
Millidge 1924	The Esperanto-English Dictionary. 5-a eld. Rickmansworth.
Modrijan	Elementoj latinaj en Esperanto. Ljubljana s.j.
Mondmapo	(red. T. Sekelj.) 1968.
Nomura	Zamenhofa ekzemplaro. Nagoya 1989.
Poŝatlaso	Poŝatlaso de la mondo. Prago 1971.
PVZ	vd. Zamenhof.
Reiersøl	Matematika kaj stokastika terminaro Esperanta. 2-a eld. Oslo 1994.
Ruhrig	Wörterbuch Deutsch-Interlingua. Freiburg (Breisgau) 1991.
Schubert 1989 (ed.)	Interlinguistics. Berlin-New York.
Szerdahelyi 1980 (red.)	Miscellanea Interlinguistica. Budapest.
Szerdahelyi 1987	Principoj de Esperanta etimologio. En: Duc Goninaz, Studoj pri la internacia lingvo (Gent), p. 109-137.
Waringhien LV	Lingvo kaj Vivo. La Laguna 1959.
Waringhien 1967	A.B.C. d'Espéranto à l'usage de ceux qui aiment les lettres. 2-a eld. Paris.
Wiener 1950	Ĝemelaj radikoj. Esperantologio I:2, p. 98-106.
Wüster Esp. princ.	Esperantologiaj principoj. Enciklopedia Vortaro Esperanta-Germana, vol. II-III (1925 resp. 1926). Leipzig.
Yamasaki	Etimologia vortareto pragmata de Esperanto. Tokio 1991.
Zamenhof LR	Lingvaj Respondoj. 3-a eld. Paris 1936.
Zamenhof PVZ	Plena verkaro de L.L. Zamenhof. Kajeroj I:1-10, II:1-6. Kioto 1973-1988 (kun postaj aldonoj).

N

NACI/O (f; Un): AF *nation,* G *Nation* [-ts-], I *nazione* [-ts-], Po *nacja*†, R *nacija,* (H *nación*). Kp ank. la L originvorton *nat/io -ionis* "popolo, gento" (vd. sube). Ps-sf *-cio.* ¶ 1878 *nacj/e* (formo konservanta la akcenton de ARL, laŭdire identa kun tiu uzita de la litovaj judoj, vd. Waringhien LV 40). – 1894 *nazi-.* ¶ Io *naciono,* IeIa *nation.*

L *natio* "popolo, gento", propr. "naskitaro", subst. de *nasci* "naskiĝi" (vd. *naski*).

NADL/O (8; Ve; ne ĉe Z; antaŭe *montr/il/o*): A *needle,* G *Nadel* [ná-] (ambaŭ ankaŭ "kudrilo, pinglo"). Kp Nd *naald* s.s. Bazita sur G; radikfino *-dl* ev. laŭ A, sed kp *keglo.* ¶ Io *agulo* (<F *aiguille,* H *aguja*), Ie *agul/lie,* Ia *-ia* (ĉiuj ank. "kudrilo").

Ĝerm. vorto kun orig. signifo "kudrilo": pĜ **nêthlo-,* instrumenta der. (kp sub suf. *-il*) de la verbo videbla en G *nähen,* Nd *naaien* "kudri", de HE rad. **nê-* "ŝpini, kudri", kp Gr *nein,* L *nere* "ŝpini", R *nit'* "fadeno". Kp sub *nervo.*

NAFT/O (1; LInt 5/1898, Jü): A *naphtha,* F *naphte,* G *Naphtha,* I(H) *nafta,* Po *ropa naftowa, nafta,* R *neft';* L *naphtha.* ¶ Io =, Ie *nafta,* Ia *naphtha.*

El Gr *náphtha* s.s., el Pe *naft* s.s. (de necerta origino; kp tamen Cherpillod 1992, 80). – Samfamilia vorto en Eo: *naftalino.*

NAFTALIN/O (2; Jü): A *naphthal/ene* (antaŭe *-ine*) [-i:n], F *-ine,* G *Naphthalin,* R *naftal/in,* IPo(H) *-ina.* Ps-sf *-in* 2.

Farita de la anglo Kidd (1821) el A *naphtha* "nafto" (vd. tiun). La *-l-* estas evidente nura ligkonsonanto.

NAĜ/I (f; Un): F *nager* [-ĵ-]. Kp L *natare,* (H *nadar*) s.s., ank. A *natation* "-ado". Bazita sur F (kun Eo *ĝ* reprezentanta F *g* [ĵ], kp *ĝeni, negliĝo, neĝo, ruĝa, saĝa, songô* kaj vd. Cherpillod 1990, 17) kun vortkomenca apogo de L(A). Nenio kontraŭstarus radikon **nat-* laŭ L. ¶ 1894 *nat-.*¶ IoIa *natar;* Ie *svimmar* (<A *swim,* G *schwimmen*).

El L *natare,* intensa formo de *nare* s.s., de HE rad. **(s)na-* "naĝi, bani", kp Sa *snáti* "baniĝas", Gr *nêkhein* "naĝi" (vd. *pleŭronekto*). Vd. sub *nutri* pri aliaj ev, parencaj vortoj.

NAIV/A (f', 1, 7; LInt 2/1896, Be): F *na/ïf* (ingenra formo: *-ïve*), G *naiv,* R *-nyj,* Po *naiwny.* Ps-sf *-iv.*

F vorto, orig. "senafekta", el L *nativus* "laŭnatura, denaska", der. de *natus* "naskita", ptc. perf. de *nasci* "naskiĝi" (vd. *naski*).

NAJBAR/O (f; Un): A *neigh/bour* (Us *-bor*) [néibe'], G *Nachbar* [náĥ-]. Kp Nd *nabuur,* Da *nabo.* La formo aperas kiel miksaĵo de A kaj G (Szerdahelyi 1987, 125): vokaloj laŭ G, la unua tamen diftongece traktita laŭ modelo de A, supozeble por eviti la pezan konsonantkombinon [ĥb] de G. Pri A [ei] respondanta al Eo *aj,* vd. *najlo.* La romana alternativo (F *voisin,* H *vecino,* I *vicino* el L *vicinus*) estis preferata de la aliaj L.I. sed eble rigardata kiel neoportuna de Z pro la finiĝo *-in* (**vicinino* estus malbela formo!). ¶ 1894 *vicen-.* ¶ Ie *vicin,* IoIa *-o.*

Propr. "proksime-loĝanto": la unua elemento estas identa kun A *nigh*† [nai] "proksim/a, -e", G *nahe* "proksime", Gt *nêhw* s.s. (pĜ **nêhw-*); la dua estas agantnomo de la verbo videbla en G *bauen* "konstrui", Sk *bo* "loĝi", orig. "est(ad)i", de HE rad. **bhu-* "(ek)esti" (vd. sub *fiziko*).

NAJL/O (f; RE): A *nail* [neil], G *Nagel* (ambaŭ ank. "ungo"). Bazita sur A ortografio (pri A *ai* [ei] > Eo *aj,* vd. sub *grajno,* kp ank. *gajni, hajlo, tajloro, trajno:* Cherpillod 1990, 24; [ei] > *aj* ank. en *najbaro*). La apogo flanke de G estas solida: radikkomenco, radikfino, akcento. ¶ 1894 *klod-* (miksformo el F *clou* kaj I *chiodo,* kp H *clavo*). ¶ Io *klovo,* Ie *clove,* Ia *clavo.*

Ĝerm. vorto (kp Gt *nagljan* "-i") kun orig. signifo "ungo" (pĜ **naĵala-*), vd. tiun.

NAJTINGAL/O (f; RE): A *nightingale* [naítingeil], G *Nachtigall* [náĥtigal]. Kp Nd *nachtegaal.* Formo respegulanta A kun fonetika redono de la unua diftongo (vd. *fajro*), apogata de la a-vokalo en G; la radikfino aperas reprezenti ambaŭ fontlingvojn (kp Gold 1980, 316). Enlistigita inter la AG miksformoj ĉe Szerdahelyi 1987, 125. – La romanaj ekvivalentoj eĉ pli diverĝas inter si: F *rossignol,* H *ruiseñor,* I *usignolo.* ¶ 1881 *fiar-* (sen etimologio: PVZ 5, 135). -1894 *luscini-* (< L *luscinia*). ¶ Io *naktigalo;* Ie *luscinia;* Ia *rossiniolo.*

Propr. "nokte-kantanto": kunm. de A *night,* G *Nacht* "nokto" k agantnomo de la verbo videbla en A *yell* "kriegi", G ant. *galan* "kanti", orig. onomatopea radiko kredeble identa kun tiu en Gr *khelidôn* "hirundo".

NANKEN/O (f; RE): A *nan/keen,* FPo *-kin,* R *-ka,* (H *-quín*), G *Nanking.* Vokalŝanĝo *i>e* (kun apogo de A ortografio) por eviti similecon al la virina sufikso: vd. *abomeni.* ¶ 1894 *nankin-.* ¶ Ie *nankin-,* Io *-o;* mankas en Ia.

El la nomo de la ĉina urbo Nankino, kie la ŝtofo unue estis fabrikata (Ĉ *nánjîng: nán* "sudo", *jîng* "ĉefurbo". – Cherpillod 1992, 80.

NAP/O (f; RE): L *napus* (L bot. *Brassica napus* ssp. *napobrassica*); F *chou-navet* ('brasik-napo'), I *navone,* (H *nabo*). Botanika termino prenita el L kun certa apogo de romanaj formoj. ¶ Io =, Ie *nap,* Ia *caule-napo** ('brasik-napo').

Kredeble el Gr *nápy* (kun kromformo *sínapy*), nomo de la parenca kruciferaco "sinapo" (vd. tiun).

NARCIS/O (f; RE): L *narcissus;* R *narciss,* A *-us,* F *-e,* G *Narzisse* [-ts-], I(H) *narciso,* Po *narcyz.* Eo *-s* pro fontlingva *-ss-.*

El Gr *nárkissos* s.s., kredeble almenaŭ per popola etimologio ligita kun *nárkê* "sensentiĝo" (pro la kvietiga efiko de la planto); la sufikso *-ss-* tamen sugestas negrekan originon. Kp sekv.

NARKOT/I (4; Jü): A *narcot/ize,* I *-izzare,* (H *-izar*), G *narkot/isieren,* Po *-yzować,* R *-izirovat'.* Ea radikformo diversmaniere prijuĝebla: (a) sensufiksigo de la citita fontlingva verbo; (b) sensufiksigo de la apartenanta adjektivo (kp la formojn sub *narkotik-*) – kredeble malpli verŝajne pro la verba karaktero de la radiko; (c) retrograda formaĵo el la pli frue aperinta *narkotik-.* (Analoga necerteco ĉe *hipnot-,* kp tiun.) ¶ Io *narkotigar,* IeIa *narcotisar.*

Moderna sufiksa der. de Gr *narkoún* "narkoti" (kun adj. *narkôtikós* "-a"), de *nárkê* "sensentiĝo, paraliziĝo, krampfo". Kp sekv.; vd. ank. *narciso.*

NARKOTIK/O (1; E-isto 12/1894, Be; kp *narkot/aĵ/o* Jü, *narkot/o* prop. Ve): A *narcot/ic,* F *-ique* [-ík], I *-ico,* G *Narkotikum,* Po *narkot/yk,* R *-ik,* (H *narcótico*); L med. *narcoticum.* Ps-sf *-ik.* ¶ Io *narkotivo,* IeIa *narcotico.*

Subst.-igo de la responda adj., el Gr *narkôtikós* "narkota, paraliza" (vd. *narkoti*).

NAS/O (4; Jü): F *nass/e,* I *-a,* (H *nasa*); L *nassa.* Eo *-s* el fontlingva *-ss-*. ¶ Io =, Ie *nass/e,* Ia *-a**.

Par. al L *nectere* "kunligi, interplekti" k A *net* "reto" (vd. *nodo*).

NASK/I (f; Un): L *nasci* [-sk-] (dep.) "-iĝi"; F *naître* "-iĝi" (kp *naissance* "-iĝo"), I *nascere* "-iĝi", (H *nacer* "-iĝi"). Kp P *nascer* s.s. Z transprenis laŭfonetisme la L radikon, tamen ŝanĝante la sencon al transitiva. La motivo de tiu ŝanĝo estas neklara. La deirpunkto eble estis la ptc. perf. en la fontlingvoj (L *natus,* F *né,* I *nato*) kun la pasiva senco "nask/ita", el kio *nask/i* "produkti idon". Estas ankaŭ rimarkinde, ke la nocio "naskiĝi" en pluraj aliaj fontlingvoj esprimiĝas per medialo aŭ pasivo (A *to be born,* G *geboren werden,* R *rodit'sja;* Gr *gígnesthai*). ¶ Io *naskar* "-iĝi" (kp *parturar* "naski" < L *parturire*), IeIa *nascer* "-iĝi" (kp *parturir* "naski", en Ia ank. *parer* < L *parere*).

L *nasci* estas formita per la komenca sufikso *-sc-* (kp *kreski*) el rad. *na-*, orig. *gna-* (kp *cognatus* "parenca"), de HE rad. **gen-* "generi, naski" (vd. sub *gento*). Samfamiliaj vortoj en Eo: *nacio, naiva, natur/o, -alismo, renesanco.*

NATRI/O (4; Jü): L sc. *natrium;* G *Natrium,* R *natrij.* Kongruas kun la internacia kemia simbolo *Na.* Ps-sf *-i* 2. ¶ Io *natr/o,* IeIa *-ium.*

Formita (19-a jc) per L elementsufikso *-ium* el AFI *natron,* G *Natron,* R *natr* "natria hidroksido", kiu pere de H devenas de Ar *nat'rûn* s.s. el Eg *ntr* s.s. – Cherpillod 1992, 80.

NATUR/O (f; RE): AF *natur/e,* IPoR *-a,* (H *-aleza*), G *Natur;* L *natura.* Ps-sf *-ur.* Orig. "kre(it)aĵo", der. de L *natus* "kreita, naskita", ptc.perf. de *nasci* "naskiĝi" (vd. tiun). Kp spec. sekv.

NATURALISM/O (3; Be): A *naturalism,* F *-isme,* I(H) *-ismo,* PoR *-izm,* G *Naturalismus,* Ps-sf *(-al), -ism.*

Farita (18-a jc) el L adj. *naturalis* (A *natur/al,* F *-el* ktp) "(laŭ)natura" de L *natura* "naturo" (vd. tiun).

NAŬ (f; Un): L *novem;* A *nine* [nain], F *neuf* [nöf], G *neun* [noin], I *nove,* (H *nueve*). Kp P *nove.* La estiĝo de la Ea formo ne estas kontentige klarigita. La normala numerala procedo de Z (unusilaba L-bazita vorto) donus **nov,* evidente neuzebla pro la adjektivo *nov/a.* La diftongo indikas, ke Z tiam sin turnis al FG, kiuj ambaŭ havas grafisme diftongajn formojn. (G estas plej ofte citita kiel ĉefa fonto de *naŭ:* Modrijan 26, Waringhien 1967, 25; Albault 1988-90, 59.) Transskribo de FG devus rezultigi **neŭ;* restas do klarigi, kial Z ŝanĝis *eŭ* al *aŭ.* Günkel (1992, perletere) supozas, ke Z pro la relativa malofteco de *eŭ* en la lingvo ne volis allasi tiun diftongon en tre ofte uzatajn vortojn; en tiaj okazoj li ŝanĝis al *aŭ* (kp *adiaŭ, ĵaŭdo*). Se mi ĝuste komprenas Mattos (1987, 40), la fonto de la diftongo estus la L prononco [nóŭem] (tamen estas dubinde, ke Z tiuepoke sciis pri la prononco [ŭ] de L *v*); poste Z aplikis malasimilon de la unua vokalo, kredeble por eviti homonimecon al la tiama pronomo *no* "ni" (la formo *nau* aperas jam en 1881). – Formo *nau* efektive ekzistas (kiel unu el pluraj variantoj) en Oc; Albault plurfoje (1959, 15; 1961, 78; 1988-90, 59) atentigis pri la ebleco, ke Z povis eventuale ĉerpi la formon el la vortarego de Mistral. – Ĉiuokaze mi konsentas kun Mattos l.c.: "Estas strange, ke li ne sekvis la modelon de la vorto kvar" (vd. *kvar* k ank. *kvin*) "kaj ne prenis la konsonanton de la orda, kiu estigus la paron *non* kaj *nona;* eble li timis la tro konatan negativan adverbon". ¶ 1881 *nau,* – 1894 *novu.* ¶ Io *non,* Ie *nin,* Ia *nove(m*).*

El HE **neŭn* s.s.. kp ank. Sa *náva,* Gr *ennéa* (*e-* prosteza), Gt *niun,* Ki *naw.* Eble orig. ligita kun HE **neŭos* "nova", ĉar nova nombroserio komenciĝis post **oktoŭ* 'du (fingro)kvaroj' (vd. *ok*). Samfamilia vorto en Eo: *novembro.*

NAŬZ/o (f; RE): AI *naus/ea* [I -z-], F *-ée* [-z-], (H *náusea*); L *nausea.* Prezentita kiel verbo; kp A *nause/ate,* I *-are* "-i". Apokopo de *-e,* probable por eviti hiaton ĉe derivado (**naŭze/i* ktp estus malpli oportuna), eble ankaŭ por konservi la akcenton de AIL. Eo *-z* laŭ la tendenco voĉigi intervokalan s-sonon. ¶ 1894 *naus-*. ¶ Io *nauzeo,* IeIa *nausea.*

El Gr (ionia dial.) *nausíê* "marmalsano, naŭzo", der. de Gr *naus* "ŝipo" (vd. sekv.)

NAV/O (1; Jü): A(H) *nave* (H ank. "ŝipo"), F *nef* (ank. "ŝipo†"), I *navata,* Po *nawa;* L mez. *navis* (en L klas. "ŝipo"). Eo imitas la A manieron diferencigi la du signifojn (*nave/ship).* ¶ Io *nav/o,* Ie Ia *-e* (ĉiuj ank. "ŝipo").

Propr. "ŝipo", laŭdire tiel nomata pro sia longeca formo; el HE **naus* "ŝipo", kp Sa *nauh,* Gr *naus,* Pe *nâv,* Ir *nau.* Samfamiliaj vortoj en Eo: *naŭzo, navigacio.*

NAVIGACI/O (3; Jü): kp *navig/ad/o* Ka, Ve): AF *navig/ation,* I *-azione,* R *-acija,* (H *-ación),* G *Navigation,* Po *nawigacja.* Ps-sf *-cio.*

El L *navigat/io -ionis* "ŝipirado", subst. de *navigare* "veturi per ŝipo, veliri", propr. "irigi ŝipon" el *navis* "ŝipo" (vd. *navo*) k *agere* "peli" (vd. *agi*).

NAZ/O (f; Un): L *nasus;* A *nose* [-z], F *nez* (kp *nasal* [-z-] "-a"), G *Nase,* I *naso,* PoR *nos,* (H *nariz,* kp *nasal* "-a"). Bazita sur L (anatomia termino) sed kun *z* laŭ A prononco, F ortografio kaj la ĝenerala tendenco voĉigi intervokalan s-sonon (konsidero al *nas/o* estas apenaŭ kredebla, ĉar tiu radiko aperas unue en Jü). ¶ 1894 *nas-,* ¶ Io =, Ie *nas/e,* Ia *-o.*

El HE **nas-* "nazo", kp Sa *nas-, nâsâ,* Li *nósis,* ank. L *nares* (plur.) "naztruoj, nazo" (> H).

NE (f; Un): La Ea vorto kombinas la funkciojn de la fraza (I) kaj la responda (II) negacioj. Ĉefaj fontoj: (I) L *ne* (precipe en volitivaj esprimoj, aliokaze *non*), F *ne(...pas),* R *ne,* Po *nie;* (II) Po *nie,* R *net.* Notu, ke ankaŭ la ekvivalentoj en la ceteraj fontlingvoj komenciĝas per *n-:* (I) A *not,* G *nicht;* (II) AI(H) *no,* F *non,* G *nein.* La ideon ne diferencigi la du funkciojn supozeble inspiris Po. – Albault (FE 235/1965, 89) substrekas pli vastan internaciecon de la vorteto: "*ne* ekzistas en la slavaj kaj baltaj (letona kaj litova) kaj ankaŭ en la rumana kaj franca...En la skandinavaj ĝi prenas la formon *nei*". Kp ĈeSK *ne* (I, II), LtLi *ne* (I, II), Rm *nu* (I, II), DaSv *nej,* No *nei* (II). ¶ 1881 *ne* (I). ¶ (I) IoIe *ne,* Ia *non;* (II) IoIeIa *no.*

El HE **ne* s.s., kp Sa *na* (I), G ant. *ni, ne* (I); Gr pref. *nê-* "ne-". Etimologie identa kun la unua elemento en *nek, nul, nur.* Kp ank. la ps-sf *a(n)-* k *in-* 1. Krome la negacio enestas en *abnegacio, necesa, negativa, neglekti, negliĝo, negoco, neŭtr/ala, -o, nihilismo.*

NEBUL/O (f; Un; kp *nebel-* N-ro 15 1888): L *nebula* [né-]; G *Nebel* [né-], I *nebbia,* (H *niebla).* Kp la adj. A *nebul/ous,* I(H) *-oso,* F *nébuleux* "-a". Bazita sur L kun ŝanĝo de akcento; la formo kun konservita L *-ul-* (vd. *angulo)* estas forte apogata de la adjektivo. ¶ 1894, 1906ab, 1907 *nebl-*.¶ Io =, Ie *nébul,* Ia *nebula.*

Identa kun Gr *nephélê* "nubo"; HE bazo **nebh-,* vd. *nubo.*

NECES/A (f; Un; kp *neĉes-* N-ro 15 1888): L *necess/e, -arius;* A *necess/ary,* I *-ario,* F *nécessaire,* (H *necesario*).Z preferis la malpli longan L formon, tiel evitante akcepton de pseŭdosufikso. Eo *-s* el fontlingva *-ss-*. ¶ 1894 *nezes-*. ¶ Io =, Ie *necess/i,* Ia *-e, -ari.*

La L adj. kredeble el **ne-ced-tis* "ne (estas) evito [cedo]" (> "neevitebla, necesa"), kunm. de *ne* "ne" (vd. tiun) k subst. de *cedere* "cedi, flankeniri, eviti" (vd. *cedi*).

NEDERLAND/O (8; kp *Holand/oj* "-anoj" PR, *Holand/uj/o* "-o" E-isto 8/ 1893 laŭ AGNd *Holland,* F*-e,* nomo de la ĉefa landparto; *Nederland-* almenaŭ ekde 1909, vd. EdE 384): A *(the) Netherlands* (plur.), G *(die) Niederlande* (plur.). Certe Nd *Nederland* influis la Ean formon. – Pri la konkurenco *Holand/o: Nederland/o,* kp Albault 1991: 35, 65. ¶ Io =, Ie *Nederland,* Ia *Pais Basse (<* F *Pays Bas,* I *Paesi Bassi,* H *Países Bajos).*

Propr. "malalta(j) [malsupra(j)] lando(j)": por la unua elemento, kp Nd *neder* "malsupren", A *nether* "malsupra", G *nieder* "malalta; malsupren", ĝerm. komparativo de HE **ni* "malsupren", ekz. en Sa *nitarâm* s.s. (kp ank.*nesto*); la dua estas identa kun A *land/* G *Land* "lando" (vd. tiun).

NEGATIV/A (2; Jü): A *negat/ive,* G *-iv,* I(H) *-ivo,* Po *-ywny,* F *négatif;* L *negativus.* Kp R *negativ* "-o" (fot.). En Eo unue faktermino: (mat.: Jü, Ka; el., fot.: Ve), nur poste ĝenerale "nea" (PV). Ps-sf *-iv.*

Orig, signifo "nea", der. de L *negare* "nei" (> Eo *neg/i* Z, PG, PIV) de *neg-* "ne" (vd. *negoco).*

NEGLEKT/I (8; PV; ne ĉe Z; antaŭe *mal/zorg/i, mal/atent/i;* kp *negliĝ/i* LInt 10-11/1896): A *neglect,* F *négliger;* L *neglegere* (sup.rad.: *neglect-*). Kp I *neglig/enza* (H *-encia)* "-emo", Laŭŝajne bazita sur A; supozeble tamen la L supina radiko k la analogaj formoj *elekt-, kolekt-* ludis la ĉefan rolon. ¶ Io *neg/lijar,* IeIa *-liger.*

L kunm. de *neg-* "ne" (vd. *negoco*) k *legere* "elekti" (kredebla sem. evoluo: "forelekti" > "preterlasi" > "neglekti"), vd. tiun k *legi.* Kp la sametiman *negliĝo.*

NEGLIĜ/O (f; RE): A *negligee* [-ĵ-], F *négligé* [-ĵé-], G *Negligé* [-ĵé], Po *negliź* [-ĵ], R *neglije.* Eo *-ĝ-* respegulas la grafismon de AFG (vd. Szerdahelyi 1987, 119), samtempe aludante la molan prononcon (por F *g* [ĵ] < Eo *ĝ,* vd. *naĝi*). Apokopo de akcentata *-e* kiel en *kanapo, kliŝo* (tie ĉi kredeble inspirita de Po). ¶ 1894 *neglig-.* ¶ Io *neglijeo,* Ie *negligé,* Ia *négligé.*

Propr. "malzorgita, neglektita (= neformala) [vesto]", ptc.perf. de F *négliger* "neglekti", vd. tiun.

NEGOC/O (f; RE): F *négoce* "-oj, komerco", I *negozio* [-ts-], (H *negocio);* L *negotium.* Bazita forme sur F, semantike sur L. Pri la radikfino, kp *komerco.* ¶ 1894 *negoz-.* ¶ Io *afero* (< F *affaire*), kp *negociar* "intertrakti" (< A *negotiate,* F *négocier*); Ie *nego/cie,* Ia *-tio.*

Orig. "okupateco", el L frazo *neg' otium (est)* "ne estas libera tempo": **neg(i)* "ne" (plifortigita formo de *ne,* kp Sa *nahí* "ne", Li *negì* "ne"; vd. ankaŭ *negativa, neglekti), otium* "libera tempo, ripozo" (kun necerta etimologio).

NEGR/O (1; Du, Be): A *Negro,* I(H) *negro,* F *nègre,* G *Neger,* R *negr.* ¶ IoIeIa =.

Propr. "nigrulo", subst.-igo de H *negro* "nigra" el L *niger* s.s. (vd. *nigra*).

NEĜ/O (f; Un): F *neige* [neĵ], I *neve,* (H *nieve*); L *nix* (gen.: *nivis*). Bazita sur F: *-e-* respegulas la F prononcon, *-ĝ* la grafismon (samtempe aludante la molan prononcon; por F *g* [ĵ] > Eo *ĝ,* vd. *naĝi*). Eble ankaŭ R *sneg* estis konsiderata. – El la latin(id)aj alternativoj, **nev-* estis ekskludita pro alia signifo, dum **niv-* estus ebla. ¶ 1894 *niv-.* ¶ Io *niv/o,* IeIa *-e.*

El (H)E **(s)nig(ŭh)* "neĝo", kp A *snow,* G *Schnee,* Gt *snaiws;* Po *s'nieg;* Li *sniêgas.* Sen *s-:* Gr *níphein* "-i".

NEK (f; Un): L *nec (...nec), neque (...neque).* Kp FR(H) *ni,* I *nè,* ank. P *nem* (ĉiuj duoblaj en la senco "nek...nek"); A *neither...nor.* Forme bazita ekskluzive sur L, la konjunkcio nature asociiĝas al la ĝenerala negacio *ne.* ¶ Io =, IeIa *ni (...ni),* Ia ank. *nec (...nec).*

L *nec* estas mallongigita formo de *neque,* propr. "kaj ne": *ne* "ne" (vd. tiun), *-que* (enklitiko) "kaj" el HE **kŭe* s.s., kp Sa *ca,* Gr *te* s.s.

NEKROLOG/O (3; Be; kp *nekrologi*-GE): (A *necro/logy, -logue*), I *-logia,* (H *-logía*), F *nécro/logie* (kp *-loge* "listo de mortintoj"), G *Nekrolog,* PoR *nekrolog.* La romana formo (*-logi-*) kontrastas kun la ĝermanaj kaj slavaj (esence *-log*). En

Eo, la plimulto de radikoj finiĝantaj per *-log* indikas personojn; vd. tamen esceptojn sub *logiko.* Tie ĉi, Z evidente sin bazis sur GR. ¶ Io =, Ie *necrolog,* Ia *-o, -ia.*

El L mez. *necrologium,* kunm. de Gr *nekrós* ”mortinto” (de HE rad. *nek-, kp L *nex* [gen. *necis*] ”mortigo, murdo”, Sa *nácyati* ”perdiĝas, pereas”) kaj (kredeble) L *eulogium* ”laŭd(a epitaf)o” (el Gr *eu* ”bone” k *lógos* ”parolo”, vd. resp. *evangelio* k *logiko*). Kp ank. sekv.

NEKTAR/O (1; LInt 6-7/1896, Be): AF *nectar,* G *Nektar,* I *nettare,* PoR *nektar,* (H *néctar*); L *nectar.* ¶ Io =, Ie *néctar,* Ia *nectare.*

El Gr *néktar* s.s.; oni supozis originan signifon ”(io) kio venkas la morton”, kp Gr *nekrós* ”mortinto” k Sa *tárati* ”transiras, superas, venkas”.

NENIA (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1894 *nule* (< L *nullus,* F *nul*). ¶ Io *nula-speca;* Ie *nequal* (kp *qual* ”kia?”); Ia *de nulle specie.*

NENIAL (f, 7; PR): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ Io *pro nulo,* Ie *pro nequo,* Ia *a causa de nihil.*

NENIAM (f; *nenian* Un, *neniam* Ald, RE): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1881 *fian* (korelativo), *kvan* (vd. Waringhien LV 41). – 1894 *nunkvam* (< L *nunquam*). ¶ Io *nultempe* (’nenitempe’), Ie *nequande* (kp *quande* ”kiam?”), Ia *nunquam, non...jammais* (kp F *ne... jamais*).

NENIE (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1894 *nuskvam* (< L *nusquam*). ¶ Io *nula-loke* (’neniloke’), Ie *necú* (kp *ú* ”kie?”), Ia *nusquam, in necun loco* (’en neniu loko’), *in nulle parte* (kp F *nulle part*).

NENIEL (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1894 *nulemaniere* (kp *nule* ”nenia”). ¶ Io *nul(a)maniere, nule;* Ie *nequam* (kp *quam* ”kiel?”), *in null maniere, nullmen;* Ia *in necun modo [maniera], nullemente.*

NENIES (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1894 *de nemo* (’de neniu’). ¶ Io *di nulu,* Ie *de nequi,* Ia *de necuno [nemo].*

NENIO (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1881 *fio* (korelativo); *kvol* ”nenion” (vd. Waringhien LV 41). – 1894 *nulo* (< L *nullum,* I *nulla*). ¶ Io *nulo, nihilo* (< L *nihil*); Ie *nequo* (kp *quo* ”kio?”), *necos/nullcos* (’ne[niu] aĵo’); Ia *nihil, nil* (< L).

NENIOM (f, 7; RE): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ Ie *nequant* (kp *quant* ”kiom?”); en la ceteraj L.I. tiu ĉi nocio kunfandiĝas kun ”nenio”.

NENIU (f; Un): Vd. la sekcion pri korelativaj vortoj. ¶ 1881 *fiu* (korelativo). – 1894 (subst.) *nemo* (< L), (adj., vd. supre sub *nenia*). ¶ Io (subst.) *nulu,* (adj.) *nula* (< L *nullus,* F *nul*); Ie (subst.) *nequi* (kp *qui* ”kiu?”), (adj.) *nequel* (kp *quel* ”kiu?”), *null;* Ia (subst.) *nemo* (< L), *necuno* (kp *uno* ”iu”), (adj.) *necun, nulle.*

NEOLOGISM/O (2; Be): A *neolog/ism,* I(H) *-ismo,* PoR *-izm,* F *néologisme,* G *Neologismus.* Ps-sf *-ism.*

Farita (18-a jc) el Gr *néos* ”nova” (vd. tiun) k *lógos* ”vorto” (vd. *logiko*).

NEP/O (f; Un): L *ne/pos -potis* (postkl. ”nevo”); I *nipote, ne-* (ank. ”nevo”). Kp P *neto.* La Ea formo estas mallongigo de L (enradika *-o-* utiligita kiel Ea substantivsigno, kp *arbo*); la paralela *nev/o* (kie la fontlingvoj sugestas mallongan radikon) kredeble influis. La plena L radiko aperas en *nepotismo.* ¶ Ie *nepot,* Io *-o,* Ia *-e, nepto.*

El HE *nepot-, signifanta parencon en posta generacio, kp Sa *nápât-* ”posteulo, nepo”, G *Neffe* ”nevo”, Gr *a-nepsiós* ”nevo; kuzo”. Analizebla kiel *ne ”ne” plus *pot(is) ”mastro” (vd. *povi*), do propr. ”nememstara (= neplenaĝa)” aŭ sim. Kp *nevo,* etimologie identan, k sekv.

NEPOTISM/O (2; Be): A *nepot/ism,* I(H) *-ismo* (I ank. *ni-*), PoR *-izm,* F *népotisme,* G *Nepotismus.* Ps-sf *-ism.*

Orig. (17-a jc) pri favoroj al la nevoj de la papo ĉe la ĉefpontifika kortego; der. de I *nepote,* var. de *nipote* ”nevo” (vd. *nepo,* kp *nevo*).

NEPR/E (f; RE): R *nepremenno* (Jespersen 1928, 38; Waringhien LV 76). Z apokopis la vorton, utiligante la vortmezan vokalon kiel adverban indikilon (kp *arbo* pri analoga uzado de fontlingva -*o*-). ¶ 1894 *absolute, nealie.* ¶ Io *absolute, infalible* (< A *infallibly,* F *infailliblement*); Ie *absolut/men,* Ia -*mente.*

R adv. de adj. *nepremennyj* ”nepra, certa”, orig. ”neŝanĝebla” el *ne-* ”ne-” (vd. tiun) k *peremena* ”ŝanĝ(iĝ)o”: *pere-* (pref.) ”trans-”, *mena* ”ŝanĝo”.

NERV/O (1; RE): R *nerv,* A -*e,* I -*o,* (H -*io*), F *nerf,* G *Nerv,* Po *nerw;* L (med.) *nervus.* ¶ Io =, Ie *nerv/e,* Ia -*o.*

L *nervus* orig. ”tendeno, muskolo, fibro”, kredeble (pere de praformo **neuros*) identa kun Gr *neúron* ”tendeno, nervo; ŝnuro” (> eo *neŭr(o)-* en sciencaj terminoj, ekz. *neŭralgi/o* Jü, *neŭrasteni/o* E-isto 3/1895, Ve, *neŭroz/o* PV) de HE rad. **(s)ne(ŭ)-* ”tordi (fadenojn)”, kp Sa *snâvan-* ”ligilo, tendeno”, verŝajne finfine identa kun **nê-* ”ŝpini, kudri”, vd. *nadlo.* Kp sekv.

NERVOZ/A (8; PG, PV; ne ĉe Z; antaŭe *nerv/a* Mart): A *nerv/ous,* F -*eux,* G -*ös,* I -*oso,* (H -*ioso*). Kp Po *nerwowy,* R *nervnyj* s.s. Ps-sf -*oz.*

Forme el L *nervosus* ”fort/muskola, -tendena” (vd. *nervo*); nuna signifo (en F) ekde 18-a jc (”rilata al nervoj” 17-a jc).

NEST/O (f; RE): A *nest,* G *Nest.* Kp Po *gniazdo,* R *gnezdo.* Registrita ĉe Collinson 1959, 5 kune kun ĝermandevenaj bestnomoj. Verŝajne Z konsideris ankaŭ R; eble ties simileco al AG igis lin preferi la ĝermanan formon antaŭ la romana ekvivalento (F *nid,* HI -*o,* L -*us*). ¶ 1894 *nid-*. ¶ Io =, Ie *neste;* Ia *nido.*

La ĝermana formo (kp ank. Nd *nest;* pĜ **nista-*) estas etimologie identa kun la latina k la slavaj: el HE **nizdo-* (kp Sa *nîdá-* ”nesto, ripozejo”), propr. ”(loko) kie oni sidiĝas” el **ni* ”malsupren” (kp *Nederlando*) k **sed-* ”sidi” (vd. tiun). (La slava komencsono ne estas kontentige klarigita.) – Samfamilia vorto en Eo: *niĉo.*

NET/A (f; RE) 1) ’definitiva, korekta’ (pp skribaĵo) 2) fin., kom. (’sentara’): A *neat* (1; ank. ”orda, pura”), *net(t)* (2), F *net* (1, 2), G *Netto-* (2; kp *netto* [adv.] ”-e, sentare”), I *netto* (2; ank. ”pura”), (H *neto* 2, ank.”pura”). Kp Po *waga netto,* R *vec netto* ”-a pezo”. Origine akceptita (RE, UV) kiel substantivkaraktera radiko (”netskribaĵo”), efektive apogata nur de F (*le net = la net/o*). Internacieco altrudis la sencon 2, kiun Z provis rekonigi per la formo *nett-* (GE) laŭ I. ¶ Io = (1, 2, ank. ”pura”); Ie *nett* (1, ank. ”pura”), *netto* (2: ”-a pezo”); Ia *munde* (1, ank. ”pura”; el L *mundus* ”pura, bonorda”), *nette* (2, ank. ”pura, klara”).

El L *nitidus* ”brila” (> ”senmakula, pura”; en I evoluis la specialigita senco ”pura [pezo]” > ”neta [pezo]”, kiu poste disvastiĝis en AFGHPoR), adj. de *nitere* ”brili”.

NEŬTR/A (2; Jü) 1) gram. 2) kem. (Ve; kp *neŭtral-* Ka): A *neuter* (1), *neutral* (2), F *neutre* (1, 2), G *neutral* (1, 2; kp *Neutrum* ”-o”), I(H) *neutro* (1, 2), Po *neutralny* (2), R *nejtral’nyj* (2); L postkl. *neutralis* (1; kp *neutrum (genus)* ”-o”). Bazita sur la mallonga FI(A) formo (aŭ sur la L pronoma stemo) por distingiĝi de la jama *neŭtral/a.* Eo -*eŭ-* respegulas diftongon en LI(H) [eŭ] kaj G [oi]. ¶ Io *neutr/a* (1, 2), Ia -*e* (1, 2), Ie -*al* (1, 2).

Adj. derivita de (resp. identa kun) L pronomo *neut/er* (fem. -*ra,* nt. -*rum*) ”nek unu nek la alia, neniu el la du (genroj, specoj)”, kunm. de *ne* ”ne” k *uter* ”kiu el la du?”, der. de HE demanda radiko **kŭu-* ”kiu?” (vd. tiun; kp spec. kun la sama sufikso Sa *katará-* ”kiu el la du?”, Gr *póteros* s.s., R *kotoryj* ”kiu? kioma?”). Kp sekv.

NEŬTRAL/A (2; N-ro 53 1892, Jü): AG(H) *neutr/al,* I -*ale,* Po -*alny,* F *neutr/e* (kp -*alité* ”-eco”), R *nejtral’nyj.* Eo -*eŭ-* kiel en *neŭtra,* kp tiun. Ps-sf -*al.*

El L mez. *neutralis* ”senpartia”, en L postkl. ”neŭtra (gram.)”, propr. ”apartenanta nek al unu nek al la alia”, der. de L *neuter* ”neniu el la du” (vd. *neŭtra*).

NEV/O (f; Un): A *nephew* [név-], F *neveu* [-vö´], G *Neffe.* Kp I *nipote, ne-* (ank. ”nepo”), L *ne/pos -potis;* ank. Nd *neef.* Precipa fonto F (por apokopo de akcentata finsilabo, kp *negliĝo);* G apogas la mallongan radikformon, A la prononcon. Tiu ĉi radiko kredeble influis la paralelan *nep/o,* etimologie identan (vd. Wiener 1950, 102). ¶ IoIe =; Ia *nepote, nepto* (ambaŭ ank. ”nepo”).

La latin(id)aj k ĝermanaj formoj (kp ank. G ant. *nevo* s.s.) havas komunan HE originon, vd. *nepo.*

NI (f; Un): Konsistas el *-i,* vokalo finanta ĉiujn personajn pronomojn (vd. *mi*) kaj *n-,* sugestita de pluraj fontlingvoj: L *nos;* F *nous,* I *noi,* (H obj. *nos*; kp P subj. *nós,* obj. *nos*); ank. Po *nasz,* R *naŝ* ”nia”. ¶ 1881 *no.* – 1894 *nos.* ¶ Io =, Ie subj. *noi,* obj. *nos,* Ia *nos.*

El HE *_nes/nos/ns_ ”nin”, kp Sa *nah* ”nin, al ni”, Gr *nô* ”ni du”, G, Gt *uns* ”nin, al ni”, Ir *ni.*

NIĈ/O (f; EG): AF *niche* [-ŝ], G *Nische* [-ŝ-], I *nicchia* [-kj-], Po *nisza* [-ŝ-], R *niŝa,* (H *nicho* [-ĉ-]). En tiu ĉi origine franca vorto (F > AGPoR) Z evidente sin apogis sur la F grafismo, ne atentante la prononcon [ŝ] en la plimulto de la fontlingvoj. Influo de I ortografio estas ebla. Kp Cherpillod 1990, 16 (kie *niĉo* estas registrita en malĝusta kategorio). ¶ Io *nich/o,* IeIa *-e.*

Der. de F *nicher* ”nesti” el L vulg. *_nidicare_ s.s., der. de L *nidus* ”nesto” (vd. tiun).

NIGR/A (f; Un): L *niger* (fem.: *nigra*); F *noir,* I *nero,* (H *negro*). Kp A *nigrescent* ”-eca”. Grava estas la asociado al la internacia termino *negr/o* ”nigrulo” (vd. tiun; kp A *nigger* ”negraĉo”). ¶ Io =, Ie *nigr/i,* Ia *-e.*

Necerta etimologio; kelkaj komparas Sa *nîla-* ”malhele blua” (vd. *anilino*).

NIHILISM/O (2; Jü): A *nihil/ism,* F *-isme,* Po *-izm,* (H *-ismo*), G *Nihilismus,* I *nichilismo,* R *nigilizm.* Ps-sf *-ism.* – Nomo de ano: **NIHILIST/O** (2; Ka): APo *nihil/ist,* F *-iste,* (H *-ista*), G *Nihilist,* I *nichilista,* R *nigilist.* Ps-sf *-ist.*

Terminoj bazitaj sur L *nihil* ”nenio”. La personnomo estas pli frua (kp jam L mez. *nichilianista* ”(iu) kiu kredas je nenio, herezulo”. En modernaj lingvoj unue filozofia-morala termino (fine de 18-a jc), poste politika (laŭ modelo de Turgenjev en R 1862). – L *nihil* estas kunm. de *ni* (var. de *ne,* vd. *ne*) k *hilum* ”malgrandaĵo, bagatelo” (orig. signifo do ”eĉ ne iometo”) kun necertaj origina signifo k etimologio.

NIKARAGV/O (8; GD): AFI(H) *Nicaragua,* GPoR *Nikaragua.* Eo *-gv-* transskribas latinidan *gu* [gŭ] same kiel en *Gvatemalo, Para-, Uru/gvajo,* kp tiujn kaj ĝenerale *lingvo.* ¶ Io *Nikaragua,* IeIa* _Nicaragua._

Nomita laŭ la kaciko *Nicarao* k lia tribo (AH *Nicaraos*), kiuj ĉe la alveno de la hispanoj loĝis en la sudokcidenta parto de la lando. (La vortfino estas obskura.)

NIKEL/O (1; Jü): AF *nickel* [-k-], G *Nickel* [-k-], I *nichel(io)* [-k-], Po *nikiel,* R *nikel',* (H *níquel* [-k-]). ¶ Io =, IeIa *nickel.*

El Sv *nickel* [níkèl] (Cronstedt, 1754) laŭ G *Kupfernickel* ”nikelino” (mineralo en kiu la elemento troviĝas), propr. ”kupro-koboldo”: *Kupfer,* vd. *kupro; Nickel* ”koboldo, diableto” (orig. var. de la nomo *Nikolaus,* kp A *Old Nick* ”la diablo”; la mineralo estis tiel nomata de la ministoj, ĉar ĝi malgraŭ sia kupra aspekto ne estis utiligebla). Kp la analogan nomon *kobalto.*

NIKOTIN/O (2; Be): AF *nicot/ine,* I(H) *-ina,* G *Nikotin,* Po *nikot/yna,* R *-in.* Ps-sf *-in* 2.

Formita (19-a jc) el F *nicotiane* ”tabakplanto” (> eo *nikotian/o* PV) el L mod. (16-a jc) *herba nicotiana* s.s. (kp L bot. *Nicotiana tabacum* s.s.), der. de *Nicot,* nomo de franca ambasadoro en Lisbono, kiu en 1560 enkondukis la tabakon en Francujon.

NILON/O (8; PVS, GD; post-Za): AFPo *nylon,* G *Nylon,* I *nailon,* R *nejlon,* (H *nilón*). Eo *i* anstataŭas la vokalon *y* kiel normale, senkonsidere de la A prononco [ai]. ¶ Io =, IeIa *nylon.*

Arbitre formita (en A, ĉ. 1940) kiel merkata produktnomo: la finsilabo *-on* rememorigas pri *cotton* ”kotono”, *rayon* ”rajono” ktp; por la komenco, kp *vinyl* ”vinilo”.

NIMB/O (2; Jü; sin. *aŭreol/o*): Po *nimb,* A *-us,* F *-e,* I(H) *-o,* G *Nimbus.* ¶ Io *aureolo* (kp *nimbo* ”nimbuso”), Ie *nimb/e,* Ia _-o_*.

El L mez. *nimbus* ”nimbo, aŭreolo”, en L klas. ”nebulo”, ank. ”ĉirkaŭnubo, en kiu la dioj vizitas la teron”; orig. ”pluva nubo” (> eo *nimbus/o* Ve): vd. *nubo,* kp ank. L *imber* ”pluvo”.

NIMF/O (1; RE) 1) mit., 2) ent. (Ve), 3) anat. (Briquet kun sin. *vulv/a lip/et/o;* PV): A *nymph* (1, 2), *-a* (2), *-ae* (plur., 3), F *nymphe* (1, 2, 3), G *Nymphe* (1, 2), I(H) *ninfa* (1, 2), PoR *nimfa* (1); L *nymph/a* (1, 2), L med. *-ae* (plur., 3). ¶ Io = (1), Ie *nimfa* (1), Ia *nympha* (1, 2).

El Gr *nymphê* (1, 2, ank. ”novedzino, juna virino; klitoro”, eble par. al L *nubere* ”edziniĝi”.

NIVEL/O (f; RE): F *niveau,* G *Niveau,* (H *nivel*). Kp F *nivel/er,* G *-lieren,* R *-irovat',* Po *niwelowac'* ”-i”. Bazita sur la stemo de la citita verbo; la radikfino *-el* estas apogata ankaŭ de A *level,* I *livello* ”-o”. ¶ Io =, Ie *nivell/e,* Ia *-o.*

Franca vorto, en F ant. *livel* (kp AI; F mod. *n-* pro malasimilo) el L *_libellus,_ *libella* ”-ilo”, orig. ”pesileto”, dim. de *libra* ”pesilo”. Etimologie identa estas *libelo,* kp tiun k *litro.*

NIZ/O (2; Jü): L *nisus* (L zool. *Accipiter nisus*). Z, sekvante sian kutimon, akceptis la sciencan L terminon kaj neglektis la romanan ekvivalenton, pli internacian (F *épervier,* H *esparaván,* I *sparviere,* kp G *Sperber*). Eo *-z-* nur pro la ĝenerala tendenco voĉigi intervokalan s-sonon. ¶ IoIa* _sparv/iero,_ Ie *-ero.* Nekonata etimologio.

NOBEL/O (f; RE): A *noble(man),* F *noble,* I *nobile,* (H *noble*); L *nobilis.* Kp Po *nobilitowac'* ”-igi”. Kreita kiel formo diferencigita de *nobl-,* kiu baziĝas sur la samaj vortoj en la fontlingvoj (kp Szerdahelyi 1987, 128). Ne estas tute klare kiel ĝi estiĝis: *-el* povas esti rezulto de metatezo de AF *-le* aŭ (pli probable) vokalŝanĝo *il* (laŭ L *nobilis*) > *el* (por eviti aspekton de il-vorto, vd. *fringelo*). Restas, fine, la ebleco ke Z bazis la radikon sur G *nobel* ”nobla” (Wiener 1950, 102). ¶ 1894 *gentilom-* (< F *gentilhomme,* I *gentiluomo*). ¶ Io =, Ie *nóbil,* Ia *nobile.*

Vd. sekv.

NOBL/A (f; Un): AF(H) *noble,* G *nobel,* I *nobile.* Bazita sur AF. Notu la diferencigon *nobel-,* kp tiun. ¶ Io =, Ie *nobli,* Ia *nobile.*

El L *nobilis* ”fama, nobela, eminenta”, orig. ”elstara, rimarkebla”, der. (per suf. identa kun Eo *-ebl*) de *noscere* ”ekkoni” (vd. *koni*). Etimologie identa estas *nobelo.*

NOD/O (1; Jü): L *nodus;* F *noeud* (kp *nodosité* ”-aĵo”), I *nodo,* (H *nudo*). Kp A *node* ”nod(aĵ)o”. Bazo troviĝanta samforme en LI. ¶ IoIa =, Ie *node.*

Par. al L *nectere* ”kunligi, interplekti”, *nexus* ”kunligo” (kp *aneksi*), de HE rad. *_ned-_ ”interplekti”, ank. en L *nassa* ”naso” k A *net/G Netz* ”reto” (vd. *naso*).

NOKT/O (f; Un): L *nox* (gen.: *noctis*); A *night,* F *nuit,* G *Nacht,* I *notte,* Po *noc,* R *noĉ',* (H *noche*). Kp L *nocturn/us,* A *-al,* F *-e,* ank. H *-o* ”-a”. Bazita sur la L stemo, apogata de la latin(id)a adjektivo; notu krome vortfinan *-t* en AFG. ¶ 1881 *nokt-.* ¶ Io =, IeIa *nocte.*

El HE *_nokŭt-_ ”nokto”, kp ank. Sa *nakt-,* Gr *nyx* (gen.: *nyktós*), Gt *nachts,* Li *naktìs* s.s.; Ir *i-nnocht* ”ĉi-nokte”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *najtingalo, noktuo.*

NOKTU/O (2; Jü): L *noctua* [nókt-] (L zool. *Athene noctua*). Zoologia termino prenita el L. Kp forme kaj akcente *statu/o* el L *statua, moru/o* el L zool. *morr-*

hua. ¶ Io *huo* (< F *huette*); Ia *noctua**; ne trovita en Ie.

Propr. "nokta (birdo)", der. de L *nox* "nokto" (vd. tiun).

NOM/O (f; Un): A *name,* F *nom,* G *Name,* I *nome,* (H *nombre*); L *nom/en -inis.* Verŝajne bazita sur L; la mallonga formo laŭ inspiro de la modernaj fontlingvoj, precipe FI. ¶ 1882 *nom-*. ¶ Io =, Ie *nómine,* Ia *nomine.*

El HE **nomn* s.s., kp Sa *nâmâ,* Gr *ónoma* (*o*-prosteza; dial. *ónyma,* kp *anonima, hom-, sin/onimo*), R *imja,* Gt *namo;* Po *imie* "antaŭnomo"; ank. Fi *nimi* "nomo". Samfamiliaj vortoj en Eo: *nomin/ala, -ativo, pronomo.*

NOMAD/O (2; Jü): AR *nomad,* FI *-e,* G *Nomade,* (H *nómada*).

El Gr *nom/ás -ádos* "nomada paŝtisto", der. de *nomê* "paŝtejo", subst. de *némein* "paŝti", orig. "atribui kiel paŝtejon" (vd. *astronomo*).

NOMBR/O (f; Un): A *number,* F *nombre,* I *numero,* (H *número*); L *numerus.* La AHI vortoj signifas ank. "numero". Forme bazita sur F (kun apogo de A) kiel diferencigo disde *numer/o* (kp Wiener 1950, 99). ¶ Io =, Ie *númere,* Ia *numero.*

Pri la etimologio, vd. *numero* (la *-b-* en AF estas parazita).

NOMINAL/A (3; letero 89-05, Be): AFG(H) *nomin/al,* Po *-alny,* R *-al'nyj.* Ps-sf *-al.*

El L *nominalis* "(nur)noma", adj. de *nom/en -inis* "nomo" (vd. tiun).

NOMINATIV/O (f; RE): L *nominativus (casus);* A *nominat/ive,* F *-if,* I(H) *-ivo,* G *Nominativ.* Ps-sf *-iv.*

Propr. "noma (kazo)" (ĉar oni uzas la nominativon citante substantivon), adj. de L *nominare* "nomi" de *nom/en -inis* "nomo" (vd. tiun).

NORD/O (f; Du, RE): A *north,* FI *nord,* G *Nord,* (H *norte*). Kp Nd *noord,* Sk *nord.* ¶ Io =, IeIa *nord.*

El pĜ **nurth(r)a-* s.s. (kp ank. Is *nordhr*), kredeble par. al Gr *nérteros* "suba, subtera"; la ĝerm. termino aŭ aludas pri la regiono kie la suno staras malalte aŭ signifis origine "maldekstro" (rilate al la ĉefdirekto: oriento), kp Umbra *nertru* "maldekstre". Samfamilia vorto en Eo: *norvego.*

NORM/O (2; Jü): A *norm,* F *-e,* IPoR (H) *-a,* G *Norm;* L *norma.* ¶ Io =, Ie *norm/e,* Ia *-a.*

L *norma* orig. "reguligilo, angul(mezur)ilo"; etimologio necerta. Kp sekv.

NORMAL/A (1; Be): AFG(H) *normal,* I *-ale,* Po *-alny,* R *-al'nyj.* Ps-sf *-al.*

El L *normalis,* adj. de *norma* "normo" (vd. tiun).

NORVEG/O (8; EG): A *Norweg/ian,* G *-er,* F *Norvégien,* I *norvegese,* Po *Norweg,* R *norveĵec,* (H *noruego*); L mez. *Nor/vegus, -vagus.* Specifa fonto ne estas indikebla; rimarku la prononcon [g] en GPoL (H). ¶ Io *Norvegi-ano,* IeIa *norvegiano.*

La landano-nomoj estas plejparte sufiksaj dervaĵoj de la landnomo (aŭ de ties stemo): A *Nor/way,* F *-vège,* G *-wegen,* I *-vegia,* Po *-weg,* R *-vegija,* (H *-uega*), L mez. *-vegia* el No ant. *Nor(v)egr* < **Nordhr-vegr* "la norda vojo (= direkto)", vd. *nordo* resp. *vojo.*

NOSTALGI/O (1; Jü): AIPo *nostalg/ia,* F *-ie,* (H *-ía*),R *nostal'gija;* L mod. *nostalgia.* Ps-sf *-i* 1.

Kreita en L mod. de Hofer (1688) kiel traduko de G *Heimweh* (*Heim* "hejmo", *Weh* "doloro") el Gr *nóstos* "hejmenveno" (subst. de *neísthai* "alveni hejmen", par. al G *genesen* "resaniĝi" k Sa *násate* "alproksimiĝas") k *álgos* "sufero, zorgo" (kp Gr *alégein* "zorgi pri"); *-i-* laŭ pluraj aliaj medicinaj terminoj finiĝantaj per *-algia* (kp ekz. eo *neŭralgi/o* Jü).

NOT/I (f; RE) 1) 'enskribi' 2) 'priatenti': A *not/e* (1, 2), F *-er* (1, 2), G *-ieren* (1), I *-are* (1, 2), Po *-owac'* (1), (H *-ar* 1, 2); L *notare* (1, 2). Kp subst. *not/o* 1) 'mallonga enskribo' 2) 'mallonga klarigo' 3) muz. 4) 'atesto': A *note* (1, 2, 3), F *note* (1, 2, 3, 4), G *Note* (3, 4), I *nota* (1, 2, 3), Po *notatka* (1), *nota* (2, 4), *nuta* (3), R *nota* (3), (H *nota* 1, 2, 3). Verbo kaj substantivo kun identaj stemoj; *not-* estas en UV prezentita kiel verba radiko kun aldono de la substantiva *not-* (3). ¶ Io *notar* (1) /*noto* (1, 2, 3), Ie *notar* (1)/ *note* (1, 2, 3), Ia *notar* (1, 2) /*nota* (1, 2, 3).

L *notare* ”noti, signi, marki” estas der. de *nota* ””signo, marko” (poste ”litersigno, mallongigo”, el kio evoluis la signifo ”mallonga rimarkigo”; la senco ”muzika signo” ekestis en L postkl.), orig. probable ”rekonilo”, ligita kun *noscere* ”re-, ek/koni” (vd. *koni,* kp spec. sekv.).

NOTARI/O (f; RE): A *not/ary,* F *-aire,* I *-aio* (kp *-arile* ”-a”), Po *-ariusz,* R *-arius,* (H *-ario),* G *Notar;* L mez. *notarius.* Ps-sf *-ar(i)*; la formo kun *-i-* elektita por eviti konfuzon kun *not/ar/-,* vd. Szerdahelyi 1987, 134.

L klas. *notarius* ”stenografiisto” (> ”skribisto, kontoristo” > ”oficisto, notario”), de *nota* ”(liter)signo” (vd. *noti*).

NOV/A (f; Un): L *novus;* A *new* (kp *novelty* ”-aĵo”), F *nouveau* [nuv-] (kp *novateur* ”-iganto”), G *neu* (kp *renovieren* ”renovigi”), I *nuovo* (kp *novello* ”nova”, *novità* ”-aĵo”), Po *nowy,* R *novyj,* (H *nuevo,* kp *novedad* ”-eco, -aĵo”). Supozeble bazita sur L kun oportuna apogo de la slavaj formoj. Pri (evitita) radikkolizio kun la numeralo 9, vd. *naŭ.* ¶ Io *nuva*†, *nova,* Ie *nov,* Ia *-e.*

El HE *_neŭos_ ”nova”, kp ank. Sa *náva-,* Gr *néos* (vd. *neologismo*). La vorto ŝajnas esti der. de HE *_nu_ ”nun”; kp ank. HE *_neŭn_ ”naŭ” (vd. tiujn). Samfamiliaj vortoj en Eo: *novelo, novico, nuncio* (kun *anonci* ktp, vd. tiun).

NOVEL/O (1; Cart 1903, Jü): F *nouvelle,* G *Novelle,* IR *novella,* Po *nowela,* (H *novela*). ¶ Io =, Ie *novell/e,* Ia *-e.*

Propr. ”nov(tip)a (rakonto)”, subst.-igo de I *novello* ”nov(tip)a” el L *novellus* s.s., dim. de *novus* ”nova” (vd. tiun).

NOVEMBR/O (f; Du, RE): L *(mensis) November;* AG *November,* FI *novembre,* R *nojabr,* (H *noviembre*). Bazita sur L same kiel ĉiuj aliaj monatnomoj. Traktita analoge al *septembr/o* ktp; Eo *-br-* laŭ F aŭ (pli verŝajne) laŭ la L stemo, videbla en la femina kaj neŭtra formoj: *Novembr/is, -e.*

Propr. ”la naŭa (monato)” (de la origina jarkomenco en la romia kalendaro: la 1-a de marto), adj. der. de L *novem* ”naŭ” (vd. tiun).

NOVIC/O (f; RE): AF *nov/ice,* I *-izio* [-ts-], (H *-icio*), G *Novize* [-ts-], Po *nowicjusz.* Kp R *noviĉok* s.s. Eo *-ic* laŭ AFG; eventuala radikfino *-ici* maloportune kolizius kun la ps-sf *-cio* (kp cetere *ofic/o, polic/o, servic/o*). ¶ 1894 *noviz-.* ¶ Io *novic(ul)o,* IeIa *novicio.*

Propr. ”novulo”, der. de L *novus* ”nova” (vd. tiun).

NU (f; RE): G *nu(n),* Po *no,* R *nu.* Kp A *well now* [naŭ], Nd *nu.* Verŝajne bazita sur la koincido G-R (Gregor 1982, 28). ¶ 1881 *nu.* ¶ Io =, Ie *nu* (ank. ”nun”), Ia *alora* (< I *allora*), _e ben_* (< F *eh bien*).

La vorto ŝajnas esti identa kun *nun* (kp G *nun* ”nu; nun”, No *nå* ”nu; nun”), vd. tiun.

NUANC/O (f; RE): AF *nuance,* G *Nuance,* Po *niuans,* R *njuans.* Ps-sf *-anc.* ¶ 1894 *nuanz-.* ¶ Io =, Ie *nu/antie,* Ia *-ance.*

Subst. de F (16-a jc) *nuer* ”nuanci”, der. de *nue* ”nubo” (do propr. ’diferencigi laŭ la diversaj kolornuancoj de la nuboj’; kp semantike A *shade* ”nuanco”, propr. ”ombro”, G *Schattierung* ”nuanco”, propr. ”ombrumo”) el L *nubes* ”nubo” (vd. tiun).

NUB/O (f; Un): L *nubes;* F *nuage, nue* (lit.), I *nuvola, nube,* (H *nube*). Bazita sur L; kp la samtipajn *mel/o* < L *meles, vulp/o* < L *vulpes.* ¶ Io =, IeIa *nube.*

Latin(id)a vorto (en FI sufiksaj derivaĵoj plej ofte anstataŭas la radikvorton) de HE *_nebh(o)s_ ”vaporo, nebulo, nubo”, kp Sa *nábhas* ”nebulo, nubaĵo”, Gr *néphos* ”nubo, nebulo”, R *nebo* ”ĉielo”, plue formaĵojn kun *l*-sufikso (HE *_nebhela_), vd. *nebulo;;* nazaligita formo en L *nimbus,* vd. *nimbo.* Samfamilia estas ank. *nuanco.*

NUD/A (f; Un): L *nudus;* A *nude,* F *nu* (kp *nudité* "-eco", I *nudo,* (H *desnudo*). Kp G *Nudität* "-eco, -aĵo". Bazita sur L, kies stemo retroviĝas en AI kaj plue en la responda substantivo. ¶ Io =, Ie *nud,* Ia *-e.*

El HE **nogŭ/(edho-), -(eno-)* "nuda", kp Sa *nagná-;* A *naked,* G *nackt,* Gt *nagaths;* Po *nagi,* R *nagoj;* Li *núogas;* Ir *nocht.* Ankaŭ Gr *gymnós* s.s. (vd. *gimnastiko*) kredeble apartenas tie ĉi, kvankam modifita (tabue?).

NUK/O (f; RE): F *nuque* [nyk], I(H) *nuca,* Kp G *Nacken.* Bazita sur FI (por F *u* [y] > Eo *u,* vd. *kokluŝo);* la konsonantismo krome laŭ G. ¶ Io =, Ie *nuc,* Ia *nuca**.

La latinida vorto, orig. signifanta "mjelo", el L mez. *nucha* s.s. el Ar *nukhâ'* s.s.; la nova senco eble pro konfuzo kun Ar *nuqra* "nuka kavo". – Cherpillod 1992, 81. – Neparenca estas G *Nacken,* responda al A *neck* "kolo" *(nape of the neck* "nuko").

NUKS/O (f; Un; kp *nukt-* N-ro 15 1888): L *nux* (gen.: *nucis*); F *noix,* I *noce,* (H *nuez*). Kp A *nut,* G *Nuss.* Transskribo de la L nominativa formo; ĝi ŝajnas esti la sola ekzemplo tia inter la unusilabaj L substantivoj finiĝantaj per *-x* (kp kontraste *crux* > *kruc/o, dux* > *duk/o, lex* > *leĝ/o, rex* > *reĝ/o, vox* > *voĉ/o,* vd. Silfer en PL 10/1984, 19). Ĉu Z akceptis *-s* por kunligi la radikon kun la G formo? ¶ Io *nuco,* IeIa *nuce.*

Oni supozas komunan originon de la latin(id)a kaj la ĝermana vortoj (pĜ **hnut-*, kp A ant. *hnutu*); la (H)E bazo estus **knu-*, videbla en Ir *cnû* s.s.

NUL/(O) (subst. f; RE; num. 8; GD): G *Null* (subst.), *null* (num.), R *nol',* gen. *nulja* (subst., num.). Kp Nd *nul* (subst., num.), Sv *noll* (num.). Kun alia gramatika karaktero: F *nul* "nenia, nula", I *nulla* "nenio", (H *nulo* "nula, senvalora"). Kp A *nullify,* Po *anulowac'* "-igi". ¶ IoIeIa *zero* (< AI *zero,* F *zéro,* H *cero*); la radiko *nul(l)-* estas en tiuj L.I. uzata kun la senco "neniu" (vd. sub tiu).

El L *nullus* "nenia", kunm. de *ne* "ne" (vd. tiun) k *ullus* "ia", dim. de *unus* "unu" (vd. tiun).

NUMER/O (f; Du, RE): A *number,* F *numéro,* G *Nummer,* Po *numer,* I *-o,* R *nomer,* (H *número*). Vortformo kun granda internacieco en tiu ĉi senco (FG HIPo); Z diferencigis ĝin de *nombr/o* laŭ modelo de F. ¶ IoIa = (Ia ank. "nombro"), Ie *numeró.*

El L *numero,* abl. de *numerus* "nombro" (do propr. "kun la cifero..."), par. al *nummus* "monero"; ambaŭ de HE rad. **nem-* "distribui" (> "asigni, kalkuli") en Gr *némein* "distribui ktp" (vd. *astronomo, nomado*), *nómisma* "monero" (vd. *numismatiko*), G *nehmen* "preni". Ĝemela vorto; *nombro.*

NUMISMATIK/O (2; Jü; kp *numismat/a* "-a" E-isto 8/1894): A *numismat/ics,* F *-ique* [-ík], I *-ica,* G *Numismatik,* Po *numizmat/yka,* R *-ika,* (H *numismática*). Pssf (*-mat), -ik.* En GD kaj PIV prezentita kiel kvazaŭderivaĵo de eo *numismat/o* PV "-isto" (laŭ F *numismate* s.s.).

Latinida der. (18-a jc) de L *numis/ma -matis,* var. (laŭ L *nummus* "monero") de *nomis/ma -matis* "monero" el Gr *nómis/ma -matos* "monero; kutimo, io ĝenerale valida", subst. de *nomízein* "kutimi", der. de *nómos* "kutimo, moro, leĝo, regulo" (vd. plue *astronomo*).

NUN (f; Un): G *nun;* L *nunc;* Gr *nyn.* Kp A *now* [naŭ], ank. NdSv *nu.* Ĝenerale rigardata kiel transpreno de la G vorto (Waringhien LV 62 k.a.); la praEa formo montras, ke ankaŭ L ludis rolon (kaj reaperis en la reformo de 1894). Gr donas gravan apogon. ¶ 1881 *nuk.* – 1894 *nunk.* ¶ Io =, Ie *nu,* Ia *nunc, ora* (< I *ora,* H *ahora*).

El HE **nu* "nun", kp ank. Sa *nú, nûnám,* Gt *nu,* Bg ant. *nyné,* Li *nù, nûnaî* (la formoj kun *n* eble orig. el HE adj. **nuno-* "nuna"; *-c* en L identa kun la partikulo en *ho-c* "tio ĉi", vd. sub *hodiaŭ*). Etimologie identa: *nu.* Kp ank. *nova.*

NUNCI/O (1; Be): L ekl. *nuntius* [-tsi-]; A(H) *nun/cio,* I *-zio* [-tsi-], Po *-cjusz*

[-tsj-], R *-cij,* F *nonce,* G *Nuntius* [-tsi-]. La radikfina *-i* retroviĝas en la plimulto de la fontlingvoj. ¶ IoIeIa =.

El L *nuntius* ”sendito, mesaĝisto”, pri kies etimologio vd. *anonci.*

NUR (f; Un; sin. *sol/e* Du, RE): G *nur.* Unu el pluraj unusilabaj sendependaj adverboj prenitaj el G, kp *for, ja, nun* (vd. Gregor 1982, 10). ¶ 1881 *koj* (sen etimologio: PVZ 5, 138). – 1894 *solu* (< L *solum;* kp *sol/e* supre). ¶ Io =, Ie *sol/men,* Ia *-mente.*

Pere de G mez. *neur, niur* el G ant. *niwâri:* la unua elemento estas la negacio *ni/ne* (vd. *ne*), la dua estas konjunktivo de la verbo ’esti’ (= G mod. *wäre*); orig. signifo do ”se ne estus...”

NUTR/I (f; Un): L *nutrire;* A *nourish,* F *nourrir* (kp AF *nutrition* ”-ado”), I *nutr/ire,* (H *-ir*). Verbbazo troviĝanta samforme en L kaj I, apogata de AF substantivo. ¶ Io *nutr/ar,* IeIa *-ir.*

L *nutrire* estas samradika kun *nutrix* ”-istino”, ambaŭ radikidentaj kun Sa *snáuti* ”mamnutras”: HE rad. **sneu-,* paralela al **sna-* citita sub *naĝi;* komuna estas la nocio ”likvaĵo”.

O

OAZ/O (1; Jü; *oazis-* Be): AF(H) *oasis* [F -z-], G *Oase* [-z-], I *oasi* [-z-], Po *oaza,* R *oazis.* Traktita sammaniere kiel ceteraj Gr-devenaj (vd. sube) substantivoj finiĝantaj per *-sis,* kp ekz. *baz/o, doz/o*; la *z* cetere havas solidan apogon en la prononco de la fontlingvoj (FGIPoR). ¶ Io *oaziso,* Ie *oas/e,* Ia *-is.*

Pere de L tardepoka *oasis* el Gr *óasis,* vorto de egipta origino (kp Kopta *ŭahe* "loĝloko, oazo"). – Cherpillod 1992, 82.

OBE/I (f; Un): A *obey* [oŭbeí], F *obéir,* I *obbedire,* (H *obedecer*); L *oboedire.* Bazita sur F, kies infinitivan finaĵon *-ir* anstataŭas Eo *-i*; ankaŭ A favoras mallongan formon. Ps-pf *ob-*. ¶ Io *obed/iar,* IeIa *-ir.*

Propr. "aŭskulti (ies ordonon)" (kp PIV *aŭskulti* 2), el L *ob-* "vid-al-vide, al" (vd. ps-pf *ob-*) k *audire* "aŭdi" (vd. tiun). Kp semantike G *horchen* "aŭskulti", *gehorchen* "obei".

OBELISK/O (2; RE): ARPo *obel/isk,* F *-isque* [-ísk], I(H) *-isco,* G *Obelisk,;* L *obeliscus.*

El Gr *obelískos* s.s., propr. "stangeto", dim. de *obelós* "(rosto)stango", identa kun Gr *obolós* "obolo" (vd. tiun).

OBJEKT/O (f; Un) 1) 'aĵo, afero' ktp 2) gram. (PV): A *object* (1, 2), F *objet* (1), G *Objekt* (1, 2), I *oggetto* (1, 2), Po *obiekt* (1), R *obekt* (1), (H *objecto* 1). Formo ĉefe laŭ la L originvorto *obiectum* [obj-], kies stemo estas retrovebla en AGPo. ¶ Io *objekto* (1), *komplemento* (2), Ie *objecte* (1), *complement* (2), Ia *objecto* (1, 2).

El L mez. *obiectum* (fil.) "aĵo kiu influas la sensojn", propr. "kio estas metita vid-al-vide", orig. subst.-igita ptc.perf. de L *obicere* "kontraŭmeti" el pref. *ob-* "kontraŭ, vid-al-vide" (vd. ps-pf *ob-*) k *iacere* "ĵeti, meti" (vd. *ĵeti*). Uzata kiel gram. termino ekde la 18-a jc. Kp spec. *pro-, sub/jekto* k sekv.

OBJEKTIV/A (2; Jü): A *object/ive,* F *-if,* G *objektiv,* I *-ivo,* Po *obiektywny,* R *obektivnyj,* (H *objectivo*). Ps-pf *ob-;* ps-sf *-iv.*

El L mez. *obiectivus,* propr. "fakta, reala, aĵa", adj. de L mez. *obiectum* "aĵo" (vd. *objekto*). La ĝemela radiko eo *objektiv/o* LInt 5/1897, PV estas orig. subst.-igo de tiu ĉi adj. (tiel nomita ĉar la koncerna lenso estas metita kontraŭ la videnda objekto).

OBLAT/O (f; EG) maldika disketo el senfermenta farunaĵo uzata 1) por sigeli leterojn (UV), 2) kiel hostio (PV), 3) kiel delikata kukaĵo (Ve), 4) (duope) por enteni medikamenton (GD): G *Oblate* (1, 2, 3), Po *opl'atek* (1, 2, 3), R *oblatka* (1, 2, 3, 4). Kp F *oublie* (3), (H *oblea* 1). Bazita sur G kaj R (kun ellaso de la diminutivsufikso); ankaŭ la L originformo (sube) certe kuninfluis. Ps-pf *ob-*. ¶ Io *oblato* (1), *obleo* (3), Ie *oblate* (1), Ia *oblata** (2; Breinstrup).

El L mez. *oblata (hostia)* "oferata (hostio)", ptc. perf. de L *offerre* "proponi, oferti", propr. "alporti" (vd. *oferi;* tie ank. pri *-lat-*).

OBLIGACI/O (2; RE): AF *oblig/ation,* I -*azione,* Po -*acja,* R -*acija,* (H -*ación*), G *Obligation*. Ps-pf *ob-;* ps-sf -*cio.*

El L *obligat/io -ionis* "(ŝuld)devigo, ligiĝo", subst. de *obligare* "devontigi", propr. "ligi", el pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k *ligare* "ligi" (vd. tiun).

OBLIKV/A (1; Be; antaŭe *mal/rekt/a*): L *obliquus* [-lí:kŭus]; AF *ob/lique* [A -lí:k, F -lík], I -*liquo* [-lí:kŭo], (H -*licuo*). Bazita sur L; L *qu* > Eo *kv,* vd. *akvo*. Ps-pf *ob-*. ¶ Io *ob/liqua,* Ie -*liqui,* Ia -*lique.*

Kunm. de L pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k elemento par. al L *liquis, limus* "oblikva" (vd. *limo*).

OBOL/O (2; LInt 5/1896, Jü): APoR *obol,* F -*e,* I -*o,* G *Obolus,* (H *óbolo*); L *obolus;* Gr *obolós.*

Orig. "metalstango (uzata kiel monero k pezilo)", identa kun Gr *obelós* "(rosto)-stango" (vd. *obelisko*); etimologio necerta.

OBSERV/I (f; RE): A *observ/e,* F -*er,* (H -*ar*), I *osservare,* Po *obserwować*; L *observare*. Ankoraŭ pli vaste konata per la derivaĵo *observatorio* "-ejo astronomia", vd. sekv. ¶ IoIeIa *observar.*

L *observare* "observi, atent(e rigard)i, gardi" (kp semantike *rigardi*), kunm. de pref. *ob-* "kontraŭ, vid-al-vide" (vd. ps-pf *ob-*) k *servare* "savi, konservi, gardi" (vd. *konservi*). Kp spec. sekv.

OBSERVATORI/O (3; RE): A *observat/ory,* F -*oire,* R -*orija,* (H -*orio*), G *Observatorium,* I *osservatorio,* Po *obserwatorium.* Ps-pf *ob-;* ps-sf -*ori.*

El L mod. *observatorium* "observejo", der. de L *observare* "observi", vd. tiun.

OBSTAKL/O (8; PV; ne ĉe Z; antaŭe *mal/help/aĵ/o, kontraŭ/aĵ/o*): AF *obst/acle,* (H -*áculo*), I *ostacolo;* L postkl. *obstaculum.* La radikfino -*kl* indikas, ke AF estas la fonto; vd. sub *artikolo* pri diversaj manieroj reprezenti L -*ulus*/-*ula*/-*ulum* en Eo (kp spec. *mirakl/o, spektakl/o*). Influo de Io ne estas ekskludita. Ps-pf *ob-*. ¶ Io =, Ie *obstacul,* Ia -*o.*

Der. de L *obstare* "kontraŭstari, malhelpi", kunm. de pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k *stare* "stari" (vd. tiun). Etimologie samelementa estas *obstina.*

OBSTIN/A (f; Un): A *obstin/ate,* F -*é,* G -*at,* (H -*ado*), I *ostinato;* L *obstinatus.* La fontlingvoj sugestas *obstinat-;* supozeble pro la simileco de la lasta silabo al participa finaĵo, Z ellasis ĝin; eble influis la apartenanta verbo sen -*at:* F *s'obstiner,* I *ostinarsi* (ambaŭ refl.). Kp spec. *moder/a.* Ps-pf *ob-*. ¶ Io *obstin-anta,* Ie *obstinat,* Ia -*e.*

L *obstinatus* ank. "neŝancelebla, firma", ptc. perf. de *obstinare* "(firme stari >) firme decidi", kunm. de pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k plivastigita formo de la radiko en *stare* "stari" (vd. tiun; kp spec. *destini*). Etimologie samelementa estas *obstaklo.*

OBSTRUKC/O (f; RE) 1) 'malhelpo' (ank. med.) 2) pol.: AF *obstruc/tion* (1, 2), (H -*ción* 1, 2), G *Obstruktion* (2), I *ostruzion/e* (1), -*ismo* (2), Po *obstruk/cja* (1, 2), R -*cija* (2). Escepta traktado de la pseŭdosufikso -*cio,* pro nekonata kialo. Eble Z konsideris la verban uzadon de la radiko: *obstrukc/i* sendube estas pli facile uzebla ol **obstrukci/i;* en tia okazo, tamen, oni prefere atendus verbkarakteran radikon **obstru/i* kun -*ad/o* (kp *konstru/i*). La plej proksima analoga formaĵo ŝajnas esti *kapitulac/i;* kp ank. *donac/i, kurac/i.* ¶ 1894 *obstrukzi-*. ¶ Io *obstrukt-ado,* IeIa *obstruction.*

El L *obstruct/io -ionis* "barado", subst. de *obstruere* "bari per konstruaĵo, malhelpe konstrui", kunm. de pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k *struere* "konstrui" (vd. tiun).

OBTUZ/A (3; Mart, PV; antaŭe *mal/klar/a, mal/sonor/a*) 1) pp sono 2) geom.: A *obtuse* (1, 2), F *obtus* (fem.: *obtuse* [-y'z]) (2), I *ottuso* [-z-] (1, 2), (H *obtuso* 2). Eo -*z* havas apogon en I(F), sed supozeble *kontuz-* servis kiel modelo. Ps-pf *ob-*. ¶ Io =, Ie *obtus/i,* Ia -*e.*

El L *obtusus* " malakra, inerta, malvigla", orig. ptc.perf. de *obtundere* "albati, per bato malakrigi [malvigligi]", kun. de pref.

ob- "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k *tundere* "bati" (vd. *kontuzi*).

OCEAN/O (1; RE): APo *ocean,* I(H) *-o,* F *océan,* G *Ozean,* R *okean;* L *Oceanus.*

El Gr *Ôkeanós,* nomo de la rivero ĉirkaŭanta la mondon; etimologio necerta.

OD/O (1; RE): AFI *ode,* G *Ode,* PoR(H) *oda.* ¶ Io =, Iela *ode.*

El Gr *ô(i)dê* "kanto", formo kuntirita de *aoidê* s.s., subst. de *aeídein* "kanti", ligita kun *audê* "voĉo, parolo", par. al Sa *vádati* "parolas" (HE rad. _*aŭed-_). Samfamiliaj vortoj en Eo: *melodio, parodio, prozodio.*

ODOR/o (f; Un): A *od/our* (Us *-or*), F *-eur* (kp *inodore* "senodora"), I *-ore,* (H *olor,* kp *odorante* "-a"); L *od/or -oris.* Kp G *Odeur* "(bon)odoro". Prezentita kiel verbo en UV, kvankam evidente bazita sur substantivo en la fontlingvoj (ps-sf *-or* 2); nur I *odorare* "-i" apogas la verban klasifikon. ¶ Io =, Ia *odor,* Ie *-e.*

Subst. responda al L *olere* "-i" (pri la alterno *d/l,* vd. sub *lingvo*); de HE rad. _*od-_ "odori", kp Gr *ózein* (perf. *ódôda*) s.s. (kp *ozono*).

OFEND/I (f; Un): A *offend,* I *-ere,* (H *-er*), F *offenser;* L *offendere.* Ps-pf *ob-,* var. *o-.* ¶ Io *ofensar,* Ie *ofender,* Ia *offender.*

Propr. "ekpuŝi", kunm. de L pref. *ob-* "kontraŭ" (vd. ps-pf *ob-*) k *-fendere* (nur en kunmetoj) "puŝi, bati", de HE rad. _*gŭhen-_ "bati, vundi", kp Sa *hánti* "mortigas", Gr *phónos* "murdo", R *gnat'* "peli". Samfamilia vorto en Eo: *defendi.*

OFER/I (f; Un) 1) rel. 2) 'fordoni, dediĉi': A *offer (up)* (1), G *opfern* (1, 2), Po *ofiarowac'* (1, 2), (H *ofrendar* 1). Kp F *offrande* "-aĵo"; ank. Nd *offeren* (1, 2). Ŝajnas baziĝi sur A; sendube la L originformo *offerre* (vd. sube) decidige influis. Kiel ordinare, Z evitis la ekskluzive germanan *pf* (kp *fajfi, flegi*); eventuala _*ofr-_ supozeble estis konsiderata tro malfacile prononcebla. Pri la semantiko, kp Waringhien: "...*oferi* respondas ĝuste al la senco, kiun la latina *offerre* alprenis en la germana *opfern,* sed ne al la F *offrir,* I *offrire* aŭ A *to offer,* en kiuj lingvoj ĝi tradukiĝas per *sacrifier, sacrificare, to sacrifice*" (LV 81; la eldiro estas malĝusta koncerne A *offer*). – Ps-pf *ob-,* var. *o-.* ¶ 1882 *opr-* (< G *opfern*). – 1894 *sakrifik-.* ¶ Io *sakrifikar,* Iela *sacrificar* (krom AFI, kp ank. H *sacrific/ar,* L *-are*).

El L *offerre* "prezenti, proponi", propr. "alporti", kunm. de pref. *ob-* "kontraŭ, direkte al" (vd. ps-pf *ob-*) k *ferre* "porti" de HE rad. _*bher-_ "porti", kp Sa *bhárati* "portas", Gr *phérein* "porti" (kp *amforo, fosforo, metaforo*), L *fur* "ŝtelisto" (kp *furunko*), A *bear* "porti", G *Bürde* "ŝarĝo". Etimologie identa estas *oferto;* ceteraj samfamiliaj vortoj en Eo: *di-, kon-, re/ferenco, pre-, su/feri.* – Al la (nekompleta) L verbo *ferre* ligiĝis alia radiko por formi perfekton k ptc.perf.: _tuli/latum (< *tlatum),_ par. al L *tollere* "levi" (vd. *toleri*); tiu radiko enestas en *ablativo, oblato, prelato, relativa, rilati.*

OFERT/o (*-i* 8; Backman 1921, PV; ne ĉe Z; antaŭe *propon-*): A *offer,* F *offre,* G *Offerte,* I *offerta,* Po(H) *oferta.* La radikfina *-t* (kiu cetere estas necesa por diferencigi disde *ofer-*) pruvas ke la substantivo GI(Po) estas la fonto, kvankam la radiko estas prezentita kiel verbo (kp A *offer,* F *offr/ir,* I *-ire,* G *offerieren,* H *ofrecer* "-i"). Ps-pf *ob-,* var. *o-.*¶ Io *ofr/o* (vb *-ar*), Ie *ofert/e* (vb *-ar*), Ia *offer/ta* (vb *-er*).

Specialigita senco de latinida verbo (kun apartenanta subst.) signifanta "proponi, prezenti", el L *offerre* s.s. (vd. *oferi*); la substantiva *of(f)ert-* reprezentas kvazaŭsupinan radikon de tiu verbo.

OFIC/O: (f; RE): AF *office,* I *ufficio,* (H *oficio*). Kp L *officium* "okupo, farendaĵo, tasko, devo, funkcio, ofico, servo". Formo laŭ AF sen *i,* analoga al *servic/o;* kp spec. *komerc/o.* La elektita formo konservas la akcenton de la fontlingvoj kaj malebligas kolizion kun la pseŭdosufikso *-cio.* ¶ Io =, Ie *oficie,* Ia *officio.*

L *officium* el _*opi-ficium,_ propr. "farado de laboro": la unua elemento estas samradika kun L *opus* "laboro", la dua kun *facere* "fari" (vd. tiun; kp spec. *klasi-, misti/fiki* k.s.). Samfamiliaj vortoj en Eo: *oficiala, oficiro.*

OFICIAL/A (f', 1; Be): A *offici/al,* F *-el,* G *offiziell* [-ts-], I *ufficiale,* Po *ofic/jalny,* R *-ial'nyj,* (H *-ial*). Ps-sf *-al.*

El L postkl. *officialis* "(laŭ)ofica", adj. de L *officium* (vd. *ofico*).

OFICIR/O (f; RE; *oficer-* N-ro 14 1888): A *offic/er,* F *-ier,* G *Offizier* [-tsí:r], PoR *oficer.* Kun alia sufikso: I *ufficiale,* (H *oficial*). Radikfino laŭ G prononco, kredeble por eviti sufiksidentan silabon *-er*: vd. ps-sf *-i(e)r.* ¶ 1906ab *ofisir/o.* ¶ Io =, Ie *oficero,* Ia *officiero.*

El L mez. *officiarius* "oficisto" (HI el L *officialis* s.s.), der. de L *officium* "servo ktp" (vd. *ofico*); la moderna senco evoluis en F.

OFT/Æ (f; Un): G *oft,* A *-en.* Kp Ji *oft,* ank. Da *ofte.* Ĝermana vorto forme unueca; kp Collinson 1959, 7: 'uzata manke de ia komuna denominatoro en la romanaj lingvoj kun It. spesso, Sp. /=H/ a menudo, Fr. souvent.' ¶ 1894 *frekvent-* (< A *frequent/ly,* I *-emente,* H *frecuentemente;* F *fréquent* "ofta"). ¶ Io =, IeIa *sovente* (< I), Ia ank. *subinde* (prototipo de F *souvent,* I *sovente*).

El pĜ **ufto/ufta,* de necerta origino (par. al Is *of* "tro"?).

OGIV/O (1; Jü): AF *ogiv/e,* I *-a,* (H *ojiva*). Kp Po *ogiwalny* "-a". ¶ Io =, Ie *ogiv/e,* Ia *-a*.*

Probable el H *(bóveda de) aljibe* "(volbo de) cisterno" el Ar *al-ĝubb*: *al* dif.art., *ĝubb* "puto, cisterno". – Cherpillod 1992, 82.

OK (f; Un): L *octo*; Gr *oktô*; I *otto,* (H *ocho*). Kp AF *octuple* "-obla", (H *octavo* "oka"). La L-Gr radiko estas internacie uzata kiel prefikso en sciencaj terminoj, ekz. A *octogenarian* "okdekjarulo", F *octogone* "okangulo", G *Oktett* "okopo", R *oktaedr* "okedro". Bazo de la Ea formo estas L (same kiel por la ceteraj numeraloj), unusilabigita (kiel ĉiuj numeraloj krom *unu*) kaj apokopita je *-t* (**okt* sen sekva vokalo estus malfacile prononcebla, kp *sep* el L *sept-*). ¶ 1881 *ok.* ¶ Io =, Ie *ott,* Ia *octo.*

El HE **oktô(ŭ)* s.s., kp ank. Sa *aŝt'au;* A *eight,* G *acht,* Gt *ahtau;* Po *osiem,* R *(v)osem';* Ir *ocht.* La HE vorto havas dualan formon; oni supozis kunligon kun rad. **ak-/ok-* "akra" (vd. tiun); **oktôŭ* tiuokaze signifus "du pintoj", t.e. du (fingro)kvaroj, post kiuj nova serio komenciĝus per *naŭ,* vd. tiun. Samfamiliaj vortoj en Eo: *oktavo, oktobro.*

OKAZ/o (f; Un): AF *occas/ion* [F -z-], I *-ione* [-z-], Po *okazja,* (H *ocasión*); L *occas/io -ionis.* Prezentita kiel verbo (Un, UV), sed fakte bazita sur la citita substantivo; apartenanta verbo mankas. Radikfine oni atendus *-zi/o,* varianto de pseŭdosufikso *-cio* (kp *elizi/o, vizi/o* ktp); probable ĝuste cele al verba uzado de la radiko, Z plisimpligis ĝin, ĉe kio eble la Po formo [okázja] ludis rolon. Eo *-z* havas apogon de tri fontlingvoj; kp ankaŭ la parte identan *kaz/o.* Semantike, la radiko estas ekzakta ekvivalento de R *sluĉaj* (subst.) */sluĉit'sja* (vb) (Piron en Schubert 1989, 130). Ps-pf *ob-,* var. *o-.* ¶ 1882 *kajd/o* (sen etimo en PVZ 5, 138; mi ne komprenas la indikon ĉe Mattos 1987, 29: "kajdo – el la latina *occasio* pro *caseus*". – Ĉu *kajd-* baziĝas sur L *caedere* [kájd-], verbo radike paralela al *cadere,* la fontverbo de *occasio*?). – 1894 *okasi-.* ¶ Io *okaziono,* IeIa *occasion.* Al *okaz/i* respondas Io *eventar,* Ie *evenir* (< L *evenire,* kp A *event,* F *événement* "okazaĵo"), Ia *evenir, accider* (vd. *akcidento*), *occurrer* (< A *occur,* H *ocurrir*).

Subst. de L *occidere* "(al)fali", kunm. de pref. *ob-* "direkte al" (vd. ps-pf *ob-*) k *cadere* "fali" (vd. *kadenco*). – Kp semantike G *Fall* "(o)kazo", propr. "falo"; L *accidere* "okazi", propr. "alfali" (vd. *akcidento*). – Etimologie parte identa estas *kazo.* Kp spec. *okcidento.*

OKCIDENT/O (f; RE): F *occid/ent,* I(H) *-ente*; L *occid/ens -entis.* Kp (kun dif.art.) A *the Occident,* F *l'Occid/ent,* I *-ente,* G *der Okzident* [-kts-], (H *el Occidente*) "Okcidento, la okcidenta landaro". Pri Eo *kc* responda al L(ktp) *cc,* vd. *akceli.* Ps-pf *ob-,* var. *ok-;* ps-sf *-ent.* ¶ Io *ocidento* (lit.), Iela *Occidente* ”O-o”; (direkto) Iela *west,* Io *-o* (< A *west,* F *ouest,* G *West,* H *oeste,* I *ovest*).

En L orig. *sol occidens* ”la subiranta suno”, ptc.prez, de *occidere* ”subiri, fali”, kunm. de pref. *ob-* (tie ĉi eble kun perfektiva signifo, vd. ps-pf *ob-*) k *cadere* ”fali” (vd. sub *okazo*).

OKSID/O (4; Jü): A *ox/ide,* F *-yde,* (H *-ido*), G *Oxyd,* I *ossido,* R *okis'* (kp *oksidirovat'* ”-i”, ank. Po *oksydowac'* s.s.); L sc. *ox/idum, -ydum.* ¶ Io *oxid/o,* Ie *-e,* Ia *oxydo.*

Konstruita (1786 en F de de Morveau, sub la formo *oxide*) el la unua elemento de *oxygène* ”oksigeno” (vd. tiun); la vortfino rememorigas F *acide* ”acido”.

OKSIGEN/O (f; RE): A *oxygen,* (H *-o*), F *oxygène,* I *ossigeno;* L sc. *oxygenium.* ¶ Io *ox(igen)o,* Ie *oxigen,* Ia *oxygeno.*

Propr. ”acidon generanta” (en la 18-a jc, oksigeno estis rigardata kiel precipa konsistiga parto de ĉiuj acidoj), termino farita (1786, en F de Lavoisier) el Gr *oxy's* ”acida, akra” (de HE rad. **ak-/ok-* ”akra”, vd. tiun) k Gr rad. *gen-,* ekz. en *gennán* ”generi” (vd. sub *gento*). Kp semantike G *Sauerstoff* ”oksigeno” el *sauer* ”acida”. Kp por la unua elemento *oksido, oksikoko, okzalo, paroksismo;* por la dua, *hidrogeno.*

OKSIKOK/O (f; RE): L bot. *Oxycoccus.* Botanika termino prenita el L. ¶ Io *oxi/koko,* Ie *-cocco,* Ia *oxycocco.*

Termino konstruita el Gr *oxy's* ”acida” (vd. *oksigeno*) k *kókkos* ”fruktokerno; bero” (etimologio nekonata).

OKTAV/O (2; RE) 1) mus. 2) tip.: A *octav/e* (1), *-o* (2), F *octave* (1), *in-octavo* (2), G *Oktav* (2), *-e* (1), I *ottav/a* (1), *-o* (2), Po *oktawa* (1), R *oktava* (1, 2), (H *octav/a* 1, *-o* 2). ¶ Io = (1), Ie *octav/e* (1), *-o* (2), Ia *octav/a* (1), *-o* (2).

1) el L mez. *octava (vox)* ”la oka (tono)” (post la baza); 2) el L mod. *in octavo* ”je okono (de paperfolio)”; ambaŭ estas formoj de la L orda numeralo *octavus* ”oka”, der. de *octo* ”ok” (vd. tiun).

OKTOBR/O (f; Du, RE): L *(mensis) October,* A *October,* F *octobre,* G *Oktober,* I *ottobre,* R *oktjabr',* (H *octubre*). Bazita sur L kiel ĉiuj monatnomoj. Traktita analoge al *novembr/o* ktp: vd. tiun pri Eo *-br.*

Propr. ”la oka (monato)” (de la origina jarkomenco en la romia kalendaro, la 1-a de marto), adj. der. de L *octo* ”ok” (vd. tiun).

OKUL/O (f; Un): L *oculus;* F *oeil,* I *occhio* [ók-], (H *ojo*). Kp A(H) *ocul/ar,* F *-aire,* I *-are* ”-a”, Po *okular* ”okulvitro”. Krome internacie konata per la derivaĵo A *ocul/ist,* F *-iste,* I(H) *-ista,* Po *okul/ista,* R *-ist* ”-isto”. Kp ank. Po *oko,* R *oko* (†, poezia) ”okulo”. Bazita sur la L stemo; oni povas konjekti, ke la termino *okulist* (la profesio de Z!) – kune kun la latinida adjektivo – ludis rolon por la konservo de *-ul* (por aliaj ekzemploj de konservita *-ul,* vd. *angulo*). ¶ 1894, 1906a *okl-* (kp *binokl-* OA 3). ¶ Io =, Ie *ócul,* Ia *oculo.*

De HE rad. **okŭ-* ”vidi”, kp ank. Sa *akŝi-* ”okulo”; Gr *ópsomai* ”mi vidos”, *ôps* ”okulo” (kp *ciklopo, miopa, optiko*); Li *akìs* ”okulo”; kredeble ankaŭ A *eye,* G *Auge* ”okulo” (pĜ **augan-*), kvankam la sonevoluo estas malklara. Samfamiliaj vortoj en Eo: *binoklo, inokuli.*

OKULT/A (2; Jü): A *occult,* F *-e,* I *-o,* G *okkult,* Po *okultystyczny,* R *okult'nyj,* (H *oculto*). Ps-pf *ob-,* var. *o-.*

El L *occultus* ”sekreta, kaŝita”, ptc.perf. de *occulere* ”kaŝi”, kunm. de pref. *ob-* ”kontraŭ (malhelpe antaŭ)” (vd. ps-pf *ob-*) k verbo paralela al L *celare* ”kaŝi”, de HE rad. **kel-* ”kaŝi, kovri”, kp L *cella* ”ĉambreto” (vd. *ĉelo*), *color* ”koloro” (vd. tiun); Gr *kalyptein* ”kaŝi”; A *hall* ”halo” (vd. tiun), A *helmet*/G *Helm* ”kasko” (vd. *halebardo*), G *Hülle* ”kovraĵo”.

OKUP/I (f; Un) 1) 'preni en posedon' 2) 'teni en posedo' 3) 'laborigi, aktivigi': A *occup/y* (1, 2, 3), F *-er* (1, 2, 3), I *-are* (1, 2, 3), G *okkup/ieren* (1), R *-iro-*

vat’ (1), Po *okupowac’* (1), (H *ocupar* 1, 2, 3); L *occupare* (1). Ps-pf *ob-*, var. *o-*. ¶ Io *okupar,* Ie *ocupar,* Ia *occupar* (ĉiuj 1, 2, 3).

Orig. ”ekpreni, kapti”, kunm. de L pref. *ob-* (tie ĉi kun perfektiva signifo; vd. ps-pf *ob-*) k *capere* ”preni” (vd. *kapti*).

OKZAL/O (f; RE): L klas. *oxal/is -idis*; F *oseille* [-z-]. Botanika termino prenita el L antikvepoka, ne el L botanika. Kp ankaŭ la internacian kemian terminon A *oxal/ic,* F *-ique,* G *Oxal-*, I *ossalico,* (H *oxálico*) = Eo *okzal/a* Jü. Zamenhof, volante redoni en Eo la R *ŝĉavel’*, kiu respondas tiel al L bot. *Rumex acetosa* kiel al L bot. *Oxalis acetosella* (ambaŭ kun acidetaj folioj; kp ank. Po *szczaw* ”Rumex a.”, *-ik* ”Oxalis a.”), elektis la duan L terminon. Laŭ UV, tamen, *okzal-* ŝajnas signifi nur ”Rumex a.” (F *oseille*; kp UV kor. G *Sauerampfer)*; por ”Oxalis a.” aperis poste diferencigitaj radikoj (*oksal/o* Ve, *oksalid/o* Wü; kp F *oxalide,* I *ossalide*). La radiko *okzal-* estis formata per apokopo de *-is* (aŭ *-id*) kiel en *lampir/o, meleagr/o* (Wüster Esp. princ. 58), ank. *onobrik/o.* Frapas la kombino *-kz-* sen subteno de iu slava formo; ĝi estas neklarigita sed ne sen analogaĵo (vd. *makzelo*). Tiuj du trajtoj ebligis la formadon de la ĵus cititaj diferencigitaj terminoj. ¶ 1894 *oksal-*. ¶ Io *oxal/o,* Ie *-e* ”Rumex (acetosa)”; Ia *rumice** (Ruhrig) ”Rumex acetosa”, kp *oxalide* ”Oxalis (genra nomo); (spec.) Oxalis acetosella”.

El Gr *oxal/ís -ídos* ”Rumex acetosa”, propr. ”acida (planto)”, der. de *oxy’s* ”acida” (vd. *oksigeno*).

OL (f; Un): Necerta etimologio. Inter la respondaj vortoj en la fontlingvoj nur unu montras ioman similecon al la Ea, nome G *als,* kaj ĝi tial ĝenerale estas donata kiel etimo (Waringhien 1967, 24: ’D. [=G] *als,* simpligita kaj fleksiita al *o,* eble sub influo de P. [=Po] *od,* por eviti konfuzon kun la prepozicio *al’*; Modrijan 44: ”*ol* = germane: *als,* ŝanĝita verŝajne pro la prepozicio: *al*”; Bianchini 19: ”*ol* ex linguis germ. et holl. *als*”; kp ank. PVZ 5, 134). Kiel estas videble pro la pEa formo (1881 *el*), la o-vokalo ne estas origina sed rezulto de arbitra ”fleksio”; estas notinde, ke en la definitiva formo de 1887 *al, el, -il* estis okupitaj de aliaj signifoj – *o* do ŝajnas esti la unua neokupita vokalo, se estis necese modifi *el.* La etimologia problemo do transŝoviĝas al pra-Esperanto: kio estas la origino de pEo *el* ”ol”? Verŝajne ne G *als*: nenio malhelpus la uzadon de **al,* ĉar la koncerna prepozicio havis tiam la formon *a.* Albault 1961, 88 sugestas Hu *-ál* [ol] */-él* (sufiksoj; pli ĝuste *-nál/-nél*); tamen ŝajnas tro aŭdace akcepti hungaran sufikson kiel etimon de memstara Ea konjunkcio. Mi pensas pri Gr *ê* ”ol” plus eŭfonia *l* (por eviti homonimecon kun la adverba *e* kaj plifaciligi kunligon kun sekvanta vorto). Ignorabimus! ¶ Io *kam,* Ie *quam* (< L *quam*); Ia *que* (< F).

OLE/O (f; Un): L *oleum*; A *oil* (kp *oleaginous* ”-eca”), F *huile* (kp *oléoduc* ”-dukto”), G *Öl,* I *olio* (kp *oleoso* ”-a”), Po *olej,* (H *óleo*). Bazita sur L, kies stemo aperas en (precipe teknikaj) derivaĵoj en multaj lingvoj. ¶ IoIeIa =.

La vorto signifis orig. la olivoleon; same kiel L *oliva* (vd. *olivo*) ĝi estas pruntita el Gr *élai(ŭ)on* ”olivoleo”*/elaí(ŭ)a* ”oliv(arb)o”, mediteranea vorto de nekonata origino. Samfamilia estas ank. *petrolo.* Kp sekv.

OLEANDR/O (4; Jü): APo *oleand/er,* I(H) *-ro,* R *-r,* G *Oleander*; L bot. *Nerium oleander.* ¶ Io *roz-lauro* (kp F *laurier-rose*); Ie *oleandr/e,* Ia *-o**.

El L mez. *laurandrum* (poste aliigita pro asociiĝo al L *olea* ”olivarbo”), kredeble miksaĵo el L *laurus* ”laŭro” (vd. tiun) k Gr *rhodódendron* ”rozarbo”, kunm. de *rhódon* ”rozo” k *déndron* ”arbo”. Kp semantike F ĉi-supre, propr. ”roz-laŭro”.

OLIGARĤ/O (7; Millidge) **/-RK-** (7; GD): A *olig/arch* [-k], F *-arque* [-k], I(H) *-arca* [-k-], Po *-archa* [-ĥ-], R *-arĥ,* G *Oli-*

garch [-c]. Laŭ modelo de la pli frua *monarĥo* (kp tiun). – Nomo de reĝimo: **OLIGARĤI/O** (3; Be) /**-RK-** perm. LK 1922; PV): A *olig/archy* [-k-], F *-archie* [-ŝ-], IPo *-archia* [I -k-, Po -ĥ-], R *-arĥija,* (H *-arquía* [-k-]), G *Oligarchie* [-c-]. Pri Eo *-ĥ-,* vd. *monarĥo.* Ps-sf *-i* 1.

El Gr *olig/árkhês* resp. ties der. *-arkhía* s.s., kunm. de *olígoi* "malmultaj" k agantnomo de *árkhein* "regi" (vd. *arkaika*).

OLIV/O (f; RE): AF *oliv/e,* I(H) *-a,* R *-ka,* G *Olive,* Po *oliwka;* L *oliva.* ¶ Io =, Ie *-e,* Ia *-a* (ank. "-arbo").

L *oliva* "oliv/o, -arbo" el Gr *elaí(ŭ)a* s.s. (vd. *oleo*).

OMAR/O (f; EG): F *homard* [omár], G *Hummer,* Po *homar,* R *omar;* L zool. *Homarus.* Bazita sur R kaj F prononco; **homar-* estis kompreneble neutiligebla pro *hom/ar/o.* ¶ 1894 *homard-.* ¶ Io *homar/do,* Ie *-e,* Ia *-o.*

El Sk ant. *humarr* s.s., par. al Gr *kámmaros* "speco de kankro" k Sa *kamát'ha* "testudo" (orig. signifo kredeble "volba [besto]", kp sub *kamero*).

OMBR/O (f; Un): F *ombr/e,* I *-a,* (H *sombra*); L *umbra.* Kp A *umbrageous* "-(ec)a". Romana *o* anstataŭ L *u,* vd. *mondo.* Kp tamen 1881 *umb/o,* 1894 *umbr-.* Vd. ankaŭ la analogan *ondo.* ¶ Io =, Ie *ombre,* Ia *umbra.*

Kp ev. Li *únksnâ* s.s. Samfamilia vorto en Eo: *ombrelo.*

OMBREL/O (f; Un) 1) 'pluv-' 2) 'sun-': A *umbrella* (1), F *ombr/elle* (2), I *-ello* (1), (H *sombrilla* 2). Bazita sur (F)I kun komenca *o-;* kp *ombro,* kiu certe kuninfluis. ¶ 1894 *umbrel-.* ¶ Io *para/pluvo* (1), *-suno* (2) (kp F *para/pluie, -sol),* Ie *para/pluvie* (1), *-sole* (2), Ia *umbrella* (1, 2), *para/pluvia* (1), *-sol* (2).

El L tardepoka *umbrella,* var. de L *umbella* "sunombrelo", propr. "ombreto", dim. de *umbra* "ombro" (vd. tiun).

OMNIBUS/O (1; Jü): AFIPoR *omnibus,* G *Omnibus,* (H *ómnibus*). En la senco "aŭtomobila omnibuso" anstataŭigita per eo *aŭtobus/o* PV (FIPo *auto/bus,* H *-bús,* G *Autobus,* R *avtobus*) kaj eĉ *bus/o* PIV (AF *bus*). ¶ Io =, Ie *ómnibus,* Ia *omnibus;* kp IeIa *autobus,* Io *-o* "aŭtomobila omnibuso".

F mallogigo de *voiture omnibus* "veturilo por ĉiuj", kombino de F *voiture* "veturilo" k L *omnibus,* dat. plur. de *omnis* "ĉiu" (kun necerta etimologio; por *-bus,* kp *rebus/o*); la F esprimo aludas pri *Omnès,* kiu fondis la unuan kompanion de publikaj veturiloj en Parizo (1828) – vd. pli detale Waringhien LV 71.

OND/O (f; Un): F *ond/e,* I(H) *-a;* L *unda.* Kp A *undulate* "-iĝi". Romana *o-* anstataŭ L *u-,* kp *ombro.* ¶ 1894 *und-.* ¶ Io =, Ie *und/e,* Ia *-a.*

Nazaligita formo de HE **ŭed-/ud-* "akvo" (vd. sub *hidrofobio*). Samfamiliaj vortoj en Eo: *abundi, inundi.*

ONI (f; Un): F *on;* A *one.* Origine diversaj sed forme kongruaj, tiuj du vortoj konsistigas konvenan bazon por la Ea pronomo; Z aldonis *-i,* evidente la rekonilon de personaj pronomoj (vd. *mi*). ¶ 1881 *o* (sama etimo laŭ PVZ 5, 142; se oni komparas la aliajn personajn pronomojn de pEo, ŝajnas tamen probable, ke *o* "estis la simpla finaĵo de la substantivo" (Mattos 1987, 32); t.e., la plej ĝenerala pronomo ne havis specifan konsonanton. – 1894 *on.* IoIeIa *on,* Ia ank. *homo.*

F *on* el L *homo* "homo" (vd. tiun); kp semantike G *man* "oni", identa kun *Mann* "viro". – A *one* estas identa kun la numeralo *one* "unu".

ONIKS/O (2; Be): AF *onyx,* G *Onyx,* I *onice,* PoR *oniks,* (H *ónice, ónix*); L *on/yx -ychis.* Kp sube la Gr originvorton. La formo laŭ L-Gr nominativo (analoge *feniks/o, sfinks/o*), konservita en la plimulto de la fontlingvoj. ¶ Io *onixo,* Ie *onix,* Ia *onyche.*

El Gr *ón/yx -ykhos* s.s., supozeble identa kun la homonima *ónyx* "ungo" (pro la blankeca brilo, simila al tiu de ungo). Vd. *ungo.*

ONKL/O (f; Un): A *uncle,* F *oncle,* G *Onkel.* Kp L *avunculus* ”frato de la patrino”. Bazita sur F. ¶ Io *onkl(ul)o,* IeIa *oncle.*

Orig. dim. de L *avus* ”avo” (vd. tiun).

ONOBRIK/O (2; Jü): L *onobrych/is -idis* [-k-]. Botanika termino prenita el L; por apokopita *-is* (aŭ *-id*), kp *okzalo.* ¶ Io *espar/seto,* Ie *-cette* (< F *esparcet[te],* G *Esparsette*); ne trovita en Ia.

El Gr *onobrykh/ís -ídos* s.s., verŝajne kunm. de *ónos* ”azeno” (vd. tiun) k *brykhís* ”branĉ/eto, -aĵo” (furaĝplanto).

OPAL/O (f; RE): APoR *opal,* FI *-e,* G *Opal,* (H *ópalo*); L *opalus.*

Pere de Gr *opállios* s.s. el Sa *úpala-* ”ŝtono”.

OPER/O (1; RE): AIPoR *opera,* F *opéra,* G *Oper,* (H *ópera*). Kp ank. la internacian derivaĵon AIR *oper/etta,* Po *-etka,* (H *-eta*), F *opérette,* G *Operette* = *oper/et/o.* ¶ Io =, Ie *ópera,* Ia *opera.*

Mallongigo de I *opera in musica* ”verko muzika”; I *opera* ”verko, labor(aĵ)o” el L *opera* ”laboro, agado”, der. de L *op/us -eris* ”labor(aĵ)o” (vd. sekv.)

OPERACI/O (1) 1) med. (RE), 2) kom. (Ve), 3) mil. (N-ro 14 1888, Ve), 4) mat. (Ve): A *oper/ation,* I *-azione,* Po *-acja,* R *-acija,* (H *-ación*), F *opération,* G *Operation* (ĉiuj 1-4); L med. *operat/io -ionis* (1). Pli simpla verbkaraktera radiko *_oper-_ (laŭ A *oper/ate,* G *-ieren,* I *-are,* Po *-owac’,* R *-irovat’,* F *opérer,* kp H *operar*) estis neebla pro la substantiva *oper/o.* Por senco 3 aperas en PV diferencigita formo *operac/o* (laŭ modelo de *donac-, kapitulac-*). Ps-sf *-cio.* ¶ Io *oper/aco,* IeIa *-ation*).

El L *operat/io -ionis* ”labor(aĵ)o”, subst. de *operari* ”labori, agadi” (kp *manovri*), der. de *op/us -eris* ”labor(aĵ)o, faritaĵo, verko” (kp *opera* ”laboro, agado”, vd. *opero,* k *officium* ”tasko, servo”, vd. *ofico*), identa kun Sa *ápas* ”labor(aĵ)o”, de HE rad. *_op-_ ”labori, produkti”, kp ank. G *üben* ”ekzerci”, orig. ”kultivi”. Kun specialigita senco (’profito de l’ laboro’) L *ops* (gen.: *opis*) ”riĉaĵo, rimedo, potenco” (prefikskunmeto *copia* ”abundo”, vd. *kopii*) kun ev. der. *optimus* ”plej bona” (do orig. ”plej riĉa”), kp *optim/ismo, -isto.*

OPI/O (1; RE): AFPoR *opium,,* G *Opium,* I *oppio,* (H *opio*); L *opium.* Evidente pro la Ea sufikso *-um,* Z ne volis adopti la formon *_opium-,_ preskaŭ unuanime prezentatan de la fontlingvoj. ¶ Io *opiumo,* Ie *ópium,* Ia *opium.*

El Gr *ópion* ”papava suko”, der. de *opós* ”plantsuko”, probable par. al RPo *sok* ”suko”.

OPINI/O (1; RE): AF *opin/ion,* I *-ione,* Po *-ia,* (H *-ión*); L *opin/io -ionis.* Identa kun la L nominativo: ps-pf *-io,* var. de *-cio* (kp *komuni/o, legi/o, religi/o.* ¶ IeIa *opinion,* Io *-o.*

Subst. de L *opinari* ”opinii, kredi”, probable par. al L *optare* ”elekti (por si), deziri” (kp *optativo*).

OPON/I (8; E-isto 9/1893, PV; antaŭe *opozici/i*): A *oppose* (kp *opponent* ”-anto”, F *s’opposer* (refl.), G *opponieren,* I *opporsi* (refl.; kp *opponente* ”-anto”, Po *oponowac’,* (H *oponerse* refl.). Kp L *opponere* ”kontraŭmeti; obĵeti”. La formo de la ĉefelemento estas la normala de tiu ĉi bazo en Eo, vd. *komponi.* Ps-pf *ob-,* var. *o-.* ¶ Io *opozar su* (refl.), Ie *oponer,* Ia *opponer se* (refl.).

L *opponere* estas kunm. de pref. *ob-* ”kontraŭ” (vd. ps-pf *ob-*) k *ponere* ”meti” (vd. *pozitiva*). Samelementa estas *opozicio.*

OPORTUN/A (f; Un): F *opportun,* A *-e,* I *-o,* (H *oportuno*); L *opportunus.* Kp AR *opportun/ist,* F *-iste,* I *-ista,* G *Opportunist,* Po(H) *oportunista* ”-isto”. Ps-pf *ob-,* var. *o-.* ¶ 1882 *pord/a* (sama etimo; *-d* por ne kolizii kun *port-* ”porti”; Mattos 1987, 29. ¶ Io =, Ie *oportun,* Ia *opportun.*

Eble orig. L marista termino formita el la esprimo *ob portum (veniens)* ”(iranta) direkte al la haveno” (pp vento; poste adj. ”alcela” > ”konvena”): *ob* ”direkte al” (vd. ps-pf *ob-*), *portus* ”haveno” (vd. sub *pordo*).

OPOZICI/O (2; Jü): AF *opposi/tion,* [F

-z-], I *-zione* [opoz-], G *Opposition,* Po *opoz/ycja,* R *-icija,* (H *oposición*). Formo laŭ la pli frua senprefiksa *pozici/o* (*-z-* laŭ prononco de FIPoR kaj ortografio de Po). Ps-pf *ob-,* var. *o-;* ps-sf *-cio.* ¶ Io *opoz-eso,* Ie *oposition,* Ia *opposition.*

El L *opposit/io -ionis* "kontraŭ/staro, -meto", subst. de *opponere* "kontraŭmeti" (vd. *oponi*).

OPTATIV/O (2; LInt 4/1898, Jü): L *(modus) optativus;* A *optat/ive,* F *-if,* (H *-ivo*), G *Optativ,* I *ottativo.* Ps-sf *-iv.*

Propr. "dezira (modalo)", adj. de L *optare* "deziri; elekti (por si)". Samfamilia vorto en Eo: *adopti;* kp *opinio.*

OPTIK/O (1; RE): A *opt/ics,* F *-ique* [-ík], Po *-yka,* R *-ika,* G *Optik,* I *ottica,* (H *óptica*); L *optice.* Ps-sf *-ik.*

El Gr *optikê (tékhnê)* "vidada (scienco)", adj. de *ópsis* "vid(ad)o", kp *ôps* "okulo" (HE rad. **okŭ-,* vd. sub *okulo*). Kp spec. *sinoptika.*

OPTIMISM/O (2; LInt 8/1896, Be): A *optim/ism,* F *-isme,* R *-izm,* (H *-ismo*), G *Optimismus,* I *ottimismo,* Po *optymism.* Ps-sf *-ism.* – Nomo de ano: **OPTIMIST/O** (1; Be): AR *optim/ist,* F *-iste,* (H *-ista*), G *Optimist,* I *ottimista,* Po *optymista.* Ps-sf *-ist.*

Faritaj (*optimisme* en F, 1737, unue kiel filozofia termino pri 'la plej bona el ĉiuj mondoj'; *optimiste* ĉ. 1750, nuna senco en 19-a jc) el L *optimum* "la plej bona (aĵo)", nt. de *optimus* "plej bona" (pri la superlativsuf. *-im-* vd. *intima*); vd. plue sub *operacio.*

OR/O (f; Un): F *or,* I(H) *oro;* L *aurum.* Kp A *auriferous* "-hava, -riĉa", ank. P *ouro.* Bazita sur la oportuna koincido de la romanaj lingvoj (malgraŭ la kemia simbolo *Au* el L). ¶ 1881 *or-.* – 1894 *aur-.* ¶ Io =, Ie *aur/e,* Ia *-o.*

L praformo **ausom,* probable "la brila (metalo)" (kp L *aurora* "tagiĝo") de HE rad. **aus-,* kp Li *áuksas* "oro", Ir *ôr* "oro", Sa *uŝâs-* "tagiĝo". Samfamiliaj vortoj en Eo: *aŭreolo, oriolo.*

ORAKOL/O (f; RE): AF *ora/cle,* I *-colo,* G *Orakel,* R *orakul,* (H *oráculo*); L *oraculum.* Pri Eo *-ol* el L *-ulum (-ulus, -ula),* vd. *artikolo.* ¶ 1894, 1906 ab *orakl-.* ¶ Io *ora/klo,* Ie *-cul,* Ia *-culo.*

Orig. "eldiro", der. de L *orare* "paroli" (vd. *oratoro*).

ORANĜ/O (f; RE): AF *orange* [A -ĝ, F -ĵ], G *Orange* [-ĵ-], I *arancia* [-ĉ-], (H *naranja* [-ĥ-]; kp Po *pomaran'cza* [-ĉ-] s.s. Internacia kiel kolortermino ("oranĝkolora"): AFG *orange,* I *arancio(ne),* R *oranĵevyj.* Kp ank. Po *oranz'ada* "oranĝa trinkaĵo". Bazita sur AF ortografio kun *ĝ* indikanta la molan prononcon (vd. *aĝo*). ¶ 1894 *orang-.* ¶ Io *oranjo,* IeIa *orange.*

Pere de Ar *naranĝ* s.s. el Pe *nârang* s.s. el Sa *nâran'gá-* "oranĝarbo". (La formo kun komenca *o-* verŝajne pro asociiĝo kun F *or* "oro" laŭ la koloro, kp L bot. *Citrus aurantium* "oranĝarbo" k L *aurum* "oro".) – Cherpillod 1992, 83.

ORATOR/O (1; RE): APoR *orat/or,* F *-eur,* I *-ore,* (H *orador*); L *orator.* Ps-sf *-or* 1.

Agantnomo de L *orare* "paroli; preĝi" de necerta origino (per popola etimologio asociita kun L *os* [gen.: *oris*] "buŝo", vd. *oscedi*); oni komparis Gr *arâ* "preĝo; malbeno". Samfamiliaj vortoj en Eo: *adori, orakolo.*

ORBIT/O (4; LInt 9/1898, Ve; ne ĉe Z) 1) astr. 2) anat.: A *orbit* (1, 2), F *-e* (1, 2), IPo *-a* (1, 2), R *-a* (1), (H *órbita* 1, 2); L *orbita* (1; L med. 2). ¶ Io *orbit/o,* Ia *-a,* Ie *órbite* (ĉiuj 1, 2).

L *orbita* propr. "ronda/cirkla (vojo)": *orbitus* "ronda", adj. de *orbis* "rondo" kun neklara etimologio.

ORD/O (f; Un): L *ord/o -inis;* A *order,* F *ordre,* G *Ordnung,* I *ordine,* (H *orden*). La substantivaj radikoj *ord/o, orden/o* (kun la adjektivo *ordinara*) kaj la verba *ordon/i* havas ĉiuj la saman etimon. La kunligiteco estas klare videbla en A *order*/F *ordre*/I *ordine,* kiuj signifas "ordo; ordeno; ordono". Vd. la sinoptikon en Szerdahelyi 1987, 129; kp ank. Wiener 1950, 104 s. (kiu parolas pri 'kvarnaskita radiko’, aldonante eo *ordin-* PV). La varianto *ord/o* estas bazita sur la L nominativo, utiligante la finan *-o* kiel Ean substantivsignon (vd. analogaĵojn sub *homo*). Notu, ke *ord-* estas la elemento komuna al la cititaj fontlingvaj formoj. ¶ Io *ordin/o,* Ia *-e,* Ie *órdine.*

L *ordo* ”vico, aro, rango, klaso, ordo, regula, leĝo”; se la orig. signifo estis ”ordo [envicigo) de la fadenoj en la vefto”, la vorto probable estas samradika kun L *ordiri* ”ordigi la teksfadenojn, ekteksi; komenci”. Etimologie identaj: *ordeno, ordoni;* samfamiliaj: *ordinara, ornami.*

ORDEN/O (f; RE) 1) insigno 2) societo: A *order,* F *ordre,* G *Orden,* I *ordine,* R *orden* (ĉiuj 1, 2), Po *order* (1), (H *orden* 2); L *ord/o -inis* (L ekl. 2, L mod. 1). Diferencigo de la sametima *ord/o* (kp tiun) laŭ GR (Gregor 1982, 28). ¶ 1894 *ordr-* (< F). ¶ Io = (2), *-insigno* (1); Ie *órden* (1, 2); Ia *ordine* (2), *decoration* (1).

El L *ord/o -inis* ”klaso, rango, ordo, (L mez.) regulo” (vd. *ordo*). Semantika evoluo: ”ordo” > ”(regulo por) societo de religiuloj” > ”societo de kavaliroj” > ”honora insigno de tia societo”.

ORDINAR/A (f; Un): A *ordin/ary,* F *-aire,* I(H) *-ario.* Ps-sf *-ar(i).*

El L *ordinarius* ”regula, laŭvica”, adj. de *ord/o -inis* ”regulo, vico, ordo” (vd. *ordo*).

ORDON/I (f; Un): A *order,* F *ordonner* (kp *ordre* ”-o”), I *ordinare,* (H *ordenar*). Kp R *order* ”-o”. Diferencigo de la sametima *ord/o* (kp tiun) laŭ F (Wiener 1950, 105). Ev. **ordin-* laŭ I estis neoportuna pro sufikssimila radikfino same kiel **order-* (laŭ AR); **ordr-* (laŭ F subst.) ŝajnas tro malfacile prononcebla. ¶ 1882, 1906ab *jub-* (< L *iubere*). ¶ Io *imperar* (< L *imperare*); Ie *ordonar,* Ia *ordinar.*

El L *ordinare* ”reguligi, ordigi”, der. de *ord/o -inis* ”ordo, regulo”, en L mez. ”ordono” (vd. *ordo*). – En F, ”la ideo de ’donner un ordre’ ŝajnas esti ŝanĝinta la radikon” (Wiener l.c.).

OREL/O (f; Un): F *oreille,* G *Ohr* [o:r], I *orecchi/o, -a,* (H *oreja*); L *auris, auricula.* Kp P *orelha;* ank. A *aur/al* ”-a”, *-ist* ”-isto” [ó:-]. Bazita sur F (kp spec. *abelo* el F *abeille*) kun apogo de GI por la komenca silabo (unusilaba **or-* estis neebla pro *or/o;* ev. **aŭr-* havus apogon nur de L). ¶ 1882 *ur-* (vokalo ŝanĝita pro *or-*). ¶ Io =, Ie *orel,* Ia *aure.*

La FHIP formoj el L *auricula,* orig. dim. de *auris,* par. al Gr *ous* [u:s] (kp *miozoto*), A *ear,* G *Ohr,* R *uĥo,* Po *ucho,* Li *ausìs,* ĉiuj ”orelo” (HE **ous-/aus-*). Samfamilia vorto en Eo: *aŭskulti.*

ORF/O (f; RE): A *orphan,* F *orphelin,* I *orfano,* (H *huérfano,* kp *orfandad* ”-eco”); L *orphanus.* Kp ank. P *orfão.* La fontlingvoj sugestas **orfan-,* sed Z apokopis la radikon (Waringhien LV, 76: por mallongigo; Szerdahelyi 1987, 135, kaj Mattos 1987, 100: pro la sufikssimila fino). ¶ 1894 *orfan-.* ¶ Io *orfan(ul)o,* Ie *orfano,* Ia *orphano.*

El Gr *orphanós* s.s. (orig. adj.), par. al L *orbus* (subst.) ”orfo”, (adj.) ”senigita (je io)”, Sa *arbhá-* ”malgranda, juna, malforta”, G *Erbe* ”heredaĵo” (propr. ”posedaĵo de orfo”): HE **orbho-* ”senigita”. Kp Fi *orpo* ”orfo”.

ORGAN/O (1; RE): APoR *organ,* F *-e,* I *-o,* G *Organ,* (H *órgano*).

Pere de L *organum* ”ilo, rimedo; muzikinstrumento, orgeno” el Gr *órganon* ”instrumento (ank. muzika); (sensa, korpa) organo”, orig. ”farilo, laborilo”, samradika kun Gr *érgon* ”laboro, ag(ad)o” (kp *energio, orgio;* vd. plue *verko*). Etimologie identa: *orgeno;* samfamiliaj: *organ/ismo, -izi.*

ORGANISM/O (1; Be): A *organ/ism,* F *-isme,* I(H) *-ismo,* PoR *-izm,* G *Organismus.* Ps-sf *-ism.*

Der. de F *organe* ”organo” kun orig. signifo ”organ/aro, -aĵo”. Vd. la antaŭan.

ORGANIZ/I (1; E-isto 1/1893, Jü; kp *organizaci/o* E-isto 7/1892): A *organ/ize* [-z], F *-iser* [-z-], G *-isieren* [-z-], I *-izzare,* Po *-izowac’,* R *-izovac’,* (H *-isar*). Ps-sf *-iz.*

El L mez. *organizare* "doni organ(ik)an strukturon al, provizi per organoj", inspirita de Gr *organízein* s.s. de *órganon* "organo" (vd. tiun).

ORGEN/O (f; RE): AR *organ,* I *-o,* Po *-y* (plur.), F *orgue* (kp *organiste* "-isto"), G *Orgel* (kp *Organist* "-isto"), (H *órgano*); L *organum.* Diferencigo de *organ-,* efektivigita per minimuma rimedo: *a* ŝanĝita al *e,* kredeble laŭ G (kp ank. F ortografion kaj A prononcon [ó:ge'n]). Pritraktita de Wiener 1950, 102 s. ¶ Io = (espismo), Ie *órgane,* Ia *organo.*

El Gr *órganon* "(muzika) instrumento" (vd. *organo,* etimologie identan).

ORGI/O (2; Jü): A *org/y* [-i], F *-ie,* IPo *-ia,* R *-ija,* (H *-ía*), G *Orgie.*

Pere de L *orgia* (plur.) "ekstaza diservo, Bakĥanalio" el Gr *órgia* (plur.) "sekretaj ritoj, Bakĥo-diservo", samradika kun Gr *érgon* "agado, laboro" (kp *energio* k spec. *organo*).

ORIENT/O (f; RE; ank. *sin -i* Jü): F *orient,* I(H) *-e;* L *ori/ens -entis.* Kp (kun dif.art.) A *the Orient,* F *l'Ori/ent,* I *-ente,* G *der Orient,* (H *el Oriente*) "Oriento, la orienta landaro". La (refleksiva) verbo *(sin) orient/i* estas, laŭ OA 8, p. 54, "iom libera derivaĵo de *oriento*"; efektive ĝi baziĝas sur responda verbo en la fontlingvoj: F *s'orienter,* G *sich orientieren,* I *orientarsi,* Po *orientowac' sie,* R *orientirovat'sja,* (H *orientarsi*) (ĉiuj refl.). – Ps-sf *-ent.* ¶ Io *orient/o,* IeIa *-e* (precipe "Oriento"); (direkto) Ia *est,* Io *-o,* Ie *ost* (< A *east,* FI *est,* G *Osten,* H *este.* Kp Io *orient-izar su,* IeIa *orientar se* "sin orienti".

En L orig. *sol oriens* "la leviĝanta suno", ptc.prez. de *oriri* "leviĝi, ekesti" de HE rad. *_er-/or-_ "leviĝi", kp Sa *rnóti* "leviĝas, moviĝas", Gr *órthai* "leviĝi" (kp *orkestro, orografio*). Samfamiliaj vortoj en Eo: *aborto, origin/o, -alo.*

ORIGIN/O (1; Jü; var. *origen/o* Ve): A *origin,* FI *-e,* (H *origen*); L *orig/o -inis.* Bazita sur la L oblikva stemo (malgraŭ maloportuna sufikssimila radikfino); evidente *_orig/o_ (kp la samtipajn *kartilago, lanugo, lentugo,* vd. plue sub *homo*) estis konsiderata neebla pro *or/ig-.* ¶ Io =, Ie *orígine,* Ia *origine.*

Orig. "ekesto, komenco", subst. de L *oriri* "ekesti, leviĝi" (vd. *oriento*). Kp spec. sekv.

ORIGINAL/o (1; RE, Be, Jü, Ka; pri kategorieco vd. OA 8, p. 50) 1) 'primitiva manuskripto/verko' 2) 'homo ne imitanta aliajn': AFR(H) *origin/al,* I *-ale,* G *Original,* Po *oryginal'* (AFGIPoR 1, 2; H 1). – Der.: -/**A** (Ald., PV) 1) 'primitiva' 2) 'neimita, ekscentra': AF(H) *origin/al* (1, 2), G *-al* (1), *-ell* (2), I *-ale* (1, 2), R *-al'nyj* (1, 2), Po *oryginalny* (1, 2). Ps-sf *-al.* ¶ (Subst.) Io *origin-alo* (1, 2), Ie *-ale* (1), Ia *-al* (1, 2). (Adj.) Io *origin-ala* (1), IeIa *-al* (1, 2).

El L postkl. adj. *originalis* "origina, primitiva" de *orig/o -inis* "origino" (vd. tiun).

ORIOL/O (2; Jü): L zool. *Oriolus;* A *oriole,* F *loriot,* (H *oriol*). Bazita sur L kiel zoologia termino. ¶ IoIa =; ne trovita en Ie.

L zool. el L mez. *oriolus* el F ant. *oriol* (F mod. algluis la artikolon *l-* kaj ŝanĝis la sufikson) el L *aureolus* "or(kolor)a (vd. *aŭreolo,* etimologie identan).

ORKESTR/O (1; RE): AI *orchestr/a* [-k-], F *-e* [-k-], G *Orchester* [-k-], Po *orkiestra,* R *orkestr,* (H *orquesta* [-ké-]). Eo *-k-* laŭ la prononco de ĉiuj fontlingvoj. ¶ Io =, Ie *orchestr/e,* Ia *-a* [-k-].

El Gr *orkhêstra* "dancejo" (ronda areo en la helena teatro, sur kiu la dancanta, muzikanta k kantanta ĥoro agadis en la dramoj), der. de *orkheísthai* "danci", intensa verbo de *érkhesthai* "veni, iri", kredeble samradika kun *órthai* "leviĝi" (vd. *oriento*); kp spec. Sa *rghâyáti* "furiozas".

ORKIDE/O (2; Jü): A *orchid* [-k-], F *-ée* [-k-], IPo *-ea* [I -k-, Po -ĥ-], G *Orchidee* [-c-], R *orĥideja,* (H *orquidea* [-ki-]; L bot. *Orchidaceae* (plur.). Ea formo laŭ ĉiuj modernaj fontlingvoj; *-k-* reprezentas la prononcon de la plimulto. ¶ Io =, Ie *orchid/é,* Ia *-ea.*

L bot. *Orchidaceae* k la pli frua *Orchideae* (Lineo; origino de la modernaj formoj) estas anomaliaj der. de L bot. *Orchis* "orkido" (tipo de la familio) el Gr *órkh/is -eôs* s.s., propr. "testiko" (la plantoj estis tiel nomataj pro la formo de la bulboj), kp Ir *uirghe* "testiko".

ORNAM/I (f; RE): A *ornament,* (H -*ar*). Kp la subst. APoR *orna/ment,* I(H) -*mento,* F *ornement,* G *Ornament,* L *ornamentum* "-aĵo" kaj la simplan verbon LI *orn/are,* F -*er* (kun pref.: A *adorn,* ank. H -*ar*) "-i". La radikfina -*m* supozigas, ke Z deiris de la citita substantivo (altgrade internacia) kun parta ellaso de la sufikso (kiel en *pavim/o*), tamen donante verban karakteron al la radiko. Kiel Szerdahelyi (1987, 135) konstatas, suficus _*orn-_. ¶ IoIeIa *ornar.*

L *ornamentum* subst. de *ornare* "ornami, beligi, ekipi, ordigi", el _*ord(i)nare,_ der. de *ord/o -inis* "ordo" (vd. tiun).

ORNITOLOG/O (7; GD; antaŭe *ornitologi/ist/o*): A *ornitho/logist,* F -*logiste,* -*logue,* G *Ornithologe,* I *ornito/logo,* PoR -*log,* (H *ornitólogo*). – Sciencnomo: **ORNITOLOGI/O** (3; Jü): A *ornitho/logy,* F -*logie,* G *Ornithologie,* IPo *ornito/logia,* R -*logija,* (H -*logía*); L mod. *ornithologia.* Ps-sf -*i* 1.

Farita (en L mod., ĉ. 1600) el Gr *órn/is -ithos* "birdo" (identa kun Sv *örn* "aglo", kp R *orël* s.s.) k -*logia,* indikanta sciencon (vd. sub *logiko*).

OROGRAFI/O (1; Be): A *orograph/y,* F -*ie,* G *Orographie,* IPo *orograf/ia,* R -*ija,* (H -*ía*). Ps-sf -*i* 1.

Farita (19-a jc) el Gr *óros* "monto" (kredeble orig. "leviĝo", subst. de *órthai* "leviĝi", vd. *oriento*) k -*graphía* "priskribo" (vd. *telegrafo*).

ORT/O (8; -*a* Jü, Ve): Gr *orthê (gônía)* "orta angulo". Kp A *ortho/gonal,* L -*gonius* "-a, rektangula". Unu el la tre maloftaj pruntoj rekte el Gr (kp *kaj, pri; hepato, osto*). ¶ Io =; kp Ie *ortogonal,* Ia *orthogonal** "-a".

Ingenra formo de Gr *orthós* "rekta, korekta", identa kun Sa *ûrdhvá-* "rekta, alta". Samfamiliaj vortoj en Eo: *orto/doksa, -grafio.*

ORTODOKS/A (2; RE): AG *orthodox,* F -*e,* I *orto/dosso,* Po -*doksyjny,* R -*doksal'nyj,* (H -*doxo*); L postkl. *orthodoxus.*

El Gr *orthódoxos* s.s., propr. "ĝustdoktrina", kunm. de *orthós* "rekta, korekta" (vd. *orto*) k *dóxa* "doktrino, opinio" (samradika kun Gr *dokeín* "opinii, kredi; ŝajni"; kp *dogmo,* vd. plue *deci*). Kp, por la unua elemento, sekv.; por la dua, *paradokso.*

ORTOGRAFI/O (1; Ald, RE; kp -*graf/o* LInt 10-11/1896): A *ortho/graphy,* F -*graphe* (kp -*graphier* "-i"), G *Orthographie,* IPo *orto/grafia,* (H -*grafía*), R *orfografija;* L *orthographia.* Ps-sf -*i* 1.

El Gr *orthographía* "korekta skribado", kunm. de *orthós* "rekta, korekta" (vd. *orto*) k -*graphía* "skribado" (vd. *telegrafo*).

OSCED/o (f; RE): L *oscedo* "-ado, -emo"; kp *oscitare* "-i". Bazita sur L subst. sed prezentita kiel verbo. Transpreno de la L verba radiko ne estis oportuna: _*oscit-_ estus malfacile prononcebla kaj facile misaŭdebla (kp *ekscititi*). La ceteraj fontlingvoj varias. ¶ Io *ocitar,* Ia *oscitar;* Ie *hiar* (< L *hiare* "malfermi la buŝon").

L *oscedo* estas formita analoge al *tussedo* "tusemo" (el *tussis* "tuso") surbaze de la unua elemento de L *oscitare,* nome *os* "buŝo" (identa kun Sa *âh,* Ir *a* s.s.; kp *oratoro*); la dua estas *citare* "ekmovi" (vd. *citi*).

OST/O (F; Un): Gr *ostéon, ostoún;* L *os* (gen.: *ossis*); F *os,* I *osso,* (H *hueso,* kp *óseo* "-a". Kp A *ossify* "-igi". Kvankam Gr ne estas kalkulata inter la ordinaraj fontlingvoj de Eo (vd. sub *orto*), ĝi evidente ludis rolon ĉe tiu ĉi radiko, ĉu rekte, ĉu per internaciaj derivaĵoj, ekz. A *osteolog/y,* IPo -*ia,* R -*ija,* (H -*ía*), F *ostéologie,* G *Osteologie* (kp eo *osto/logi/o* Briquet, *ostologi/o* PVS); AL(H) *oste/itis,* I -*ite,* F *ostéite* (kp *ost/it/o* Briquet, GD). Notu, ke _*os/o_ (laŭ LFI) estis neebla laŭ la principoj de Z pro la gramatika elemento

-*os*. Serĉante helpon de Gr, Z kontentiĝis per minimuma aldono (-*t*) kaj ellasis la sekvan *e* (principo de sufiĉo?; kp ev. *ostro*). – La radikfina -*t* ankaŭ donas certan similigon al la slavaj formoj: R *kost'*, Po *kos'c'* (kp *os'c'* "fiŝosto"). ¶ Io =, Ie *oss/e*, Ia -*o*.

El HE bazo **osth-*, kp Sa *ásthi* "osto", Gr *óstrakon* "osteca ŝelo" (vd. *ostracismo*), *óstreion* "ostro" (vd. tiun).

OSTR/O (f; RE): A *oyster*, F *huître* (kp *ostréiculture* "-kulturo"), G *Auster*, I *ostrica*, Po *ostryga*, R *ustrica*, (H *ostra*); L *ostre/a*, *-um* (L zool. *Ostrea*). Radiko bazita aŭ sur la komuna elemento de pluraj fontlingvoj (LIPoR, kp A) aŭ, kiel zoologia termino, rekte sur L kun apokopo de (senakcenta) *e* (tiuokaze *ost-* prezentas rimarkindan paralelon). ¶ Io =, Ie *ostr/e*, Ia -*ea*.

El Gr *óstre(i)on* "ostro, mitulo, konko", propr. "osteca animalo", samradika kun *óstrakon* "osteca ŝelo" (kp *ostracismo*, vd. ank. sub *osto*).

OSTRACISM/O (2; Be): A *ostrac/ism*, F *-isme*, I(H) *-ismo*, Po *-yzm*, R *-izm*, G *Ostrazismus* [-ts-]. Ps-sf -*ism*.

El Gr *ostrakismós* s.s., subst. de *ostrakízein* "ekzili per ostracismo", der. de *óstrakon* "argilaĵa fragmento" (ĉar oni uzis tiajn kiel voĉdonilojn, surskribante la nomon de la ekziloto), ank. "osteca ŝelo (de mitulo, testudo aŭ sim.)", samradika kun *óstre(i)on* "ostro" (vd. tiun k *osto*).

OV/O (f; Un): L *ovum*; F *oeuf*, I *uovo*, (H *huevo*). Kp P *ôvo*. Notu la adj. F *ov/oïde*, I -*oidale*, (H -*iforme*) "-oforma" kaj la internacian derivaĵon *oval/a*, vd. tiun. ¶ IoIa =, Ie *ove*.

El HE **ôŭjo-* "ovo", kp Gr *ô(i)on*; A *egg*, G *Ei* (pĜ **ajja-*); R *jajco*, Po *jaj(k)o*. Parenceco al L *avis* "birdo" (vd. *aviado*) estas verŝajna. – Samfamilia vorto en Eo: *ovala*.

OVACI/O (1; Jü): AF *ova/tion*, I -*zione*, R -*cija*, (H -*ción*), G *Ovation*, Po *owacja*. Ps-sf -*cio*.

El L *ovat/io -ionis* "ceremonio por honori militestron, malpli solena ol triumfo" (kp PIV *ovacio* 1), subst. de *ovare* "celebri ovacion", orig. probable "ĝojkrii", bazita sur interjekcio par. al (aŭ identa kun) Gr *euoí* (elkrio de bakĥantoj).

OVAL/A (f; RE; -*o* Jü, kp *ov/form/a* Be): AG(H) *ov/al*, FI -*ale*, R -*al'nyj*, Po *owalny*. Ps-sf -*al*.

Latinida der. de L *ovum* "ovo" (vd. tiun).

OZON/O (2; Jü): G *Ozon*, PoR *ozon*, AF -*e*, I(H) -*o*. ¶ Io =, Ie *ozon*, Ia -*o*.

Kreita (en G de Schönbein, 1840) el Gr *ózôn* "odoranta", ptc.prez. de *ózein* "odori" (vd. *odoro*).

P

PAC/O (f; Un): L *pax* (gen.: *pacis*); A *peace,* F *paix,* I *pace,* (H *paz*). Kp A *pac/ific,* F *-ifique,* I *-ifico,* (H *-ífico*) ”-a, -ema”; A *paci/fy,* F *-fier,* I *-ficare,* (H *-ficar*) ”-igi”, plue la int. derivaĵojn *pacif/ismo, -isto* (vd. tiujn). Bazita sur la L stemo (kp spec. *kruc/o* el L *crux,* gen. *crucis*; pri aliaj manieroj esperantigi L substantivojn finiĝantajn per *-x,* vd. *nukso*); la *c* povas esti influita de la cititaj derivaĵoj. ¶ Io =, IeIa *pace.*

L *pax* (der. adj.: *pacificus* ”pac/a, -iga”; verbo: *pacare* ”-igi”) orig. ”interkonsento, pakto”, kp *pactum* ”pakto”, ambaŭ samradikaj kun *pacisci* ”interkonsenti, fari pakton”, orig. ”fiksi” (kp *pangere* ”fiksi, kunmeti”, de HE rad. **pag-/pak-* ”fiksi, kunmeti”, ekz. en Gr *pêgnynai* ”fiksi”, ank. L *pagina* ”paĝo”, *palus* ”paliso” (vd. tiujn), *propagare* ”disvastigi” (vd. *propagando*), G *fangen* ”kapti”, *Fach* ”fako” (vd. tiun). Samfamiliaj vortoj en Eo: *Pacifiko, pacif/ismo, -isto, pagi;* kp ank. *pejzaĝo.*

PACIENC/O (f; RE): AF *patience,* I *pazienza* [-ts-, -ts-], (H *paciencia*); L *patientia.* La unua *-c-* ŝajnas baziĝi sur I(L) prononco; kp sekv. Ps-sf *-enc.* ¶ Io *pacient-eso,* Ie *patient/ie,* Ia *-ia.*

Orig. ”suferado, tolerado”, subst. de L *pati* (sup.rad.: *pass-)* ”suferi, toleri”, kredeble par. al Gr *pêma* ”sufero”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *kompati, paciento, pasio, pasiva.*

PACIENT/O (1; Jü): AF *patient,* G *Patient* [-tsi-], I *paziente* [-tsi-], Po *pac/jent,* R *-ient,* (H *-iente*). Eo *-c-* havas tie ĉi pli grandan prononcan apogon ol en la paralela *pacienc/o.* Ps-sf *-ent.* ¶ Ie *patient,* Ia *-e*; mankas en Io, kiu uzas *malado* (”malsanulo”), *kurac-ato.*

El L *pati/ens -entis* ”suferanta”, ptc.prez. de *pati* ”suferi” (vd. *pacienco*).

PACIFIK/O (8; Backman 1919; kp *Silent/a Ocean/o* E-isto 3/1892, *Trankvil/a Ocean/o* E-isto 8/1892, *Pac/a Ocean/o* Mondmapo): A *the Pacific,* I *il -o,* F *le Pacifique* [-fík], G *der Pazifik* [-ts-], (H *el Pacífico*), ĉiuj kun dif. art. ¶ Io =, Ie *Pacific Oceane,* Ia *Pacifico.*

Propr. ”la paca [trankvila] (Oceano)”, nomo donita de Magelano kiu transnavigis tiun oceanon sen suferi ŝtormojn. Pri la adj., vd. *paco.*

PACIFISM/O (3; Backman 1919, PV): A *pacif/ism,* F *-isme,* I(H) *-ismo,* R *-izm,* G *Pazifismus* [-ts-], Po *pacyfizm.* Ps-sf *-ism.* – Nomo de ano: **PACIFIST/O** (3; Backman 1919, PV): AR *pacif/ist,* F *-iste,* I(H) *-ista,* G *Pazifist* [-ts-], Po *pacyfist.* Ps-sf *-ist.*

Faritaj (fine de la 19-a jc) el L *pacificus* ”pac/a, -ema, -iga” (vd. *paco*). Pri *-f-,* mll. de L *-fic-,* kp Eo *edif/i, modif/i.*

PAĈUL/O (1; Ve; var. *paĉol/o*): AF *patchouli* [-ĉu-], G *Patschuli* [-ĉ-], I *pasciuli* [-ŝ-], Po *paczula* [-ĉ-], R *paĉuli,* (H *pachulí* [-ĉ-]). Apokopo de vortfina *-i,* troviĝanta en ĉiuj fontlingvoj kaj akcentata en F(H); kp *kolibro.* ¶ Io *pachulio,* Ia *patchouli**; ne trovita en Ie.

El Hi *paĉolî* s.s., kredeble el Tamula *paĉ* ”verda” k *ilai* ”folio”. – Cherpillod 1992, 84.

PAF/I (f; Un): Bazita sur la interjekcio F *paf,* G *paff,* esprimanta la sonon de pafo (tiel ank. *paf!* Z), kp H *paf* ”pum!” (analoga derivado en G: *paffen* ”knali, laŭte eksoni†; puŝblove fumi”). Z utiligis la elvokivecon de la interjekcio; la sola plurlingva kandidato F *tir/er,* I *-are,* (H *-ar*) estis neuzebla pro alia signifo de Eo *tir-*. ¶ Io *pafar* (espismo); IeIa *tirar.*

Onomatopeo.

PAG/I (f; Un): A *pay* [pei], F *-er* [pejé], I *pagare,* (HP *pagar*). Bazita sur I, pli facile asimilebla ol la AF formoj. ¶ IoIeIa *pagar.*

Propr. ”kvietigi, pacigi (kreditoron)”, el L *pacare* ”pacigi” (vd. *paco*).

PAGOD/O (2; Jü): AIPoR(H) *pagod/a,* F *-e,* G *Pagode.*¶ Io =, Ie *pagod/e,* Ia *-a**.

Pere de P *pagode* el Hi *pagodâ,* reprezentanta Prakrita *bhagodî* ”dia, sankta” (orig. epiteto de diino) el Sa *bhagavatî* s.s., fem. de *bhagavat-* ”dia, sankta”, der. de *bhága-* ”prospero, feliĉo”. – Irana etimologio ĉe Cherpillod 1992, 84.

PAĜ/O (f; Un): AF *page* [A peiĝ, F paĵ], I *pagina* [-ĝ-], (H *página* [-ĥ-]); L *pagina.* La L formo estas internacie konata per la teknika termino AF *pagin/ation,* I *-atura,* Po *-acja,* R *-acija,* (H *-ación*), G *Pagination* ”paĝonumerado”. Bazita sur AF (tiel evitante maloportunan radikfinon *-in*); pri AF *g* [A ĝ, F ĵ] > Eo *ĝ,* vd. *aĝo.* ¶ 1894 *pagin-*. ¶ Io *pagin/o,* Ie *-e,* Ia *-a.*

L *pagina* orig. agrikultura termino ”spaliro” (> ”kolumno” > ”paĝo”), propr. ”kunmetaĵo”, der. de *pangere* (radiko: *pag-*) ”fiksi, kunmeti” (vd. *paco*).

PAĜI/O (f; RE): AF *page* [A -ĝ, F -ĵ], G *Page* [-ĵ-], I *paggio* [-ĝ-], Po *paz’* [-ĵ], R *paĵ,* (H *paje* [-ĥ-]). Eo *-ĝ-* aludas la molan prononcon en ĉiuj fontlingvoj. La kolizio kun *paĝ-* (notu AF *page* ”paĝo; paĝio”) estis evitata per alpreno de *-i* el I (vd. Waringhien LV 78). ¶ 1894 *pagi-*. ¶ Io *pajo,* IeIa* *page.*

Eble el Gr *paidíon,* dim. de *pais* ”knabo, infano” (vd. *pedagogo*).

PAJL/O (f; Un): F *paille* [paj], I *paglia* [-l’-], (H *paja,* kp P *palha* [-l’-]; L *palea.* Kp A *pailasse, palliasse* ”-a matraco”. Romana [l’] redonita per *jl* (kp spec. *ajl/o* < F *ail*; vd. tiun kaj *gajlo* por pliaj ekzemploj). ¶ Io *palio,* Ie *pallie,* Ia *palea.*

L *palea* precipe k orig. ”grenventumaĵo”, par. al Sa *palâva-,* Po *plewa* s.s.

PAK/I (f; RE; *-o* BRO): A *pack,* G *-en,* Po *pakowac’*; kun pref.: F *empaqueter* [-pak-], R *upakovyvat’.* La vera fonto estas probable G *packen* (kp *bak/i* < G *backen*), sed la verbon apogas diversaj facile asimileblaj substantivoj: A *pack,* G *Pack,* I *pacco* (kvazaŭ *pak/o*), A *package* (kvazaŭ *pak/aĵ/o*) kaj precipe A *packet,* F *paquet* [-k-], G *Paket,* I *pacchetto* [-k-], Po *pakiet,* R *paket* (kvazaŭ *pak/et/o*); kp ank. Po *paczka,* R *paĉka* ”paketo”; pro tio la eldiro de Albault (FE 254/1968, 85): ”estas multe pli oportune agnoski, ke la radiko estas substantiva”. ¶ Io *pak-igar* (*pako* ”-aĵo”), Ie *paccar* (*pacca* ”-aĵo”), Ia *paccar* (*pacco* ”-aĵo”).

Verbo der. de la subst., el Nd mez. *pak* ”-o” (orig. termino de la flandra lankomerco), eble par. al Is *baggi* ”ŝarĝo”.

PAKISTAN/O (8; GD): AFGIPoR *Pakistan,* (H *Pakistán, Paqui-*). ¶ IoIeIa* *Pakistan.*

Konstruita nomo (19-a jc) por signifi la islamajn nordokcidentajn provincojn de Hindujo, konsistanta el la komencliteroj de *Punjab, Afghan Province, Kashmir* k la vortfino de *Baluchistan* (A formoj); oficialigita kiel landnomo en 1947.

PAL/A (f; Un): A *pale,* F *pâle,* I *pallido,* (H *pálido*); L *pallidus.* Z preferis la mallongan formon de AF; tia ne troviĝis ĉe aliaj adjektivoj adoptitaj kun fina *-id* (vd. ps-sf -*id*). ¶ 1881 *pal/a*. ¶ Io =, Ie *pall/id*, Ia -*ide*.

Adj. de L *pallere* "esti pala, griza", par. al Sa *palitá-* "griza pro maljuneco", Gr *poliós* "griza", G *fahl* "pala" (HE bazo **pel-*).

PALAC/O (f; Un): A *pala/ce*, (H -*cio*), F *palais*, G *Palast*, I *palazzo* [-átso], Po *pal'ac*; L *palatium*. Eo -*c*- reprezentas la ortografion de AIPo, la prononcon de IPo(L). ¶ 1894 *palaz-*. ¶ Io =, Ie *pala/ce*, Ia -*tio*.

El L *Palatium* "Palatino", nomo de unu el la sep montetoj de Romo, sur kiu loĝis Aŭgusto k la sekvaj imperiestroj (de necerta origino).

PALANKEN/O (2; Be): A *palan/keen*, -*quin*, F -*quin* [-kê], I -*chino* [-k-], PoR -*kin*, (H -*quín*), G *Palankin*. Vokalŝanĝo *i* > *e* por eviti sufikssimilan radikfinon -*in* (tie ĉi kun apogo de A ortografio k F prononco), vd. *abomeni*. ¶ Io *palan/kino*, Ie -*quine*, Ia -*quin**.

Pere de P *palanquim* el Hi *pâlkî*, lastvice el Sa *pary/anka-*, *paly-* "lito, kanapo", propr. "kio ĉirkaŭvolvas (la korpon)", kp *pári* "ĉirkaŭ" (vd. *pri*), *áncati* "kurbigas" (vd. *angulo*). – Cherpillod 1992, 84.

PALAT/O (f; EG): L *palatum*; A *palat/e*, I(ank. P) -*o*, F *palais*, (H *paladar*). Internacie konata per la fonetika termino AFG *palat/al*, I -*ale*, Po -*alny*, R -*al'nyj* "-a". Kredeble bazita sur L kiel anatomia termino.

L vorto de nekonata origino.

PALEOGRAF/O (7; Butler 1967, PIV; antaŭe *paleografi/ist/o*): A *palaeo-*, *paleo/grapher*, F *paléographe*, G *Paläograph*, I *paleo/grafo*, PoR -*graf*, (H *paleógrafo*). – Sciencnomo: **PALEOGRAFI/O** (2; Be): A *palaeo-*, *paleo/graphy*, F *paléographie*, G *Paläographie*, IPo *paleo/grafia*, R -*grafija*, (H -*grafía*); L mod. *palaeographia*. Ps-sf -*i* 1.

La sciencnomo estas farita en L mod. (de Montfaucon, 1708), la sciencistnomo en F (ank. 18-a jc) el Gr *palaiós* "antikva" (der. de *pálai* "iam, antaŭ longe", lok. de la radiko en Gr *têle* "malproksime") k -*graphos* "(pri)skribisto" resp. -*graphia* "(pri)skribado" (vd. *telegrafo*). Kp spec. sekv.

PALEONTOLOG/O (7; GD; antaŭe *paleontologi/ist/o*): A *palae-*, *pale/ontologist*, F *paléontologiste*, G *Paläontologe*, I *pale/ontologo*, PoR -*ontolog*, (H -*ontólogo*). – Sciencnomo; **PALEONTOLOGI/O** (2; Be): A *palae-*, *pale/ontology*, F *paléontologie*, G *Paläontologie*, IPo *paleonto/logia*, R -*logija*, (H -*logía*). Ps-sf -*i* 1.

Farita (19-a jc) el Gr *palaiós* "antikva" (vd. *paleografo*), *ôn* (gen.: *óntos*) "estaĵo" (orig. stemo *sont-*, propr. "estanto", subst.-igita ptc.prez. de *eínai* < **ésnai* "esti", vd. tiun) k -*logos* "esploranto" resp. -*logía* "scienco" (vd. *logiko*).

PALETR/O (f; RE): AF *pal/ette*, Po (H) -*eta*, R -*itra*, G *Palette*. Kp Ji *palitre*. Kompromisa formo (Szerdahelyi 1987, 125); fina -*r* el R (por eviti kolizion kun *pal/et/-*) sed vokalo -*e*- de la plimulto konservita. ¶ 1894 *palet-*. ¶ Io *plank-eto di piktisto* ("tabuleto de pentristo"), Ie *palett/e*, Ia -*a*.

Propr. "ŝovelilo", dim. de I *pala* s.s. el L *pala* "ŝovelilo, ŝpato" kun necerta etimologio. – R -*r*- ne estas certe klarigita.

PALINUR/O (2; Jü): L zool. *Palinurus*. Zoologia termino prenita el L. Konkurence enpenetris vulgara termino kun granda disvastigiteco: F *langouste*, G *Languste*, (H *langosta*) > eo *langust/o* PV. ¶ Io *langust/o*, Ie -*e*, Ia -*a**.

Nomita laŭ L *Palinurus*, en romia legendo nomo de la direktilisto de Eneo (L *Aeneas*); li dronis ĉe la itala marbordo.

PALIS/O (f; RE): A *pole*, F *pal(is)*, G *Pfahl*, I *palo*, Po *pal*; L *palus*. Kp A *palis/ade*, F -*sade*, Po -*ada*. R -*adnik*, G *Palisade*, I *palizzata*, (H *empalizada*) "-aro". Efektive la internacia derivaĵo aperas kiel la vera fonto; ĝi ofertis la analizon *palis/ad*, esperantigeblan kiel *palis/ar-*. Tio ankaŭ klarigas Eo -*s* (nevoĉa), kiu respegulas la prononcon de la plimulto de fontlingvoj (notu la skribon -*ss*- en

F). Eventuala _*pal-_ (laŭ FPoL) estis kompreneble netaŭga pro _pal/a._ ¶ Io =, Ie _palisse,_ Ia _palo_ (kp _palissada_ "-aro".

F _palis_ (ank. "palisaro") estas kolektiva der. de L _palus_ el HE _*pakslo-,_ propr. "fiksilo", de rad. _*pag-/pak-_ "fiksi" (vd. _paco_). Kp ev. _pastinako._

PALISANDR/O (1; Be): F _palis/sandre,_ I _-sandro,_ PoR _-andr,_ (H _-andro_), G _Palisanderholz_ (_Holz_ "ligno"), Eo _-s-_ el fontlingva _-ss-._ ¶ Io =, Ie _palissandr/e,_ Ia _-o*._

Pere de Nd _palissander_ el indiĝena idiomo en Gvajano. – Cherpillod 1992, 84.

PALM/O (f; RE): L _palma;_ A _palm,_ F _-ier_ (kp _palme_ "-branĉo"), IPoR _-a,_ (H _-era,_ kp _palma_ "-branĉo"), G _Palme._ ¶ IoIe _palm-iero_(kp Io _palm/o,_ Ie _-e_ "-branĉo; manplato"); Ia _palma_ (ank. "-branĉo; manplato").

L _palma_ "-o, -branĉo" signifis orig. "manplato" (< A _palm,_ HI _-a,_ F _paume_ s.s.; oni trovis la palmkronon simila al mano kun etenditaj fingroj) k estas identa kun Gr _palámê_ "manplato", Ir _lâm_ "mano" (vd. plue sub _plata_).

PALP/I (f; Un): F _palp/er,_ I _-are,_ (H _-ar_). Kp A _palp/ate,_ L _-are_ "-i (med.)". ¶ En pEo ank. var. _palb-_ "senti per palpado", vd. LZ I, 352. ¶ IoIeIa _palpar;_ krome IoIeIa _tastar_ (< F _tâter,_ G _tast/en,_ I _-are_ "(serĉ)palpi".

El L _palp/are, -ari_ "tuŝeti, karesi", kredeble formita per interrompita duobligo de (H)E rad. _*pal-_ "(ek)tuŝi", kp A _feel,_ G _fühlen_ "palpi; senti". La sama L bazo en _palpitare_ "vibri", kp sekv.

PALPEBR/O (f; Un): L _palpebra;_ F _paupière,_ I _palpebra,_ (H _párpado,_ kp P _pálpebra_). Kp A(H) _palpebral,_ F _palpébral_ "-a". Bazita sur L kiel anatomia termino. ¶ Io =, Ie _palpebr/e,_ Ia _-a._

Propr. "vibrantaĵo", samradika kun L _palpitare_ "vibri, tremi" (vd. _palpi_).

PALT/O (1; N-ro 53 1892, Jü): F _paletot_ [paltó], G _Paletot_ [-tó], Po _palto,_ R _pal'to,_ (H _paletó_). La slavaj formoj oportune akordas kun la F prononco, tiel formante bazon por la Ea radiko (fina _-o_ uzata kiel Ea substantivsigno, kp spec. _rokok/o_). Ev. _*pal(e)tot-_ kaŭzus kolizion kun _pal-_ kaj _tot-_ (kp tamen la same francdevenajn _rabot-, trikot-_); _*palet-_ estus netaŭga pro sufikssimila radikfino. ¶ Io _paltoto,_ Ie _paletó,_ Ia _paletot._

F modtermino el A mez. _paltok_ "jaketo" de nekonata origino.

PAMFLET/O (3; Be): AF _pamphlet,_ G _Pamphlet,_ PoR _pamflet,_ (H _-o_). ¶ Io =, Ie _pamflete,_ Ia _pamphleto._

El A mez. _pamflet,_ orig. dim. de _Pamphilus,_ nomo de latina komedio el la 12-a jc, konata pro satira karakterpriskribo (de kie la senco 'satira verketo').

PAN/O (f; Un): L _panis;_ F _pain_ (kp _paner_ "-umi"), I _pane,_ (H _pan_). Kp G _pan/ieren,_ R _-irovat'_ "-umi". Bazita sur L. ¶ Io =, Ie _pan,_ Ia _-e._

L _panis_ el _*pastnis,_ radikparenca al L _pasci_ "paŝti" (vd. tiun). Ceteraj samfamiliaj vortoj en Eo: _akompani, kompanio, pastelo._

PANAM/O (8; _-a_ E-isto 4/1894, _-o_ GD, Mondmapo; kp _Panam/o_ (urbo), _-io_ (lando) Poŝatlaso, PIV): AFGIPoR _Panama,_ (H _Panamá_). ¶ IoIeIa _Panama._

Orig. nomo de la ĉefa urbo (indiana vorto de necerta signifo).

PANE/O (8; PV; ne ĉe Z): F _panne_ [pan], G _Panne,_ I _pann/a, -e._ Kp P _pane._ La radikfina _-e_ (neprononcata en F, neakcentata en GIP) estis necesa por diferencigi disde _pan/o_ (kp eo _lupe/o_ PV < G _Luppe_). ¶ Io =, Ie _pann/e,_ Ia _-a._

Orig. F marista termino: 'tia aranĝo de la veloj, ke la ŝipo restas senmova' (> 'halto de motorveturilo', fine de la 19-a jc), el I _panna_ s.s., eble der. de _panno_ "drapo, tuko" el L _pannus_ "tuko", par. al G _Fahne_ "flago" (kp _panelo,_ vd. plue sub _ŝpini_).

PANEL/O (4; Jü) 1) ark. 2) regulila tabulo (ekde PVS): A _panel_ (1, 2), F _panneau_ (1), G _Paneel_ (1), I _pannello_ (1, 2), R _panel'_ (1), (H _panel_ 1). La signifo 2 verŝajne laŭ A. ¶ Io =, Ie _panel,_ Ia _pannello_ (ĉiuj 1; kp en senco 2 Io _[instrument]-_

tabelo, Ia *tabuliero [de instrumentos]*).

El F ant. *panel* ”peco, faco”, orig. ”peco da ŝtofo”, el L vulg. **pan(n)ellus,* kiu povas reprezenti dim. de L *pannus* ”ŝtofpeco, tuko” (vd. *paneo*) aŭ dim. de L *panis* ”pordopanelo”.

PANIK/O (2; LInt 10/1898, Jü): A *pan/ic,* F *-ique* [-ík], I *-ico,* PoR *-ika,* G *Panik,* (H *pánico*). Ps-sf *-ik.* ¶ Io =, Ie *pan/ica,* Ia *-ico.* – Homonima radiko: eo *panik/o* (Ve, GD) el L bot. *Panicum,* AF *pan/ic,* I *-ico,* (H *-izo*).¶ (Mankas en la ceteraj L.I.; kp sub *milio*).

Subst.-igo de de la resp. adj. (ekz. A *pan/ic,* F *-ique,* I *-ico* ”-a”), el Gr *(phóbos) panikós* ”Pajna (teruro)”, t.e. kaŭzita de la dio Pajno (Gr *Pan*). (La bot. termino el L *panicum* ”itala paniko”, der. de *panus* ”panika spiko, paniklo”.)

PANORAM/O (2; Jü): AFIPoR(H) *panorama,* G *P-*. Ps-sf *-m(at)-*.

Konstruita (en A de Barker, 1789) el Gr *pas* (mask.)/*pása* (fem.)/*pan* (nt.) ”ĉiu, ĉio(m); tuta” (stemo *pant-,* kp *pantomimo*; etimologio necerta) k *hórama* ”vidaĵo” (subst. de *horán* ”rigardi”, vd. *gardi*), do propr. ”ĉioma vidaĵo”. La unua elemento retroviĝas en *diapazono, pante/ismo, -isto, pantomimo,* ev. *pantoflo*; por la dua elemento, kp ank. *teorio.*

PANTALON/O (f; Un): A(Us) *panta/loons*†, *pants* (plur.), F *-lon,* I *-loni* (plur.), R *-lony* (plur.), (H *-lón*). Bazita sur la koincido FIR; singulara uzo laŭ F. ¶ Io =, Ie *pantalon,* Ia *-es* (plur.).

F modtermino el I (venecia dial.) *Pantalón,* nomo de figuro en la itala popola komedio portanta tian krurveston; la nomo mem estis populara en Venecio pro *San Pantal(e)one,* ĝia urba patrono.

PANTEISM/O (2; Be): A *pantheism,* F *panthéisme,* G *Pantheismus,* I(H) *pante/ismo,* PoR *-izm.* Ps-sf *-ism.* – Nomo de ano: **PANTEIST/O** (2; Be): A *pantheist,* F *panthéiste,* G *Pantheist,* IPoR(H) *panteista.* Ps-sf *-ist.*

Faritaj (en A de Toland, 1705) el Gr *pan* ”ĉio” (vd. *panoramo*) k *theós* ”dio” (vd. *teologo*).

PANTER/O (f; RE): A *panther,* F *panthère,* G *Panther,* IPoR(H) *pantera*; L *panthera,* ank. *panther* (kp L zool. *Panthera pardus*). Sinonimo de *leopardo,* samtempe adoptita; ambaŭ nomoj estas altruditaj pro internacieco. ¶ Io =, Ie *pantere,* Ia *panthera.*

El Gr *pánthêr* s.s., kredeble de orientlanda origino (oni komparis Sa *pun'd'arîka-* ”tigro”).

PANTOFL/O (f; RE): F *pant/oufle,* I *-ofola,* Po *-ofel,* (H *-uflo*), G *Pantoffel.* Kp R *tuflja.* La vokalo *-o-* sin bazas sur GIPo kaj do reprezentas la plimulton de la fontlingvoj. Radikfino *-fl,* eble por konservi la akcenton de la fontlingvoj (kp *vafl/o* el G *Waffel,* Po *wafel,* R *vaflja*; la procedo estas iom analoga al tiu de la tipo *artikl-,* vd. sub *artikolo*). ¶ Io =, Ie *pant/ufle,* Ia *-ofla.*

Vorto de suditala origino kun pridisputata etimologio; eble el Gr mez. **pantóphellon* ”tute korka (ŝuo)”: Gr *pant-* ”tuta” (vd. *panoramo* k sekv.), *phellós* ”korko”.

PANTOMIM/O (1; RE): AF *pantomim/e,* IPoR(H) *-a,* G *Pantomime*; L *pantomimus.*

El Gr *pantómimos* ”-isto”, propr. ”ĉionimitanto”, kunm. de *pant-* ”ĉio” (vd. *panoramo*) k *mímos* ”imit/anto, -isto” (vd. *mimiko*).

PAP/O (f; RE): L *papa*; A *pope* (kp *papal* ”-a”), F *pape,* G *Papst,* IR(H) *papa,* Po *papiez'* (kp *papista* ”-ano”). Eklezia termino bazita ĉefe sur L. ¶ Io =, IeIa *papa.*

L *papa* ”papo (5-a jc); episkopo”: honora titolo, propr. ”paĉjo”, el Gr *páppa* (vok.) ”ho paĉjo”, duobliga infanvorto (kp *mamo*) samkiel FR *papa,* G *Papa* ”paĉjo”. Vd. ank. *patro.*

PAPAG/O (f; RE): G *Papagei* [-gáj], I *pappagallo,* Po *papuga,* R *popugaj,* (H *papagayo*). Kp A *popinjay*†, F *papeg(e)ai*† s.s. Vokalismo laŭ GI. Mallonga radiko (oni atendus **papagaj-*), eble inspirita de la Po formo. Se Z laboris laŭalfabete, oni povas kompari la mallongigon en la sekva *papav-*. ¶ Io *papagay/o,* Ie *-e,* Ia *papagai.*

Pere de H el Ar *babbag'â* s.s. – Cherpillod 1992, 85.

PAPAV/O (f; RE): L *papav/er -eris;* A *poppy,* F *pavot* (kp *papavéracées* "-acoj"), I *papavero.* Botanika termino prenita el L. Radiko mallongigita je *-er,* ev. por eviti sufikssimilan radikfinon. Kp spec. *pulvo* kaj plue *glimo.* Samtipaj L vortoj estas *cadaver* kaj *piper,* kiuj tamen donis *kadavr-* resp. *pipr-* en Eo. ¶ 1894 *papavr-.* ¶ Io *papaver/e,* Ia *-o,* Ie *papavre.*

L vorto, formita per duobligo (kp L vulg. *papavus,* bazo de la AF formoj); sen certa etimologio.

PAPER/O (f; Un): A *paper,* FPo *papier,* G *Papier,* (H *papel*). Oni povas heziti inter la radikfinoj *-er* kaj *-ier:* unu kolizias kun sufikso, la alia kun pseŭdosufikso (kp *bankiero, kuriero* ktp). Ĉiuokaze, la homonimeco *paper/o: pap/er/o* estas neglektebla! ¶ Io =, Ie *papere,* Ia *papiro.*

Orig. nomo de la pli malnova skribmaterialo, papiruso (L *papyrus*), vd. tiun.

PAPILI/O (f; RE; kp *papilion-* N-ro 15 1888): L *papil/io -ionis,* F *papillon.* Zoologia termino identa kun la L nominativo, vd. *pavo.* ¶ IeIa *papilion,* Io *-o.*

L vorto formita per duobligo, par. al G *Falter* s.s. (kp, kun analoga duobligo, G ant. *fifaltra* s.s.) k al A *flutter*/G *flattern* "flirti".

PAPIRUS/O (2; Be): L *papyrus;* AF *papyr/us,* I(H) *papir/o,* PoR *-us.* Konservita L nominativa finaĵo *-us* (vd. analogajn formojn sub *fokuso*), tie ĉi kun apogo de la plimulto de fontlingvoj. Tiel estas kreita formo kun klara diferencigo disde *paper/o.* ¶ Io *papir/o,* Ie *-us,* Ia *papyro.*

El Gr *pápyros* s.s. (planto k skribmaterialo), fremdvorto de nekonata origino (egipta deveno sugestita ĉe Cherpillod 1992, 85). Etimologie identa vorto en Eo: *papero.*

PAR/O (f; RE): A *pair,* F *-e,* G *Paar* [pa:r], I *paio,* PoR *para,* (H *par*); L *par.* Bazita sur GRPo laŭ Gregor 1982, 29; oni devas ne forgesi la L originformon. ¶ Io =, Ia *par,* Ie *-e.*

L *par* orig. "egal/ulo, -aĵo", subst.-igo de adj. *par* "egal(valor)a", ev. praparenca al *pretium* "prezo" (vd. tiun).

PARABOL/O (2; RE) 1) lit. 2) geom.: A *para/ble* (1), *-bola* (2), F *para/bole,* IPoR *-bola,* G *Parabel,* (H *parábola*) (ĉiuj 1, 2); L *parabol/e, -a* (1, 2). La fina radiksilabo kongruas kun *simbol/o,* kp la Gr formon sube. Ps-pf *para-.*

El Gr *parabolê* (1, 2), propr. "apudmetado (por komparo)" (unuflanke > "komparo" > "alegori/o, -a rakonto"; aliflanke > "simileco" > "egaleco"), subst. de *parabállein* "apudmeti": *pará* "apud" (vd. ps-pf *para-*), *bállein* "meti, ĵeti" (vd. *balistiko*). – La geometria parabolo (unue ĉe Apolonio el Perge, 3-a jc a.K.) estas "lokuso de ĉiuj punktoj P tiaj ke la distanco de P al fiksa punkto *egalas* al la distanco de P al fiksa rekto"(Reiersøl; kursivigo de mi). – Etimologie identa kun *paroli.*

PARAD/I (f; *-o* Du, RE, Ka, *-i* UV, Be, Jü) 1) "solene marŝi" 2) "fanfarone montri": A *parade* (1, 2; kp *make a parade of* "fanfarone elmontri"), F *parader* (1, 2; kp *faire parade de* "fanfaroni pro"), G *parad/ieren* (1), Po *-owac'* (1). Kp subst. AF *par/ade,* I *-ata,* Po(H) *-ada,* R *-ad,* G *Parade.* Prezentita kiel verbkaraktera radiko en UV, kvankam la unuaj ekzemploj estas substantivaj. Ps-sf *-ad.* ¶ IoIeIa *parad/ar* (1), kp subst. Io *-o,* Ie *-e,* Ia *-a.*

Verbo desubstantiva; la subst. formoj lastvice el H *parada,* orig. proks. "pompa aranĝo", de H *parar* (= F *parer*) "ornami, beligi" el L *parare* "ekipi, prepari" (vd. *prepari*).

PARADIGM/O (2; Jü): A *paradigm,* F *-e,* IR(H) *-a,* G *Paradigma,* Po *paradygmat;* L *paradigma -atis.* Ps-pf *para-;* ps-sf *-m(at).*

El Gr *parádeigma* "ekzemplo, modelo", subst. de *paradeikny'nai* "citi kiel ekzemplon", propr. "montri apude": *pará* "apud" (vd. ps-pf *para-), deikny'nai* "montri" (vd. sub *diri*).

PARADIZ/O (f; RE): F *paradis,* A *-e,* G *Paradies* [-dí:s], I *paradiso* [-z-], (H *paraíso*); L *paradisus.* Eo -*z* havas malfortan apogon en la fontlingvoj kaj supozeble dependas de la tendenco voĉigi intervokalan s-sonon (kp ekz. *gruzo, huzo*). ¶ Io =, Ie *paradis/e,* Ia *-o.*

El Gr *parádeisos* "paradizo, Edeno; parko, plezurĝardeno" de persa origino, kp Av *pairidaeza* "ĉirkaŭbarejo"; *pairi* "ĉirkaŭ" (vd. ps-pf *peri-), daeza* "muro" (vd. *figuro*). – Cherpillod 1992, 85.

PARADOKS/O (f', 2, 7; LInt 5/1896, Be): A *para/dox,* F *-doxe,* I *-dosso,* PoR *-doks,* (H *-doja*), G *Paradox;* L *paradoxon.* Ps-pf *para-.*

Subst.-igo de Gr adj. *parádoxos* "neatendita, stranga" el *pará* "apud, preter" (vd. ps-pf *para-)* k *dóxa* "opinio" (vd. sub *deci;* kp spec. *ortodoksa*).

PARAF/O (2; Be): A *paraph,* F *-e,* I *paraf(f)/a, -o,* Po *parafa.* Ps-pf *para-.*¶ Io =, Ie *parafe,* Ia *parapho*.*

El L mez. *paraphus* s.s., sinkopo de L *paragraphus* (vd. *paragrafo*).

PARAFIN/O (1; Jü): A *paraff/in,* F *-ine,* I *-ina,* G *Paraffin,* R *parafin,* Po(H) *-a.* Ps-sf *-in* 2.

Farita (en G de Reichenbach, 1830) el L *parum affinis* "malmulte parenca (al aliaj substancoj)", t.e. "ne kombiniĝema": *parum* estas samradika kun *parvus* "malgranda", kp Gr *paúros* "mal/granda, -grava"; *affinis* "parenca", propr. "apuda, samlima (kun)" el *ad* "al; apud" (vd. *al*) k *finis* "limo, fino" (vd. *fini*).

PARAFRAZ/O (2; Jü): AF *para/phrase* [-z], I *-frasi* [-z-], Po *-fraza,* R *-fraz,* G *Paraphrase,* (H *paráfrasis*). Ps-pf *para-;* ps-sf *-z.*

El Gr *paráfrasis* s.s., subst. de *paraphrázein* "-i, diri la samon per aliaj vortoj", kunm. de *pará* "apud, preter" (vd. ps-pf *para-)* k *phrázein* "indiki, deklari" (vd. *frazo*).

PARAGRAF/O (1; RE): A *paragraph,* F *-e,* G *Paragraph,* PoR *paragraf,* I *-o,* (H *parágrafo*); L *paragraphus.* Ps-pf *para-.*

Subst.-igo de Gr adj. *parágraphos* "skribita apude" (poste pri signo apudskribita markanta komencon de alineo k fine pri la alineo mem) el *pará* "apud" (vd. ps-pf *para-)* k *gráphein* "skribi" (vd. *telegrafo*). Etimologie identa estas *parafo.*

PARAGVAJ/O (8; E-isto 10/1893, FK): AFGI(H) *Para/guay* [AGHI -gŭáj, F -gé], Po *-gwaj* [-gv-], R *-gvaj.* Formo paralela al *Urugvaj/o* kun slaveca *gv* respondanta al romana *gu* (vd. *lingvo;* kp spec. *Gvatemalo.* ¶ IoIeIa* *Paraguay.*

La lando estas nomita laŭ la samnoma rivero, *Rio Paraguay,* indiĝena (Gvarania) vorto kun diversaj interpretoj; laŭ Cherpillod (citita en Albault 1991, 71) eble el Gv *para* "akvo" k *guay* "naskita".

PARALEL/A (f', 1, 7; RE): AG *parall/el,* F *-èle,* I *-elo,* R *-el'nyj,* (H *paralelo*); L *parallel/os, -us.* Kp Po *paralela* "-o". Ps-pf *para-,* var. *par-.*

El Gr *parállêlos* s.s., propr. "unu apud la alia", kunm. de *pará* "apud" (vd. ps-pf *para-)* k *állêloi* "unu la alian" (formita per duobligo de *állos* "alia", vd. tiun). Kp spec. sekv.

PARALELOGRAM/O (2; Jü): AR *parallelo/gram,* I *-grammo,* F *parallélogramme,* G *Parallelogram,* (H *paralelogramo*); L *parallelogrammum.* Ps-sf *para-,* var. *par-.*

El Gr *parallêlógrammon* s.s., propr. "(io) konsistanta el paralelaj linioj", kunm. de *parállêlos* "paralela" (vd. tiun) k *grammê* "linio", propr. "skribaĵo", der. de *gráphein* "skribi" (vd. *telegrafo;* kp spec. *gramo*).

PARALIZ/I (f; RE; *-o* Ka): A *para/lyse* (Us *-lyze*) [-z], F *-lyser* [-z-], G *-lysieren,* I *-lizzare,* Po *-lizowac',* R *-lizovat',* (H *-lizar*). Responda subst.: A *para/lysis,* F *-lysie* [-z-], I *-lisi* [-z-], Po *-liz',* R *-liĉ,* G *Paralyse,* (H *parálisis*); L *paralysis.* Ps-pf *para-;* ps-sf *-z.*¶ 1894 *paralis-.* ¶ Io *para/lizar,* Ie *-lisar,* Ia *-lysar.*

La verbo estas formita el la subst., devenanta de Gr *parálysis* "(parta, flanka) paralizo", subst. de *paraly'ein* "dissolvi, malstreĉi (la muskolojn) ĉeflanke", kunm. de *pará* "apud(e), flanke" (vd. ps-pf *para-)* k *ly'ein* "dissolvi" (vd. sub *solvi*). Kp spec. *analizi.*

PARAŜUT/O (8; PV; kp *fal/ŝirm/il/o* Backman 1921): AF *para/chute* [-ŝ-], R *-ŝjut.* Kp I *paracadute.* Radiko uzita de Z (vd. PIV), probable bazita sur FR. Eo *ŝ* ne malofte devenas de F *ch* [ŝ] kun apogo de R, kp ekz. *akuŝi, eŝafodo, kokluŝo, maŝino,* kaj vd. Cherpillod 1990, 16. ¶ Io *para/falo,* Ie *-cade,* Ia *-cadita.*

F vorto, konstruita en 1786 de Blanchard, kunm. de kvazaŭprefikso *para-* kun signifo "ŝirm(il)o, antaŭgardilo" (orig. en I, ekz. *paralume* "lampŝirmilo", *-sole* "sunombrelo", envere radiko de I *parare* "ŝirmi" el L *parare* "aranĝi, pretigi", vd. *prepari*) k *chute* "falo", bazita sur ptc.perf. de F *choir*† "fali" el L *cadere* s.s. (vd. *kadenco*).

PARAZIT/O (f; RE): AF *para/site* [F -z-], I *-ssita,* R *-zit,* G *Parasit,* (H *parásito*); L *parasitus.* Transskribo de Gr (vd. sube) intervokala *s* en morfemkomenco per *z* (laŭ R), vd. Szerdahelyi 1987, 115; kp spec. *filozofo.* Ps-pf *para-.* ¶ 1894 *parasit-.* ¶ Io =, Ie *parasit/e,* Ia *-o.*

El Gr *parásitos* s.s., propr. "apudmanĝanto", kunm. de *pará* "apud" (vd. ps-pf *para-)* k *sítos* "manĝaĵo, pano" (kun necerta etimologio).

PARDON/I (f; Un): A *pardon,* F *-ner,* I *perdon/are,* (H *-ar*). Kp G *Pardon* "-o; indulgo". Bazita sur F. Ps-pf *par-.* ¶ IoIeIa *pardonar.*

Orig. "konsenti (ŝuldliberigon al iu)" el L vulg. *perdonare* s.s., kunm. de intensiga pref. *per-* (vd. ps-pf *per-)* k *donare* "doni" (vd. tiun; kp semantike A *forgive* "pardoni" el *give* "doni").

PARENC/O (f; Un): F *parent,* I *-e,* (H *pariente,* kp *parentela* "-aro"); L *par/ens -entis.* En FL, la vorto primare signifas "unu el la gepatroj" (plur. F *parent/s,* L *-es* "gepatroj", kp ank. A *parents* s.s.). Disponante pri la prefikso *ge-* por esprimi tiun nocion, Z adoptis la vorton en ĝia dua senco (kp Waringhien LV 82). La radikfino *-c* ŝajnas esti transskribo de la (AF) plurala formo; eĉ se oni povas trovi aliajn ekzemplojn pri ŝanĝo *t > c (atenci, senco),* la kaŭzo de tia ŝanĝo restus neklara, ĉar **parent-* ne kolizius kun alia radiko. ¶ 1894 *parent-.* ¶ Io *parento* (kp *gepatri* "gepatroj"), Ie *parente* (kp *genitores* "gepatroj" [< I *genitori*]), Ia *parent/e* (kp *-es* "gepatroj").

Orig. part.prez. de L *parere* "naski, generi" ("generanto", t.e. "patro" aŭ "patrino", poste ĝeneraliĝis al aliaj proksimaj parencoj), radikidenta kun *parare* "havigi, pretigi, aranĝi" (vd. *prepari,* kp *vipuro*); por la senco "naski", oni komparas Sa *prthuka-* "ido", A *farrow* "naskitaro" (HE rad. **per-).*

PARENTEZ/O (f; GE): A *paren/thesis,* F *-thèse* [-z], I *-tesi* [-z-], G *Parenthese,* (H *paréntesis*). Ps-pf *para-,* var. *par-;* ps-sf *-z.* ¶ 1894 *parentes-.*

El Gr *parénthesis* s.s., propr. "apuda enmetaĵo", subst. de *parentithénai* "(apude) enmeti", kunm. de *pará* "apud(e)" (vd. ps-pf *para-), en* "en" (vd.tiun) k *tithénai* "meti" (vd. *tezo*).

PARFUM/O (f; RE): A(H) *per/fume,* Po *-fumy,* F *parfum,* G *Parfüm,* I *profumo.* Kp R *parfjumerija* "-ejo". Z adoptis la F formon, disvastiĝintan ekster francllingvajn teritoriojn (vd. GR, kp Nd *parfum,* Sv *parfym.* Ps-pf *par-.* ¶ Io =, Ie *parfúm,* Ia *perfumo.*

F *parfum* estas formita laŭ I *perfumo*†, subst. de *perfumare*† (nun *pro-),* orig. "eligi (odoran) vaporon", el L vulg. **perfumare* ("tiu verbo signifis 'ĝisfunde, skrupule fumumi' aŭ eble eĉ 'fumiĝi'", Carlevaro, Slipoj de etimologia vortaro, PL 17/1986), kunm. de L intensiga pref. *per-* (vd. ps-pf *per-)* k *fumare* "fumi, vapori" (vd. *fumo*).

PARGET/O (f; RE): AF *parquet* [A -ki, -kei, F -ké], G *Parkett,* Po *park/iet,* R *-et.* La fontlingvoj indikas **parket-,* sed pro la evidenta kolizio kun *park/et/o* Z ŝanĝis *k* al *g* (por pliaj ekzemploj de la sama ŝanĝo, vd. *agordi*). Ps-sf *-et.* ¶ 1894 *parket-.* ¶ Io *parqu/eto,* Ie *-ette,* Ia *-et.*

Orig. "malgranda ĉirkaŭbarejo" (en juĝejo, por la juĝistoj; en borsejo, por la kambiistoj; poste "ĉirkaŭbarejo kun tabula planko" k fine pri la planko mem), dim. de F *parc* (vd. *parko*).

PARK/O (f; RE): APoR *park,* F *parc,* G *Park,* I *parco,* (H *parque* [-ke]). ¶ Io =, Ie *parc,* Ia *-o.*

F vorto, orig. "ĉirkaŭfermejo", el L mez. *parricus* s.s. (> G *Pferch* s.s.) de necerta (ibera?) origino. Samfamilia vorto en Eo: *pargeto.*

PARKER/Æ (f; Un): F *par cœur* [kör]. Kp P *de cor* s.s. Bazita ekskluzive sur F kun redono de F [ö] per *e* kiel en la sametima *kero;* kp ankaŭ *meblo* (alie en *manovri*). Ps-pf *par-.* ¶ 1894 *el/memor-.* ¶ Specifa radiko mankas en la aliaj L.I., kp Io *memore,* Ie *ex memorie,* Ia *de memoria.*

Propr. "(scii ion) je (la) koro", kp semantike A *by heart* s.s., propr. "je koro". – F *par,* vd. ps-pf *par-; cœur* el L *cor,* vd. *koro.*

PARLAMENT/O (1; RE): A *parl/iament,* F *-ement,* I(H) *-amento,* PoR *-ament,* G *Parlament.* Eo *-a-* laŭ la plimulto de la fontlingvoj; kp sub *departemento.* Ps-sf *-ment.* ¶ IoIa =, Ie *parlament.*

El L mez. *parl(i)amentum* "asembleo, konferenco" k F ant. *parlement* "interparolo" (> "debato" > "juĝista asembleo"), der. de F *parler* "paroli" (vd. tiun). La moderna politika signifo originas en A, kiu pruntis la vorton el F kun forma influo de L mez.

PARODI/O (1; RE): A *parod/y,* F *-ie,* IPo(H) *-ia,* R *-ija,* G *Parodie.* Ps-pf *para-,* var. *par-;* ps-sf *-i* 1.

El Gr *parô(i)día* "parodio, burleska imitaĵo de poemo" el *pará* "apud, preter; kontraŭ, mis-" (vd. ps-pf *para-)* k *ô(i)dê* "kanto" (vd. *odo;* kp spec. *mel-, proz/odio.*

PAROĤ/O (f; RE; ank. *-k-* GD, PIV): L ekl. *parochia, paroecia;* parte tre modifitaj formoj en la modernaj fontlingvoj: A *parish* (sed kp *parochial* "-a"), F *paroisse,* G *Pfarre(i)* (sed ank. *Parochie* [-ĥ-]), I *parrocchia* [-k-], Po *parafja,* (H *parroquia* [-k-]). Eo *-ĥ-* pro fontlingva *ch,* kiu ofte (sed ne tie ĉi) devenas de Gr *kh (X)* normale reprezentata de *ĥ* en Eo. Radikfine mankas *i,* eble por plifaciligi pluformadon, tre frekventan ĉe tiu ĉi radiko (*paroĥ/ano, -ejo, -estro*). Ps-pf *para-,* var. *par-.* ¶ Io *parok-io,* Ie *paroc-ia,* Ia *paroch-ia* (derivaĵoj; la simpla radiko signifas "paroĥestro": Io *par/oko,* Ie *-oco,* Ia *-ocho*).

L ekl. *paroecia* "eklezia distrikto, diocezo" el Gr *paroikía* s.s., propr. "restado en fremda lando", der. de *pároikos* "fremdulo, najbaro", propr. "apud-, ekster/loĝanto", kunm. de *pará* "apud, ekster" (vd. ps-pf *para-)* k *oíkos* "domo" (vd. *ekonomio*). (La prakristanoj sin nomis "eksterloĝantoj, fremduloj", ĉar ili sin konsideris kiel civitanojn de la ĉielo.) – La grafemo *ch* en pluraj lingvoj ŝuldiĝas al influo de alia vorto, L *parochus* "(oficiala) gastigisto, provizisto".

PAROKSISM/O (1; LInt 5/1896, Jü): A *parox/ysm,* F *-ysme,* (H *-ismo*), G *Paroxysmus,* I *parossismo,* Po *paroks/yzm,* R *-izm;* L med. *paroxysmus.* Ps-pf *para-,* var. *par-;* ps-sf *-ism.* ¶ Io *parox/ismo,* Ie *-isme,* Ia *-ysmo.*

El Gr *paroxysmós* "intensa atako de malsano; incitiĝo, akriĝo", subst. de *paroxy'nein* "instigi, inciti, akrigi", kunm. de pref. *par(a)-* (vd. ps-pf *para-;* tie ĉi kun obskura signifo) k *oxy'nein* "inciti, akrigi" de *oxy's* "akra" (vd. *oksigeno*).

PAROL/I (f; Un): F *parler* (kp *parole* "-o"), I *parlare* (kp *parola* "-o, vorto". Kp G *parlieren* "konversacii, babili". Bazita sur FI, kies verba radiko sugestas **parl-,* kiun formon Z tamen rigardis netaŭga (vd. LZ I, 354: "'palli' anstataŭis la antaŭan malbonsonan 'parli' (= paroli)". Z tial turnis sin al la responda substantivo kun kvazaŭ enŝovita (epenteza) *-o-* (efektive reprezentanta pli malnovan formon, vd. sube). La formo kun *-o-*

cetere retroviĝas – en specialigitaj sencoj – en aliaj fontlingvoj: A *parole* ”honor/parolo, -promeso”, G *Parole*/R *parol'* ”signalvorto”. – La signifo de *parol-* origine ne estis konforma al la semantika kampo de F *parler*; ĝi pli proksimis al tiu de R *govorit'*, kiu foje signifas ”diri” (vd. Duc Goninaz 1974, 38, kiu citas ”Vi parolas sensencaĵon”, Ekz. 35); kp ank. Ji *redn* ”paroli, diri” (Gold 1980, 324). ¶ Ĉ 1880(?) *parl/i* (vd. supre); 1881 *pall-*. ¶ IoIeIa *parlar*.

La FI verbo el L ekl. *parabolare*, der. de L ekl. *parabola* ”parabolo” (> L vulg. **paraula* > F *parol/e*, I *-a*, ank. H *palabra* ”parolo”), kies semantiko trapasis la stadiojn ”parabolo de Kristo” > ”parolo de Kristo [Dio]” > ”parolo” ĝenerale. Vd. *parabolo*, etimologie identan; kp spec. *parlamento*.

PART/O (f; Un): A *part*, F *part, -ie*, I(H) *parte*; L *pars* (gen.: *partis*). Kp G *partiell* ”-a”. ¶ Io =, IeIa *parte*.

Orig. ”atribuita parto, porcio” (kp la samradikan L *portio* ”porcio”), par. al Sa *pûrtám* ”donaco, rekompenco” (HE rad. **per-*, kredeble identa kun la radiko citita sub *prepari*). Kp spec. *partio*; ceteraj samfamiliaj vortoj en Eo: *aparta, -mento, departemento, participo, partituro; porcio, proporcio*.

PARTER/O (f; Du, RE) 1) teat. (RE, UV) 2) ”teretaĝo” (Du, UV): AF *parterre* (1), G *Parterre* (1, 2), PoR *parter* (Po 1, 2; R 1). Semantiko laŭ GPo. Ps-pf *par-*. ¶ Io =, IeIa *parterre* (ĉiuj 1; kp por senco 2 Io *ter-etajo*, Ie *terr-etage*, Ia *etage basse*).

F vorto, propr. ”surter(aĵ)o”, kunm. de *par* ”sur” (vd. ps-pf *par-*) k *terre* ”tero” (vd. tiun).

PARTI/O (f; RE): A *part/y* [-i], F *parti* [-í], I *-ito*, Po *-ia*, R *-ija*, (H *-ido*), G *Partei*. Bazita sur F (akcento!) kun apogo de PoR kaj A prononco. ¶ Io *partis/o*, Ie *-e* (retrograda der. de F *partisan* ”parti(z)ano”); Ia *partito*.

Propr. ”dividaĵo”, subst.-igita part.perf. de (F†)H *part/ir*, I *-ire* ”dividi” el L *part/ire, -iri* s.s., propr. ”partigi”, der. de *pars* (gen.: *partis*) ”parto” (vd. tiun, kp ank. *partituro*).

PARTICIP/O (f; RE): A *particip/le*, F *-e*, I(H) *-io*, G *Partizip* [-ts-]; L *participium*. Formo laŭ FG; la forstreko de L *-i-* (kiel en *principo*) mallongigas la radikon, eble pro eŭfoniaj kialoj (por eviti tri *i*), eble por konservi la akcenton de la plimulto de la fontlingvoj (FGIL). ¶ Io =, Ie *particip/ie*, Ia *-io*.

Subst. der. de L *parti/ceps -cipis* ”partoprenanta”, kunm. de *pars* (gen.: *partis*) ”parto” (vd. tiun) k *-cip-*, var. de la radiko en *capere* ”preni” (vd. *kapti; -cip-* retroviĝas en *anticipi, emancipi, precipa, principo*). La termino estas paŭsaĵo de Gr *metokhê* ”io kio partoprenas”; la participo estis tiel nomata ĉar ĝi havas parton kaj en verbo (laŭsignife) kaj en adjektivo (deklinacie).

PARTITUR/O (2; RE): G *Partitur*, IR(H) *partitura*, Po *partytura*. Kp F *partition* s.s. Bazita sur I (muzika termino). Ps-sf *-ur*. ¶ Io *particiono*, Ie *partitura*, Ia *partit/ion, -ura**.

El L mez. *partitura* ”apartigo, distribuo, disdivido” (sk. de la diversaj partoj), subst. de L *part/ire, -iri* ”dividi” (vd. *partio* k plue *parto*).

PARU/O (f; RE): L zool. *Parus*. Kp H *paro* s.s. Zoologia termino prenita el L. La traktado de L *-us* estas unika (vd. Wüster Esp. princ. 55). *Par-* estante okupita per alia signifo, oni atendus **parus-* (kp *moruso: moro, rubuso: rubo, taksuso: takso*). La ŝajne analoga *moru/o* havas alispecan etimon. ¶ Io =, Ie *paru* (espismoj); Ia *paro*.

L vorto kun variantoj *parr/us, -a*, signifanta malbonaŭguran birdon ne certe determineblan; etimologie par. al Gr *psar* ”sturno” k A *sparrow* ”pasero”.

PAS/I (f; Un): A *pass*, F *-er*, G *-ieren*, I *-are*, (H *pasar*). Kp Po *pasaz'* ”-ejo”. Eo *-s-* intervokala el fontlingva *-ss-*. Pri la radikkolizio kun *paŝ-*, vd. tiun. ¶ Io *pasar*, IeIa *passar*.

El L vulg. **passare* ”(preter)iri”, der. de L *passus* ”paŝo” (vd. tiun, etimologie identan). Kp spec. *pasaĝero, pasamento, pasporto*.

PASAĜER/O (3; Jü; kp *pasaĝir-* LInt 3/1896): A *passenger* [-ĝ-], F *passager* [-ĵ-], G *Passagier* [-ĵí:r], I *passeggero* [-ĝ-], Po *pasa/z'er,* R *-ĵir,* (H *pasajero* [-ĥ-]). Verŝajne bazita sur F, al kiu aliĝas Po; pri Eo *-ĝ-*, vd. *aĝo.* Ps-sf *(-aĝ); -i(e)r,* var. *-er.* ¶ Io *pasaj-ero, pas-ero,* IeIa *passagero.*

Propr. "(tra)pasanto", der. de la subst. F *pass/age,* I *-aggio* "transiro, trapaso", der. de F *pass/er,* I *-are* "pasi" (vd. tiun).

PASAMENT/O (f; RE): F *passement,* G *Posament,* I *passamano,* R *pozument,* (H *pasamano*); kp Po *pasmanteria* "-aĵo". Vokalismo parte laŭ F, parte laŭ G(I); same *apartamento, parlamento, sakramento* (ĉiuj kun F *-e-).* Ps-sf *-ment.* ¶ Io *pas/mento,* Ie *-mente,* Ia *passamento.*

F vorto, orig. "pasado" (poste "teksaĵo farita per 'interpasigo' de fadenoj"), subst. de *passer* "pasi", vd. tiun.

PASER/O (f; RE): L *passer,* F *passer/eau,* I *-o.* Bazita sur L kiel zoologia termino. Ea intervokala *-s-* el fontlingva *-ss-*. ¶ Io =, Ie *passere;* Ia *sparro* (< A *sparrow*).

La etimologio de L *passer* (el kiu ank. H *pájaro,* P *pássaro* "birdo") estas nekonata.

PASI/O (f; N-ro 14 1888, RE): AF *pass/ion,* I *-ione,* G *Passion,* Po *pasja,* (H *pasión*); L *pass/io -ionis.* Eo *-s-* intervokala el fontlingva *-ss-*. Ps-sf *-cio,* var. *-(s)io.* – La diferencigo eo *pasion/o* PG, PVS, GD (rel.; antaŭe *Pasi/o* Jü) baziĝas sur la plena L stemo, laŭ modelo de la paroj *komis/io -iono, pens/io -iono;* ĝi estas sen egalaĵo en la aliaj L.I. ¶ Io *pasiono,* IeIa *passion.*

L *passio* orig. "sufero" (la senco "afekcio, pasio" ŝuldiĝas al influo de Gr *páthos* "pasio", vd. *patoso*), subst. de *pati* (sup.rad.: *pass-)* "suferi, toleri" (vd. *pacienco*). Kp spec. sekv.

PASIV/A (1; RE) 1) "neagema" 2) gram.: A *pass/ive,* F *-if,* G *-iv,* I *-ivo,* Po *pas/ywny,* (H *-ivo*) (ĉiuj 1, 2), R *passivnyj* (1); L *passivus* (2). Ps-sf *-iv.*

El L *passivus* "sentema, povanta suferi agon de ekstere", adj. de *pati* (sup.rad.: *pass-)* "suferi" (vd. *pacienco* k spec. la antaŭan).

PASK/O (f; RE): F *Pâque(s)* [pak], I *Pasqua* [-sku-], Po *pascha* [-sĥ-], R *pasĥa,* (H *Pascua* [-skŭ-]; L ekl. *Pascha(e)* [-sk-]. Kp A *paschal* [-sk-] "-a". Laŭ Gregor 1982, 28 bazita sur FR; fakte tamen L estas plej proksima al la Ea formo (*-sk-;* foresto de *-v,* kiu reprezentus la latinidan *u*). Eble influis ank. Gr (vd. sube). ¶ Io =, Ie *Pasca,* Ia *pascha.*

Pere de Gr *páskha* s.s. (festo k festmanĝaĵo [ŝafido]) el He *pesaĥ* "(festo de) paska ŝafido", propr. "pasado" (la festo memorigas la liberiĝon el la egipta sklaveco) de *pâsaĥ* "pasi" (kp Eliro 12: 27). Kp semantike A *Passover* "hebrea pasko", propr. "transpaso". – Cherpillod 1992, 86 (kun alternativa etimologio).

PASKVIL/O (1; RE): A *pasquil,* G *Pasquill* [-kv-], Po *paszkwil* [-kv-], R *paskvil';* kp (A)F *pasquin/ade,* I *-ata,* (H *pasquín*). Diversaj sufiksoj en la fontlingvoj; la elektita formo havas la plej larĝan bazon (*-il* kolizias kun sufikso, sed same farus *in, ad, at*). ¶ Ie *pasquille;* mankas en IoIa (kp PIV: *paskvilo = pamfleto*).

El I *Pasquillo,* dim. de *Pasquino* (kp FHI supre), ŝerca nomo de statuo en Romo, sur kiu oni pendigis satirajn afiŝojn; nomata laŭ tajloro Pasquino, fikonata pro malicaj diroj.

PASPORT/O (f; RE): A *pass/port,* F *-eport* [paspór], I *-aporto,* G *Pass,* Po *paszport,* R *pasport,* (H *pasaporte*). Ŝajne bazita sur AR; eblas tamen, ke la bazo estas I (vd. malsupre) kun forstreko de la meza vokalo laŭ APoR kaj F prononco. ¶ Io =, Ie *pass/porte,* Ia *-aporto.*

I vorto, orig. signifanta permeson forvojaĝi el haveno, formita el *passare* "(tra)pasi" k *porto* "haveno" (= AF *port)* el L *portus* s.s. (vd. *pasi* resp. *pordo*).

PAST/O (f; RE) 1) 'knedita faruno' 2) 'simila knedebla substanco': A *paste* (2), F *pâte* (1, 2), G *Paste* (2), I(H) *pasta* (1, 2), PoR *pasta* (2); L tardepoka *pasta* (1). Semantiko kredeble laŭ F *pâte* (UV), kiu ampleksas ambaŭ sencojn (GPoR nur 1 en UV; nur 1 ankaŭ Jü kaj Ka). ¶ Io =, IeIa *pasta* (ĉiuj 1, 2).

El Gr *pástê* "farunkaĉo", subst.-igita verba adj. de *pássein* "surŝuti" (per salo ktp). Samfamiliaj vortoj en Eo: *pasteĉo, paŝtelo.*

PASTEĈ/O (f; RE): A *pasty,* F *pâté,* G *Pastete,* I *pasticcio* [-ĉo], Po *pasztet,* R *paŝtet,* (H *pastel*). Bazita sur GPoR laŭ Gregor 1982, 29; evidente tamen Z pro la konfuz-ebleco kun *past/et/o* prenis la finkonsonanton el I. ¶ 1894 *pastet-*. ¶ Io *pastet/o,* Ie *-e,* Ia *pastata.*

El L vulg. **pastata* "pastaĵo" de L *pasta* "pasto" (alia der.: L vulg. **pasticius,* el kiu la I formo). Vd. *pasto.*

PASTEL/O (f; RE): AF *past/ille,* I *-iglia* [-l'-], Po *-ylka,* R *-il'ka,* (H *-illa*), G *Pastille.* Vokalŝanĝo *i* > *e* por eviti asociiĝon kun la sufikso *-il* (vd. *fringelo*). Romana [l'] redonita per nura *l* (vd. *abelo*). ¶ 1894 *pastil-*. ¶ Io *past/ilo,* Ie *-ille,* Ia *-illa.*

El L *pastillus* "pilolo, globeto el faruno", dim. de *panis* "pano" (vd. tiun k ank. *paŝti*).

PASTINAK/O (f; RE): L *pastinaca*; A *parsnip,* F *panais,* G *Pastinak(e),* I *pastinaca,* PoR *pasternak.* La L formo (botanika termino!) estas apogata plene de GI, parte de PoR. ¶ Io =, IeIa* *pastinaca.*

Eble der. de L *pastinum* "dupinta pioĉo" (do "elpioĉaĵo" aŭ sim.), kredeble samradika kun *palus* "paliso" (vd. tiun). – Sufikso kiel en L *portulaca* > eo *portulak/o* GD, PIV.

PASTR/O (f; Un): APo(H) *pastor,* G *Pastor*; L ekl. *pastor*; ank. F *past/eur,* I *-ore,* R *-or* "(protestanta) pastro". La vorto estas internacia, sed ĝia uzado varias laŭ la lingvoj; en la plej multaj modernaj fontlingvoj troviĝas alia vorto, kiu respondas al la ĝenerala nocio 'pastro' (ekz. A *priest,* F *prêtre,* G *Priester*). La Ea signifo kredeble baziĝas sur L ekl., kiu estas deirpunkto por la modernaj sencoj. La traktado de la radikfino (nura *-r* anstataŭ *-or*) estas neklarigita; ĉu F *prêtre* influis? (Iom analoga estas *mastr/o* el A *master.*) La atendata formo aperas en eo *pastor/o* PV 'protestanta pastro' (kontraste kun katolika *sacerdot/o*). ¶ Io *sacerdoto* "pastro", *pastoro* "(protestanta) pastro; paŝtisto"; IeIa *prestr/o* resp. *-e, sacerdote* "pastro", *pastor* "pastro; paŝtisto".

El L *pastor* "paŝtisto" (tiel ank. F *past/eur,* H *-or,* I *-ore*; la eklezia signifo laŭ la parabolo pri la bona paŝtisto, vd. Joh. 10: 14), agantnomo de *pasci* "paŝti" (vd. tiun).

PAŜ/O (f; Un): A *pace* [peis], F *pas,* I *passo,* (H *paso*); L *passus.* La fontlingvoj sugestas **pas-*, sed tiu formo kolizius kun *pas/i* (ankaŭ en Un); Z do ŝanĝis *s* al *ŝ* per cirkumfleksigo (rimarku la saman procedon en la du sekvantaj radikoj kaj en *piŝto, verŝi, veŝto*). Tio estas la plej simpla klarigo, preferinda antaŭ la alternativaj (Wiener 1950, 103 rigardas la radikon inspirita de A – sed tiaokaze la rezulto estus **pac-*, egale neebla; Albault 1959, 15 citas kiel etimon Rm *a paşi* "paŝi", probable nekonata al Z.) ¶ 1894 *pasu-*. ¶ Io *pazo,* Ie *pass/u,* Ia *-o.*

L *passus* orig. "etendo (de la kruroj)", subst. de *pandere* (sup.rad.: *pass-*) "etendi", par. al *patere* "esti etendita, malferma" (vd. *patento*). – Ĝemela vorto: *pasi*; ceteraj samfamiliaj vortoj: *kompaso, pasaĝero.*

PAŜT/I (f; RE): A *pasture,* Po *pas'c'* [-ŝĉ], R *pasti*; L *pascere* (sup.rad.: *past-*). Kp F *paître* "-iĝi", I *pasc/ere, -olare* "-(iĝ)i", (H *pacer* "-iĝi") k spec. F *past/eur,* I *-ore,* Po *-erz,* L(H) *-or* "-isto". Verŝajne bazita sur la koincido de la L supinradiko (troviĝanta en la agantnomo) kun la R formo; la radikkolizio kun *past/o* estas evitita per cirkumfleksigo de *s,* tie ĉi kun apogo de Po (kp sub *paŝo*; Albault 1959, 15 montras ankaŭ al Rm *a paşte* "paŝti"). ¶ 1894 *pastur-*. Io *pasturar,* Ie *paster,* Ia *pascer.*

Verbo radikparenca al L *panis* "pano" (kp tiun), de HE rad. **pa-* (kun plivastigoj **pas-,* **pat-*) "nutri", ekz. en Gr *pássasthai* "manĝi", A *food* "manĝaĵoj", G *Futter* "furaĝo" (kp tiun). Kp spec. *pastro.*

PAŜTEL/O (4; Be): AFPo(H) *past/el,* I *-ello,* R *-el',* G *Pastell.* La jam ekzistanta radiko *pastel-* (f) devigis al ŝanĝo *s* > *ŝ* (kp sub *paŝo).* ¶ Io *past/elo,* Ie *-elle,* Ia *-ello.*

Propr. pri paŝtelo formita el kolorpasto: der. de I *pasta* "pasto" (vd. tiun).

PAT/O (f; RE): Po *patelnia*; kp F *poêle,* I *pad/ella,* (H *-illa),* ank. A *pan,* G *Pfanne.* Laŭ Gregor 1982, 28 bazita sur APo (formo laŭ Po vortkomenco, mallongeco laŭ A?). Eble ankaŭ influis la L fontvorto *patella* (vd. sube). – Kolizias kun eo *pat/o* PVS (ŝaktermino) el F *pat,* G *Patt,* I *patta.* ¶ 1894 *patel-*. ¶ Io *pad/elo,* Ie *-elle,* Ia *patella.*

La FHIPo formoj el L *patella* "pelveto", dim. de *patina* "pelvo" (el kiu kredeble la AG formoj) el Gr *patánê* s.s. (vd. sub sekv.)

PATENT/O (1, 7; RE): APoR *patent,* FI *-e,* G *Patent.* Ps-sf *-ent.*

Vorto orig. signifanta la patentdokumenton: el L mez. *(littera) patens* "nefermita [=publika] (letero)", propr. ptc.prez. de L *patere* "esti malferma, etendiĝi", par. al *pandere* (kun infikso *-n-)* "etendi" (vd. *paŝo*) k al Gr *petanny'nai* "sterni, disvolvi", *patánê* "pelvo" (vd. *pato*); HE rad. **pet-* "etendi, malfaldi", de kiu ank. G *Faden* "fadeno" (kp tiun).

PATOLOG/O (7; GD, PIV; antaŭe *patologi/ist/o*): A *pathologist,* F *-e,* G *Pathologe,* PoR *patolog,* I *-o,* (H *patólogo*). – Sciencnomo: **PATOLOGI/O** (2; LInt 4/1896, Be): A *patholog/y,* F *-ie,* G *Pathologie,* IPo *patolog/ia,* R *-ija,* (H *-ía*); L med. *pathologia.* Ps-sf *-i* 1.

El Gr *patholog/ía, -ikê* "studado de emocioj/malsanoj" el *páthos* "emocio, pasio, patoso, sufero, malsano" k *lógos* "diskuto" (vd. *patoso* resp. *logiko*). La sciencistnomo estas formita laŭ modelo de aliaj, vd. ekz. *arkeologo.*

PATOS/O (1; Jü): AF *pathos,* G *Pathos,* IPo *patos,* R *pafos.* Eo *-s* (senvoĉa) en radikfino; kp *ĥaos/o,* kiu estas de la sama greka deklinacitipo. ¶ Io =, Ie *pátos,* Ia *pathos.*

El Gr *páthos* "emocio, pasio, patoso; sufero, malsano", identa kun *pénthos* "malĝojo, afliktiĝo", kp *patheín* "suferi". Samfamiliaj vortoj en Eo: *anti-, a/patio, patolog/o, -io, simpatio.*

PATR/O (f; Un): L *pater* (gen.: *patris*); Gr *patêr* (gen.: *patrós*); I(H) *padre.* Kp F *père* kaj adj. A *patern/al,* F *-el,* I(H) *-o,* L *-us* "-a". Eo *patr-* ŝajnas baziĝi sur la komuna L-Gr stemo *patr-* (la pli mallonga stemformo preferita kiel en *apro, kolubro, kankro*: vd. Szerdahelyi 1987, 120); la cetere paralela L *frat/er -ris* estas alie traktata, fp *frato.* ¶ Io =, IeIa *patre.*

El HE **patêr (pe'têr)* "patro", kp Sa *pitár-;* Ir *athir;* Gt *fadar,* A *father,* G *Vater* [fá-]. Kredeble bazita sur infanvorto **pa(pa),* vd. *papo.* La sufiksoido aperas ank. en HE **mâtêr* "patrino" (vd. sub *mamo*) k **bhrâtêr* "frato" (vd. tiun). Samfamiliaj vortoj en Eo: *patricio, patrioto, patrono.*

PATRICI/O (4; Jü; kp *patric/in/o* LInt 11/1899): L *patricius*; A *patric/ian,* F *-ien,* R *-ij,* (H *-io*), G *Patrizier* [-ts-], I *patrizio* [-ts-], Po *patrycjus.* Bazita sur la plena L stemo kun konservita *-i* (kiel en ĉiuj fontlingvoj); tiel estas ankaŭ evitata kolizio kun eo *patric/o* Jü. ¶ Io *patr/ico,* IeIa *-icio.*

Orig. adj. ("de nobela gento") der. de L *pat/er -ris* "patro" (la romaj senatoroj estis nomataj *patres* "patroj" kiel ĉefaj reprezentantoj de siaj respektivaj gentoj), vd. tiun.

PATRIOT/O (1; RE): AR *patriot,* F *-e,* I *-ta,* Po(H) *-a,* G *Patriot.*

Pere de L mez. *patriota* "samlandano" (moderna senco ekde la 17-a jc) el Gr *patriôtês* s.s., orig. "samgentano", der. (sufikso kiel en *idioto*) de *patriá* "gento, familio" de *patêr* "patro", vd. tiun.

PATROL/O (f; RE): APo *patr/ol,* F *-ouille* [-új], R *-ul',* (H *-ulla* [-ul'-]), G *Patrouille* [-ulj-], I *pattuglia* [-ul'-]. La romana [l'] estas redonita per nura *l,* tie ĉi laŭ modelo de APo (vd. plue sub *abelo*). ¶ Io *patr/olio,* Ie *-ullie,* Ia *-ulia.*

Der. de F *patrouiller* "-i", orig. "†paŝadi tra ŝlimakvo", var. de *patouiller* "vadi", der. de *patte* "besta piedo", onomatopeo imitanta la sonon de tretanta piedo.

PATRON/O (1; RE): AFPoR *patron,* I *-o,* G *Patron,* (H *patrón*); L *patronus.* Ps-sf *-on.*

Propr. "patrego" (> "protektanto kvazaŭ patro" [Bastien]), aŭgm. de L *pat/er -ris* "patro" (vd. tiun).

PAŬZ/O (f; RE): AF *paus/e* [-z], I(H) *-a* [I -z-], G *Pause,* PoR *pauza;* L *pausa.* Ps-sf *-z.* ¶ 1894 *paus-.* ¶ Io *pauzo,* Ie *paus/e,* Ia *-a.*

El Gr *paúsis* "ĉeso", subst. de *paú/ein* "ĉesigi", *-esthai* (medialo) "ĉesi" (de pridisputata origino). Etimologie identa estas *pozi,* kp tiun k *ripozi.*

PAV/O (f; RE): L *pav/o -onis* (var. *pavus*); F *paon,* G *Pfau,* I *pavone,* Po *paw,* R *pavlin,* (H *pavo real*). Kp ank. A *peacock* (*cock* "koko"). Bazita sur L (zoologia termino), pli precize sur la nominativa formo, oportune finiĝanta per *-o* (pri analogaj kazoj, vd. *homo;* kp spec. *buf/o, hirud/o, hirund/o, papili/o*). – Gregor 1982, 28 donas LPo kiel fontojn. ¶ IeIa *pavon,* Io *-o.*

Pruntita (same kiel Gr *taôs* s.s.) el orientlanda lingvo ne precize determinebla. Samfamilia vorto en Eo: *punca.*

PAVIAN/O (2; RE): G *Pavian,* Po *pawian,* R *pavian,* (H *papión*); L zool. *Papi/o -onis.* Bazita sur G kaj la slavaj formoj; *pavian-* estis eble preferata antaŭ **babuin-* (kp A *baboon,* F *babouin,* I *babbuino*) ĉar la L scienca nomo apartenas al tiu grupo (aŭ tutsimple por eviti virinsufiksan radikfinon). Kp analogan formproblemon ĉe *pedelo.* ¶ IoIa* *babuino,* Ie *paviane.*

La GPoR formoj pere de Nd *baviaan* el F *babouin.* La besto ricevis sian nomon pro la lipegoj, kp F *babine* "pendlipo" (radiko onomatopea *bab-* indikanta moviĝon de la lipoj same kiel en F *babiller* "babili", kp tiun).

PAVIM/O (f; RE): A *pav/ement,* F *-age,* *-é,* I(H) *-imento.* Efektive bazita sur la L fontvorto (vd. sube), tamen kun ellaso de la plej granda parto de la sufikso *-mentum* (same kiel en *ornam/i* el L *ornamentum*). Supozeble Z volis facile verbigeblan radikon. Oni povus imagi **pav/i* (F *paver*), sed tiu radikformo rezerviĝis por la zoologia signifo. ¶ 1894 *paviment-.* ¶ Io *pav-aro (pav/o* "-ero", *-izar* "-i"), Ie *pav/ament, -age (pave* "-ero", *-ar* "-i"), Ia *pavimento (pavir* "-i").

El L *pavimentum* "planko (el ŝtono aŭ piedpremita tero)", subst. de *pavire* "piedpremi, treti, bati", paralela al *pavere* "timi" (orig. "esti frapita [de timo]") k eble par. al Gr *paíein* "frapi, bati" (vd. *anapesto*).

PEC/O (f; Un): A *piece* [pi:s], F *pièce,* I *pezzo* [pétso], (H *pieza*). Kp P *peça.* Eo sekvas la I prononcon, neatentante la diftongigon *e > ie* en AF (probable pro *pi/ec/o*). ¶ 1894 *pez-.* ¶ Io =, Ie *pezze* [-ts-], Ia *pecia.*

El L vulg. **pettia* (L mez. *pecia, pettia* k.s.), kredeble de kelta origino (kp Ki *peth* "aĵo").

PEĈ/O (f; EG): A *pitch* [piĉ], F *poix,* G *Pech* [-c], I *pece* [-ĉ-], (H *pez);* L *pix* (gen.; *picis*). Kp Ji *pekh.* Ĝenerale rigardata kiel germandevena (Szerdahelyi 1987, 123; Cherpillod 1990, 21; Yamasaki aldonas influon de A). Analogaj ekzemploj de traktado de G [c] ŝajnas manki. Tial oni devas konsideri la eblecon ke Z adoptis la I formon laŭ ties prononco (kp *feĉo*). ¶ 1894 *pec-.* ¶ Io *pech/o,* Ie *-e,* Ia *pice.*

El HE **pik-* "rezino", kp ank. Gr *píssa,* Li *pìkis* "peĉo". Samfamilia vorto en Eo: *piceo.*

PEDAGOG/O (4; Jü): A *pedag/ogue,* I(H) *-ogo,* PoR *-og,* F *pédagogue* [-óg], G *Pädagoge.* – Sciencnomo: **PEDAGOGI/O** (4; Jü): A *pedagog/y, -ics,* IPo *-ia,* R *-ija, -ika,* (H *-ía),* F *pédagogie,* G *Pädagogik.* Ps-sf *-i* 1 (kun pli forta apogo en la fontlingvoj ol -*ik*). ¶ Io =, Ie *pedagog/o* resp. -*ica,* Ia *pedagog/o* resp. -*ia* aŭ -*ica.*

El Gr *paidagôgía* ”edukado, vartado”, propr. ”infangvidado”, der. de *paidagôgós* ”edukisto, guvernisto, infangvidanto” (> L *paedagogus* s.s.), kunm. de *pais,* gen. *paidós* ”infano” (< *_paŭis_ de HE rad. *_pau-/pou-_ ”mal/granda, -multa”, kp Sa *putrá-* ”filo”, L *pauci* ”malmultaj”, *puer* ”knabo”, A *few* ”malmultaj”; Gr *paid-* ank. en *enciklopedio, pedanto,* kp *paĝio)* k *agôgós* ”gvidanto” (kp *demagog/o, -io, sinagogo),* der. de *ágein* ”gvidi, konduki” (vd. sub *agi).*

PEDAL/O (1; Be): A(H) *ped/al,* I -*ale,* Po -*al’,* R -*al’,* F *pédale,* G *Pedal.* Ps-sf -*al.*

Subst.-igo de L adj. *pedalis* ”pieda” de *pes* (gen.: *pedis*) ”piedo” (vd. tiun).

PEDANT/O (1; N-ro 15 1888, RE): APoR *pedant,* I(H) -*e,* F *pédant,* G *Pedant.*

Orig. signifante tipkarakteron en la itala komedio, ”la lernejestro, pedagogo”, la vorto estas iel ligita kun I *pedagogo* aŭ ties fontvorto Gr *pais* (gen.: *paidós*) ”infano” (vd. *pedagogo*).

PEDEL/O (1; RE): G *Pedell,* Po *pedel,* R *pedel’.* Kp A *beadle,* F *bedeau,* I *bidello,* (H *bedel*). German-slava *p-* kontrastas kun angla-romana *b-*; same kiel ĉe *pavian/o,* Z preferis la unuan grupon, kies formo estas pli unueca. ¶ Io *bed/elo,* IeIa* -*ello.*

Romana vorto (kp L mez. *bedellus, bi-* s.s.) de ĝerm. origino: G ant. *bitil* ”juĝeja pedelo”, orig. ”kiu vokas/invitas”, kp G *bitten* ”peti, inviti” (vd. sub *fidi*).

PEDIK/O (f; RE): L *pediculus*; I *pidocchio* [-kjo]. Kp A *pedicul/ar, -ous,* (H -*ar*), F *pédiculaire* ”-a”. Prenita el L kiel zoologia termino. Apokopo de -*ul*; por analogaj kazoj, vd. sub *artikolo.* – (Alie Wüster Esp. princ. 56: bazita sur L *pedis* ”pediko” kun similigo al la formoj *pediculus* kaj *pedicosus* [la lasta signifas ”plena de pedikoj”].) ¶ Io *lauso* (< A *louse,* G *Laus*); Ie *pedicul,* Ia -*o.*

L *pediculus* estas dim. de *pedis* (vd. supre), eble – kiel fivorto – ligita al *pedere* ”furzi” (vd. *perdriko*).

PEG/O (f; RE): L *picus*; F *pic,* I *picchio* [-kjo], (H *pico*). Kp A *woodpecker* (*wood* ”ligno”). Bazo estas la latin(id)aj vortoj, kiuj donus *_pik-_; ĉar tiu radiko estis bezonata por alia signifo, Z ŝanĝis *k* al *g* (por pliaj ekzemploj de la sama ŝanĝo, vd. *agordi*); tamen ankaŭ *pig-* estis okupita, kio devigis al dua ŝanĝo *i* > *e* (kredeble laŭ la – neparenca – A formo -*pecker*; tiu ŝanĝo cetere aperas nur en la kombinoj *in* > *en* kaj *il* > *el,* vd. *abomeni* resp. *fringelo.* Resume: *pego* estis ŝanĝita pro *pigo, pigo* pro *piko* (Gregor 1982, 17).

L vorto, kies femala formo *pica* signifis alian birdon (vd. *pigo*). Oni komparas Sa *piká-* ”hinda koko”, G *(S)pecht* ”pego”; pri alternativa etimologio, vd. *piki.*

PEJZAĜ/O (f; RE): F *paysage* [pejzáĵ], I *paesaggio* [-záĝo], Po *pejz/az’* [-aĵ], R -*aĵ,* (H *paisaje* [-áĥe]). La kerno de la vorto estas transskribita laŭ PoR (ne laŭ F prononco, ĉar kp F *crayon* [-ej-] > Eo *krajon/o*). La ps-sf -*aĝ* havas sian normalan formon. ¶ 1894 *paesag-.* ¶ Io *peizajo;* IeIa *paisage* (der. de *pais[e]* ”lando”).

Propr. ”landaĵo”, der. de F *pays*/H *país*/I *paese* ”lando” el L adj. *pagensis* ”kampara”, der. de *pagus* ”vilaĝo, distrikto”, orig. ”kuniĝo, komunaĵo”, samradika kun *pangere* ”kunmeti, fiksi” (vd. *paco*).

PEK/I (f; RE): L *peccare*; F *pécher,* I *peccare,* (H *pecar*). Kp A *peccant* ”-a”. ¶ Io *pekar,* IeIa *peccar.*

L *peccare* ank. ”stumbli, fari mispaŝon”; se tio estas la origina signifo, la vorto povus esti iel ligita kun *pes* (gen.: *pedis*) ”piedo” (kp tiun).

PEKL/I (f; RE): A *pickle* [pikl], G *pökeln* [pö’-], Po *peklowac’.* Kp Nd *pekelen* s.s., ank. Ji *peklfleysh* ”peklita viando”. Bazita ĉefe sur Po; ĉar G *ö* aperas kiel Eo *e* en *mevo* (kaj *meblo*), ankaŭ la G formo povas esti rigardata kiel fontvorto. Gregor 1982, 28 citas AGPo kiel fontojn. ¶ 1894 *insal-* (”ensaligi”). ¶ Io *pikl-izar* (kp *piklo* ”-aĵo”); kp Ia *pickles* ”-aĵoj” (=A). Mankas en Ie, kiu uzas *salar, marinar.*

Der. de la subst. A *pickle*/G *Pökel* ”peklakvo” el Nd mez. *pekel* s.s. (de nekonata origino).

PEL/I (f; Un): L *pellere* (sup.rad.: *puls-*); modernlingve nur en kunmetoj, ekz. A *ex/pel,* F *ex/pulser,* I *es/pellere,* (H *ex/pulsar*) ”el/peli”; A *pro/pel* ”antaŭen/peli, -puŝi”, *re/pel* ”for/peli, -puŝi” ktp. Bazita sur L prezenca radiko, certe kun konscio pri la kunmetoj en la modernaj fontlingvoj. ¶ Io *puls/ar,* Ie *-er,* Ia *pulsar* (en kunmetoj *-peller,* ekz. *ex/peller*).

L *pellere* ”ekmovi, peli, puŝi, bati; impresi” (kun paralela formo *-pellare* en ekz. *appellare* ”sin turni al, instigi” [vd. *apelacio*], *interpellare* ”interrompi” [vd. *interpelacio*]) ŝajnas par. al Gr *pállein* ”skui, svingi” k al A *felt*/G *Filz* ”felto” (vd. tiun), de HE rad. *pel- ”puŝi, bati”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *impulso, pulso, puŝi;* kp ank. *polemiko.*

PELERIN/O (4; Jü): A *peler/ine,* Po *-yna,* R(H) *-ina,* F *pèlerine,* G *Pelerine,* I *pellegrina.*¶ Io =, Ie *pelerine*; mankas en Ia.

Propr. ”pilgrima (vestaĵo)”, ina formo de F *pèlerin* ”pilgrimanto” (vd. *pilgrimi,* etimologie identan).

PELIKAN/O (f; RE): A *pelican,* (H) *-o,* F *pélican,* G *Pelikan,* I *pellicano,* PoR *pelikan*; L *pelicanus, pele-*. ¶ Io =, Ie *pelican/e,* Ia *-o.*

El Gr *pelekán* s.s., der. de *pélekys* ”hakilo” (la besto estis tiel nomata pro la formo de la beko), identa kun Sa *paracú-* ”hakilo”.

PELT/O (f; RE): G *Pelz* [-ts]. Kp A *pelt* ”felo”, F *pell/isse* ”peltaĵo”, I *-iccia* ”pelto”, (H *-iza* ”peltaĵo”), ank. P *peliça* ”peltaĵo”. Z preferis la mallongan ĝermanan formon antaŭ la sufikshava romana. Semantike la radiko baziĝas sur G, forme sur A. Szerdahelyi 1987, 124 donas G kiel solan fonton same kiel Cherpillod 1990, 23. Tiuokaze G *z* prezentas problemon (normale > Eo *c,* kp *colo, ŝerci*; Cherpillod mencias eo *taŭz/i* Jü < G *zausen,* sed [ts] > *t-* povas esti malasimilo por eviti duoblan siblosonon). Yamasaki 182 supozas (se mi ĝuste komprenas lian skemon) ke Z deiris de F *pelletier* [peltjé] ”-isto”, transformante ĝin en *pelt/ist/o* kaj tiel alvenante al la radiko *pelt-*. Inĝenia klarigo, sed tro serĉata. ¶ 1894 *pelis-*. ¶ Io *pelo* (kp *peliso* ”peltaĵo”; Ie *pelisse;* Ia *pelle* (ank. ”felo, haŭto”; kp *pellicia* ”peltaĵo”).

El L postkl. *pellicia (vestis)* ”pelta (vesto)”, adj. der. de *pellis* ”felo” (vd. tiun). La A formo devenas de A *peltry* ”-aĵoj” el F *pelleterie* s.s., der. de F ant. *pel* el L *pellis.*

PELV/O (f; RE) 1) vazo 2) anat.: L *pelvis* (1, L med. 2); A(H) *pelvis* (2), I *pelvi* (2). La senco 1 estas prenita el la klasika latino. Z do decidis eluzi la semantikan kapaciton de la L vorto, kiu estis nepre adoptenda kiel scienca termino (kp la traktadon de *zono*). La ideon eble donis F *bassin*/G *Becken* (1, 2). Normala apokopo de *-is* (kp *fasko, navo, turo* kaj Wüster Esp. princ. 56). ¶ Senco 1: Io *kuv-eto,* Ie *bassin/e,* Ia *-o* (< A *basin,* F *bassin*). Senco 2: Io =, Ie *pélvis,* Ia *pelve.*

L *pelvis* estas identa kun Sa *pâlavî* ”speco de vazo”, kp Gr *pélla* ”sitelo; trinkpelvo”.

PEN/I (f; Un): F *peiner* [pené], I *penare.* Kp la subst. A *pains* [peinz] (plur.), F *peine* [pen], I(H) *pena* ”-o”. La citita FI verbo havas pli uzatajn sinonimojn kaj ankaŭ ne estis donata kiel traduko de la radiko en UV; verŝajne la vera fonto estas la substantivo, pli frekventa kaj pli internacia. (La verbigon de la radiko eble influis Gr *pénesthai* ”peni, klopodi”.) Formo laŭ F prononco kaj I (kp la radikidentan *apenaŭ* < F *à peine* [apén], I *appena*). ¶ IoIe *penar,* Ia *penar se* (refl.).

Verbo der. de la subst., el L *poena* ”puno” (poste ”turmento” > A *pain* ”doloro”, G *Pein* ”turmento, dolorego”, fine, en la romanaj lingvoj, ”peno”), el Gr *poinê* ”kompenso, venĝo, puno”, par. al Sa *ĉáyate* ”venĝas, punas”, R *cena* ”prezo” (HE rad. *kŭei-/kŭoi- ”puni, venĝi”). Samfamiliaj vortoj en Eo: *apenaŭ, puni*. (Gr *pénesthai* ne estas parenca, vd. sub *pendi*).

PENC/O (1; PR): A *penny* [péni] (plur.: *pence*); Po *pens*, R *penni*, (H *penique*). Cetere uzado de la A formo: FI *penny*, G *Penny*. Surprize (vd. Venture en BEsp 733/1971, p. 31) bazita sur la plurala formo; la kaŭzo povas esti malfacilo adapti la singularan formon: **pen-* estis okupita, **peni-* riskus malrekonebligi la vorton per nenatura akcento. – La analoga finna monero *penni* (centono de marko) aperas kiel eo *peni/o* en Vilkki, Suomi-Eo-Suomi 1963. ¶ Io *"penny"*, Iela *penny* (Ia plur. *pence*).

El A ant. *penig*, responda al G *Pfennig* (vd. *pfenigo*).

PEND/I (f; Un): F *pend/re*, I *-ere*, (H *-er*); L *pendére*. Kp A *pendant* "-aĵo", *suspend* "-igi". Kunmeto, aparte citita en UV: **DE/PEND/I**: A *depend*, (H *-er*), F *dépendre*, I *dipendere*; L *(de)pendére*. La du signifoj "pendi" kaj "dependi" havas sian komunan punkton en L, kie *pendére* esprimas ambaŭ. El la vidpunkto de Eo, la semantika analizo de *de/pend/i* ŝajnas nekontentiga; sendube ĝi estas trudita de la internacieco anglo-latin(id)a. ¶ Io *pendar* resp. *dependar* (aparta radiko); Iela *pender* resp. *depender*.

En L ekzistis du verboj de tiu ĉi radiko: *pendére* "-i" k *péndere* "-igi" (sup.rad. de ambaŭ: *pens-*). Se orig. "streĉi sin por pendigi", la radiko povas deveni de HE **(s)pen-* "streĉi", citita sub *ŝpini* (kp ank. Gr *pénesthai* "streĉiĝi, peni"). Etimologie identaj kun *pendi* estas *pensi, pesi, pezi*; ceteraj samfamiliaj vortoj en Eo: *funto, kompensi, pendolo, pens/io -iono, perpendikla, rekompenci, spezi, stipendio.*

PENDOL/O (f; RE): A *pend/ulum*, F *-ule*, I *-olo*, G *Pendel*, (H *péndola*). La originformo (vd. L sube) sugestas **pendul-*; Z preferis *-ol* laŭ I por eviti kolizion kun sufikso *-ul* (vd. plue sub *artikolo*). ¶ IoIa *pendulo*, Ie *péndul.*

El L mod. *pendulum*, subst.-igo de adj. *pendulus* "pendanta" de *pendére* "pendi" (vd. tiun).

PENETR/I (f; RE): A *penetr/ate*, I *-are*, Po *-owac'*, (H *-ar*), F *pénétrer*; L *penetrare.* Kp G *penetrant* "-ema" (pp odoro). ¶ IoIeIa *penetrar.*

L *penetrare* estas der. de *penitus* "plej interne" (*-r-* eble laŭ *intrare* "eniri"), kp *penes* "ĉe".

PENIK/O (f; RE): L *penicill/us, -um*; F *pinceau*, G *Pinsel*, I *pennello*, Po *pedzel*, (H *pincel*). Bazita sur L kun apokopo de la sufikso (kredeble por eviti sufikssimilan *-il*); oni povas kompari la analogan ellason de *-ul* en *furunk/o, krepusk/o, testik/o.* ¶ 1894 *pincel-*. ¶ Ie *pinsel*, Io *-o*, Ia *penicillo.*

Dim. de L *peniculus* "broso", dim. de *penis* "vosto; peniso" (> eo *penis/o* Ve), probable par. al Gr *péos*, Sa *pásas-* "peniso".

PENS/I (f; Un): F *pens/er*, I *-are*, (H *-ar*). Kp A *pensive* "-ema". ¶ 1881 *pens-* (4:12), sed ankaŭ *pint-* (4:18): laŭ PVZ 5, 144, kompromisa formo inter F *penser* kaj A *think*. ¶ IoIeIa *pensar.*

El L *pensare* "konsideri, prijuĝi, kompari", orig. "pesi" (poste "pesi du aĵojn" > "kompari"; kp semantike ank. G *wägen* "pesi", *erwägen* "konsideri"), propr. "pendigi (sur pesilon)", intensa verbo de L *péndere* "pendigi" (vd. *pendi* k la etimologie identajn *pesi, pezi*). Kp ank. la du sekvajn.

PENSI/O (f; RE): AF *pens/ion*, I *-ione*, Po *-ja*, R *-ija*, (H *-ión*), G *Pension*. Normala traktado de *-sio*, var. de ps-sf *-cio* (kp *pensiono*). ¶ Iela *pension*, Io *-o*.

Moderna senco en F ekde la 15-a jc, antaŭe "salajro, pago", el L *pens/io -ionis* "(el)pagado", subst. de *péndere* "pagi", orig. "pesi" (oni uzis en antikvaj tempoj pesitajn metalpecojn kiel pagilon); vd. plue sub *pensi* k *pendi*. Identa kun la sekva.

PENSION/O (2; Ka): (A)F *pens/ion*, I *-ione*, Po *-jonat*, (H *-ión*), G *Pension*, R *pansion*. (A)FGI signifas kaj "pensio" kaj "pensiono"; la sencoj estas diferencigitaj en Eo per adopto de la plena formo de la pseŭdosufikso por la lasta (modelo estis eble la diferencigo en R). Kp la saman duoblecon en *komis/io -iono, pas/io -iono.* ¶ Io *pension-eyo, -erio*; IeIa *pension.*

La vorto signifas orig. la sumon, kiun oni pagas por manĝo k loĝo, el L *pens/io -ionis* ”(el)pagado” (vd. plue *pensio,* etimologie identan). – Moderna senco en F ekde la 16-a jc.

PENT/I (f; RE): A *repent,* F *se repentir* (refl.), I *pentirsi* (refl.), (H *arrepentirse* [refl.]); L *paenitere, poe-* (nepersona verbo: *paenitet me* ”mi pentas”, propr. ”pentigas min”). Bazita sur I kun senrefleksivigo (kp analogajn kazojn sub *aboni*). Waringhien LV 78 kaj Blanke 1985, 250 donas F kiel fonton; tiuokaze oni estus devigata konstati ankaŭ senprefiksigon (Waringhien citas *taĉmento, prunti, haladzi* kiel analogaĵojn) – tute senbezone, ĉar ankaŭ la L formo malhavas prefikson. (LInt 3/1898 *repent/o* ŝajnas izolita.) ¶ 1894 *repent-.* ¶ Io *repent/ar,* Ie *-er,* Ia *-ir.*

La romanaj formoj pere de L vulg. *penitire el L *paenitere* kun orig. signifo ”ne havi sufiĉe (da io), ne esti kontenta (pri io)”, ligita kun *paene* ”preskaŭ” (’kun manko’) k *penuria* ”manko”.

PENTAMETR/O (2; Jü): A *penta/meter,* F *-mètre,* I *-metro,* PoR *-metr,* G *Pentameter,* (H *pentámetro*); L *pentameter.*

El Gr *pentámetros* ”kvinmezura (verso)”, kunm. de *pénte* ”kvin” (vd. sub tiu) k *métron* ”mezur(unu)o” (vd. *metro*). Kp sekv. k spec. *heksametro.*

PENTEKOST/O (f; RE): A *Pente/cost* (precipe pri la hebrea festo, PIV 1), F *-côte,* I *-coste,* (H *-costés*), G *Pfingsten;* L *pentecoste.* ¶ Io =, Ie *Pentecoste,* Ia *p-.*

El Gr *pentekostê* ”kvindeka (tago post pasko)”, orda numeralo der. de *pentêkonta* ”kvindek” de *pénte* ”kvin” (vd. tiun; kp *pentametro*); la dua elemento respondas al L *-ginta* (ekz. *quinquaginta* ”kvindek”), pri kiu vd. sub *kvaranteno.*

PENTR/I (f; Un): A *paint* [peint], F *peindre* [pêdr], I *pingere,* (H *pintar*); L *pingere* (sup.rad.: *pict-*). Kredeble bazita sur F. Rilate la vokalismon, kp F *ain* [ê] > Eo *en* en *plendi.* Frapas la *-t-,* kiu unuavide ŝajnas ĉerpita el la A formo; tamen ankaŭ en la F verbo kaj derivaĵoj troviĝas formoj kun *t* (ekz. *peint* ”-ita”, *peinture* ”-aĵo”). Ĉar la sekva *-r* (parto de la F infinitivo, vd. aliajn ekzemplojn sub *diri)* pruvas, ke Z havis antaŭ si la F formon, ŝajnas prudente indiki tiun kiel la solan fonton. (Alternativa klarigo estus, ke Z deiris de la F subst. *peintre* [pêtr] ”-isto”, sed tion kontraŭdiras la klare verba kategorio de la radiko.) Oni kontraste komparu *plend-.* ¶ 1894 *ping-.* ¶ Io *piktar,* Ie *picter* (ambaŭ el la L sup. rad.); Ia *pinger.*

L *pingere* havas infiksan *-n-,* kp *pigmentum* ”farbo”; de HE rad. *p(e)ik- (ofte kun *n*-infikso) ”pentri”, kp Sa *pinkte* ”pentras”, Gr *poikílos* ”bunta”, R *pisat’* ”skribi” (orig. ”pentri”). La sama radiko signifis ank. ”marki, enĉizi” (vd. sub *fajli*).

PEONI/O (2; Jü): A *peon/y* [-i], IPo *-ia* (Po ank. *piwonia),* (H *-ía),* F *pivoine,* G *Päonie,* R *pion;* L *paeonia.* Ne eblas konstati, ĉu la radiko baziĝas sur L aŭ sur modernaj fontlingvoj (AGIPo): ĉiuj rezultigus *peoni-.* ¶ Io =, Ie *peoni/e,* Ia *-a.*

El Gr *paiônía* s.s., orig. adj. de *Paiôn* ”Kuracisto, Savanto” (la floro havis medicinan uzon), kromnomo de Apolono. La vorto signifis ankaŭ himnon al tiu dio. Obskura etimologio.

PEP/I (f; RE): A *peep* [pi:p], F *pépier,* G *piepen* [pí:p-], I *pigolare,* (H *piar);* L *pip/ire, -are, -ilare.* Radiko *pip- estas sugestata de L kaj AG prononco; ĉar tiu formo estis bezonata por alia signifo, Z kreis *pep-* laŭ AF ortografio. (Alie Szerdahelyi 1987, 131: *pep/i* el G *piepen* kun vokalŝanĝo *i > e,* kio estus unika en la radikoj el germana fonto.) ¶ IoIe *pipiar,* Ia *pipar.*

Onomatopea radiko kun respondaĵoj ank. en aliaj lingvoj, kp Sa *píppîkâ-* "speco de birdo", Gr *pippízein* "pepi", Ĉe *piŝtéti* "pepi" (kp *pistolo*). Kp ank. G mez. *pfifen*, vd. *fajfi*. Samfamilia vorto en Eo: *pipo*.

PEPSIN/O (1; Jü): AR *peps/in*, F *-ine*, I(H) *-ina*, Po *-yna*, G *Pepsin*. Ps-sf *-in* 2.

Farita (en G, 1836) el Gr *pépsis* "digestado", subst. de *péttein* (var. *péssein*) "digesti; kuiri", identa kun L *coquere* "kuiri" (vd. tiun; kp spec. *dispepsio*).

PER (f; Un): L *per*, F *par*, I *per*, (HP *por*). Unu el multaj prepozicioj prenitaj el L (Waringhien LV 63; Gregor 1982, 11). La L formo estas okaze uzata ankaŭ en aliaj modernaj lingvoj (kun parte instrumenta signifo), kp A *per se* "per si mem" (=L), G *per Bahn* "per fervojo", Sv *per post* "per poŝto". ¶ 1881 *da* (laŭ PVZ 5, 133 el I *da* – nekredeble pro ties signifo ["de, el, ĉe"]: kp anstataŭe Vp *da* "tra"). ¶ IoIeIa *per*.

L *per* signifas "tra, dum, per, pro". Oni opinias la sencon "tra" origina (kp semantike G *durch* "tra; per"), sin bazantan sur radiksubst. de HE **per-* "trairi" (vd. sub *porti*). Identa kun la ps-pf *per-*, kp tiun. Parencaj prep. en Eo: *por* (vd. sinoptikon s.t.v.), *preter*, *pri*, *pro*; kp ank. adv. *for*.

PERCEPT/O (1; *-i* Jü, Ka, Ve, GD, *-o* PV, PIV; kp *percepci/o* LInt 5/1896): Bazita sur L supinradiko *percept-*, videbla en (1) subst.: AF *perception*, L *percept/io -ionis;* kp I *percezione*, Po *percep/cja*, R *-cija*, (H *-ción*) "-o"; (2) la adjektivoj AF(H) *percept/ible* "-ebla", A *-ive*, F *-if*, (H *-ivo*) "-iva". (La substantivo sola donus la formon *percepci/o*, kp LInt supre.) La apartenanta verbo, kontraŭe, forme diferencas (vd. sube). Estas eble, ke la samtempe (Jü) aperanta *koncept/o* influis. Ps-pf *per-*. ¶ Io *percept/ar* "-i", *-(ad)o* "-o"; Ie *percept/er* "-i", *-ion* "-o"; Ia *per/ciper* "-i", *-ception* "-o".

L *perceptio* "kompreno, percepto" estas subst. de *percipere* "alpreni, observi, kompreni, percepti" (> A *per/ceive*, F *-cevoir*, I *-cepire*, H *-cibir*, Po *-cypować*), propr. "kapti", kunm. de pref. *per-* "tra-" (tie ĉi intensiga; vd. ps-pf *per-*) k *capere* "kapti" (vd. tiun). Kp spec. *es-*, *kon-*, *re/cepto*.

PERĈ/O (f; RE): F *perche goujonnière* (propr. 'gobia perko'). La fiŝo apartenas al la perkedoj, kaj ĝia Ea nomo estas formita el *perk/o*, anstataŭigante *k* per *ĉ* laŭ A *perch*/F *perche* (vd. sub *perko*); F *ch* redoniĝas normale per *ĉ*, se en alia lingvo troviĝas formo kun *ch* [ĉ], vd. Cherpillod 1990, 16. ¶ 1894 *perc-*. ¶ Ŝajnas manki en la aliaj L.I.

Vd. la etimologie identan *perko*.

PERD/I (f; Un): L *perdere*; F *perd/re*, I *-ere*, (H *-er*). Kp A *perdition* "-iĝo". Ps-pf *per-*. ¶ Io *perd/ar*, Ie *-ir*, Ia *-er*.

Propr. proksimume "for/meti, -lasi", kunm. de L pref. *per-* "for-" (vd. ps-pf *per-*) k *-dere* "meti" el HE rad. **dhē-* s.s. (vd. sub *fari*; kp spec. *kredi*, *rendevuo*).

PERDRIK/O (f; RE): A *partridge*, F *perdrix*, I *pernice*, (H *perdiz*); L *perd/ix -icis*. Eo transprenis la F formon (iom surprize, ĉar adopto de L-simila **perdik-* donus pli facilan prononcon; krome oni atendas L-devenan formon ĉe zoologia termino). La fina *-ix* estas traktita laŭ la responda substantivtipo en L (kp *histriko*, *korniko* k.a.). Ĉu Z eĉ kredis, ke *perdrix* estas ankaŭ la L formo? Tiel eble pensis Szerdahelyi (1987, 120), kiu erare metas tiun ĉi radikon inter la senperaj pruntaĵoj el L. ¶ Io =, Ie *perd/rice*, Ia *-ice*.

El Gr *pérd/ix -ikos* s.s., formita el *pérdesthai* "furzi" (la birdo estis tiel nomata pro sia bruanta ekflugo), kp R *perdet'*, L *pedere* (kp ev. *pediko*), A *fart*, G *furzen* (> eo *furz/i* PV) s.s. (HE rad. **perd-*). Parenca vorto en Eo: *petardo*.

PERE/I (f; RE): L *perire* (kp prez. *pereo* "mi -as"); A *perish*, F *périr*, I *perire*, (H *perecer*). La fontlingvoj sugestas **per-*; ĉar nek tiu formo nek **perir-* estis libera (kp *per*, *ir-*), Z alprenis *-e* el la L prezenco (iom konata ankaŭ en konjunktiva formo *pereat* "li/ŝi pereu!", malo de *vivat*). Ps-pf *per-*. ¶ 1882 *per/ig-* ”pere/-ig-”. ¶ Io *perisar,* Iela *perir.*

Propr. ”for-iri”, kunm. de L pref. *per-* ”for-” (vd. ps-pf *per-*) k *ire* ”iri” (vd. tiun). Kp semantike G *vergehen* ”perei”, propr. ”foriri”.

PERFEKT/A (f; RE): A *per/fect,* G *-fekt,* I *-fetto,* (H *-fecto*), F *parfait* (kp *perfection* ”-eco”); L *perfectus.* Ps-pf *per-*. – Homonima, etimologie identa ”aparta gramatika termino” (OA 8, p. 50) *perfekt/o* Jü laŭ L *perfectum (tempus),* A *per/fect,* I *-fetto,* (H *-fecto*), F *parfait,* G *Perfekt.* ¶ Io =, Ie *perfect,* Ia *-e*; gram.: Io =, Ie *perfect/e,* Ia *-o.*

Propr. ”finfarita” (tiel en la gram. termino; poste ”kompleta, senmanka, perfekta”), ptc.perf. de *perficere* ”finfari, plenumi”, kunm. de pref. *per-* (tie ĉi finaspekta pref., ”komplete”: vd. ps-pf *per-*) k *facere* ”fari” (vd. tiun; kp spec. *imperfekto*).

PERFID/a (f; RE): A *perfid/ious,* F *-e,* I *-o,* (H *pérfido*); L *perfidus.* En UV prezentita kiel verbo, tamen kun la adjektivo aparte menciita (unika okazo laŭ Waringhien LV 99). El etimologia vidpunkto validas nur la adjektivo, ĉar en la fontlingvoj mankas verbo formita el tiu radiko. ¶ 1906a *trad/i* (< L *trad/ere,* I *-ire*); 1906b *fid/romp/i.* ¶ Io = (kp *trahizar* ”-i” el F *trahir*); Ie *perfid* (kp Ie *trahir,* Ia *trair* ”-i”).

Adjektivigo de la L esprimo *per fidem* ”kontraŭ (propr.: trans) la fideleco”: *per,* vd. la ps-pf *per-*; *fides* ”fideleco, promeso” (vd. *fidi*).

PERGAMEN/O (f; RE; kp *pergament*-GE [”verŝajne preseraro”, ZR 57]): L *pergamena*; A *parchment,* F *parchemin,* G *Pergament,* I *perga/mena,* Po *-min,* R *-ment,* (H *-mino*). Eble pro la diverseco de la modernlingvaj formo, Z reiris al la L fontvorto. (Mi ne komprenas la noton de Gregor 1982, 19, kie GRPo estas indikitaj kiel fontoj por tiu ĉi radiko.) ¶ Io =, Ie *perga/mente,* Ia *-mena.*

Orig. adj.: L *(charta) Pergamena* ”(skribmaterialo) el Pergamo”, el Gr *Pergamênós,* adj. de *Pérgamon* ”Pergamo” (urbo en Malgrandazio, kie oni inventis la metodon prepari ŝaffelojn por skribado).

PERIMETR/O (2; Jü): A *peri/meter,* I(H) *-metro,* R *-metr,* F *périmètre,* G *Perimeter.* Ps-pf *peri-*.

El Gr *perímetros (grammê)* ”ĉirkaŭmezura (linio)”, kunm. de *perí* ”ĉirkaŭ” (vd. ps-pf *peri-*) k *métron* ”mezuro” (vd. *metro*).

PERIOD/O (1; Du, RE): APoR *period,* I(H) *-o,* F *période,* G *Periode.* Ps-pf *peri-*.

El Gr *períodos* ”ĉirkaŭ-, rond/iro” (kp la modernan astronomian sencon, PIV 1), kunm. de *perí* ”ĉirkaŭ” (vd. ps-pf *peri-*) k *hodós* ”irado, vojo” (vd. *metodo*).

PERISTIL/O (2; Be): L *peristyl/um,* *-ium*; A *peri/style,* I *-stilio,* R *-stil',* (H *-stilo*), F *péristyle.* Ps-pf *peri-*. ¶ Io =, Ia _peristylo*_; ne trovita en Ie.

El Gr *perístylon* s.s., propr. ”(io) ĉirkaŭata de kolonoj”, kunm. de *perí* ”ĉirkaŭ” (vd. ps-pf *peri-*) k *sty'los* ”kolono ”, par. al Gr *staurós* ”paliso, stango; kruco” (kp ev. *restoracio*) k plue al Sa *sthûnâ* ”kolono”.

PERITONE/O (f; EG): L *periton/eum,* *-aeum*; A *periton/eum,* I(H) *-eo,* F *péritoine.* Anatomia termino, prenita (same kiel la modernlingvaj formoj) el L. Ps-pf *peri-*.¶ IoIa =, Ie *periton.*

El Gr *peritónaion* s.s., propr. ”(io) streĉita ĉirkaŭe”, adj. formita el *perí* ”ĉirkaŭ” (vd. ps-pf *peri-*) k *tónos* ”streĉo” (vd. *tono*).

PERK/O (f; RE): L *perca*; A *perch,* F *perche,* (H *perca*). Zoologia termino prenita el L; la AF formo estis utiligata por la nomo de alia samfamilia fiŝo, vd. *perĉo.* ¶ Io =, Ie *perche,* Ia *perca.*

El Gr *pérkê* s.s. La fiŝo estas nomita laŭ sia koloro, kp Gr *perknós* ”malhel(e makulit)a”, ank. Sa *prcni-* ”bunta, makulita” (HE bazo _*perk-_, de kiu ank. pĜ _*farhwa-_ ”kolora”, vd. *farbo*). Etimologie identa estas *perĉo.*

PERL/O (f; RE): A *pearl,* R *perl,* F *-e,* I(H) *-a,* G *Perle,* Po *perl'a.*¶ Io =, Ie *perl/e,* Ia *-a.*

El L vulg. _*pernula,_ dim. de *perna* ”ŝinko;

"speco de konko" (forme simila al ŝinko?). Kp sekv.

PERLAMOT/O (f; RE): G *Perlmutter,* R *perlamutr.* Kp Sv *pärlemor.* Signife samaj ("patrino de perlo") estas A *mother-of-pearl,* F *mère-perle*†, I(H) *madreperla,* kp Po *macica perl'owa* ("utero de perlo"). Bazita sur (G)R, sed la formo ne estas senproblema: *-mot* anstataŭ *_-mut_ (kredeble pro la radiko *mut-*); apokopo de *-r* (konsiderebla kiel malasimilo por plifaciligi la prononcon, kp ev. *frato, renkonti*). ¶ Io *perlomatro,* Ie *perlematre,* Ia *matreperla.*

Propr. "perlo-patrino": G *Perle* "perlo", *Mutter* "patrino" (R < G), orig. pri konko enhavanta (naskanta) perlon. Vd. *perlo;* pri G *Mutter,* vd. *mamo.*

PERMES/I (f; Un): A *per/mit,* F *-mettre,* I *-mettere,* (H *-mitir*); L *permittere* (sup. rad.: *permiss-*). Kp subst. AF *per/mission,* I *-messo,* (H *-miso),* L *-missio* "-o". Verba radiko, tamen videble bazita sur la apartena substantivo; la vokalismo ŝajnas indiki I *permesso* kiel la veran fonton (PVZ 5, 143). Analoga estas *promesi,* kp tiun. Formo *_permet-_ estis neebla pro *per* kaj *met-*.Ps-pf *per-*. ¶ 1882 *parm-* (esence la sama etimo; Albault 1961, 90 komparas Oc *parmetre* "-i", *parmés* "-o". ¶ Io *per/misar,* Ie *-misser,* Ia *-mitter.*

Orig. "tralasi" (kp semantike G *zulassen* "permesi", propr. "al-lasi"), kunm. de L *per* "tra" (vd. ps-pf *per-*) k *mittere* "lasi, meti" (vd. *meti*). Kp spec. *promesi.*

PERON/O (f; RE) 1) 'ŝtuparo' 2) 'stacia kajo' (PV kun rimarko "evitinda", GD): AF *perron* (1), G *Perron*† (2), Po *peron* (2), R *perron* (2). Oni povas supozi, ke Z dekomence sekvis la F semantikon ĉe *perono* (= F *perron*) kaj *kajo* (= F *quai*): nur senco 1 en RE (R *kryl'co),* UV (AGR), Be, Jü, Ka. La sencon 2 kredeble altrudis la (iom) pli granda internacieco (kp ank. Nd *perr/on,* Sv *-ong).* Ps-sf *-on.* ¶ Io = (1), IeIa* *perron* (1); por la senco 2, vd. sub *kajo.*

Propr. "ŝtonego", aŭgm. de F *pierre* "ŝtono" el L *petra* "ŝtono, roko" el Gr *pétra* "roko" (vd. *petrolo*).

PERSEKUT/I (f; RE) 1) 'postkuri' 2) 'malbontrakti': A *pursue* (1), *persecute* (2), F *poursuivre* (1), *persécuter* (2), I *perseguitare* (2; kp *inseguire* 1), (H *perseguir* 1, 2); L *persequi* (sup.rad.: *persecut-*) (1, 2). Verba radiko prenita el AF aŭ bazita sur la L supinradiko (ank. en la subst. A *persecution,* F *persécution* "-o", I *persecutore* "-anto"; eventuala *_persekv-_ estis neebla pro *per* kaj *sekv-*. Ps-pf *per-*. ¶ Io *per/sequar* (1), *-sekutar* (2); Ie *per/sequer* (1), *-secuter* (2); Ia *persequer* (1, 2).

Kunm. de L *per* "tra" (tie ĉi intensiga pref.; vd. ps-pf *per-*) k *sequi* "sekvi" (vd. tiun). – El la AF formoj, la unua reprezentas popolan, la dua doktan formon de la L originverbo.

PERSIK/O (f; RE): L *persicum* (kp L bot. *Prunus persica* "-arbo"); A *peach,* F *pêche,* G *Pfirsich,* I *pesca,* R *persik,* (H *pérsico).* Pro la tre diversaj modernlingvaj formoj Z reiris al L (apogata de R). ¶ Io =, Ie *pérsic,* Ia *persica.*

L orig. *malum Persicum* "pomo persa", adj. de *Persia* "Persujo", kp Pe *Pârsa* "Persujo", *pârsi* "persa". – Cherpillod 1992, 86.

PERSIST/I (f; RE): A *persist,* F *-er,* I *-ere,* (H *-ir*); L *persistere.* Ps-pf *per-*. ¶ Io *per/sist/ar,* IeIa *-er.*

Propr. "stari firme [ĉe io]", kunm. de L *per* "tra" (tie ĉi intensiga pref., vd. ps-pf *per-*) k *sistere* "(ek)stari", samradika kun *stare* "stari" (vd. tiun; kp spec. *in-, kon/sisti*).

PERSON/O (f; Un): A *person,* F *-ne,* IR(H) *-a,* G *Person;* L *persona.* Kp Po *personel* "-aro". ¶ Io =, Ie *person,* Ia *-a.*

L *persona* orig. "masko" (> "rolulo en dramo" > "individuo, persono"), eble el Etruska *phersu* "masko?".

PERSPEKTIV/O (1; RE): AF *perspect/ive,* (H *-iva*), G *Perspektive,* I *prospettiva,* Po *perspekt/ywa,* R *-iva.* Ps-pf *per-*; ps-sf *-iv.*

El L mez. *perspectiva (ars)* "travida (arto)" (orig. termino de pentrarto), der. de *perspect-*, sup.rad. de L *perspicere* ”tra/vidi, -rigardi”, kunm. de *per* ”tra” (vd. ps-pf *per-*) k *specere* ”rigardi” (vd. *spektaklo*). (La I formo el paralela L *prospectivus* ”antaŭenrigarda”.)

PERU/O (8; Jü; ank. *Peruvi/o* PlG; rim. *Perujo!* LInt 5/1898): AGPoR *Peru,* F *Perou* [-rú], I *Perù,* (H *Perú*); L mod. *Peruvia.* ¶ IoIeIa *Peru* (Ia ank. *Peruvia*).

Laŭ la identa nomo de rivero (*Perú/Birú*) el Gv *piru/biru* ”akvo, rivero” (Cherpillod en Albault 1991, 74).

PERUK/O (1; Jü; antaŭe *har/ar/o*: Waringhien LV 89): (A *peruke*), F *perruque* [-y’k], G *Perücke,* I *parrucca,* Po *peruka,* R *parik,* (H *peluca*). La laŭŝajne poldevena formo estas probable bazita sur F (modtermino). ¶ Io =, Ie *peruque,* Ia *perrucca.*

I vorto kun nekonata etimologio.

PES/I (f; Un); F *pes/er* [pe’zé], I *-are* [-s-], (H *-ar* [-s-]) (ĉiuj ank. ”pezi”); L *pensare.* La du radikoj *pes-/pez-* konsistigas duobligon de la citita latinida vorto (*pes-* laŭ la ortografio, *pez-* aŭ per arbitra ŝanĝo de senvoĉa al voĉa konsonanto kiel en la paro *akord-/agord-,* aŭ laŭ la F prononco [tiel Szerdahelyi 1987, 128]) por diferencigi la transitivan kaj netransitivan sencojn (vd. ekz. Wiener 1950, 105; Gregor 1982, 17). Tiu ĉi paro estas restaĵo de pli frua stadio de la lingvo: Z, rakontante pri praesperantaj rilatesprimaj formoj (LZ I, 352; ekzemploj estas i.a. *vid-* ”vidi”: *vit-* ”rigardi”, *trov-* ”trovi”: *trof-* ”serĉi”, *svaz-* ”konvinki”: *svas-* ”peni konvinki”), konstatas: ”El tiu serio, kvankam ne tute analogie, restis ankoraŭ ĝis nun la vortojn ’pezi’ kaj ’pesi’.” Kp Waringhien LV 75 s.: ”ĉirkaŭ 1881, Zamenhof penis esprimi per ia speco de interna fleksio (duobligo de la meza konsonanto” [kp sub *aŭdi*] ”aŭ alterno de voĉa kaj senvoĉa konsonanto) diversajn reciprokajn rilatojn, kiuj ne estis sufiĉe precizaj kaj ĝeneralaj por esti tradukitaj per afiksoj. La rilato inter *pesi* kaj *pezi* estas unu el ili...Ke li tamen konservis la cititan paron, devenas probable de tio, ke en ĉiuj lingvoj, kiujn li konis, unu sama verbo esprimas ambaŭ ideojn: tian konfuzon li ne povis konservi en Esperanto, kie la transitiveco neniam konfuziĝas kun la netransitiveco, sed per tiu parenceco de la interna konsonanto, li gardis el ĝi, kiom li povis.” ¶ IoIe *ponderar* (< L *ponderare*), Ia *pesar.* Kp sub *pezi.*

L *pensare* orig. ”pendigi (sur pesilon)”, intensa verbo de L *péndere* ”pendigi” (vd. *pendi*). Etimologie identaj estas *pensi* k la ĝemela *pezi.* – De apofonia formo de la sama radiko devenas L *pond/us -eris* ”pez(il)o” kun der. *ponderare* ”pesi” (> IoIe, vd. supre), kp *funto.*

PESIMISM/O (2; Jü): A *pessim/ism,* F *-isme,* I *-ismo,* R *-izm,* G *Pessimismus,* Po *pesymizm,* (H *pesimismo*). Ps-sf *-ism.* – Nomo de ano: **PESIMIST/O** (2; Jü): AR *pessim/ist,* F *-iste,* I *-ista,* G *Pessimist,* Po *pesymista,* (H *pesimista*). Ps-sf *-ist.*

Faritaj (fine de la 17-a jc), laŭ modelo de la antonimo *optim/isme, -iste,* el L *pessimum* ”la plej malbona (aĵo)”, nt. de *pessimus* ”plej malbona” (radiko *ped-,* ank. en *peior* ”pli malbona”; oni supozas parencecon al Sa *pádyate* ”falas”, R *padat’* ”fali”).

PEST/O (f; RE): A *pest*† (nuntempe ”plago”; kp *-ilence* ”-o”), FI(H) *peste,* G *Pest;* L *pestis.* ¶ Io =, IeIa *peste.*

L *pestis* ”pesto, pereo, plago” estas de nekonata origino. Der.: *pestilentia* ”pesto, epidemio” (> A, vd. supre).

PET/I (f; Un): L *petere;* (H *pedir*). Derivaĵo internacie konata: AF *peti/tion,* I *-zione,* R *-cija,* G *Petition,* Po *petycja* ”petskribo”. Kp ank. Po *petent* ”petanto”. Bazita ekskluzive sur L; la latin(id)an sinonimon (L *precari;* F *prier,* I *pregare*) Z adoptis por la religia senco (vd. *preĝi*). ¶ Io *pregar* (ank. ”preĝi”); Ie *petir,* Ia *peter* (ank. ”postuli”).

L *petere* ank. ”aspiri, serĉi, voli atingi; sin direkti al, ataki”, de HE rad. *pet- ”fali, ĵetiĝi, flugi”, kp Sa *pátati* ”flugas, ĵetiĝas, falas”; Gr *pétesthai* ”flugi”, *pterón* ”flugilo” (vd. *helikoptero*), *ptôma* ”falo” (vd. *simptomo*), eble *potamós* ”rivero”, se orig. ”falanta akvo” (vd.*hipopotamo*); L *penna* (kredeble el **petna*) ”flugilo; plumo”; A *feather*/G *Feder* ”plumo”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *akcipitro, apetito, impeti, kompetenta, petoli, ripeti.*

PETARD/O (2; RE): A *petard,* I(H) *-o,* PoR *-a,* F *pétard,* G *Petarde.* Ps-sf *-ard.* ¶ IoIa =, Ie *petarde.*

Nomita laŭ la knalsono, kiun ĝi produktas: der. de F *pet* ”furzo” el L *peditum,* subst.-igita ptc.perf. de *pedere* ”furzi” (vd. *perdriko*).

PETOL/I (f; RE): Radiko sin bazanta sur la adj. L *petul/ans -antis* ”atakema, altrudiĝema, impertinenta; senbrida, petola (pp bestoj)”, F *pétulant* ”impete vigla, petola”, al kiu Z aplikis plurajn modifojn: (1) la radiko estas prezentita kiel verba, kvankam responda verbo mankas en la fontlingvoj; (2) apokopo de *-ant,* kompreneble por doni eblecon formi ptc.prez. de la Ea verbo; (3) ŝanĝo de *-ul* al *-ol* por eviti misanalizon *pet/ul-* (vd. aliajn ekzemplojn de la sama ŝanĝo sub *artikolo*). ¶ 1894 *petul-*. ¶ IoIe *petul/ar,* kp Ia *-ante** ”-a”.

L *petulans* ŝajnas esti ptc.prez. de neatestita verbo **petulare* ”esti agresema”, samradika kun *petere* ”ataki” (vd. *peti*).

PETROL/O (f; RE): A *petr/oleum,* I *-olio,* (H *-óleo*), F *pétrole* [-ól], G *Petroleum.* La radikfino diferencas de la samtempa *ole/o* (la ĉi-tiea formo laŭ F, kp ev. A *petrol* ”benzino”), kredeble por eviti nenecesan longecon (kp la apokopojn en *ostr/o, put/o*). ¶ 1894 *petrole-*. ¶ Io =, IeIa *petroleo.*

El L mez. *petroleum,* propr. ”rok-oleo”, kunm. de *petra* ”roko” (el Gr *pétra* s.s. kun nekonata etimologio) k *oleum* ”oleo” (vd. tiun). Por la unua elemento, kp *perono, petro/mizo, -selo.*

PETROMIZ/O (f; RE): L zool. *Petromyzon.* Zoologia termino prenita el L. La apudfina *-o-* estas utiligata kiel Ea substantivfinaĵo kiel en *embri/o,* vd. tiun. ¶ 1894 *petromis-*. ¶ Io *lampred/o,* Ie *-e,* Ia *-a* (< A *lamprey,* F *lamproie,* H *lamprea,* I *lampreda*).

Propr. ”alsuĉiĝanta al roko”, termino farita el Gr *pétra* ”roko” (vd. *petrolo*) k *my’zôn* ”suĉanta”, ptc.prez. de *my’zein* ”suĉi”, orig. onomatopea esprimo: ”(formi la lipojn por) diri *my*” (litero en la greka alfabeto = labialo [m]).

PETROSEL/O (f; RE): L *petroselinum* (kp L mez. *petrosilium*); A *parsley,* F *persil,* G *Petersilie,* I *prezzemolo,* Po *pietruszka,* R *petruŝka,* (H *perejil*). Botanika termino prenita el L kun apokopo de la radikfino por eviti asociadon kun la sufikso *-in* (kp *intesto*). ¶ Io =, Ie *petro/sel,* Ia *-silio.*

El Gr *petrosélinon* s.s., propr. ”rok-apio” (laŭ Dioskorido, la planto kreskis sovaĝa sur la rokaj deklivoj de Macedonio), kunm. de *pétra* ”roko” (vd. *petrolo*) k *sélinon* ”apio” (vd. *celerio*).

PEZ/I (f; Un): F *pes/er* [-z-], I *-are,* (H *-ar*). Kp A *equipoise* [-z] ”egalpezo”. Ĝemela formo de *pes-*; ĝi povas esti farita laŭ la F prononco (tiel Szerdahelyi 1987, 128) aŭ per anstataŭigo de senvoĉa konsonanto per voĉa (la lasta alternativo estas pli probabla, ĉar procedo uzita plurfoje de Z en pEo, vd. sub *pesi*). ¶ 1894 *ponder-* (< L *ponderare* ”pesi”). ¶ Io *pezar,* IeIa *pesar.*

Pri la etimologio de la latinidaj formoj, vd. *pesi.*

PFENIG/O (f’, 1; PR, Jü): G *Pfennig,* AFIR(H) *pfennig,* Po *fenig.* En tiu ĉi speciale germana termino Z konservis la komencsonon *pf-*, sendube por pli facila rekono (kp la mallongigon *Pf.*); cetere normale G *pf-* > Eo *f-*, vd. *fajfi.* ¶ Io *”pfennig”,* IeIa *pfennig.*

G vorto responda al A *penny* (vd. *penco*), en G ant. *pfenning,* kp NdSk *penning* ”monero” (sufikso kiel en A *shilling*/G *Schilling* ”ŝilingo”) kun pridisputata etimologio:

oni proponis kiel fontvorton i.a. G *Pfanne* ”pato” ('farita en pato') aŭ G *Pfand* ”garantiaĵo” ('objekto de valoro').

PI/A (f; Un): L *pius;* A *pi/ous,* F *-eux,* I(H) *-o.* ¶ 1881 *pi-.* ¶ Io =, IeIa *pie.*

Praitala vorto kun orig. signifo ”pura”, eble (pere de praformo *pŭijos) radikidenta kun L *purus* ”pura” (vd. tiun).

PIAN/O (1; Ve; antaŭe *fortepian/o* RE): AF(H) *pian/o,* PoR *-ino,* G *Piano,* I *piano(forte).* Finvokalo uzita kiel Ea substantivsigno, vd. *palto.* ¶ IoIa =, Ie *pianó.*

Elipso (ĉ. 1800) de *fortepiano,* vd. tiun. La PoR formoj reprezentas I diminutivon.

PIASTR/O (2; Jü): PoR *piastr,* AF *-e,* I(H) *-a,* G *Piaster.* ¶ Io =, Ie *piastr/e,* Ia *-a.*

I vorto, orig. ”metala plato”, ekstraktita el *impiastro* ”plastro” kun influo de *lastra* ”plato”. Kp *plastro.*

PICE/O (f; RE): L bot. *Picea;* F *épicéa,* (H *picea*). R *piĥta* s.s. prezentas hazardan similecon. – Botanika termino prenita el L. ¶ Io =, IeIa *picea.*

El L *picea* ”pino”, propr. ”rezina (arbo)”, adj. de *pix* (gen.: *picis*) ”peĉo, rezino” (vd. *peĉo*).

PIED/O (f; Un): F *pied,* I *piede,* (H *pie*); L *pes* (gen.: *pedis*). Por internacie konata derivaĵo, vd. *pedalo;* kp ank. A *pedestrian* ”piediranto”. Latinida vokalismo (same kiel en *fiera, hieraŭ, mielo*); la motivo por la diftongo estas obskura, ĉar radiko *ped- ne rezultigus konfuz-eblecojn. Kp sub *piedestalo.* – Semantika influo de PoR *noga* ”piedo; kruro” (Duc Goninaz 1974, 39), apogata de Ji *fus* ”piedo; kruro” (Gold 1980, 324), kaŭzis, ke Z komence uzis *piedo* en ambaŭ sencoj (ekzemploj ĉe Nomura 301). – La ĝermana ekvivalento estas adoptita en Eo kiel mezurtermino, vd. *futo* (kp *piedo* kun senco ”futo” N-ro 15 1888). ¶ 1894 *ped-.* ¶ Io *ped/o,* IeIa *-e.*

El HE *ped- ”piedo”, kp Sa *pad-;* Gr *pous* (gen.: *podós*) (kp *antipodo, apogi, piloto, podagro, podio, polipo*), ank. *pezós* ”pieda” (kp *trapezo*); A *foot;* G *Fuss.* Samfamiliaj vortoj en Eo: *ekspedi, pedalo, piedestalo,* ank. *depeŝo, pioniro,* ev. *peki.*

PIEDESTAL/O (f; RE): A(H) *pedestal,* F *piédestal,* G *Piedestal,* I *piedistallo,* Po *piedestal',* R *p'edestal.* La diftongo *-ie-* tie ĉi baziĝas sur la plimulto de la fontlingvoj (kp sub *piedo*). ¶ Io =, Ie *pede/stale,* Ia *-stallo.*

Kunm. de I *piede* ”piedo” (vd. tiun) k *stallo* ”star/loko†, -ejo†” (kp *stalo*).

PIG/O (f; RE): L *pica;* A *magpie* (*mag* karesformo de *Margaret*), F *pie,* I *pica,* (H *picaza*). Zoologia termino bazita sur L kun ŝanĝo *k* > *g* (por aliaj ekzemploj, vd. *agordi*), ĉar la radiko *pik-* estis okupita per alia signifo. Kp spec. *pego,* kiu baziĝas sur samradika L vorto. ¶ Io =, Ie *piga* (espismoj); Ia *pica.*

L vorto, kies maskla formo *picus* signifas ”pego” (vd. tiun k *piki*).

PIGME/O (1; Jü): A *pygmy* (kp *pygmean* ”-a”), F *pygmée,* G *Pygmäe,* I(H) *pigm/eo,* PoR *-ej;* L *Pygmaeus.* ¶ Io =, Ie *pigm/é, -eo,* Ia *pygmeo**.

El Gr *Pygmaíos* s.s., propr. ”alta je manlarĝo”, der. de *pygmê* ”pugno” (vd. tiun).

PIK/I (f; Un): F *piquer* [piké], (H *picar*). Plene internacia estas la der. AF *piquant,* G *pikant,* Po *-ny,* R *-nyj,* I *piccante,* (H *picante*), esperantigebla kiel *pik/ant/a.* Kp ank. F *pic* ”pik(fos)ilo”, G *Pike*/R *pika* ”pikarmilo”, I *piccone* ”pikpioĉo”. A *prick* ”piki” povas servi kiel mnemonika apogo. Bazita sur F (pli verŝajne ol retrograde derivita de *pikant-*). ¶ Io *pikar,* Ie *picar,* Ia *piccar.* – Homonima radiko: **PIK/O**, kartluda termino (f; RE): F *pique* [pik], G *Pik,* I *picca,* Po *pik,* R *-i.* Ĉar la nomoj de la ceteraj kartemblemoj estas prenitaj el F, ŝajnas prudente ankaŭ ĉi tie rigardi F kiel ĉefan fonton. ¶ Io *piquo,* Ie *pic,* Ia *picca.* – Unika en UV estas la aranĝo de du homonimaj radikoj (vd. Fund., 9-a eld. 1963, p. 332; OA8, p. 45) kun apartaj tradukoj, tamen kunigitaj sub la sama kapvorto, evidente pro etimologiaj konsideroj (vd. sube).

La latinida verbo el L vulg. *_piccare;_ la verbo mankas en L klas., sed kelkaj kredas retrovi la radikon en _picus_ "pego" k _pica_ "pigo" kun la senco "beki". Elirpunkto estas bazo onomatopea *_pik-_ esprimanta bekpikadon, kp A _pick_ "pluki", G _picken_ "bekpiki". – La kartemblemo ricevis la nomon de sia figuro, reprezentanta lancpinton: F _pique_ "pikstango, lanco" (> GIPoR) el Nd _pike_ s.s. (kp GR supre). (A _prick_ ne estas parenca.) – Parencaj vortoj en Eo: _pikedo, pioĉo;_ ev. _pego, pigo, pinĉi._

PIKED/O (f; RE) 1) 'taĉmento' 2) kartludo: A _picket_ (1), _piquet_ (2), F _piquet_ (1, 2), G _Pikett_ (1, 2), I _picchetto_ [-ké-] (1, 2), Po _pikieta_ (1, 2), R _piket_ (1, 2), (H _piqu/ete_ 1, _-et_ 2). Eventuala konfuzo kun _pik/et/o_ necesigis konsonantŝanĝon _t_ > _d_ (vd. sub _aldo_ aliajn ekzemplojn de la sama ŝanĝo). ¶ 1894 _piket-_. ¶ Io _piketo_ (1, 2), Ie _pik/ett_ (1), _-et_ (2), Ia _picchetto_*(1; 2 ŝajnas manki).

F vorto, orig. signifanta grupon de kavaleriistoj, kies ĉevaloj, ligitaj al palisetoj, estis ekipitaj k pretaj por ekiro; identa kun F _piquet_ "paliseto", der. de _pique_ "pikstango" aŭ _pic_ "pik(fos)ilo" (sp sub _piki_). La ludtermino estas supozeble la sama vorto, kvankam la semantika evoluo estas neklara.

PIL/O (5; Ve; ne ĉe Z): AF _pil/e,_ I(H) _-a._ ¶ Ie _pil,_ Io _-io,_ Ia _-a._

Termino enkondukita de la inventinto Volta (en I, 1800): nova uzo de latinida vorto (ank. A _pile_) signifanta "stako", el L _pila_ "kolono". Kp sekv.

PILASTR/O (2; Jü): APo _pilast/er,_ F _-re,_ I _-ro,_ (H _-ra_), G _Pilaster,_ R _piljastr._ ¶ Io Ia =, Ie _pilastre._

Der. (pere de pejorativa suf.) de I _pila_ "piliero; stako" el L _pila_ "kolono" (kp _pilo_).

PILGRIM/I (1; _pilgrim/ant-_ RE): A _pilgrim_ (ank. "-anto"), F _pérégriner_ (kp _pèlerin_ "-anto"), G _pilgern_ (kp _Pilger,_ poezie ank. _Pilgrim_ "-anto"), I _pellegrin/are_ (kp _-o_ "-anto"), Po _pielgrzymowac'_ (kp _pielgrzym_ "-anto"), (H _peregrin/ar,_ kp _-o_ "-anto"). Sen responda verbo: R _piligrim_ "-anto". Internacia vorto, kies formoj forte diverĝas. Bazita sur AR(G): Z preferis la ĝerman-slavan formon antaŭ la latin(id)a *_peregrin-_ (kp L sube), eble pro ĉities sufikssimila fino. (La F varianto estis poste adoptata kiel nomo de vestaĵo, vd. _pelerino_). ¶ Io _pilgrimar,_ IeIa _peregrinar._

Pere de L mez. _peregrin/us_ "-anto" (der.: _-ari, -are_ "-i") el L _peregrinus_ "fremdulo", der. de _peregre_ "eksterlande", propr. "trans la (roma) teritorio" el _per_ "trans" (vd. ps-pf _per-_) k _ager (Romanus)_ "(la roma) teritorio, kamparo" (pri L _ager_ "kampo", kp _agronomo_). (La AGIPoR formoj plus la F subst. montras malasimilon de la unua _-r-_). Etimologie identa kun _pelerino._

PILK/O (f; Un): Po _pil'ka;_ kp L _pila,_ ank. Ji _pilke._ Bazita sur Po sola, se atenti nur la kutimajn fontlingvojn; influo de Ji estas konsiderenda. La eventualaj alternativoj estis bezonataj por aliaj signifoj: *_bal-_ (laŭ A _ball,_ F _-e,_ G _Ball_) kaj *_pal-_ (laŭ I _palla_). Sed *_pil-_ (laŭ L) estus ebla (Eo _pil/o_ aperas pli poste); eble Z tamen preferis modernlingvan fonton por tiu ĉi nocio. Kp Waringhien LV 79: "la franca komplekso _le bal_ kaj _la balle_ estis lerte dissolvita en _balo, kuglo_ kaj _pilko_ (respektive pruntitaj de F, D [=G] kaj P [=Po]". Kp ank. Waringhien 1967, 46. ¶ 1894 _bal- (por luda)._ ¶ Io _balon-eto,_ Ie _ball/e,_ Ia _-a._

Po vorto (kun dim. suf. _-ka_) el L _pila_ s.s., orig. eble "harbulo", kolektiva der. de _pilus_ "haro"; tiuokaze par. al Gr _pílos_ "(ĉapel)felto" k la vortoj cititaj sub _felto._ Samfamilia vorto en Eo: _pilolo;_ kp ank. _pluŝo._

PILOL/O (f; RE): L _pilula;_ A _pill, pilule,_ F _pil/ule,_ R _-julja,_ G _Pille,_ I _pillola,_ Po _pigul'ka,_ (H _píldora_). Bazita sur L (kiel farmacia termino) kun ŝanĝo _ul_ > _ol_ laŭ I por eviti sufikssimilan radikfinon (vd. _artikolo_). ¶ Io _pil/ulo,_ Ia _-ula,_ Ie _pillul._

Propr. "globeto, pilketo", dim. de L _pila_ "pilko" (vd. tiun).

PILOT/O (f; RE) 1) mar. 2) av. (GD):

APo *pilot,* F *-e,* I *-a,* (H *-o*) (ĉiuj 1, 2); G *Pilot,* R *pilot* (2). ¶ Io *pilot-(ist)o,* Ie *pilot,* Ia *-a* (ĉiuj 1, 2).

I vorto kun antikva kromformo *pedot/a, -o,* kredeble el Gr biz. **pedótês* "direktisto", der. de Gr *pêdón* "direktila alo", bazita sur apofonia formo de *pous* (gen.: *podós*) "piedo" (pro la plata formo). Vd. *piedo.*

PIN/O (f; N-ro 14 1888, RE): L *pinus* (L bot. *Pinus silvestris* k.a.); F *pin,* A *-e,* I *-o (silvestre),* (H *-o*). La (science uzata) L vorto konserviĝis en la latinidaj lingvoj kaj A. Por najbara arbospecio *(Pinus pinea)* Z uzis diferencigitan formon, vd. *pinio*; Waringhien LV 79 komparas la procedon ĉe *perko: perĉo.* ¶ Io =, Ie *pin/e,* Ia *-o.*

L klas. *pinus* signifas "pino" k "pinio"; radikpar. al Gr *pítys* s.s. Etimologie identa vorto en Eo: *pinio.* Kp ank. *pipso.*

PINĈ/I (f; RE): A *pinch* [-ĉ], F *pincer.* Kp G *Pinzette,* I *pinz(ett)a,* R *pincet,* Po *-a,* (H *pinzas*) "pinĉileto". Bazita sur A (pri A *ch* [ĉ] > Eo *ĉ,* vd. Cherpillod 1990, 24; kp spec. A *punch* > Eo *punĉ/o.* F *pincer* rezultigus probable **pinci* (malgraŭ Cherpillod samverke p. 15). ¶ 1894 *pinc-.* ¶ Io *pinchar* (espismo), Ie *pinc/ear,* Ia *-iar*.*

El L vulg. **pinctiare,* kredeble modifo de **punctiare* (de L *punctum* "punkto") pro asociado kun rad. **pik-* (vd. *punkto* resp. *piki*).

PINGL/O (f; Un): A *pin,* F *épingle.* Bazita sur F kun aferezo de *é-* (kp *terni* < F *éternuer*) por evidentigi aludon al la A formo. ¶ 1894 *spil-* (< I *spillo*). ¶ Io =, Ie *pingle* (espismoj); Ia *spinula* (< L).

F *épingle* el L *spinula* "dorneto", dim. de *spina* "dorno". – A *pin* (ank. "stifto") estas par. al G *Pinne* "najleto, stifto" de necerta origino.

PINI/O (f; EG): A *(stone-)pine,* F *pin pignon, pin parasol,* G *Pinie,* I *pino (da pinoli),* Po *pinja,* (H *pino piñonero*); L *pinus* (L bot. *Pinus pinea*). Formo diferencigita disde *pin/o* (kp tiun) per aldono de *i* laŭ G (kp ank. Po); la tiel estiĝinta radikformo estas krome asociebla kun la specia nomo de L bot. (Z do iris alian vojon ol la romanaj lingvoj kaj A, kiuj por tiu ĉi arbospecio uzas la vorton por "pino" kun diversaj aldonoj; kp A *stone* "kerno", F *pignon*/H *piñon*/I *pinolo* "pini/grajno, -semo"). ¶ Io =, Ie *pinie* (espismoj); Ia *pino (mediterranee).*

La GPo formoj el L *pinea,* adj. de *pinus* "pino" (vd. tiun).

PINT/O (f; RE; kp *point-* N-ro 15 1888): A *point* [pojnt], F *-e* [pŭêt], I(H) *punta.* La radiko devas esti prijuĝata konekse kun la ĝemelaj *poent-, punkt-, punt-.* Kp Wiener 1950, 106: "La komuna bazo de la kvar vortoj estas la perfekta participo de la latina verbo 'pungere' = piki, 'punctus', aŭ la substantivoj formitaj el ĝi." Tiu ĉi varianto devenas de AF *point(e).* La vokalkombino *oi* estas simpligita je *i,* kredeble por eviti hiaton (ekzaktaj analogaĵoj mankas, sed oni povas kompari *io* > *i* en *hiskiamo*). Notu, ke *pont-* same kiel *poent-* kaj *punt-* estis bezonataj por aliaj signifoj. ¶ 1894 *point-.* ¶ Io = (espismo), Ie *punte,* Ia *puncta.*

El L tardepoka *puncta* "piko", subst.-igita ptc.perf. de *pungere* "piki" (vd. *punkto*).

PIOĈ/O (4; Jü): F *pioche,* (H *piocha*). Por F *ch* > Eo *ĉ,* vd. *aĉeti* kaj Cherpillod 1990, 16 (tiu reprezentiĝo validas precipe se la vorto estas "vere franca, ne retrovebla samforme en aliaj lingvoj"). ¶ Io *piocho;* Ie *hacca* (< G *Hacke*), kp *pioche* "pikpioĉo"; Ia *sarcul/o* (< L *-um*).

Orig. sufiksa der. de F *pic* "pikpioĉo", probable subst. de *piquer* "piki", vd. tiun.

PIONIR/O (f; RE; kp *pioner-* LInt 2/1896) 1) mil. 2) fig.: A *pion/eer* [-íe'], F *-nier,* I *-iere,* Po *-ier,* R *-er,* G *Pionier* [-í:r] (ĉiuj 1, 2). Ps-sf *-i(e)r.* ¶ Io =, IeIa *pionero* (ĉiuj 1, 2).

F militista termino, orig. "infanteriano", der. de *pion* "infanteriano†" (kp eo *peon/o* PV [ŝaktermino], propr. "soldato") el L vulg. *ped/o -onis* "grandpiedulo" (poste >

"piediranto" > "piedsoldato"), aŭgm. de L *pes* (gen.; *pedis*) "piedo" (vd. tiun).

PIP/O (f; RE): AF *pip/e*, I(H) *-a*, G *Pfeife*. ¶ Io =, Ie *pip*, Ia *-a*.

Orig. "tubo" (kp A *pipe* ank. "tubo"), el L mez./vulg. *pipa* "ŝalmo, fluto", subst. de *pipare* "pepi" (vd. tiun).

PIPR/O (f; RE): L *pip/er -eris*; A *pepper*, F *poivre*, G *Pfeffer*, I *pepe*, Po *pieprz*, R *perec*. La fontlingvoj forte diverĝas; Z alprenis la L formon (eble pro ĝia internacia botanika uzo: *Piper* "-arbedo"), tamen kun ellaso de *-e-* (eble laŭ modelo de samtipaj L-devenaj vortoj, precipe *kadavr/o* el L *cadaver*, aŭ inspirite de Po: laŭ Gregor 1982, 28, la radiko baziĝas sur APo). La ellaso donas plurajn avantaĝojn: mallonga radiko, nenia risko por konfuzo kun *pip/er/o*, akcento analoga al tiu de la fontlingvoj. Kp spec. la plurrilate analogan spicnomon *zingibr/o*. ¶ Io =, Ie *pipre*, Ia *pipere*.

El Gr *péperi* s.s., el Sa *pippalî* s.s. (de necerta origino). – Cherpillod 1992, 87.

PIPS/O (f; RE): A *pip*, F *pépie*, G *Pips*, I *pipita*, Po *pypeć*, (H *pepita*). Kp Sv *pips*. Bazita sur G, kiu estas la plej mallonga formo ne kaŭzanta konfuzon kun aliaj radikoj: *pip-*, *pep-*. ¶ Io =, Ie *pipse*, Ia *pituita** (vd. sube).

El L vulg. **pippita*, modifo de L *pituita* "(naz)muko; pipso; gumeca rezino", kredeble par. al Gr *pítys* "pino" ('rezina arbo'). Kp *pino*.

PIR/O (f; Un): L *pirum*; A *pear*, F *poire* (kp *piriforme* "-forma"), G *Birne*, I(H) *pera*. Bazita sur L (kp L bot. *Pyrus* "-arbo"); ev. **per-* estis neebla pro la homonima prepozicio. ¶ Io =, Ie *pir/e*, Ia *-a*.

Iel ligita kun Gr *ápion* s.s.; pruntvorto el nekonata fonto.

PIRAMID/O (1; RE): A *pyramid*, F *-e*, G *Pyramide*, I *piramid/e*, PoR *-a*, (H *pirámide*); L *pyram/is -idis*.

El Gr *pyram/ís -ídos* "piramido; tritika mielkuko", der. de *pyrós* "tritiko"; la egiptaj piramidoj eble estis nomataj laŭ la formo de tiu kuko. – Cherpillod 1992, 87 (kun erara traduko de la greka fontvorto).

PIRAT/O (1; Ka; antaŭe *mar/rab/ist/o*): PoR *pirat*, AF *-e*, I(H) *-a*, G *Pirat*; L *pirata*.

El Gr *peiratês* s.s., orig. "riskemulo", agantnomo de *peirásthai* "provi (riskan entreprenon), ataki", der. de *peíra* "provo, (prov)atako; sperto" (kp *empirio*) de HE rad. **per-* "provi", vd. *sperta* k *porti*.

PIRIT/O (f; RE): A *pyr/ites*, F *-ite*, G *Pyrit*, I *pir/ite*, Po *-yt*, (H *-ita*); L *pyrites*. Ps-sf *-it* 3.

El Gr *pyrítês (líthos)* s.s., propr. "fajra (ŝtono)" (pro ĝia 'oreca brilo' [PIV]), der. de *pyr* "fajro" (vd. tiun; kp la sekvajn).

PIROL/O (f; RE): L zool. *Pyrrhula pyrrhula*. Kp G *Pirol* "oriolo". Zoologia termino prenita el L kun ŝanĝo *ul* > *ol* en la radikfino por eviti kolizion kun la sufikso *(pir/ul/o!)*. Vd. *artikolo*; kp spec. *garolo, kukolo, regolo*. – Kolizias kun eo *pirol/o* GD, PIV, botanika termino el L *Pyrola*. ¶ 1894 *pirul-*. ¶ Io *buvrelo* (< F *bouvreuil*; kp Io *pirolo* "oriolo"); Ie *pirrul*, Ia *pyrrhula*.

L zool. termino bazita sur Gr *pyrrós* "fajroruĝa" (pro la koloro de la brusto), der. de *pyr* "fajro" (vd. tiun; kp *pir/ito, -ozo*.

PIROZ/O (f; RE): AF *pyrosis* [F -z-], I *pir/osi* [-z-], (H *-osis*); L med. *pyrosis*. Medicina termino bazita sur L (la vorto ekzistas en AF ĉefe kiel dokta termino; kp la tradukojn en UV: F *fer-chaud*, A *heartburn*). Ps-sf *-z*. ¶ 1894 *piros-*.¶ Io *pir/oso*, Ie *-ose*, Ia *pyrosis*.

El Gr *pýrôsis* "brul(um)o", subst. de *pyroún* "bruligi" (med.: "bruli"), der. de *pyr* "fajro" (vd. tiun; kp *pir/ito, -olo*).

PIST/I (f; RE): L *pinsere* (sup.rad.: *pist-*) / L tardepoka *pistare*; I *pestare*, (H *pistar*). Kp A *pest/le*, I *-ello*, R *pest*, L *pistillum* "-ilo". Bazita sur la L supina radiko, videbla ankaŭ en la il-substantivo. Ev. *e*-vokalo (laŭ AIR) estis kompreneble neakceptebla pro *pest/o*. ¶ 1894 *pil-* (< F *piler*). ¶ IoIe *pistar*, Ia *tunder* (< L *tunde-*

re), kp *pistillo* "-ilo".

Latin(id)a vorto par. al Sa *piŝt'á-* "muelita" (de *pináŝt'i* "frakasas"), Gr *ptíssein* "pisti, mueli", R *piňat'* "puŝi" (HE rad. **pis-*). Samfamiliaj vortoj en Eo: *pistilo, piŝto.*

PISTAK/O (f; RE): A *pist/achio* [-ŝ-], F *-ache* [-ŝ], I *-acchio* [-ákjo], Po *-acja,* (H *-acho* [-ĉ-]), G *Pistazie* [-ts-], R *fistaŝka*; L *pistacium* [-k-] (kp L bot. *Pistacia* "-arbo"). La radikfina *-k* baziĝas sur la klasika L prononco, apogata de I. Oni komprenas, ke Z volis eviti radikon finiĝantan per *-aĉ* pro simileco al la senvaloriga sufikso; sed **pistaŝ-* laŭ AFR prononco certe estus ebla. Per ellaso de *-i-* (AGIL) konserviĝas la akcento sur la sama silabo kiel en la fontlingvoj. ¶ Io *pist/acho,* Ie *-ache,* Ia *-acio.*

El Gr *pistákion* s.s., vorto de orienta deveno: kp Pe *pista* s.s. - Cherpillod 1992, 87.

PISTIL/O (2; Jü): AF *pist/il,* I *-illo,* (H *-ilo*), G *Pistill,* R *pestik*; L bot. *pistillum.* Akceptita en la internacia formo malgraŭ la evidenta konfuzeblo kun *pist/-il/o*; Jü klarige aldonas *[de floro].* ¶ Io = (ank. "pist/il/o"), Ie *pistill/e,* Ia *-o* (ank. "pist/il/o").

Kreita de Tournefort (en F, fine de la 17-a jc), efektive nova signifo donita al L *pistil-l/us, -um* "pist/il/o" (pro la formo de tiu organo), dim. de *pilum (< *pistlom)* s.s., de sup. rad. *pist-*, vd. *pisti.*

PISTOL/O (f; RE): A *pistol,* FPoR *-et,* I(H) *-a,* G *Pistole.* s.s. ¶ Io =, Ie *pistol,* Ia *-a.*

El Ĉe *píŝt'ala* "pafarmilo", orig. "tubo; ŝalmo"; la nomo de tiu muzika instrumento estas ligita kun Ĉe *piŝtěti* "pepi", intensa verbo de *pípati* s.s. (onomatopea; vd. sub *pepi, pipo*). - La FPoR formoj reprezentas latinidan diminutivon.

PIŜT/O (f; RE): AF *pist/on,* I *-one,* (H *-ón*). Z faris du modifojn: (a) cirkumfleksigo de *-s-* ("pro la ekzisto de *pisti*", Waringhien LV 77); (b) apokopo de *-n* (evidente ĉar la antaŭa vokalo estis oportune utiligebla kiel substantivmarko; kp spec. *gudro, sturgo*). ¶ 1894 *piston-.* ¶ Io *pist/ono,* IeIa *-on.*

I vorto (orig. "pist/il/o" (la piŝto estis tiel nomata pro sia puŝa funkcio), der. de *pistare,* var. de *pestare* "pisti" (vd. tiun).

PIVOT/O (4; Jü): AF *pivot,* (H *-e*). ¶ Io =, IeIa* *pivot.*

F vorto, kredeble der. de la subst. responda al Oc ant. *pua* "dento de kombilo", H *púa* "pinto, dorno".

PIZ/O (f; RE): L *pisum*; A *pea* [pi:], F *pois* (kp *pisiforme* "-oforma"), I *pisello.* Botanika termino prenita el L *(Pisum).* Eo *-z* pro la tendenco voĉigi intervokalan s-sonon (kp radikfine *aviz-, huz-, raz-, vaz-* k.a.; vd. Szerdahelyi 1982, 115). ¶ 1894 *pis-.* ¶ Io =, Ie *pis/e,* Ia *-o.*

El Gr *písos* s.s., de nekonata deveno.

PLAC/O (f; Un): AF *place,* G *Platz* [-ts], I *piazza* [-tsa], PoR *plac,* (H *plaza*). Ea formo respegulanta AFPo ortografion kaj GPoR prononcon. ¶ 1894 *plaz-.* ¶ Io =, Ie *plazza* [-tsa], Ia *placia.*

Pere de L *platea* "strato" el Gr *plateía (hodós)* "strato", propr. "larĝa (vojo)", ingenra formo de adj. *platy's* "larĝa, plata" (vd. *plata*).

PLAĈ/I (f; Un): L *placere*; A *please* [pli:z], F *plaire,* I *piacere* [-ĉ-], (H *placer*). Ĉar la formo *plac-* (laŭ L; A kaj F estis pli malfacile asimileblaj) estis bezonata por alia signifo, Z cirkumfleksigis *c,* certe inspirita de I prononco (pri italdevena *ĉ* en Eo, vd. sub *feĉo*). ¶ 1894 *plac-.* ¶ Io *plezar,* Ie *pleser,* Ia *placer.*

L *placere* orig. "esti ebena" (kp adj. *placidus* "ebena, trankvila, paca, afabla" k la kaŭzan verbon *placare* "ebenigi, trankviligi, komplezi"), par. al G *flach* "plata, ebena", R *ploskij* s.s. (de HE **plak-,* plivastigo de rad. **p(e)la-,* vd. sub *plata).* Samfamiliaj vortoj en Eo: *komplezi, pledi, plezuro;* kp *plagiato.*

PLAD/O (f; RE) 1) 'granda telero' 2) 'menuero, manĝaĵo' (GD, PIV): A(Us) *platter* (1), F *plat* (1, 2), G *Platte* (1), I *piatto* (1, 2), (H *plato* 1, 2). Kp A *plate* "telero". Bazita sur F kun konsonantŝanĝo *t* > *d* (vd. analogajn ŝanĝojn sub *aldo*) por diferencigi la radikon disde *plat-* (Wiener 1950, 103; kp Szerdahelyi 1987, 129); *plet/o* reprezentas ankoraŭ unu diferencigon. ¶ Io *plad-eg-o* (1; espismo; kp *disho* 2 el A *dish*), Ie *plate* (1; kp *manjage* 2), Ia *platto* (1, 2).

Propr. "plata objekto", subst.-igo de F *plat/* I *piatto* "plata" (vd. tiun).

PLAFON/O (f; Un): F *plafond* [plafô]. Kp G *Plafond*† "(dekorita) plafono", R *plafon* "plafona pentraĵo". Por la formo de la dua radikelemento, kp la sametiman *fon/o*. ¶ Io =, IeIa* *plafon*.

F kunm. de *plat* "plata" k *fond* "fundo", vd. tiujn.

PLAG/O (4; Rabe, PV; kp *"punfrapado"* ZR): A *plague*, F *plaie*, G *Plage*, I *piaga*, (H *plaga*). Formo laŭ G; kp ank. L sube. ¶ Io =, Ia *plaga*; mankas en Ie (*'torment public'*).

Pere de L *plaga* "bato, vundo, misfortuno" el Gr *plêgê* "bato, vundo", subst. de *pléssein* "bati, frapi, trafi" (kp *apopleksio*), de HE rad. *plag- "bati", ank. ekz. en L *plangere* "bati sian bruston, lamenti" (kp *plendi*), A *flaw* "difekti".

PLAGIAT/O (5; Jü): A *plagi/arism*, FPoR *-at*, I(H) *-o*, G *Plagiat*. Ps-sf *-at*. ¶ Io *plaji(ur)o*, Ie *plagi/ate*, Ia *-(at)o*.

Der. de la radiko en F *plagiaire* "-isto" el L *plagiarius* s.s., orig. "homŝtelisto, sklavkomercisto", der. de *plagium* "homŝtelo", kun specialigita senco el Gr *plágios* "trompa, malprava", orig. "oblikva, transversa, alflanka"; kp *plágia* (plur.) "flankoj" (< "plataĵoj", kp *plax* "plata surfaco"). Vd. sub *plata*.

PLAN/O (f; RE) 1) 'desegno, karto' (Jü) 2) 'skizo de efektivigota projekto' (Ka) 3) 'rilata malproksimeco en kiu troviĝas vidaĵoj' (PV): A *plan* (1, 2), *plane* (3), F *plan* (1, 2, 3), G *Plan* (1, 2), I *pianta* (1), *piano* (2, 3), PoR *plan* (1, 2, 3), (H *plano* 1, 3, *plan* 2). La semantiko de la Ea vorto ne evidentiĝas el UV, kie ĝi tutsimple estas tradukita *plan* en ĉiuj kvin lingvoj. ¶ Io = (3, ank. "ebeno"), Ie *plan/e* (1, 2, 3), Ia *-o* (2, 3, ank. "ebeno"). Kp por senco 1: Io *mapo*, Ia *mappa, carta;* por senco 2: Io *projeto*.

El L *planum* "ebeno" (> A *plane*, F *plan*, H *-o*, I *piano* "ebeno", kp sencon 3; posta semantika evoluo: > "desegno sur ebena surfaco" > "skizo"), subst.-igo de adj. *planus* "ebena, plata" (> H *llano* "ebena", I *piano* "ebena, plata", F *plan* "ebena" el kiu *planer* "ŝvebi"[kp *aeroplano*]) de HE rad. *p(e)la-, vd. sub *plata*. Etimologie identa estas *piano* (ank. en *fortepiano*).

PLAND/O (f; RE): F *plant/e*, (H *-a*), I *pianta*; L *planta*. Kp AF *plantigrade* "plandmarŝulo". Konsonantŝanĝo *t* > *d* (vd. aliajn ekzemplojn sub *aldo*) por eviti kolizion kun *plant/o* (homonimeco fakte ekzistas en FHIL). ¶ 1894 *plant-(de pedo)* (laŭ F *plante [du pied]*). ¶ Io = (espismo), Ie *solea* (< L*solea*, A *sole*, G *Sohle*), Ia *planta*.

Propr. "plataĵo", nazaligita formo de HE *p(e)la- "plate etendi", vd. *plata* k la eventuale identan *planti*. Kp spec. *plantago*.

PLANED/O (f; RE): A *planet*, PoR(H) *-a*, F *planète*, G *Planet*, I *pianeta*; L *planetae* "-oj". Konsonantŝanĝo *t* > *d* por eviti kolizion kun *plan/et/o* (kp aliajn ekzemplojn sub *aldo*). ¶ 1894 *planet-*. ¶ Io *planet/o*, Ie *-e*, Ia *-a*.

El Gr *plán/ês -êtos* s.s., propr. "vaganto", agantnomo de *planásthai* "ĉirkaŭvagi" kun obskura etimologio.

PLANK/O (f; Un): F *plancher*. La signifo indikas F kiel fonton (apokopo de *-er* por eviti sufikssimilan radikfinon; vd. sub *adulto*, kp ank. *kelo, kukumo, metio, pulvo*). Forme, tamen, la radiko ŝajnas influita de A *plank*, G *Planke* "tabulo", ĉar F *ch* aperas en Eo kiel *ĉ* aŭ *ŝ* (vd. *aĉeti* kaj Cherpillod 1990, 16). ¶ Io *plankosulo* (propr. "tabul-grundo"), Ie *planciere*, Ia *solo* (ank. "grundo"), *pavimento* (ank. "pavimo").

F der. de *planche* "tabulo" (kp AG supre) el L tardepoka *planca* s.s., pere de L klas.

phalangae "lignaj stangoj, bastonoj" el Gr *phálanx* "trabo, trunko" (cd. *falango*).

PLANT/I (f; RE; dukateg. *-o/-i* laŭ OA8, p. 45): A *plant,* F *-er,* (H *-ar*), G *pflanzen,* I *piantare;* L *plantare.* Kp subst. A *plant,* F *-e,* (H *-a*), G *Pflanze,* I *pianta.* Konata en slavaj lingvoj per derivaĵoj, ekz. Po *plant/acja,* R *-acija* "-ejo". ¶ (verbo) Io *plant/acar,* IeIa *-ar;* (subst.) Io *plant/o,* Ie *-e,* Ia *-a.*

La subst. el L *planta* "ŝoso, markoto", la verbo el ties der. *plantare* "planti", orig. kredeble "entreti sproson per plando en grundon" (Yamasaki), tiuokaze der. de *planta* "plando" (vd. tiun).

PLANTAG/O (4; Jü): L *plantag/o -inis* (L bot. *Plantago);* AF *plantain,* I *piantaggine,* (H *llantén*). Botanika termino prenita el L; la L nominativformo estas adoptita entute, utiligante la finan *-o* kiel substantivsignon (vd. sub *homo;* kp spec. *kartilago*). ¶ IoIe =, Ia *plantagine.*

Der. de L *planta* "plando" (tiel nomita pro la larĝaj folioj), vd. tiun.

PLAST/O (8; GD, PIV; post-Za): A *plast/ic,* F *-ique,* I *-ica,* Po *-yk,* R *-ika,* G *Plast(ik),* (H *plástico*); foje kiel adjektivo kun kompletiga substantivo: A *plastic material,* F *matière plastique,* (H *material plástico),* I *materia plastica* (laŭ OA 8), Po *masa plastyczna,* kp ank. R *plastmassa.* Por diferencigi disde *plastik-,* la sufikso estas apokopita, supozeble laŭ inspiro de G (kp ank. Sv *plast* "-o". ¶ Io *plast/iko,* Ia *-ico;* ne trovita en Ie.

Subst.-igo (1940aj jaroj) de adj. (vd. supre) devenanta de Gr *plastikós* "forma, modla" de *plastós* "formita" k do identa kun la sekva.

PLASTIK/O (4; Jü): A *plastic art,* F *art plastique,* G *Plastik,* I *plast/ica,* Po *-yka,* R *-ika,* (H *plástica*); L *plastic/a, -e.* Ps-sf *-ik.* ¶ Io *plastik-arto,* Ie *plast/ica,* Ia *-ica, arte plastic.*

El Gr *plastikê (tékhnê)* "forma (arto)", adj. der. de *plastós* "formita", verba adj. de *plássein* "formi, modli, knedi", en kunm. "ŝmiri"; se la orig. signifo estas "maldik-tavole apliki, platknedi", la vorto povas aparteni al HE rad. **p(e)la-* "plate etendi", vd. *plata.* Samfamiliaj vortoj en Eo: *kataplasmo, piastro, plasto, plastro.*

PLASTR/O (f; RE): APo *plast/er,* R *-yr',* F *em/plâtre,* (H *-plastro*), G *Pflaster,* I *impiastro;* L *emplastrum* (L mez. *plastrum*). Medicina termino bazita sur L kun senprefiksigo laŭ la plimulto de la fontlingvoj. ¶ Io =, Ie *plastre,* Ia *emplastro.*

La senprefiksa formo originas en L mez. – El Gr *émplastron* "plastro, ungvento", der. de *emplássein* "surŝmiri", kunm. de *en* "en, sur" (vd. *en*) k *plássein* "modli, knedi", (en kunm.) "ŝmiri, apliki" (vd. sub *plastiko*). Kp spec. *kataplasmo.* Etimologie identa estas *piastro.*

PLAT/A (f; RE): F *plat,* G *platt,* I *piatto;* Gr *platy's.* Kp A *flat* s.s., ank. A *plate,* G *Platte,* Po *pl'yta,* R *plita* "-o". ¶ Io = (kp *plako*"-o"), Ie *plat* (kp *-te* "-o"), Ia *-te (*kp *-to*"-o").

La romanaj formoj (kp ank. *plado, plafono, plateno*) plus G pere de L vulg. **plattus* el Gr *platy's* "plata, ebena, larĝa" (kp *placo, platano*), identa kun Sa *prthú-* "larĝa", Li *platùs* s.s. el HE **pltu-* "larĝa" de rad. **p(e)la-* "larĝe [plate] etendi" (ekz. en Sa *práthate* "etendas", RPo *pole* "kampo, ebenaĵo" [vd. *polo*]), plej ofte aperanta kun diversaj plivastigoj: per *k/g* (ekz. R *ploskij,* Po *pl'aski* "plata"; vd. *arkipelago, plaĉi, plagiato*); per *t/d* (ekz. G *Feld*/A *field* "kampo"; vd. *flano, flati, plando, planti, plantago, plastro/piastro,* ev. *plastiko*); per *m* (vd. *palmo*); per *n* (vd. *plano, [forte]piano*); per *r* (ekz. A *floor* "planko"). – Etimologie identaj estas *plado, pleto.*

PLATAN/O (1; Jü): L *platanus;* A *plane,* PoR *platan,* F *-e,* I(H) *-o.* La L formo estas apogata de la plimulto de modernaj fontlingvoj.

El Gr *plátanos* s.s., kredeble der. de *platy's* "larĝa" ("kun larĝaj folioj" aŭ sim.), vd. *plata.*

PLATEN/O (f; EG, UV ktp; kp *platin-* Z en FK): A *platin/um.* F *-e,* I(H) *-o,* R *-a,* G *Platin,* Po *platyna*; L mod. *platinum.* Vokalŝanĝo *i* > *e* por eviti radikfinon similan al la virina sufikso (vd. sub *abomeni*). Kontraste kun tiu formo aperas *platino* en la zamenhofa traduko de la serio de "fremdaj vortoj" troviĝanta en Un (FK, 17-a eld., p. 233; PVZ 1, 15; la traduko datiĝas de ĉ. 1902-3, vd. PVZ 1, 112). Vd. Albault, "Unika konflikto inter niaj du Fundamentoj", ScR XXIII, n-ro 6(98)/1972, p. 189-196. Albault pledas por *platin-,* substrekante ke Z lasis ĝin neŝanĝita ĉe la korektado de eraroj okaze de la 5-a eldono de FK. Li ankaŭ registras (p. 195) okazajn uzojn de *platin-,* ekz. en "Esperanta Nomenklaturo de Kemio" (ISAE, Parizo 1913). Oni rimarkas tamen, ke en UV troviĝas pluraj radikoj, en kiuj la substanca pseŭdosufikso *-in* aperas kiel *-en: gelateno, marokeno, sukceno.* Do, *plateno* neniel surprizas. En la reformpropono de 1894, Z ŝanĝis tiujn formojn al la respondaj kun *-in/o.* Tamen, la ununura kroma Za ekzemplo de *platino* en FK 1903 apenaŭ konvinkas, ĉar en Jürgensen, Wörterbuch Eo-Deutsch, 1904 (aprobita de Z) denove troviĝas *plateno* (same kiel *gelateno* ktp). – En PIV aperas nova radiko *platin/o* ('metala tabulo en presmaŝino'; < F *platine*). ¶ IoIa *platin/o,* Ie *-e.*

H vorto kun orig. formo *platina*† (de Ulloa, 1740-aj jaroj), propr. "arĝenteto", dim. de H *plata* "arĝento" el F ant. *plate* "metalplato", el L vulg. *_platta,_ subst. de *_plattus_ "plata" (vd. tiun).

PLAŬD/I (f; RE): L *plaudere.* Forme la etimo estas klara, sed la semantiko prezentas problemojn: la L verbo signifas "bati, frapi, (man)klaki" (kp *aplaŭdi*) sed neniam estis uzata pri sono de akvo (batata). Nur en la frazo "plaŭdi per siaj manoj" (MT, vd. PIV) la Ea verbo respondas al la latina. Ŝajnas, ke Z donis al *plaŭd-* la signifon de aliaj fontlingvaj verboj, ankaŭ komenciĝantaj per (onomatopea) *pl-* sed malfacile akordigeblaj inter si: G *plätschern,* Po *pluskac',* R *pleskat'* (kp ank. Sv *plaska*). ¶ 1882 *ek/tisk/u dal manoj* "ek/plaŭd/is per la manoj" (14: 24) el R *tiskat'* (PVZ 5, 148), propr. "premi". – 1894 *plavd-.* ¶ Io *plaudar* (espismo); Ie *clapot/ar* (< F *-er*); Ia _patoliar*_ Ruhrig (< F *patouiller*).

L *plaudere* estas de necerta origino; oni povas kompari Li *plóti* "bati, plaŭdi". Samfamiliaj vortoj en Eo: *aplaŭdi, eksplodi.*

PLEB/O (4; PV: antaŭe *plebej/ar/o*: kp *plebej/o* "-ano" Jü): L *plebs* (gen.: *plebis*); F *plèbe,* I(H) *plebe.* Cetere oni uzas la L formon: APoR *plebs,* G *Plebs.* – Pli frua en Eo (vd. supre) kaj pli ofta en la fontlingvoj estas la nomo de ano: A *pleb/eian,* I *-eo,* Po *-ejusz,* R *-ej,* (H *-eyo*), F *plébéien,* G *Plebejer,* L *plebeius.* ¶ Io *plebey-aro* (kp *-o* "-ano"), Ie *plebey/e* (kp *-an* "-ano"), Ia *pleb/e* (kp *-eio* "-ano").

Eble par. al Gr *plêthy's* "(popol)amaso" (vd. *plena*).

PLED/I (2; Jü): A *plead,* F *plaider* [pledé], G *plädieren,* (H *pleitear*). Bazita sur FG prononco. ¶ IoIe *pledar,* Ia *_plaitar._

Der. de F *plaid* "proceso", orig. "interkonsenti", el L *placitum* "tio, kio konvenis/plaĉis", subst.-igita ptc.perf. de *placere* "plaĉi" (vd. tiun).

PLEJ (f; Un): Adverbo faranta paron kun *pli* kaj prijuĝenda konekse kun tiu. Verŝajne formita el *pli* anstataŭigante la vokalon *i* per la diftongeca kombino *ej.* Opinioj povas diverĝi de kie tiu estas prenita. Waringhien konstatas (1967, 23) ke *plej* estas varianto de *pli* kun la diftongo de G *meist* "plej(mult)e", do ia miksformo FG (kp *pli*). Iom alie LV 61: "li variigis tiun saman formon [= *pli*], uzante tiun *j,* kiun li rezervis al si kiel variigilon kaj kiun oni retrovas en *tuj, jen* kaj pluraj adverboj kaj prefiksoj de 1881". Ankaŭ Mattos 1987, 84 rememorigas pri similaj partikuloj de pEo, kiuj ne transvivis: *pej* "po", *sej* "sed", *prej* "tro". Tamen ŝajnas al mi, ke oni preteratentis alian vorton kun diftongo *ei,* konatan de Z, nome Gr *pleíst/on* "pleje", *-os* "plej multa", trovebla en la internacia geologia termino A *Pleistocene,* F *pléistocène* ktp (> eo *pleistocen/o* Ve, PV, *plejsto-, plisto-* PIV), propr. "(la) plej nova (epoko)". Estas probable, ke Z, serĉante vokalmodifon por la superlativa partikulo, almenaŭ rigardis la Gr vorton kiel apogon por sia elekto. ¶ 1881 *plej* (4: 2 *il plej kalaj guroj* "en la plej varmaj landoj"). – 1882 (15: 7 s.) *ne esté odita ec' la pli malmagna fuko* "ne estas aŭdata eĉ la plej malgranda sono": tie ĉi *pli* ŝajnas ludi la rolon de *plej* (se ne temas pri *la pli* laŭ la modelo de F *le plus*). – 1894 *maksu* (> L *maxime*). ¶ Io *maxim,* Ie *max;* Ia *le plus* (< F).

Vd. *pli.*

PLEKT/I (f; RE): L *plectere.* Kp A *plait* [pleit], Po *ples'c',* R *plesti,* ank. G *flechten.* Bazita sur L, kun kies formo la modernaj fontlingvoj parte akordas: *pl-* APoR, *-e-* PoR kaj A prononco, *-t* AR. Kp ank. Gr sube. ¶ Io *plektar,* Ie *plecter;* Ia *tressar* (< F *tresser,* H *trenzar,* I *intrecciare*).

L *plectere* (sup.rad.: *plex-*) de HE **plek-* (plivastigo de rad. **pel-,* vd. *faldi*), kp Sa *prácna-* "turbano", Gr *plékein* "plekti" k la cititajn GPoR formojn. Samfamilia vorto en Eo: *amplekso.*

PLEN/A (f; Un): L *plenus;* F *plein,* I *pieno,* (H *lleno*); Po *pel'ny,* R *polnyj.* Kp A *plenitude* "-eco". Bazita sur L same kiel pluraj el la bazaj adjektivoj (vd. Szerdahelyi 1987, 120); la konsonantismo estas komuna al LF kaj la slavaj formoj. Semantike, Eo *plena* kovras pli vastan kampon ol la respondaj romanaj adjektivoj (vd. PIV, senco 3: "kompleta"), montrante influon de R (Duc Goninaz 1974, 39) kaj Ji (Gold 1980, 324); cetere, L *plenus* jam havis ankaŭ la sencon "kompleta". ¶ 1881 *plen-.* ¶ Io =, IeIa *plen.*

El HE **plno-* "plena" (kp Sa *pûrná-,* A *full,* G *voll* [f-], Li *pìlnas* s.s.) de rad. **p(e)le-,* kiu signifas plenon, abundon, grandan kvanton, ekz. en Gr *plêrês* "plena", *pímplêmi* "mi plenigas", *plêthy's* "(popol)amaso"; L *(com)plere* "plenigi" (kp *kompleta*), ev. *plebs* "plebo" (kp tiun); G *Volk* [f-] "popolo", *viel* [f-] "multe", Sa *purú-* "multa", Gr *poly's* "multa" (kp *poli/gloto, -gono, -po, -teismo, Polinezio), ple(í)on* "pli (multe)" (kp *pleonasmo, pli), pleístos* "plej multa" (kp sub *plej*), L *plus* "pli" (kp *plu, plus).*

PLEND/I (f; Un; kp *plent-* N-ro 15 1888): F *se plaindre* [plêdr] (refl., kp *plainte* "-o"), A *com/plain* [-plein] (kp *-plaint* "-o"). Bazita sur F prononco kun sama redono de la nazala vokalo kiel en *pentri, venki;* senrefleksivigo (kiel ĉe pluraj aliaj radikoj, vd. *aboni)* eble inspirita de A. ¶ Io *plend/ar,* Ie *-ir;* Ia *planger se* (refl., vd. L sube).

El L *plangere* "bati (sian bruston), lamenti" (> I *piangere* "plori"), vd. *plago.*

PLEONASM/O (2; Be): A *pleon/asm,* I(H) *-asmo,* PoR *-azm,* F *pléonasme,* G *Pleonasmus;* L *pleonasmus.* Ps-sf *-asm.*

El Gr *pleonasmós* s.s., propr. "superabundo", subst. de *pleonázein* "abundi, esti superflua", der. de *pléon* "pli" (vd. sub *plena*).

PLET/O (f; RE): Ĝenerale oni donas kiel etimon F *plateau* [plató] (Bastien; Szerdahelyi 1987, 129; Yamasaki), certe ĉar ĝi estas la ununura vorto en la fontlingvoj, kiu signife akordas kun la Ea vorto. F *plateau* supozeble donus **plat/o* (*karo/o* el *carreau* estas escepta); ĉar tiu formo – kiel ankaŭ *plad/o* – estis okupita, Z ŝanĝis *a > e,* probable laŭ la prononco de A *plate* [pleit] "telero". (Estas tamen imageble ke Z, konsciante ke 'pleto' estas efektive speco de 'plato' [kp la difinon en PIV], deiris de tiu Ea vorto sen konsideri F.) ¶ 1894 *ten/o/-plat-.* ¶ Io = (espismo), Ie *tablette* (< G *Tablette*), *porta-plate,* Ia *tabuliero* (< H *tablero,* I *tavoliere*) [*de servicio*].

F *plateau* der. de *plat* "plata" (vd. tiun; kp *plado*).

PLEŬRONEKT/O (2; E-isto 9/1892, Jü): L zool. *Pleuronectes.* Kp H *pleuronecto.* ¶ Io =, Ie *pleuronecte,* Ia *platessa* (= L specia nomo).

Propr. ”flank-naĝanto”, scienca termino farita el Gr *pleurá* ”flanko” (nekonata etimologio) k *nêktês* ”naĝanto”, agantnomo de *nêkhein* ”naĝi” (vd. tiun).

PLEZUR/O (f; Un): A *pleasure* [pléĵe'], F *plaisir* [plez-], I *piacere,* (H *placer*). Kp Nd *plezier.* Aperas kiel kompromisa formo inter A kaj F: *ple-* laŭ A ortografio kaj AF prononco, *-z-* laŭ F prononco, *-ur* laŭ A ortografio. Kiel ĉe aliaj analogaj formoj, la kialo devas esti deziro plivastigi la etimologian bazon de la radiko (aliflanke, **plezir-* laŭ F bone taŭgus). – Ps-sf *-ur.* ¶ Io = (espismo), Ie *plesura,* Ia *placer.*

Subst.-igita romana infinitivo (”plaĉi”) el L *placere* ”plaĉi” (vd. tiun). (La A formo el F ant. *plesir,* la finsilabo similiĝis al la suf. *-ure,* vd. ps-sf *-ur.*)

PLI (f; Un): Ĝenerale rigardata kiel ŝanĝita formo de F *plus* [ply] s.s. (Bianchini 19; Berger 12; Modrijan 26; Gregor 1982 10, 17; Szerdahelyi 1987, 128). La redono de F *u* [y] per *i* estas malofta (kp *grio, kutimo*) sed bone komprenebla se uzata kiel diferencigo disde *plu.* Vd. spec. Waringhien LV 61: ”La formo *plu* kopias la skribon de la franca vorto, *pli* la proksimuman prononcon”. (Al tio estas tamen aldonende, ke *u* estas la normala reprezentiĝo de F *u* [y] en Eo: do ne necese temas pri konformiĝo al la skribo.) – Kp L *plus* (donita kiel dua etimo en Bianchini kaj Modrijan); I *più;* Romanĉa *pli* (laŭ Gregor 1982, aldona folio). – Wiener 1950, 105 listigas *pli, plej, plu* kaj *plur-* kiel ĝemelojn devenantajn de L *plus.* Persone mi ne kredas, ke la L adverbo ludis rolon ĉe la kreo de *pli;* pli kredeble estas, ke Z trovis apogon en la Gr komparativo *ple(í)on* (tardepoka prononco [plíon]) ”pli (multe)”, trovebla ankaŭ en la geologia termino A *Pliocene,* F *pliocène* ktp > eo *pliocen/o* Ve, propr. ”(la) pli nova (epoko)”. ¶ 1882 *pli.* ¶ IoIe *plu,* Ia *plus.*

La romanaj formoj el L *plus* ”pli, plu”. – Ĝemelaj vortoj: *plu, plus;* parte sametima; *plej.* Vd. plue *plu* k *plena.*

PLIK/O (f; RE): L med. *plica;* F *plique* [-ik], I(H) *plica.* ¶ Io =, Ia *plica;* mankas en Ie.

Moderna scienca termino, propr. ”faldo” (pro la implikiĝo de la haroj dum la malsano), formita el L *plicare* ”faldi” (vd. s.t.v.).

PLONĜ/I (8; PG, PVS, GD; ne ĉe Z; antaŭe *en-, sub/akv/iĝ/i;* kp *plunĝ/i* Fulcher & Long 1921): A *plunge* [-ĝ], F *plonger* [-ĵ-]. Bazita sur F. Pri *ĝ* kiel reprezentiĝo de F *g* [ĵ], vd. *aĝo* kaj Cherpillod 1990, 17; kp spec. *sonĝi.* ¶ Io *plunjar,* Ie *plongear;* Ia *immerger se* (refl.; < F *s'immerger,* kp eo *merg/i* PV ”enmeti en likvaĵon”).

El L vulg. **plumbicare,* der. de *plumbum* ”plumbo” (pro la plumbaĵoj fiksitaj al fiŝistaj retoj por ilin subakvigi), vd. tiun.

PLOR/I (f; Un): L *plorare;* F *pleurer,* I *plorare,* (H *llorar*). Kp A *deplor/e,* (H *-ar*), F *déplorer* ”priplori, bedaŭri”. ¶ IoIeIa *plorar.*

L *plorare* ”plori, krii, voki” (kp *explorare* ”elkrii”) estas de necerta origino; laŭ kelkaj onomatopea. Samfamilia vorto en Eo: *esplori.*

PLOT/O (f; RE): G *Plötze,* Po *pl'otka,* R *plotva.* Kp Ji *plotke/plotshe.* Z adoptis la komunan bazon german-slavan, apokopante la diverĝajn sufiksaĵojn. Ne troviĝas aliaj ekzemploj de G *ö* > Eo *o;* evidente la vokalismo dependas de la slavaj formoj. ¶ Io *gardio* (< F *gardon; -i-* por diferencigi disde *gardo* ”gard[ad]-o”)*;* Ie *leucisco* (< L zool. *Leuciscus*); ne trovita en Ia.

Slava vorto (kp ank. Ĉe *plotice* s.s.), eble orig. ”plata (fiŝo)”, tiuokaze par. al Li *platùs* ”larĝa” k la aliaj vortoj cititaj sub *plata.*

PLU (f; RE): F *plus* [ply], I *più* (ambaŭ

”pli; plu”). Aperas esti transskribo de F *plus* laŭ la prononco (rilate F *u* [y] > Eo *u*, kp ekz. *amuzi, bruli, sur* kaj vd. Cherpillod 1990, 19) aŭ la skribo (vd. Waringhien LV 61, citita sub *pli*). L *plus* ”pli” povis apogi forme kaj prononce ([u]) sed ne sence. La apokopo de *-s* evidentigas, ke Z jam dekomence intencis rezervi la plenan formon *plus* por la matematika uzo. ¶ 1881 *pell/e* ”plue” (influo de L *pellere* ”peli” laŭ PVZ 5, 143 ŝajnas neprobabla; ĉu ankoraŭ unu varianto baze de la konsonantkombino *pl*? ¶ Io *plus(e)*, Ie *plu*, Ia *plus*.

FI el L *plus*, vd. *plus*. – Ĝemelaj vortoj: *pli, plus;* parte sametima: *plej*.

PLUG/I (f; RE): A *plough*, G *pflügen* (kp *Pflug* ”-ilo”); Po *pl'ug* ”-ilo”, R *plug* ”-ilo”. Akceptita en formo identa kun R, tamen de Waringhien (1967, 48) rigardata kiel miksformo inter A kaj G – evidente tro malvasta perspektivo. Pri la elekto de ĝerman(-slav)a radiko diras Collinson 1959, 8: ’ĉar Eo jam havas *ar* kiel sufikson kaj do ne povis kopii L *arare*’. La fontlingvoj deiras de la substantivo; Z agis inverse, kredeble por povi utiligi la Ean instrumentsufikson. ¶ Io Ie *plugar* (espismoj); Ia *arar*.

Ĝerm. vorto kun disvastiĝo en orienteŭropaj lingvoj (kp ank. Li *plûgas* ”-ilo”); pĜ **plôgaz* ”-ilo” (de nekonata origino).

PLUM/O (f; Un) 1) birdokovraĵo 2) skribilo: F *plume* (1, 2), I *piuma* (1), (H *pluma* 1, 2). Kp A *plume* ”(granda) plumo, plumaro”; L *pluma* ”(lanuga) plumo”. ¶ 1881 *plum/o*. ¶ Io = (1, 2), Ie *plum* (1, 2), Ia *pluma* (1), kp *penna* (1, 2; < L *penna* 1).

Latin(id)a vorto (> G *Flaum* ”lanugo”), prapar. al G *Vlies* [f-] ”ŝaffelo”.

PLUMB/O (f; RE): L *plumbum*; F *plomb*, I *piombo* (kp *plumbeo* ”-a, -ogriza”), (H *plomo*, kp *plúmbeo* ”-a”). Kp A *plumber* ”-isto”. Elementnomo bazita sur L. Al L *-u-* respondas latinida *-o-* (kp ekz. *mondo*): Z utiligis la duoblecon, formante la odontologian terminon eo *plomb/o* Jü (F *plomb/age*, PoR *-a*, G *Plombe*, kp H *plomo*). ¶ Io *plombo* (kp *plomb-uro* ”plombo”), Ie *plumbe* (kp *plombe* ”plombo”), Ia *plumbo* (kp *obturation* ”plombo”, propr. ”ŝtopaĵo”).

L *plumbum* estas fremdvorto de necerta (ibera?) origino. Samfamiliaj vortoj en Eo: *aplombo, plonĝi*.

PLUR/A/J (4; Int.Sc.Revuo 1904, PV; ne ĉe Z; antaŭe *kelk/a/j*): L *plures*. Kp F *plusieurs* s.s. Forme la radiko respondas ekzakte al L *plures* (*-es* plurala finaĵo). Supozeble tamen pli ĝuste temas pri la bazo de *plural-*, oficialigita samtempe. Influo de Ido ne estas ekskludita. ¶ Io *plur/a* (pron. *-i*), Ie *pluri*, Ia *plur/e* (pron. *-es*).

Orig. ”pli multaj, pliaj”, radikidenta kun L *plus* ”pli (multe)” (kp F supre el **plus-iores*), vd. *plus*. Kp sekv.

PLURAL/O (4; E-isto 10/1983, Par IV, PV; antaŭe *mult/e/nombr/o*): L *(numerus) pluralis*; A(H) *plur/al*, F *-iel*, I *-ale*, G *Plural*. Ps-sf *-al*.

Propr. ”plureca (nombro)”, adj. de L *plures* ”pluraj”, vd. tiun.

PLUS (8; Ve, PV): AFGPo *plus*, I *più*, R *pljus*. ¶ IoIeIa *plus*.

Modernlingva uzo (ekde 15-a jc) de L *plus* ”pli (multe)”, plivastigo de HE rad. **p(e)le-*, vd. sub *plena* (por *-s*, kp L *minus* ”malpli”, *magis* ”pli”. – Radikidenta kun *pluraj*; ceteraj etimologie identaj vortoj: *pli, plu*.

PLUŜ/O (f; RE): A *plush* [-ŝ], F *peluche* [plyŝ], G*Plüsch* [-ŝ], Po *plusz* [-ŝ], R *pljuŝ*. Aperas kiel transskribo de APo; tamen ankaŭ la F formo supozeble donus la saman rezulton (pri ellaso de neprononcata *-e-*, vd. *bulvardo;* F *u* > Eo *u*, vd. *plu;* F *ch* [ŝ] > Eo *ŝ*, vd. *buŝo* kaj Cherpillod 1990, 16). ¶ 1894 *pluc-*. ¶ Io *plusho*, IeIa *pluche*.

F vorto, el I *peluzzo* ”hareto” (la ŝtofo estas harhava), dim. de *pelo* ”haro” el L *pilus* s.s. (vd. *pilko*).

PLUTOKRAT/O (7; PV): A *pluto/crat*, I *-crate,* PoR *-krat,* F *ploutocrate* [-u-], G *Plutokrat,* (H *plutócrata*). – Nomo de reĝimo: **PLUTOKRATI/O** (3; Jü): A *pluto/cracy,* I *-crazia,* Po *-kracja,* R *-kratija,* (H *-cracía*), F *ploutocratie,* G *Plutokratie.* Ps-sf *-i* 1.

La reĝimnomo el Gr *ploutokratía* "regado de la riĉuloj", kunm. de *ploútos* "riĉeco" (orig. "superfluo", der. de *plé(u)ein* "flui", vd. sub *pluvo)* k *-kratía* "regado" de *krateín* "regi" (vd. *demokratio*). La individusignifa subst. estas moderna (A, 19-a jc), farita laŭ modelo de *aristo-crat.*

PLUV/O (f; Un); L *pluvia;* F *pluie,* I *pioggia,* (H *lluvia*). Verbo: F *pleuvoir,* I *piovere,* (H *llover*); L *pluere* "-i". Kp AF *pluv/ial,* F *-ieux,* I *-iale* "-a". Substantivkaraktera radiko, evidente bazita sur L (kun apokopo de *-i,* neoportuna ĉe verbigo); *-v-* trovas apogon en la respondaj latinidaj verboj. ¶ 1881 *pluv/o.* ¶ Io *pluv/o (-ar* "-i"), Ie *pluvi/e (-ar* "-i"), Ia *pluv/ia (-er* "-i").

L *pluvia (aqua),* propr. "pluva (akvo)", adj. samradika kun *pluere (< *plov-)* "pluvi" de HE rad. **pl(e)u-* "naĝi, flui", kp Sa *plávate* "flosas, naĝas"; Gr *plé(u)ein* "ŝipiri; (en kunm.) naĝi, flui" (kp *plutokrat/o -io),* *ply'nein* "lavi"; A *flow*/G *fliessen* "flui", G *Floss* "floso" (kp tiun), *Fluss* "rivero; fluo"; R *plyt'* "naĝi, flosi". Kp ank. *pulmo.* – Ankaŭ la ĝermanaj vortoj por "flugi" (vd. tiun) estas ofte atribuataj al (plivastigo de) tiu ĉi radiko.

PNEŬMATIK/O (1; Jü) 1) fiz. 2) tekn. (PV): A *pneumat/ics* (1), I *-ica* (1), *-ico* (2), Po *-yka* (1), *-yk* (2), F *pneumatique* (1, 2), *pneu* (2), G *Pneumatik* (1, 2), *Pneu* (2), R *pnevmatika* (1), (H *neumátic/a* 1, *-ico* 2). Senco 1 internacia, senco 2 probable laŭ F. Ps-sf *(-mat), -ik.* – Diferencigoj: (1) por la adj. *pneŭmatik/a* en la senco "funkcianta per aero" (konforme al la uzo en la fontlingvoj) estis per ellaso de la lasta pseŭdosufikso kreata eo *pneŭmat/a* PIV; (2) por senco 2 estis (laŭ F) enkondukata la mallongigo eo *pneŭ/o* PIV. ¶ Io *pneumatika* (1) "pneŭmata", *roto-ringo* (2); Ie *pneumatic/a* (1), *-o* (2); Ia *pneumatic/a* (1), *-o, pneu* (2).

Pere de L adj. *pneumaticus* "-a" (ekz. *pneumaticae res* "-aj aferoj, -o") el Gr adj. *pneumatikós* "aera, venta, blova" de *pneú/ma -matos* "vento, blovo, spiro", subst. de *pnein (< *pneŭein)* "blovi, spiri", orig. onomatopea.

PO (f; Un): PoR *po* (en distribua senco, unu el multaj de tiu prepozicio). – Inter la Eaj prepozicioj ankaŭ *krom* estas de slava origino. ¶ 1881 *pej* (laŭ Mattos [1987, 40, 78] deformo de R *po,* ĉar pEo *po* signifis "ili"). – 1894 *a* (< F *à*; kp Vp *a*). ¶ Io *po* (ank. Nl *po)* (espismoj); responda prep. mankas en IeIa.

Ĝenerale slava prep. (kp BgĈeSK *po*), par. al prefiksoj Li *pa-* "tra(ns)-, sur-" k L *po* (ekz. en *positus* "(de)metita"), el HE **po,* eble afereza formo de **apo,* vd. sub *pozitiva*).

PODAGR/O (1; RE): AIPoR(H) *podagr/a,* F *-e,* G *Podagra;* L *podagra.*

El Gr *podágra* s.s., propr. "(io) kio kaptas la piedon", kunm. de *pous* (gen.: *podós*) "piedo" (vd. tiun) k *ágra* "kaptilo, prenilo" (senco troviĝanta en kunmetoj; memstare la vorto signifas "ĉaso, predo"). Kp sekv.

PODI/O (4; Jü): AFPo *pod/ium,* I(H) *-io,* G *Podium;* L *podium.* Formo kiel en *gerani/o, krani/o* k.a. (vd. *idilio*). ¶ Ie *podi/um,* Ia *-o;* mankas en Io (*tribuno, ceno).*

El Gr *pódion* "pied(et)o", dim. de *pous* (gen.: *podós)* "piedo" (vd. tiun; kp la antaŭan).

POEM/O (1; RE): A *poem,* IR(H) *-a,* Po *-at,* F *poème,* G *Poem;* L *poem/a -atis.* Ps-sf *-m(at).*

El Gr *pó(i)êm/a -atos* s.s., propr. "fikciaĵo, kreaĵo", subst. de *po(i)eín* "krei, fari" (vd. *poeto*).

POENT/O (f; RE): AF *point* [F pŭê], G *Punkt,* I(H) *punto,* Po *punkt;* L *punctum.* Unu el kvar ĝemelaj radikoj (Wiener 1950, 106), vd. *pinto.* La cititaj vortoj signifas ankaŭ ”punkto”; evidente Z opiniis diferencigon necesa. Bazita sur F prononco. La traktado de F *oin* estas unika (kp *fojn-* el *foin, bezon-* el *besoin)*: la diftongo estas dupartigita, la nazala vokalo [ê] transskribita kiel en *pentri.* (Kp la iom analogan diferencigon en Sv: *punkt* ”punkto”, *poäng* [puén̲] ”poento”.) ¶ Mankas en IoIeIa; oni uzas la vorton por ”punkto”.

AF *point* el L *punctum* (vd. *punkto*).

POET/O (1; RE): AR *poet,* IPo(H) *-a,* F *poète,* G *Poet*; L *poeta.*

El Gr *po(i)êtês* s.s., propr. ”kreanto”, agantnomo de *poieín* ”krei, fari”, probable par. al Sa *câyati* ”amasigas, konstruas” (HE rad. **kŭoi-).* Samfamiliaj vortoj en Eo: *poemo, poezio.*

POEZI/O (1; Du, RE): A *poetry (poesy*† [-z-]), F *poésie* [-z-], G *Poesie,* I(H) *poesia* [I -z-], Po *poez/ja,* R *-ija*; L *poesis.* Eo -z- havas fortan apogon en la fontlingvoj. ¶ Io =, Ie *poesi/e,* Ia *-a.*

El Gr *pó(i)êsis* s.s., propr. ”kreado”, agadnomo de *poieín* ”krei, fari” (vd. *poeto*).

POKAL/O (f; RE): G *Pokal,* I *boccale,* R *bokal*; L *poculum.* Kp F(H) *bocal* ’vitra vazo kun larĝa aperturo’ (> eo *bokal/o* PV); ank. Sv *pokal* ”pokalo”. Formo laŭ G; certe L influis la elekton de komencsono. ¶ 1894 *bokal-.* ¶ Io *kupo* (< A *cup,* F *coupe,* I *coppa,* H *copa;* kp Io *bokalo* ”bokalo”); Ie *cope* (kp *bocale* ”bokalo”); Ia *cuppa.*

FGHIR el Gr *baúkalis* ”vazo por malvarmigi vinon”, vorto de egipta origino. – (L *poculum* propr. ”trinkilo”, instrumenta subst. de *potare* ”trinki”.)

POL/O (f’, 7; Un Po): AG *Pole,* F *Polonais,* I *polacco,* Po *Polak,* R *poljak,* (H *polaco)*; L mod. *Polonus.* Formo reprezentanta sensufiksigitan bazon, kredeble laŭ G. ¶ Io *polono,* Ie *poloneso,* Ia *polaco, polonese.*

Propr. ”(loĝanto) de l’ebenaĵo”, der. de Po *pole* ”kampo, ebenaĵo” (= R, kp Bg ant. *polje* s.s.), par. al la vortoj cititaj sub *plano* (HE rad. **p(e)la-* ”larĝe etendi”, vd. *plata).* Samfamilia estas probable *polko.*

POLEMIK/O (1; E-isto 10/1890, Jü): A *polem/ic(s),* I *-ica,* PoR *-ika,* F *polémique,* G *Polemik,* (H *polémica).* Ps-sf *-ik.*

El Gr *polemikê (tékhnê)* ”milita (arto)”, adj. de *pólemos* ”milito”, ŝajne samradika kun *pelemízein* ”svingi, skui”, kp *pállein* ”svingi” (HE **pel-,* vd. *peli).*

POLIC/O (f; RE): AF *pol/ice,* I *-izia* [-itsía], Po *-icja,* R *-icija,* (H *-icía),* G *Polizei* [-itsái]. Formo laŭ AF same kiel *servic/o* el AF *service.* (Ev. **polici-* estus neoportuna ĉe derivaĵoj, spec. *-ist/o.)* Pri evitita radikkolizio kun *polis-,* vd. tiun. ¶ 1894 *poliz-.* ¶ Io =, Ie *polic/ie,* Ia *-ia.*

Nuna senco ekde la 18-a jc, evoluinta surbaze de L mez. *policia* ”gardado de l’ordo en urbo” el L tardepoka *politia* ”politika administrado” el Gr *politeía* ”konstitucio, reĝimo; civitaneco”, subst. de *politeúein* ”esti civitano”, der. de *polítês* ”civitano” de *polis* ”urbo” (vd. plue *politiko*).

POLIGLOT/O (2; LInt 5/1898, Jü): A *poly/glot,* F *-glotte,* G *Polyglotte,* I *poli/glotta,* Po *-glota,* R *-glot,* (H *-gloto*).

El Gr *poly’glôttos* ”multlingva”, kunm. de *poly’s* ”multa” (vd. sub *plena*) k *glôtta/glôssa* ”lingvo”, orig. ”lango”, propr. ”pintaĵo”, der. de la radiko en *glôkhís* ”pinto”, Kp la sekvajn.

POLIGON/O (f; RE): L bot. †*Polygonum fagopyrum* (nun *Fagopyrum sagittatum* > eo *fagopir/o* PV). Bazita sur la (tiam valida) L botanika nomo. Krom la origina (specia) signifo, la vorto indikas la nunan genron *Polygonum* (PV 2; Fund., p. 333). – [Koincidas kun la internacia geometria termino A *polygon,* F *-e,* G *Polygon,* R *poligon,* I *-o,* (H *polígono*), L *polygonum* ”multangulo” > eo *poligon/o* Ve.] ¶ Io = (bot., geom.); Ie *poligon* (geom.), *-um* (bot.); Ia *grano saracen* (bot.; propr. ”saracena greno”, kp F *sarassin,* I *grano saraceno), polygono* (geom.).

La L bot. termino el Gr *poly’gonon* ”poligono birdlanga” *(P. aviculare),* kunm. de *poly's* "multa" (vd. sub *plena)* k (probable) *góny* "genuo" (aludanta la multajn artiknodojn, kp A *knotgrass,* propr. "nodherbo"), vd. tiun. – (La geometria termino el Gr *poly'gônon* s.s., kunm. de *poly's* "multa" k *gônía* "angulo", vd. *diagonalo.*)

POLINEZI/O (8; *-anoj* E-isto 11/1894): A *Poly/nesia* [-zje'], F *-nésie* [-z-], G *-nesien,* I(H) *Poli/nesia* [I -z-], Po *-nezja,* R *-nezija.* Eo *-z-* kiel normala redono de s-sono intervokala (tie ĉi apogata de FIPoR); kp ekz. *geodezi/o* k eo *Indonezi/o* GD. Ps-sf *-i* 3. ¶ Io *Poli/nezia,* Ie *-nesia,* Ia *Polynesia.*

Propr. "lando de multaj insuloj", nomo farita (16-a jc) el Gr *poly's* "multa" (vd. sub *plena)* k *nêsos* "insulo" (kun necerta etimologio).

POLIP/O (2; E-isto 9/1890, Be) 1) zool. [2) med. (Briquet, GD)]: A *polyp* (1, 2), *-us* (2), F *polype* (1, 2), G *Polyp* (1, 2), I *polipo* (1, 2), PoR *polip* (1, 2), (H *pólipo* 1, 2); L *polypus* (2). Strikte, nur la senco 1 estas oficiala; senco 2 reprezentas homoniman radikon altruditan pro internacieco. – Ĝemela vorto: eo *polp/o* Ve (A *polyp,* F *poulpe,* I *polpo,* kp H *pulpo*; L *polypus*), probable kreita kiel diferencigo de *polip/o* (1) laŭ FI. (Okaze *polipo* estis uzata en la senco de *polpo,* vd. ekz. GD, Butler.) ¶ Io = (1, 2), Ie *polip* (1, 2), Ia *polypo* (1, 2).

El Gr *poly'pous* "polipo (2); polpo", propr. "multpiedulo" (la tumoro estis tiel nomata pro siaj disbranĉiĝoj similaj al tentakloj de polpo), kunm. de *poly's* "multa" (vd. sub *plena)* k *pous* "piedo" (vd. tiun).

POLIS/O (2; Jü): A *policy* [-s-], F *police* [-ís], I *polizza,* R *polis,* Po *-a,* (H *poliza).* Radikfino *-c* (laŭ AF) estis neebla pro la jama *polic-.* Cetere *-s* estas apogata de Po(R) skribe, AFPoR prononce. ¶ Ie *pol/ice,* Ia *-issa;* Io *asekur/kontrato, -akto.*

Aferezo de L mez. *apodixa* "kvitanco" el Gr *apódeixis* "pruvo", propr. "demonstrado, elmontrado", subst. de *apodeikny'nai* "pruvi, demonstri, indiki", kunm. de pref. *apo-* "el- de-" (vd. ps-pf *apo-)* k *deikny'nai* "montri" (vd. sub *diri*). Pri fonetika variado *d/l,* vd. sub *larmo, lingvo.*

POLITEISM/O (2; Jü): A *poly/theism,* F *-théisme,* I(H) *poli/teismo,* PoR *-teizm,* G *Polytheismus.* Ps-sf *-ism.*

Farita (16-a jc) el Gr *poly'theos* "multdia", kunm. de *poly's* "multa" (vd. sub *plena*) k *theós* "dio" (vd. *teologio*).

POLITIK/O (1; Du, RE): A *politics, policy,* F *polit/ique,* I *-ica,* Po *-yka,* R *-ika,* G *Politik,* (H *política*). Ps-sf *-ik.*

Pere de L mod. *politice* "politika scienco" el Gr *politikê (tékhnê)* s.s., propr. "civitana (arto)", el adj. *politikós* "civitana" de *polítês* "civitano, urbano" (kp *kosmopolito*), der. de *pólis* "urbo(-ŝtato)" (kp *metropolo, polico),* par. al Sa *púram* "citadelo, urbo", Li *pilìs* "citadelo, kastelo".

POLK/O (1; RE): AFPo *polka,* G *Polka,* I(H) *polca,* R *pol'ka.* ¶ Io =, IeIa *polka.*

Probable el Ĉe *polka* s.s., propr. "polino" ('pola danco'). Vd. *polo.*

POLUR/I (f; RE): A *pol/ish,* F *-ir,* G *-ieren,* Po *-erowac',* R *-irovat',* I *pul/ire,* (H *-ir*); L *polire.* La fontlingvoj prezentas bazon *pol-/pul-;* tamen ambaŭ formoj estis okupitaj per aliaj signifoj. Z tial decidis enkorpigi la infinitivan *r* en la radikon (vd. *diri*); tamen nek **polir-* nek **poler-* estis oportuna (pro la radikoj *pol-, ir-* kaj la sufikso *-er*). Rezultis vokalŝanĝo *i* > *u* (kp Waringhien LV 79: "por eviti troan similecon kun la verbo *iri,* la D [=G] *polieren* fariĝis *poluri*"), rekonebla ankaŭ en *dungi, faruno, flugi, kubuto, lentugo,* kp ank. *vipuro.* Tie ĉi la vokalo povas esti inspirita de la deverba substantivo LR *politura* "-o". Iom komparebla estas *gravuri.* ¶ 1894 *polir-.* ¶ Io *pol/isar,* IeIa *-ir.*

Latin(id)a vorto de necerta origino.

POLUS/O (f; RE): L *polus;* A *pole,* F *pôle,* G *Pol,* I(H) *polo,* R *poljus.* Kp Po *polarny* "-a". Transpreno de la L nominativa formo (kun apogo de R); por analogaj ekzemploj de *-us,* vd. *fokuso.*

Formo _*pol/o_ estis kompreneble neebla pro la popolnomo. ¶ Ie *pol,* IoIa *-o.*

El Gr *pólos* ”poluso, akso”, propr. ”turnpunkto”, subst. de *pélesthai* ”turniĝi, moviĝi” de HE rad. _*kŭel-/kŭol-_ ”turn(iĝ)i”, kp Sa *ĉárati* ”moviĝas”, Gr *télos* ”celo, fino”, L *colere* ”kultivi; enloĝi” (kp *kolonio, kult/o, -uro*), L *collum*/G *Hals* (kp *kolo*); vd. ank. *ciklo.*

POLV/O (f; Un): I *polvere,* (H *polvo*); L *pulv/is -eris.* La L radiko *pulver-* kaj ĝiaj idoj rezultigis en Eo kvar ’ĝemelajn’ vortojn (diferencigo pli preciza ol en la fontlingvoj, vd. Wiener 1950, 105 s.): *polv-, pudr-, pulv-, pulvor-*. Tiu ĉi varianto montras la vokalon de I (pri romana *o* alternanata kun L *u,* vd. *mondo);* la apokopita radikformo (*-er* sufikssimila!) estas komparebla kun *korp/o (< corpor-), temp/o (< tempor-).*¶ Io =, Ie *polve,* Ia *pulvere.*

Latin(id)a vorto (H el L vulg. _*pulvus_; kp ank. F *poussière* ”polvo”, der. de _*pols_ < L *pulvis*) samradika kun L *pollen* ”faruno; subtila pulvoro” (> AF *pollen* ktp ’fekundiga polvo de floroj’ > eo *polen/o* Ve); kp R *pepel* ”cindro” (HE bazo _*pel-)._

POM/O (f; Un): F *pomme.* Kp. I *pomo* ”pom/o (lit.), -arbo”, A *pome* ”kernofrukto; pomo (lit.)”. Probable bazita ekskluzive sur F. ¶ IoIa =, Ie *pom.*

El L *pomum* ”frukto” (de kiu A *pomo/logy,* F *-logie* ktp ’scienco de fruktokultivado’ > eo *pomologi/o* PVS, kp eo *pomolog/o* Jü ’tiufaka specialisto’) kun nekonata etimologio. Samfamilia vorto en Eo: *pomado.*

POMAD/O (1; RE): A *pom/ade, -atum,* F *-made,* I *-ata,* PoR *-ada,* G *Pomade.* Ps-sf *-ad.* ¶ Io =, Ie *pomad/e,* Ia *-ada.*

Der. de I *pomo* ”pomo” (vd. tiun; laŭdire la ŝmiraĵo estis origine parfumata per pulpo de paradizpomoj).

POMP/O (2; Jü): A *pomp,* F *-e,* IPoR (H) *-a,* G *Pomp*; L *pompa.* ¶ Io =, Ie *pomp/e,* Ia *-a.*

L *pompa* orig. ”solena procesio, parado”, el Gr *pompê* s.s., orig. ”eskorto, (for)sendo”, subst. de *pémpein* ”(for)akompani, (for)sendi” (etimologio nekonata).

PONARD/O (f; RE): A *poniard,* F *poignard,* I *pugnale,* (H *puñal*). Bazita sur (A)F: la F diftongo *-oi-* [ŭa] estas monoftongigita laŭ A *-o-;* F *-gn-* [n’] estas redonita per *-n-* kiel en *akompani* (vd. tiun). Ps-sf *-ard.* ¶ Io *poniardo,* Ie *puniale,* Ia *pugnal.*

Propr. ”(armilo) kiun oni tenas per pugno” (kp F *poing,* H *puño,* I *pugno* ”pugno”); F *poignard* montras ŝanĝon de sufikso kompare kun F ant. *poign/el, -al* el L vulg. _*pugnalis,_ adj. de *pugnus* ”pugno” (vd. tiun).

PONT/O (f; Un): L *pons* (gen.: *pontis*); F *pont,* I *ponte,* (H *puente*). ¶ Io =, IeIa *ponte.*

Latin(id)a vorto par. al Sa *pánthâ-* ”vojo, pado”, G *póntos* ”maro”, *pátos* ”vojo, pado”, A *path*/G *Pfad* ”vojeto” (> eo *pad/o* PVS), R *put’* ”vojo” (HE rad. _*pent-_ ”pasi”). – Samfamilia vorto en Eo: *pontono.*

PONTON/O (2; Jü): A *pont/oon,* FPoR *-on,* I *-one,* (H *-ón*), G *Ponton.* Ps-sf *-on.*

El L *pont/o -onis* ”pramo, boatponto”, der. de *pons* (gen.: *pontis*) ”ponto”, vd. tiun.

POPL/O (f; RE): A *poplar,* F *peuplier,* G *Pappel,* I *pioppo,* (H *pobo*); L *populus.* Kp Sv *poppel* [pó-]. La L nomo (normala ĉe botanika termino) supozeble donus _*popol/o_ (kp *frangolo, lupolo, ranunkolo),* formo okupita per alia signifo. La elektita formo povas esti bazita sur A aŭ formita el L *popul-* per ellaso de *u* (vd. analogajn ekzemplojn sub *artikolo*). Kp la traktadon de la homonima L *populus* ĉe *popolo.* ¶ Io =, Ie *popl/e,* Ia *-o.*

Latin(id)a vorto (kiun pruntis slavaj lingvoj: kp R *topol’,* Po *topola* [malasimilitaj formoj]) kun necerta etimologio.

POPOL/O (f; Un): L *populus*; A *people,* F *peuple,* I *popolo,* (H *pueblo*). Kp A(H) *popul/ar,* F *-aire* ”-a” kaj la der. AF *popul/ace,* (H *-acho* ”-aĉo”) (ank. G *Pöbel* s.s.). Deirpunkto L radiko *popul-;* por eviti sufiksidentan radikfinon *-ul,* Z ŝanĝis al *-ol* laŭ I (vd. sub *artikolo*). Kp la traktadon de la homonima L *populus* ĉe *poplo.*¶ Ie *popul,* IoIa *-o.*

La etimologio de L *populus* estas nekonata. Samfamilia estas *populara*; kp sub *publiko.*

POPULAR/A (2; Be): A(H) *popul/ar,* F *-aire* (kp *populariser* ”-igi”), G *-är* (kp *Popularität* ”-eco”), Po *-arny,* R *-ar'nyj,* I *popolare.* La vokalismo kun *u* sekvas la plimulton de la fontlingvoj; ĝi krome kontribuas al kiel eble plej klara diferencigo disde *popol/a.* Ps-sf *-ar,* var. de *-al.* ¶ Io *popul/ara,* Ie *-ari,* Ia *-ar* (ĉiuj ank. ”popola”).

El L *popularis* ”popola; populara”, adj. de *populus* ”popolo” (vd. tiun).

POR (f; Un): F *pour* [pur]; L *pro.* Kp por la konsontantismo I *per,* (H *para*). Kredeble bazita sur F. La rilaton inter la franca kaj la Ea prepozicioj Waringhien difinas jene (1967, 36): '*por*...F pour, kun la vokalo de L pro, por eviti la ambiguecon kun *pura...;* kp H por'. (Notu tamen, ke ankaŭ *por* havas homonimon: *por/o*! La komparo kun H ne trafas, ĉar H *por* signifas ”per, pro, tra, de...”.) Nu, ĉar la F [u] estis neoportuna, Z ŝanĝis al *o.* Tiu ŝanĝo povas esti sugestita de pluraj flankoj: la restanta F vokalo *[po(u)r];* L *pro* s.s.; A *for* s.s. Laŭ mi, oni ne bezonas iri ekster F por kredinde klarigi la formon. Indico tiudirekta estas pEo 1881 *pu,* kiu kompreneble redonas la unuan parton de la F prepozicio. Gregor (1982, 11) registras F kiel solan fonton. Kp *pro.* ¶ IoIe *por* (espismoj); Ia *pro.*

F *pour* (F ant. *por*) pere de L vulg. *por* el L *pro* (okazis metatezo de *r,* favorata de la analogio de L *per* k de L pref. *por-* ekz. en *porrigere* ”eletendi”) ”por; antaŭ; anstataŭ” (kp ank. la ps-pf *pro-*). Lastvice de HE *_p(e)r-,_ bazo de tre multaj prepozicioj k adverboj kun proksimuma signifo ”antaŭe(n), trans(en)”. Ni donas tie ĉi sinoptikon de la diversaj formaĵoj kun resendo al koncernaj kapvortoj en la vortaro: (a) *_pr-_ (kun silaba *r*): Sa *purâ* ”antaŭe, pli frue”; L der. *postis* ”elstaraĵo” (kp *fosto*), L pref. *por-,* vd. supre; Gt *faúr* ”antaŭ; por”; der. A *forth*/G *fort* ”for” (kp tiun). – (b) *_pera-:_ Gr *pará* ”apud, laŭ” (kp ps-pf *para-*), *péra* ”trans” (kp *praktiko*); A *be-fore,* G *vor* [f-] ”antaŭ”, A *for* ”por”. – (c) *_per(i):_ Sa *pári* ”ĉirkaŭ, trans” (kp *palankeno*); Gr *perí* ”ĉirkaŭ” (kp *pri* k ps-pf *peri-*); L *per* ”tra(ns); per” (kp *per* k ps-pf *per-*); A pref. *for-,* G pref. *ver-* [f-] (kp *ferdeko, forgesi*), der. A *far*/G *fern* ”malproksime”; R pref. *pere-* ”trans-, re-”. – (d) *_pr(a)i-:_ Gr *prin* ”antaŭe, pli frue”; L *prae* ”antaŭ” (kp ps-pf *pre-* k *preni*), *praeter* ”preter” (kp tiun), der. *prior* ”antaŭa” (kp *prioro*), *primus* ”unua” (vd. *primitiva*); G *für* ”por”, A der. *first* ”unua”, G der. *Fürst* ”princo”; R *pri* ”apud, ĉe”; Li *priê* ”apud, ĉe”. – (e) *_preti-/proti-:_ Sa *práti* ”direkte al, kontraŭ”; Gr *pros* ”al, ĉe, kontraŭ” (kp *proz/elito, -odio*); L der. *pretium* ”valoro” (kp *prezo*). – (f) *_pro:_ la ĉi tie apartenantaj vortoj troviĝas sub *pro.* (La responda verbradiko *_per-_ ”trans/iri, -igi” estas pritraktita sub *porti.*)

POR/O (1; Jü): Po *por,* AF *-e,* I(H) *-o,* R *-a,* G *Pore;* L *porus.* Evidente Z ne timis la homonimecon kun la prepozicio *por.* ¶ IoIa =, Ie *pore.*

El Gr *póros* s.s., orig. ”trapasejo”, subst. de *peírein* ”trapenetri” de HE rad. *_per-_ ”tra(ns)iri”, vd. *porti.*

PORCELAN/O (f; RE): A *porcel/ain,* F *-aine,* I *-lana,* Po(H) *-ana,* G *Porzellan* [-ts-]. La radikfino *-an* estis preferata, certe pro malfacilo adapti (A)F *-ain(e).* Ps-sf *-an.* ¶ Io =, Ie *porcel/ane,* Ia *-lana.*

I vorto, orig. signifanta la cipreon (porcelanan konkon); la kaolinaĵo estis tiel nomata pro simileco je brilo k koloro. Der. de I *porcella* ”juna porkino” (pro la simileco de la fendo al la vulvo de porkino), dim. de *porca* ”porkino” (vd. *porko*),

PORCI/O (f; RE): AF *por/tion,* I *-zione,* Po *-cja,* R *-cija,* (H *-ción*), G *Portion;* L *por/tio -tionis.* Ps-sf *-cio.* ¶ 1894 *porzi-.* ¶ Io *porciono,* IeIa *portion.*

L vorto samradika kun *pars* (gen.: *partis)* "parto", vd. tiun. Kp ank. la parte identan *proporcio.*

PORD/O (f; Un): F *port/e,* I *-a,* (H *puerta*); L *porta.* Kp G *Pforte* "pord(et)o"; A *port/er,* Po *-ier,* G *Portier* "-isto"; R *port'era* "pordokurteno". La tuta materialo en la fontlingvoj sugestas **port-;* Z ŝanĝis *t* al *d* por eviti kolizion kun *port-* (Jespersen 1928, 38; Jacob 1947, 93); vd. *aldo* por analogaj ŝanĝoj. (Notu ke la *t* reaperas en *portalo.*) Alia ŝanĝo okazis en pEo 1881 *porb/o;* en tiu dialekto *pord-* signifis "oportuna" kaj *port-* "porti" (Mattos 1987, 29). ¶ Io = (espismo), IeIa *porta.*

L vorto samradika kun *portus* "haveno" (> AFRPo *port,* I *-o,* H *puerto,* kp *pasporto),* ambaŭ orig. "pasejo", par. al No *fjord* (vd. *fjordo*) de HE rad. **per-* "trans/iri, -igi" (vd. *porti*). Samfamiliaj estas *portalo, portiko.*

PORE/O (2; Jü): F *poireau,* G *Porree* [poré:], I *porro,* Po *por,* R *porej,* (H *puerro*); L *porrum.* Kp Da *porre.* La G formo (apogata de R) prezentis oportunan eblecon por diferencigo, ĉar *por-* jam estis duoble okupita (prep. *por,* subst. *por/o*). ¶ Io *porelo* (formo rekonstruita el F, kp *nivelo* el F *niveau),* IeIa *porro.*

Latin(id)a vorto, identa kun Gr *práson* s.s. (HE praformo **prsom*).

PORFIR/O (f; RE); A *porphyr/y,* F *-e,* G *Porphyr,* I *porfido,* PoR *porfir,* (H *pórfido)*; L *porphyrites.* ¶ Io =, Ie *porfire,* Ia *porphyro.*

Pere de L mez. *porphyreum,* kun sufiksŝanĝo el Gr *porphyrítês (líthos)* s.s., propr. "purpura (ŝtono)" (pro la koloro de la mineralo), der. de *porphy'ra* "purpuro" (vd. tiun).

PORK/O (f; Un): F *porc,* I *-o,* (H *puerco)*; L *porcus.* Kp A *pork* "porkaĵo (viando)". ¶ 1882 *s'u-* (< L *sus*). ¶ Io =, Ie *porc,* Ia *-o.*

Latin(id)a vorto par. al G *Ferkel,* R *porosënok,* Po *prosie* "-ido" (HE bazo **pork-*). – Samfamilia vorto en Eo: *porcelano.*

PORT/I (f; Un): F *port/er,* I *-are;* L *portare.* Kp A *port/able* "-ebla", *-er* "-isto", G *apportieren* "alporti (pp hundo)", R *portativnyj* "-ebla", (H *portable* "-ebla"). Plene internacia estas la kunmeto *trans/port/i:* A *transport,* F *-er,* G *-ieren,* Po *-owac',* R *-irovat',* (H *-ar),* I *trasportare.* Radiko *port-* aperas en la latindependaj fontlingvoj en almenaŭ tri sencoj: (1) "porti", (2) "pordo", (3) "haveno". Por la senco 1 Z adoptis la radikon senŝanĝa, por senco 2 li ŝanĝis la finkonsonanton, por senco 3 li anstataŭe prenis ĝermanan vorton. ¶ 1882 *port-.* ¶ IoIeIa *portar.*

L *portare* estas samradika kun *porta* "pordo" (kp tiun) k *portus* "haveno", ĉiuj de HE rad. **per-/por-* "tra(ns)/iri, transporti", kp Sa *píparti* "transigas"; Gr *peírein* "trapenetri", *poreúein* "vojaĝi", *póros* "trapasejo" (kp *poro);* G *fahren* "veturi" (kp *farti), führen* "konduki"; R *parom* "pramo" (kp tiun). Lastvice la radiko identas kun la adverba-prepozicia bazo **pr-* "trans" (vd. sub *por*). – Samfamiliaj vortoj en Eo: *eksporti, importi, kolporti, portero, raporti, sporto.* Kp ank. (kun semantika evoluo "trairi" > "provi, sperti, suferi") *eksperimento, sperta.*

PORTAL/O (2; Jü): APoR(H) *port/al,* F *-ail,* I *-ale,* G *Portal.* Ps-sf *-al.*

El L mez. *portale* s.s., subst.-igo de L adj. **portalis* "porda" de *porta* "pordo", vd. tiun.

PORTER/O (f; RE): AFGIPoR(H) *porter,* G *Porter.* La ne-anglaj formoj estas nuraj transprenoj (en R transskribo) de la A. Ps-sf *-er,* var. de *-i(e)r;* kp spec. *revolvero.* ¶ Ie *pórter,* ne trovita en IoIa.

Mallongigo de A *porter's ale* "biero de portisto" (laŭdire tiel nomata ĉar ŝatata de la portistoj en Londono). A *porter* el F *porteur* "portisto", der. de *porter* "porti", vd. tiun.

PORTIK/O (2; Jü; kp *kolon/ej/o* LInt 1/1899): AI *port/ico* (A ank. *porch),* F *-ique* [-ík], Po *-yk,* R *-ik,* G *Portikus,* (H *pórtico)*; L *porticus.* Ps-sf *-ik.* ¶ Io =, IeIa *portico.*

L *porticus* der. de *portus* "pasejo" (poste "haveno"); vd. sub *pordo.*

PORTRET/O (f; RE): AF *portrait* [F -tré], G *Porträt,* PoR *portret.* La slavaj formoj prezentis facile adopteblan ortografion, apogatan de G prononco. ¶ Io =, Ie *portrete,* Ia *portrait.*

Subst.-igita part.perf. de F ant. *portraire* "desegni, bildigi", kunm. de *po(u)r* (vd. *por)* k *traire* "tiri" (kp 'tiri strekon') el L *trahere* s.s. (vd. *ekstrakto*). Kp la aliprefiksajn H *retrato,* I *ritratto* "portreto" kun analoga semantika evoluo.

POSED/I (f; RE): A *possess,* F *posséder,* I *possedere,* Po *posiadac',* (H *poseer*); L *possidere* (sup.rad.: *possess-).* Bazita sur F(I); la vokalismo estas apogata de la L supinradiko (de kiu ekz. eo *posesiv/o* Jü). Eo *-s-* intervokala pro fontlingva *-ss-*. ¶ 1881 *sob-* el R *sobstvennost'* "posedaĵo" (PVZ 5, 146). ¶ Io *posedar,* IeIa *posseder.*

Propr. "sidi kiel mastro (de io)" (kp semantike G *sitzen* "sidi" – *besitzen* "posedi"), kunm. de L *potis* "mastro; potenca, pova" (vd. *povi*) k *sedere* "sidi" (vd. tiun).

POST (f; Un): L *post* (pri tempo kaj loko). Kp LA(H) *posterior,* I *-e,* F *postérieur* "-a" (pri tempo kaj loko). Uzata prefikse en pluraj fontlingvoj, kp spec. A *post/script,* FPo *-scriptum,* R *-skriptum,* G *Postskript(um)* "postskribo", ank. A *post/date,* F *-dater* "postdati", A *post/humous,* F *-hume* "postmorta", kp *pos-* en I *posdomani* "postmorgaŭ", (H *posfechar* "postdati"). La vortkomencon apogas PoR *po* "post". – [Radiko *post-* aperas en la latindependaj fontlingvoj kun kvar signifoj: (1) "post", (2) "posteno", (3) "poŝto", (4) "fosto". Z por senco 1 lasis la radikon senŝanĝa; por senco 2 li prenis germanan, por senco 3 slavan, por senco 4 modifitan germanan varianton. Vd. la respektivajn vortojn; kp Waringhien LV 79 (pri *posteno/poŝto)* kaj 1967, 46 (pri *post/posteno/poŝto).*] ¶ 1881 *bi* (loko), *bej* (tempo): *bi* kredeble mallongigo de A *behind* [bi-] "post (loko)", *bej* varianto de tiu (kp la prep. *pej* sub *po).* Laŭ Mattos 1987, 30 el Vp *bifü* (pli ĝuste *bif*), kiu signifas "antaŭ"! – 1894 *postu.* ¶ Io *pos* (tempo), *dop* (loko; el I *dopo),* Ie *pos* (tempo), *detra* (loko; el H *detrás de,* I *dietro*), Ia *post* (tempo, loko), *detra* (loko).

L *post* (L vulg. *pos,* kp F *puis,* I *poi* "poste") estas par. al PoR *po* s.s., Li *pâskui* "post(e)", Sa *paccâ* "post (tempo, loko)" (HE bazo **pos-).* La L finsono *-t* eble el la formaĵo *pos/ter/us* "sekva, pli posta" kun sufiksa *-ter-*.

POSTEN/O (f; RE): AR *post,* F *-e,* I *-o,* G *Posten* [pós-], (H *puesto*). Formo laŭ G por eviti homonimecon (vd. sub *post).* Akcentŝanĝo kiel en *fadeno* k.a. (vd. tiun). ¶ Io = (espismo), IeIa *posto.*

I vorto, el L (vulg.) *positus (locus)* "fiksita (loko)", ptc.perf. de L *ponere* "meti" (vd. *pozitiva*). Etimologie identa estas *poŝto.*

POSTUL/I (f; Un): L *postulare;* A *postulate.* La vorto estas ĝenerale romana (F *postul/er,* H *-ar,* I *-are*), tamen kun sencoj kiuj iom diferencas de L ("peti, aspiri, pretendi"); la Ea verbo tial aperas bazita sur L ekskluzive (en A kutime *demand, require*). (Eble la tute internacia termino A *postul/ate,* FPoR *-at,* I *-ato,* [H *-ado*] > eo *postulat/o* Jü [fil., mat.] 'tezo, pri kiu oni postulas, ke ĝi estu vera', propr. "postulaĵo", kontribuis al elekto de la L vorto.) ¶ 1906ab, 1907 *posk-* (< L *poscere*). ¶ IoIe *postular,* Ia *demandar* (< A *demand*), *exiger* (< F *exig/er,* H *-ir,* I *esigere).*

Der. de (neatestita) ptc.perf. de L *poscere (< *porc-sc-)* "postuli", responda al Sa *prĉcháti* "demandas", G *forschen* "esplori" (HE rad. **pr(e)k-,* kp sub *preĝi*).

POŜ/O (f; Un): F *poche* [poŝ]. Kp A *pocket* s.s. Bazita sur F kun Eo *ŝ* responda al F *ch* [ŝ], vd. *buŝo* kaj Cherpillod 1990, 16 (en tiu ĉi radiko jam en pEo 1881 *pos'-).* – 1894 *poc-*. ¶ Io *posho;* IeIa *tasca* (< G *Tasche,* I *tasca*).

Orig. "saketo", el Fk **pokka,* kp A *poke* "saketo" (de kiu la dim. *pocket*).

POŜT/O (f; Un): A *post,* F *-e,* I *-a,* G *Post,* Po *poczta* [-ĉ-], R *poĉta.* La plej internacia radikformo *post-* estis neuzebla pro la prepozicio *post.* Inspirite de la slavaj formoj, kiuj havas afrikaton anstataŭ sibla sono, Z cirkumfleksigis *s* (Waringhien 1967, 46). Kp ankaŭ la radikkoliziojn kun *posteno* kaj *fosto* (sub *post*). ¶ 1894 *post-*. ¶ Io *post/o,* IeIa *-a.*

Pere de I el L mez. *pos(i)ta (mansio/statio)* "fiksita stacio" (kie la poŝtaj ĉevaloj estis ŝanĝataj), subst.-igo de L *positus* "fiksita, starigita, metita", ptc.perf. de *ponere* "meti" (vd. *pozitiva*). Etimologie identa estas *posteno.*

POT/O (f; Un): AF *pot.* Kp G basa *Pott,* Nd *pot,* P *pote.* ¶ 1882 *tup-* (< G *Topf:* PVZ 5, 148). ¶ Io =, Ie *potte;* Ia *olla* (< LH).

El L mez. *pottus,* kp L tardepoka *potus* "trinkvazo", faktermino kiu aperas sur malnova kelta teritorio sed povas esti de antaŭkelta (ev. ne-HE) origino. Parte sametima estas *potaso.*

POTAS/O (f; RE): A *pot/ash,* F *-asse,* I *-assa,* Po *-az',* R *-aŝ,* (H *-asa),* G *Pottasche.* Kp Nd *potas.* La fontlingvoj ŝanceliĝas inter [s] (FI) kaj [ŝ] (AGR); ne ŝajnas scieble, kial Z preferis la unuan (ĉu eble influis *potassium,* la AF nomo de kalio?). ¶ Io =, Ie *potass/e,* Ia *-a.*

Ĝerm. vorto signifanta "pota cindro" (potaso estis origine produktata per bruligo de ligno en poto), kunm. de A *pot/* G *Pott* "poto" (vd. tiun) k A *ash(es)/*G *Asche* "cindro" (vd. *ardi).*

POTENC/O (f; RE, *-o* UV, *-a* Be, Jü) 1) ĝen. 2) mat. (*-o* mat. kiel aparta radikvorto Jü): A *pot/ency* (1), I *-enza* (1, 2), Po *-ega* (1, 2), (H *-encia* 1, 2), F *puissance* (1, 2), G *Potenz* [-ts] (1, 2); L *potentia* (1). Kp A *potent/ate,* FPoR *-at,* I *-ato,* (H *-ado),* G *Potentat* "-ulo". – Ps-sf *-enc.* ¶ 1894 *potenz-*. ¶ En la ceteraj L.I. la adj. "potenca" estas deirpunkto, de kiu la subst. estas derivita: Io *potent/a, -eso;* Ie *potent, -ie;* Ia *potent/e, -ia.*

Orig. "povo", der. de L *pot/ens -entis* "pov(ant)a, potenca", ptc.prez. de *posse* "povi" (vd. tiun).

POV/I (f; Un): F *pouvoir* [puv-], I *potere,* (H *poder*); L *posse* (kp *pot/est* "li/ŝi povas", *-ens -entis* "povanta"). Bazita sur F; *-o-* povas esti simpligo de la F ortografio (kp ev. *por)* aŭ prenita el la IL formoj. La fontlingvoj donas eblecon al tri divesaj radikformoj (H *pod-* restas ekster diskuto): *pov-* laŭ F, *pot-* laŭ I(L), *pos-* laŭ L. Z hezitis: 1881 *pot-,* 1887 *pov-*. La definitiva formo eble fiksiĝis kiam estis kreata la radiko *pot-* kun alia signifo. Pli kredeble, tamen, Z volis klaran distingon inter *potenc/a* kaj *pov/ant/a* (kp Berger 1947, 13 pri responda problemo en Ie: estas necese distingi inter *possent* ['povanta'] kaj *potent* ['potenca']). ¶ 1881, vd. supre. ¶ Io *povar,* Ie *posser,* Ia *poter.*

F *pouvoir (-v-* laŭ *avoir* "havi", *devoir* "devi"; el F inf.: A *power* "povo, potenco") el F ant. *pooir* el L vulg. **potere* (> HI, vd. supre), transformaĵo de L *posse* laŭ certaj formoj, ekz. *potens* "povanta" (ank. "potenca" kun der. *potentia* "potenco", kp tiun). – L *posse* estas kunm. de *potis* "pova, potenca; mastro" (kp *hospitalo, nepo, posedi*; identa kun Sa *páti-* "mastro, edzo", Gr *pósis* "edzo" [kp *despoto*] el HE **pótis)* k *esse* "esti" (vd. tiun); kp semantike A *be able* "povi", propr. "esti kapabla".

POZ/I (1; N-ro 30 1889, Jü): A *pos/e* [-z], F *-er* [-z-], G *-ieren,* I *-are,* Po *poz/owac',* R *-irovat'.* Eo *-z-* intervokala baziĝas tie ĉi sur AFPoR prononco kaj Po ortografio. ¶ Io *posturar* (< A *posture* "-o"), IeIa *posar.*

Orig. "resti senmova, ripozi", el L vulg. *pausare* "halti, ĉesi, ripozi", der. de L *pausa* "paŭzo" (vd. tiun; kp spec. *ripozi*).

POZICI/O (1; N-ro 14 1888, Ve): AF *posi/tion* [F -z-], I *-zione* [poz-], (H *-ción*), G *Position,* Po *poz/ycja,* R *-icija*; L *posit/io -ionis.* Eo *-z-* laŭ prononco de FIPoR kaj ortografio de Po. Ps-sf *-cio.* ¶ Io *poziciono,* IeIa *position*.

Propr. ”situo”, subst. de L *ponere* (sup.rad.: *posit-)* ”starigi, meti” (vd. *pozitiva)*. Kp spec. *a-*, *eks-*, *o-*, *pre/pozicio*.

POZITIV/A (1; RE): A *posit/ive* [-z-], F-*if* [-z-], G *-iv*, I(H) *-ivo* [I -z-], Po *pozytywny*, R *pozitivnyj*. Eo *-z-* kiel en *pozicio* kaj *supozi*.Ps-sf *-iv*.

El L *positivus* ”konvencia, fiksita” (semantika evoluo en mod. lingvoj: > ”certa, fakt[e ekzistant]a” > ”jesa”), der. de *positus* ”starigita”, ptc.perf. de *ponere* (sup. rad.: *posit-)* ”starigi, meti”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *de-*, *dis-*, *im-*, *kom-*, *pro/poni*, *supozi*; *pozicio* kun kunmetoj (vd. tiun); *komposti*, *kompoto*, *posteno*, *poŝto*. – L *ponere* orig. **posinere* (kp sup.rad. *posit-)*, propr. ”for-, de/meti”, kunm. de pref. *po-* (HE **po*, var. de **apo* ”de, for”, vd. ps-pf *apo-)* k *sinere* ”(de)lasi”, orig. ”meti” (vd. *situo*).

PRAKTIK/O (f; Du, RE): A *practice*, F *pratique* [-ík], G *Praxis*, (’apliko’) *Praktik*, I *pratica*, Po *prakt/yka*, R *-ika;* L postkl. *practice*. Kp ank. la Gr originformon sube. Ps-sf *-ik*.

El Gr *praktikê (epistêmê)* ”praktika (scienco)”, subst.-igo de *praktikós* ”praktika, aktiva, aga”, der. de *práttein* ”agi, praktiki; plenumi, finfari”, orig. probable ”trafari”, samradika kun Gr *péra* ”trans” (vd. sub *por)*.

PRAM/O (f; RE): Po *prom*, R *parom*, *po-*. Kp Ji *prom*; ank. A *pram*, F *prame*†, G *Prahm*, Nd *praam* ”barĝo”. Semantike la vorto baziĝas sur la slavaj fontlingvoj; forme la deirpunkto ŝajnas esti G *Prahm* [pra:m], kiu fakte havis du sencojn: 1) ”barĝo” 2) (dial.) ”(kablo)pramo”. Se oni juĝas laŭ la tradukoj en UV, Z ne distingis tiujn sencojn. Cele al diferencigo poste aperis eo *barĝ/o* PV (< A *barge)*. ¶ Io *paromo*, Ie *pram*; Ia *ferry-boat* (=A), *barca de passage*.

Slava vorto (kp Bg *pram;* Ĉe ant. *prám* (> G), par. al G *fahren* ”veturi”, Gr *póros* ”trapasejo” (HE rad. **per-/por-*, vd. *porti)*.

PRAV/A (f; Un): Po *prawy*, R *pravyj*. Laŭ Mattos 1987, 75 la akcepto de la slava radiko okazis por diferencigi du sencojn de F vortparo: *raison* ”praveco” (kp 1894): *raisonner* ”rezoni”. Tiu hipotezo ŝajnas duba, ĉar la du radikoj ne akceptiĝis samtempe: *rezon-* estas multe pli malfrua. Ĉiuokaze eblas miri pri la adopto de *prav-*, kiam ekzistas L homonimo *(pravus)* kun preskaŭ mala signifo: ”malrekta, malbona, malprava, maljusta”. ¶ 1894 *razion-*. ¶ Io *just/a*, Ia *-e*, Ie *rect* (kp *rekta)*. – Al *pravi* respondas Io *esar justa*, Ie *esser rect*, *haver rason*, Ia *haber ration*.

Slava vorto (kp Bg ant. *pravŭ* ”rekta, ĝusta”, Ĉe *pravy’* ”ĝusta, prava”, R *pravda* ”vero”), responda al L *probus* ”bona, taŭga, honesta” (vd. *provi)*.

PRECIP/A (f; EG): L *praecipu/us (-e* ”-e”). Unika traktado (apokopo) de L *-uus*, kp *individu/o*, *kontinu/a*, *noktu/o*. Bastien donas kiel fonton la adj. AFHP *princip/al*, I *-ale*, L *-alis*. Tio estas ĝusta signife sed ne etimologie. Z evitis **principal-*, evidente por ne estigi konfuzon kun la sence malsama *princip-*. Ps-pf *pre-*. ¶ Io *precip/ua;* Ie *-ue* ”-e”; Ia *principal*.

Propr. ”antaŭe esceptita” (> ”speciala” > ”eminenta”): L pref. *prae-* ”antaŭ-” (vd. ps-pf *pre-)* k formo *-cip-* de la radiko en *capere* ”preni” (kp *anti-*, *eman/cipi*, *parti-*, *prin/cipo)*.

PRECIZ/A (f; RE): A *pre/cise*, I(H) *-ciso* [I -z-], Po *-cyzyjny*, F *précis* (fem. *-e* [-z]), G *präzis* [-tsí:s]. Por Eo *-z-* intervokala, kp spec. *akcizo*. Ps-pf *pre-*. ¶ Io =, Ie *precis/i*, Ia *-e*.

El L *praecisus* ”konciza, abrupta”, propr. ”(antaŭe) de/hakita, -tranĉita”, ptc.perf. de *praecidere* ”(antaŭe) dehaki”: pref. *prae-* ”antaŭ-” (vd. ps-pf *pre-)*, *caedere* ”haki” (vd. *decidi)*.

PREDIK/I (f; RE): A *preach*, F *prêcher* (kp *prédicateur* ”-anto”, G *predigen*, I *predic/are*, (H *-ar*). Kp Sv *predika*. Certe ankaŭ la L originformo (vd. sube) estis konsiderata. Ps-pf *pre-*. ¶ Io *pre/dikar,* IeIa -*dicar.*

El L *praedicare* "proklami, publike eldiri": *prae-* "antaŭ" (tie ĉi 'en la ĉeesto de [aŭskultantoj]'], vd. ps-pf *pre-; dicare* "proklami" (vd. *dediĉi),* samradika kun *dicere* "diri" (vd. tiun). Kp spec. sekv.

PREDIKAT/O (f; RE): A *predic/ate,* I -*ato,* (H -*ado),* F *prédicat,* G *Prädikat.* Ps-pf *pre-;* ps-sf -*at.*

El L *praedicatum* "eldiritaĵo" (kiel gram. termino "tio, kio estas dirata pri la subjekto"), subst.-igita ptc.perf. de L *praedicare* (vd. *prediki).*

PREFEKT/O (1; RE): A *pre/fect,* I -*fetto,* PoR -*fekt,* (H -*fecto),* F *préfet,* G *Präfekt;* L *praefectus.* Ps-pf *pre-*.

Orig. ptc.perf. de L *praeficere* "fari [iun] ĉefo": *prae-* "antaŭ" (tie ĉi kun ranga signifo, vd. ps-pf *pre-), facere* "fari" (vd. tiun).

PREFER/I (f; RE): A *prefer,* I -*ire,* (H -*ir),* F *préférer;* L *praeferre.* Ps-pf *pre-*. ¶ Io *prefer/ar,* IeIa -*er.*

Propr. "antaŭenporti, meti [ion] antaŭ [io]": L pref. *prae-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pre-)* k *ferre* "porti" (vd. *oferi*).

PREFIKS/O (f', 1; Du, Jü): A *pre/fix,* I -*fisso,* PoR -*fiks,* (H -*fijo),* F *préfixe,* G *Präfix.* Ps-pf *pre-*.

El L *praefixum* "antaŭfiksaĵo", subst.-igita ptc.perf. de *praefigere* "fiksi [ion] antaŭe": *prae-* "antaŭe" (vd. ps-pf *pre-*); *figere* "fiksi" (vd. tiun; kp spec. *afikso, sufikso*).

PREĜ/I (f; Un): A *pray* [prei], F *prier,* I *pregare;* L *precari.* Verŝajne bazita sur I, sed la cirkumfleksigo restas neklarigita ("la finaĵo estis elektita ne filologie"", Silfer PL 10/1984, 19). Ĝi ŝajnas esti enkondukita analoge al la formoj *leĝ/o, reĝ/o,* kie la *ĝ* sidas por eviti homonimojn (rim. *leg/i, reg/i!);* la unua el tiuj formoj estas inspirita de I (*legge* [léĝe]). Sed tie ĉi la I verbo kaj substantivo (*preghiera)* havas [g]-sonon. Nek antaŭ nek post la fundamenta formo aperas mola sono: 1882 *preg-*, 1894 *prek-*. ¶ IoIe *pregar,* Ia *precar.*

L *precari* (kun subst. *preces* "-oj") estas par. al Sa *prĉcháti* "demandas", G *fragen* "demandi" (HE rad. **prek-*, kp sub *postuli*).

PRELAT/O (1; Jü): R *prelat,* A -*e,* I -*o,* F *prélat,* G *Prälat,* Po *pral'at,* (H *prelado*). Ps-pf *pre-*.

El L *praelatus* "metita antaŭen" (poste, subst.-igite, "ĉefo"), ptc.perf. de *praeferre* "antaŭenmeti, preferi" (vd. tiun; pri -*lat-*, vd. sub *oferi*).

PRELEG/o (8; Grabowski 1907, Grosjean-Maupin 1913, PV): A *pre/lection* (kp -*lect* "-i"), Po -*lekcja* (kp -*legent* "-anto"). Kp P *prelecão* "-o". La vorto venis en Eon el Po (vd. Albault FE 239/ 1966, 53, ank. pri la kunekzistado de *lekcio* kaj *prelego* kaj iliaj diversaj difinoj. Decidiga por la formo verŝajne estis la L fontvorto verba (vd. sube), apogata de la Po agantnomo. Kompreneble ankaŭ la jama *leg-* ludis rolon. Ps-pf *pre-*. ¶ Io *(publika) leciono, diskurso* (< A *discourse);* Ie *discurse;* Ia *discurso, conferentia* (< F *conférence).*

El L postkl. *praelect/io -ionis* "teksteksplikado", subst. de *praelegere* "eksplikante legi tekston de aŭtoro", propr. "antaŭlegi" (t.e. 'legi antaŭ publiko'): *prae* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-), legere* "legi" (vd. tiun; kp spec. *lekcio).* Kp semantike G *Vorlesung* "prelego", propr. "antaŭlegado".

PRELUD/O (1; Jü): A *pre/lude,* I(H) -*ludio,* Po -*ludium,* R -*ljudija,* F *prélude,* G *Präludium;* L mez. *praeludium.* La dua elemento konformiĝis al *lud/o* (laŭ AF). Ps-pf *pre-*. ¶ Io =, Ie *prelud/ie,* Ia -*io.*

Subst. de L *praeludere* "antaŭ-, prov/ludi": *prae-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pre-), ludere* "ludi" (vd. tiun).

PREM/I (f; Un): L *premere* (kunm. formo: -*primere;* sup.rad.: *press-);* F -*primer* (ekz. *comprimer* "kun-", *opprimer* "sub-"), I *premere,* (H -*primir,* ekz. *comprimir* "kun-"); kp P *premir.* – De la supina radiko: A *press,* F -*er* "premi", G *pressen* "premegi"; kp Po *presja* "premo". Bazita sur la infinitiva radiko de la L verbo;

la supinan Z utiligis por diferencigo (vd. *presi),* kiu ne troviĝas en ĉiuj fontlingvoj (kp ekz. G *drücken* "premi; presi"). ¶ 1881 *pres-*. ¶ Io *pres/ar,* Ie *-ser;* Ia *premer.*

Latin(id)a vorto, eble par. al R *peret',* Po *przec'* "premi". Etimologie identa: *presi;* samfamiliaj: *esprimi; ekspresa, im-, kom/preso, preskaŭ.*

PREMI/O (f; RE): A *prem/ium,* I(H) *-io,* Po *-ia,* R *-ija,* G *Prämium;* L *praemium.* ¶ IoIa =, Ie *premie.*

Orig. probable "unuaĵo de predo", propr. "io prenata unue", formita el L pref. *prae-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pre-)* k *emere* "preni" (vd. *ekzemplo*).

PREMIS/O (2; Jü): A *pre/mise,* I *-messa,* (H *-misa),* F *prémisse,* G *Prämisse.* Eo *-s-* el fontlingva *-ss-*. Ps-pf *pre-*.

El L *praemissa (sententia)* "antaŭmetita (frazo)", ptc.perf. de *praemittere* "antaŭmeti": *prae-* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-), mittere* "sendi, meti" (vd. tiun).

PREN/I (f; Un): F *prend/re,* I *-ere;* L *pre(he)ndere.* Kp H *prender* "kapti". Apokopo de *-d* (ankaŭ en la pseŭdoprefiksaj kunmetoj *entre-, kom/preni),* verŝajne inspirita de certaj konjugaciaj formoj en F, ekz. *prenant* "-anta", *nous prenons* "ni -as" (la *d* estas entute neprononcata en la F prezenco, kp ekz. *il prend* [prâ] "li -as"). La kialo de la apokopo estas nekonata. Ido konservis la Ean radikformon. ¶ 1882 *pren-*. – 1894 *prend-*. ¶ Io *prenar,* IeIa *prender.*

L *prendere* (sup.rad.: *prens-,* en I *pres-,* en F *pris-)* estas mall. de *prehendere,* kunm. de pref. *prae-* (vd. ps-pf *pre-)* k _*hendere_ "preni, kapti" de HE rad. _*ghe(n)d-,_ kp Gr *khandánein* "kapti", A *get* "ricevi" (kp sub *forgesi).* Samfamiliaj vortoj en Eo: *entre-, kom/preni, impresario, surprizi.*

PREPAR/I (f; Un): A *prepar/e,* I *-are,* (H *-ar*), F *préparer,* (G *präparieren,* Po *prepar/owac',* R *-irovat'*); L *praeparare.* Ps-pf *pre-*.

En L orig. "pretigi [ion] antaŭe", kunm. de *prae-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pre-)* k *parare* "pretigi, aranĝi" (kp sub *preta),* samradika kun *parere* "naski, generi, havigi" (vd. *parenco),* de HE rad. _*per-_ "havigi", kp Gr *poreín* "havigi, provizi". Samfamiliaj vortoj en eo: *aparato, imperativo, imperi/o, -alo, -alismo, parado, paraŝuto, parenco, remparo, ripari, vipuro.* Kp spec. *parto* k la tie cititajn vortojn.

PREPOZICI/O (f; Du, RE): A *preposi/tion* [-pe'zí-], I *-zione* [-pozi-], (H *-ción*), F *préposition* [-pozi-], G *Präposition;* L *praeposit/io -ionis.* Pri la formo, kp *pozicio.* Ps-pf *pre-;* ps-sf *-cio.* ¶ 1894 *preposizi-*.

Propr. "antaŭmet(aĵ)o", subst. de L *praeponere* "antaŭmeti": *prae* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-), ponere* "meti" (vd. *pozitiva).*

PREROGATIV/O (2; Jü): A *prerogat/ive,* IR *-iva,* Po *-ywa,* F *prérogative,* G *Prärogativ,* (H *prerrogativa*). Ps-pf *pre-;* ps-sf *-iv.*

El L *praerogativa* "rajto de antaŭeco", orig. (ĉe voĉdonado) "(sekcio) kiu voĉdonas unue, unue demandata (sekcio)", adj. de *praerogare* "antaŭe demandi": *prae-* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-); rogare* "demandi" (vd. *aroganta*).

PRES/I (f; Un Po): Verbo de tiu radikformo kun tiu signifo mankas en la fontlingvoj. Z basis sian radikon sur apartenantaj (ag- kaj il-)substantivoj: F *impression* "-ado", (kp H *impreso* "-aĵo"); A *press,* F *-e,* I *-a,* G *Presse* "-ilo, presmaŝino". Kp ankaŭ tiun substantivon, kiu unue signifis ĉiujn presitajn verkojn kaj poste specialiĝis al "gazetaro": A *press,* F *-e,* R *-a,* G *Presse,* Po *prasa,* (H *prensa);* analoge ank. komence en Eo: *pres/o* "gazetaro" LInt 4/1896. Wiener konstatas (1950, 103), ke *prem-* kaj *pres-* ne estas veraj ĝemeloj, ĉar la fontoj estas iom diversaj (verbo resp. verba substantivo). ¶ 1894 *imprim-* (< F *imprim/er,* L mod. *-ere,* kp H *-ir*). ¶ Io *imprim/ar,* Ia *-er;* Ie *printar* (< A *print*).

La subst. A *press* ktp ("premilo" > "presilo" > "presitaĵoj") el L mez. *pressa* "premilo", formita el L *pressare* "prem(eg)i", intensa verbo de *premere* "premi" (vd. tiun); F *imprimer* el ties kunmeto *imprimere* "en-, sur/premi". Kp spec. *eks-, im-, kom/preso* k la sekvan.

PRESKAŬ (f; Un): F *presque* [présk(e')], I *pressochè* [-ké]. Bazita sur F. Pri la vortfino *-aŭ,* vd. la liston de pseŭdosufiksoj. ¶ Io *preske,* Ie *presc;* Ia *quasi* (< I).

Orig. "(estas) proksime ke..." (t.e. 'mankas malmulto ke...'; kp semantike A *near* "proksime": *nearly* "preskaŭ" k G *nahe* "proksime": *beinahe* "preskaŭ"): F *près/*I *presso* "proksime, apude" (propr. "premita [al io]", el L *pressus* "premita", vd. *premi);* F *que/* I *che* "ke" (vd. tiun).

PRESKRIB/I (8; Mart, PV): A *prescrib/e,* (H *-ir*), F *pre/scrire,* I *-scrivere;* L *praescribere.* La ĉefmorfemo konformiĝis al *skrib/i.* Ps-pf *pre-.* ¶ Io *pre/skriptar,* Ie *-scrir,* Ia *-scriber.*

Propr. "skribi antaŭe" (por ke la koncernato sekvu la ordonon; kp semantike G *vorschreiben* s.s., propr. "antaŭskribi"): L pref. *prae-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pre-)* k *scribere* "skribi" (vd. tiun).

PRET/A (f; Un): F *prêt,* (H *presto),* apogata rilate la konsonantismon de G *parat,* L *-us* s.s. Bazita sur F. ¶ Io *pronta* (< I *pronto);* Ie *pret, parat,* Ia *preste, parate.*

F *prêt* el L vulg. *praestus,* formita el L adv. *praesto* "je dispono" kun unua elemento *prae* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-);* la dua eble radiko de *stare* "stari", tiuokaze "staranta antaŭ [iu]" > "atingebla"; vd. *stari.* – L *paratus* estas ptc.perf. de *parare* "pretigi" (vd. *prepari*).

PRETEKST/O (f; N-ro 14 1888, RE): A *pre/text,* I *-testo,* Po *-tekst,* (H *-texto*), F *prétexte;* L *praetextus.* Ps-pf *pre-.*

Subst. de L *praetexere* "-i", orig. "borderi" (sem. evoluo: > "ornami ekstere" > "kaŝi la veron, preteksti"): *prae-* "antaŭe" (vd. ps-pf *pre-), texere* "teksi" (vd. tiun).

PRETEND/I (f; RE): A *pretend,* I *-ere,* Po *-owac',* R *-ovat',* (H *-er*), F *prétendre.* Kp G *Prätendent* "-anto". Ps-pf *pre-.*

El L mez. *praetendere* "postuli", en L klas. "teni antaŭ si, etendi antaŭen, fari elmontron [de io]": *prae-* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-), tendere* "etendi" (vd. tiun).

PRETER (f; RE): L *praeter.* Prenita el L kiel la plimulto de la prepozicioj. ¶ IoIa =, Ie *préter.*

Orig. "pli antaŭa (el du)", komparativo de L *prae* "antaŭ" (vd. ps-pf *pre-);* pri *-ter,* kp sub *neŭtra.* Kp spec. sekv.

PRETERIT/O (2; Jü): L *praeteritum (tempus);* A *preterit/e,* I *-o,* F *prétérit,* G *Präteritum,* (H *pretérito*).

Propr. "preterpasinta (tempo)", ptc.perf. de L *praeterire* "preter/iri, -pasi": vd. *preter* resp. *iri.*

PREZ/O (f; Un, UV; kp *prec/o* N-ro 37 1890 [Grabowski]): A *price* (kp *precious* "altpreza"), F *prix* (kp *précieux* "altpreza"), G *Preis,* I *prezzo,* (H *precio*); L *pretium.* La *e*-vokalo havas sufiĉan apogon en la fontlingvoj (LI[G], AF adj.), dum *-z* estas italismo (komparebla estas *mez/a* < I *mezzo*). La hezito inter *z* kaj *c* (kp Grabowski supre) renoviĝis en la neologismo eo *aprec/i* GD, PIV: *aprez/i* Butler 1967, (PIV), kiu havas etimologian konekson kun *prez/o.* ¶ Io *prec/o,* Ie *-ie,* Ia *-io.*

L *pretium* el HE **pretjom* "kontraŭvaloro, interŝanĝaĵo", der. de **preti/proti* "kontraŭ" (kp Sa *práti* "kontraŭ", Gr *pros,* (dial.) *protí* "kontraŭ, al"), vd. sub *por.* Kp *paro* k ev. *interpreti.*

PREZENT/I (f; Un): A *present* [-z-], I *-are* [-z-], (H *-ar*), F *présenter,* G *präsentieren,* Po *prezentowac'.* Eo *-z-* laŭ la plimulto de la fontlingvoj. Ps-pf *pre-;* (ps-sf *-ent*). – Laŭ UV apartenas tie ĉi *re/prezent/i* (aldonu *re-* al la AFGHIPo formoj cititaj); tiel ankaŭ en PV, sed aperanta kiel memstara radiko *reprezent/i* en Jü, Ka, PIV (unue atestita sub la formo *reprezentant-* N-ro 15 1888). ¶ 1894 *present-.* ¶ Io *prizentar* (kp *pre-sentar* "antaŭsenti"), IeIa *presentar.*

El L postkl. *praesentare,* propr. "igi ĉeestanta" (*se praesentare* "montri sin"), der. de *pra-*

ese/ns -ntis ”ĉeestanta”, kunm. de pref. *prae-* ”antaŭ, en la ĉeesto de” (vd. ps-pf *pre-)* k *-se/ns -ntis* ”estanta”, ptc.prez. de *esse* ”esti” (vd. tiun).

PREZID/I (f; RE): A *pre/side,* I *-s(i)edere,* (H *-sidir),* F *présider* [-z-], G *präsidieren;* L *praesidere.* Agantnomo: A *presid/ent,* I(H) *-ente,* F *président* [-z-], G *Präsident,* Po *pre/zydent,* R *-zident* ”-anto” (laŭ la cititaj formoj kreiĝis eo *prezident/o* GD, PIV en la senco ”ŝtatprezidanto”). Malforta apogo en la fontlingvoj por Eo *-z-*(F kaj PoR agantnomo); ĝi estas konsiderenda kiel normala Ea transskribo de intervokala s-sono, vd. Szerdahleyi 1987, 115. – Ps-pf *pre-*. ¶ 1894 *presid-*. ¶ Io *pre/zidar,* IeIa *-sider.*

Propr. ”antaŭsidi” (kp semantike G *Vorsitzender* ”prezidanto”, propr. ”antaŭsidanto”), kunm. de L *prae-* ”antaŭ” (vd. ps-pf *pre-)* k *sedere* ”sidi” (vd. tiun).

PRI (f; Un): Forme identa kun R *pri* ”ĉe, apud; dum” (kp Po *przy* s.s.), tiu ĉi prepozicio funkcias kun unu el la sencoj de Gr *perí.* Ĝia etimo tial estas indikita diversmaniere: (a) nurgreka origino (PVZ 5, 145; de Wahl, vd. sube); (b) signifo laŭ Gr sed formo influita de R (Waringhien LV 62 kaj 1967, 36; Bianchini 53); (c) pruntita el R(Po) sub influo de Gr (Duc Goninaz 1974, 36; Gregor 1982, 11); (d) nurslava origino (Szerdahelyi 1987, 113). – Nete slava origino estas ekskludita, ĉar oni ne povas preteratenti la (intencitan kaj faktan) uzadon. Preni la signifon el specifa greka vorto kaj poste manipuli ĝin laŭ tute alisignifa rusa prepozicio ŝajnas ankaŭ neracie. Pli kredebla estas unusilabigo de Gr *perí* por havi pli oportunan mallongan formon (el la 33 prepozicioj listigitaj ĉe Gregor [1982, 11], 22 estas unusilabaj). La greka vorto mem donis la sugeston per sia akcento: por ĝin ne malobservi necesis ellaso de *-e-*. La modifo okazis jam en pEo, kie tiaj ŝanĝoj je prepozicioj ne estis maloftaj (vd. ekzemplojn sub *antaŭ, en, po, por, sub).* (Estas vere, ke Gr ne liveris iun plian prepozicion; notu tamen, ke *kaj* estas egale unika inter la konjunkcioj.) – Por tiu ĉi signifo la elekto estis speciale malfacila: ’ne nur la diversaj lingvoj uzas diversajn prepoziciojn, sed ankaŭ en la sama lingvo oni en diversaj okazoj uzas malsamajn prepoziciojn’ (de Wahl, Cgl 98/1934, 102). ¶ 1882 *pri.* – 1894 *de* (< F). ¶ IoIe *pri* (espismoj; kp ank. Nl *pri*); Ia *de, super* (F *sur,* H *sobre), re* (< A).

Gr *perí* orig. ”ĉirkaŭ” (kp semantike A *about* ”ĉirkaŭ; pri”), identa kun Sa *pári* ”ĉirkaŭ, trans” (kp *palankeno),* Av *pairi* ”ĉirkaŭ” (kp *paradizo),* R *pere-* ”trans” el HE **peri,* vd. sub *por.* – Identa kun la ps-pf *peri-*.

PRIMITIV/A (2; E-isto 11/1890, Be): A *primit/ive,* F *-if,* G *-iv,* I(H) *-ivo,* R *-ivnyj,* Po *prymitywny.* Ps-sf *-iv.*

El L *primitivus* ”unua (de sia speco), unue naskita”, der. de adv. *primitus* ”unu(afoj)e” de *primus* ”unua” (superlativo, kp komp. *prior* sub *prioro),* samradika kun Gr *prin* ”antaŭe, pli frue” (vd. sub *por).* Samfamiliaj vortoj en Eo: *primolo, princo, principo, printempo,* ev. *privata.*

PRIMOL/O (f; EG): L bot. *Primula;* G *Primel,* I *prim/ola, -ula,* R *-ula,* Po *prymula.* Kp A *primrose* (*rose* ”rozo”); F *primevère,* (H *primavera),* propr. ”printempo”. Kredeble bazita sur L (botanika termino); vokalŝanĝo por eviti similecon al sufikso *-ul* (vd. *artikolo;* kp spec. *frangolo, lupolo, ranunkolo, tremolo).* ¶ 1894 *primul-*. ¶ Io *prim/ulo,* Ie *-ul,* Ia *-ula.*

Ingenra formo de la L adj. *primulus* ”komenca, unua” (aludanta la fruprintempan floradon de la plantoj), forme dim. de *primus* ”unua” (vd. *primitiva).*

PRINC/O (f; Un): AF *prince,* G *Prinz* [-ts], I *principe,* R *princ,* (H *príncipe*); L postkl. *prin/ceps -cipis.* Bazita sur la mallonga formo de AFGR; la longa varianto cetere kolizius kun *princip/o.* ¶ 1881 *princ-*. – 1894 *prinz-*. ¶ Io =, Ie *princ(ip)e,* Ia *prince.*

El L klas. *princeps* (adj.) ”unua”, (subst.) ”unuaulo, ĉefulo, mastro”, propr. ”prenanta la unuan lokon”: la unua elemento estas samradika kun *primus* ”unua” (vd. *primitiva),* la dua la radiko de *capere* ”preni” (vd. *kapti*). Kp spec. sekv.

PRINCIP/O (f', 1; Ald, Jü): R *princip,* A *-le,* F *-e,* I(H) *-io,* G *Prinzip* [-ts-], Po *princypium.* Kp la L fontvorto sube. Formo sen *-i* (principo de sufiĉo!); kp *participo.* ¶ Io =, Ie *princip/ie,* Ia *-io.*

El L *principium* ”fundamento, unua principo, elemento”, orig. ”origino, komenco”, der. de *princeps* ”unua” (vd. *princo*).

PRINTEMP/O (f; Un): F *printemps* [prêtâ]. Bazita ekskluzive sur F ortografio. El HI *primavera* s.s. kreiĝis eo *primaver/o* PG, PIV (literatura vorto). ¶ Io =; Ie *verne* (< L *vernus* ”-a”), Ia *ver* (< L *ver* ”-o”), *primavera.*

El L *primum tempus* ”la unua tempo/sezono (de la jaro)”: *primus* ”unua” (vd. *primitiva), tempus* ”tempo” (vd. tiun).

PRIOR/O (2; Jü): AR(H) *pri/or,* F *-eur,* I *-ore,* Po *przeor,* G *Prior;* L mez. *prior.*

Subst.-igo de L *prior* ”pli antaŭa, unua”, komparativo de la radiko trovebla ank. en *primus* ”unua” (vd. *primitiva*).

PRISM/O (1; Jü): A *prism,* F *-e,* G *Prisma,* I(H) *prisma,* Po *pryzmat,* R *prizma;* L *pris/ma -matis.* Ps-sf *-m(at).*

El Gr *prís/ma -matos* s.s., propr. ”dissegitaĵo”, subst. de *príein* ”segi” kun necerta etimologio.

PRIVAT/A (f; Ald, RE): A *priv/ate,* F *-é,* G *-at,* I *-ato,* (H *-ado*), Po *prywatny;* L *privatus.* Ps-sf *-at.*

Orig. ”senigita (je sia ofico)” (= aperanta kiel privatulo), ptc.perf. de L *privare* ”senigi [iun je io], apartigi [iun de io]”, der. de *privus* ”aparta, unuopa” (orig. kredeble ”apartigita de la aliaj, izolita”). Oni supozas primitivan signifon ”antaŭ la aliaj”; se tiel, la vorto estas samradika kun *primus* ”unua” (kp *primitiva*). Kp spec. sekv. kaj *propra.*

PRIVILEGI/O (f; Ald, RE): A *privileg/e,* I(H) *-io,* R *-ija,* F *privilège,* G *Privilegium,* Po *przywilej;* L *privilegium.* La origina *-i* estas konservita kiel en *gerundio, imperio, stipendio* k.a. ¶ Io *privi/lejo,* Ie *-legie,* Ia *-legio.*

Propr. ”leĝo por unuopulo, speciala leĝo”, formita el L *privus* ”unuopulo” (vd. *privata)* k *lex* (gen.: *legis)* ”leĝo” (vd. tiun).

PRO (f; Un): L *pro.* (Kp H *por.*). Tiu evidenta etimologio (Waringhien LV 63, Gregor 1982, 11 ktp) ne estas senproblema, ĉar L *pro* signifas ”por” (kaj ”antaŭ; anstataŭ; laŭ; po”), nur escepte ”pro, interŝanĝe por” (ekz, *amare aliquem pro eius suavitate* ”ami iun pro lia komplezemo”, *pro beneficiis gratiam referre* ”montri dankemon pro bonfaroj”, *pecuniam pro frumento accipere* ”ricevi monon pro greno”); la senco ”pro” tamen oftiĝas en L mez. – La signifo donita al *pro* devas esti prijuĝata konekse kun *por,* ĉar tiuj du prepozicioj kompletigas unu la alian. Z ĉerpadis el la formprovizo prezentata de la latin(id)a grupo (F *pour,* L *pro,* [H *por*]; I *per* ne taŭgis, ĉar internacia en alia senco), kaj ĉe la fina elekto elemento de arbitreco ne estas ekskludita. F *pour* kredeble difinis la sencon de *por; pro* havas la apogon de L *propter* ”kaŭze de”, kiu eble influis (tiel Waringhien l.c. kaj 1967, 36). ¶ 1881 *pro;* kp ank. *s'te/l* ”pro la” (sen etimologio: PVZ 5, 147). ¶ IoIe = (esperantismoj); Ia *a causa de,* ('interŝanĝe por') *pro.*

L *pro* (= ps-pf *pro-* 1) estas identa kun Sa *pra-* ”antaŭen-”, Gr *pro* ”antaŭ” (= ps-pf *pro-* 2), R *pro* ”pri” el HE **pro;* derivaĵoj: Gr *prôí* ”frue”; A *from* ”de”, Gt *fram* ”for de” (kp *fremda);* vd. ank. *fraŭlo, frua.*- Orig., **pro* estas apofonia formo de HE **p(e)r-* ”antaŭen, trans” (vd. sub *por).* Parencaj prep. en Eo: *per, por, preter, pri.* – Kp ank. *reciproka.*

PROBABL/A (3; Jü): AF(H) *proba/ble,* I *-bile;* L *probabilis.* Ps-sf *-bl.*

L *probabilis* ” verŝajna, probabla”, orig. ”akceptebla, aprobinda", der. de *probare* "aprobi, ekzameni" (vd. *provi*).

PROBLEM/O (1; Be): APo *problem,* IR(H) *-a,* F *problème,* G *Problem.* Ps-pf *pro-* 2; ps-sf *-m(at).*

El Gr *próblê/ma -matos* "problemo (geom.), tasko", propr. "antaŭmetitaĵo", subst. de *probállein* "antaŭmeti, prezenti": *pro-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pro-* 2), *bállein* "meti, ĵeti" (vd. *balistiko*). Kp spec. *emblemo.*

PROCED/I (3; Be): A *pro/ceed,* F *-céder,* I *-cedere,* (H *-ceder*). Kp G *Prozedur,* PoR *procedura* "proced(ar)o". Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io *proced/ar,* IeIa *-er.*

El L *procedere* "antaŭen-, plu/iri": *pro-* "antaŭ-" (vd. ps-pf *pro-* 1), *-cedere* "iri" (vd. *cedi*). Samfamiliaj vortoj en Eo: *proceduro, proces/o, -io.*

PROCEDUR/O (2; Jü): A *proced/ure,* IPoR *-ura,* F *procédure,* G *Prozedur* [-ts-]; kp H *procedimiento.* Sencospecialigo en Eo (jur.), kredeble laŭ F (en la aliaj fontlingvoj la vorto signifas ank. "procedaro" ĝenerale). Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-ur.* ¶ Io =, Ia *procedura* (jur.); kp Ie *procedura* "procedaro".

Subst. der. de F *procéder* "procedi" (vd. tiun).

PROCENT/O (f; Be, Jü, Ka, PV, PIV; kp *pro/cent-* RE, UV) 1) fin. 2) (kvanto da) centono(j): A *percentage* (2), post num.: *per cent;* F *pourcentage* (2), post num.: *pour cent;* G *Prozent* [-ts-] (2); I *percentuale* (2), post num.: *per cento;* PoR *procent* (1, 2); (H *porcentaje* 2, post num.: *por ciento*). Aperas bazita sur GPoR (Gregor 1982, 29), kvankam la vorto en UV estas prezentata kvazaŭ kunmeto de du Eaj radikoj (prave PIV: "ĉar *pro* havus ĉi tie sencon tute fremdan al la fundamenta, estas pli bone rigardi *procent* kiel unuopa radiko" [tiele!]). En PV estas rekomendataj por senco 2 la kunmetoj *el/cent/o* kaj *po/cent/o,* kp PIV sub *cent.* – Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io = (2), post num.; *po cento;* IeIa *percentage* (2), post num.: Ie *percent,* Ia *per/pro cent.*

Esprimo signifanta "po cent", en kiu la diversaj lingvoj uzas malsamajn distribuajn prepoziciojn (la AFH subst. estas der. per sufikso responda al Eo *-aĵ*). Orig. I komerca termino: *per cento* el L *per centum* "po cent" (la formoj kun *pro-* estas influitaj de L *pro,* kiu ankaŭ havis distribuan funkcion). Vd. *pro* k *cent.*

PROCES/O (f; Ald, RE) 1) jur. 2) 'natura sinsekvo de fenomenoj' (PV): A *process,* I *-o,* F *procès,* G *Prozess* [-ts-], PoR *proces,* (H *-o*) (ĉiuj 1, 2). Eo *-s* el fontlingva *-ss-*. Por diferencigi la sencon 2 disde la jura termino oni per arbitra voĉigo de *s* kreis eo *procez/o* PV. ¶ Io = (1, 2), Ie *process/u* (1), *-e* (2), Ia *processo* (1, 2).

El L *processus* "procedo" (kp *proceduro,* kiu en la fontlingvoj unue signifis "proced[ar]o", poste "[jura] proceduro"; propr. "antaŭen-, plu/irado", subst. de *procedere* "antaŭeniri" (vd. *procedi;* kp spec. sekv.).

PROCESI/O (1; RE): AF *process/ion,* I *-ione,* R *-ija,* G *Prozession* [-ts-], Po *procesja,* (H *procesión*). Eo *-s-* el fontlingva *-ss-*. Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-sio,* var. de *-cio.*

El L *process/io -ionis* "antaŭenirado", subst. de *procedere* "antaŭeniri" (vd. *procedi;* kp spec. la antaŭan).

PRODUKT/I (f; RE; *-o* BRO): A *pro/duce,* F *-duire,* G *-duzieren,* I *-durre,* Po *-dukowac’,* (H *-ducir*). La verbkategoria radiko ŝuldas sian finon al la apartenantaj substantivoj kaj adjektivo: A *pro/duct,* PoR *-dukt,* (H *-ducto*), G *Produkt* "-(aĵ)o"; AF *production,* G *Produktion* "-ado"; A *product/ive,* F *-if,* G *-iv,* (H *-ivo*), Po *produkt/ywny,* R *-ivnyj* "-ema, -iva". Ps-pf *pro-* 1. Kp spec. *de-, re/dukti, viadukto* (vd. sub *konduki*). – Por eviti kolizion kun la homonima matematika termino (subst.), Z enkondukis diferencigitan radikon eo *produt/o* Jü, probable kreita el F *produit* per monoftongigo (*ui* > *u* kiel en *konduto, kulero*).¶ Io *produktar,* Ie *pro/ducter,* Ia *-ducer.*

El L *producere* (sup.rad.: *product-*) "elkonduki” (> ”prezenti” > ”krei”), kunm. de *pro-* ”antaŭen-” (vd. ps-pf *pro-* 1) k *ducere* ”konduki” (vd. tiun). Kp semantike G *hervorbringen* ”produkti”, propr. ”elporti [el io]”.

PROFAN/I (3; Jü; kp *-aci/o* ”-ado” LInt 5/1896): A *profan/e,* F *-er,* G *-ieren,* I *-are,* Po *-owac',* R *-irovat',* (H *-ar);* L *profanare.* Ps-pf *pro-* 1.

Verbo der. de L adj. *profanus* ”profana, nesankta, nekonsekrita; malpia”, propr. ”antaŭ-, ekster/templa” el *pro* ”antaŭ” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *fanum* ”templo” (vd. *fanatika).*

PROFESI/O (f; RE): AF *profess/ion,* I *-ione,* R *-ija,* Po *profes/ja,* (H *-ión);* L *profess/io -ionis.* Kp G *professionell* ”-a”. Eo *-s-* el fontlingva *-ss-*. Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-sio,* var. de *-cio.*

L *professio* orig. ”publika anonco (spec. pri sia okupiĝo)”, subst. de *profiteri* (sup. rad.: *profess-)* ”(sin) anonci (kiel fakulon)”, kunm. de *pro-* ”el-, antaŭ-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *fateri* ”konfesi”, samradika kun *fari,* ”diri, paroli” (kp *konfesi,* vd. plue *infano).* Kp spec. sekv.

PROFESOR/O (1; Du, RE): AR *profess/or,* F *-eur,* I *-ore,* G *Professor,* Po(H) *profesor;* L mod. *profess/or -oris.* Eo *-s-* el fontlingva *-ss-* (kp *profesio*). Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-or* 1.

El L klas. *professor* ”instruisto”, orig. ”fakulo, profesiulo”, agantnomo de *profiteri* (sup.rad.: *profess-*) ”sin anonci (kiel fakulon)”, vd. plue sub *profesio.*

PROFET/O (f; Du, RE): A *prophet,* F *prophète,* G *Prophet,* I(H) *propheta;* L *propheta.* Ps-pf *pro-* 2.

El Gr *prophêtês* ”profeto; interpretanto (de diaj k aŭguraj paroloj)”, propr. ”eldiranto”, agantnomo de *prophánai* ”deklari, eldiri”: *pro-* ”el-, antaŭen-” (vd. ps-pf *pro-* 2), *phánai* ”diri” (vd. *infano).*

PROFIL/O (1; PF, Be): A *pro/file,* FPo *-fil,* I *-filo,* R *-fil',* G *Profil,* (H *perfil).* Ps-pf *pro-* 1. ¶ IoIa =, Ie *profil.*

I vorto, subst. de *profilare* ”skizi, konturi”, kunm. de *pro-* ”antaŭe” (= L *pro,* kp sub la prep. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *filare* ”†tiri strekon” de *filo* ”fadeno” (la konturstreko do estis komparata kun fadeno) el L *filum* s.s.

PROFIT/I (f; RE; *-o* Ka): A *profit,* F *-er,* G *-ieren,* I *(ap)profittare.* Subst.: AF *pro/fit,* I *-fitto,* (H *-vecho),* G *Profit* (en RE, la radiko estas difinita per rusaj substantivoj). Ps-pf *pro-* 1. ¶ IoIeIa *profit/ar* (subst. IoIa *-o,* Ie *-e).*

F vorto: *profiter* de *profit* ”-o” el L *profectus* ”progreso, prospero”, subst. de *proficere* ”progresi, efiki, utili”, propr. ”fari [ion] por [iu]”: *pro* ”por” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1), *facere* ”fari” (vd. tiun).

PROFUND/A (f; Un): A *pro/found,* F *-fond,* I *-fondo,* (H *-fundo)*L *profundus.* Bazita precipe sur L, kiel montras la vokalismo; ĝi nature konformiĝas al *fund/o.* Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io =, Ie *profund,* Ia *-e.*

Kunm. de L *pro-* ”antaŭ-, el-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *fundus* ”fundo” (vd. tiun). La rolo de la prefikso estas malfacile difinebla: ĉu *mare profundum* orig. signifis ”(la parto de la) maro antaŭ (=proksime al) la fundo” kontraste kun la surfacaj tavoloj?

PROGNOZ/O (1; Jü): A(H) *prognos/is,* I *-i,* F *pronostic,* G *Prognose,* R *prognoz,* Po *-a;* L med. *prognosis.* Ps-pf *pro-* 2; ps-sf *-z.* ¶ Io =, Ie *prognos/e,* Ia *-is.*

El Gr *prógnôsis* s.s., propr. ”antaŭ/scio, -kono”, subst. de *progignôskein* ”prognozi”, propr. ”scii antaŭe”: *pro-* ”antaŭ-” (vd. ps-pf *pro-* 2), *gignôskein* ”ekscii, ekkoni” (vd. sub *koni;* kp spec. *diagnozo*). – La F formo el Gr adj. *prognôstikós* ”-a, antaŭe scianta”.

PROGRAM/O (1; RE): A *pro/gramme* (Us *-gram),* F *-gramme,* IR *-gramma,* Po *-gram,* (H *-grama),* G *Programm.* Ps-pf *pro-* 2; ps-sf *-m(at).*

El Gr *prógramma* ”proklamo, anonco”, subst. de *prográphein* ”anonci publike”, propr. ”antaŭdeklari skribe”, kunm. de *pro-* ”antaŭ” (vd. ps-pf *pro-* 2) k *gráphein* ”skribi” (vd. *telegrafo;* kp sub *gramo).*

PROGRES/O (f; Ald, RE): AR *progress,* I *-o,* F *progrès,* (H *progreso);* L *progressus.*

Eo -*s* el fontlingva -*ss*-. Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io =, Ie *progress/e,* Ia -*o.*

Propr. "antaŭenir(ad)o", subst. de L *progredi* (sup.rad.: *progress-*) "antaŭeniri": *pro-* "antaŭen-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1), *gradi* "iri" (vd. *grado;* kp spec. *kongreso).*

PROJEKCI/O (1; Jü): AF *pro/jection,* I *-iezione,* Po *-jekcja,* R *-jekcija,* (H *-yección),* G *Projektion.* Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-cio.* ¶ Io *pro/jekt(ur)o,* IeIa *-jection.*

El L *proiect/io -ionis* "antraŭenĵetado" (> "transmeto"), subst. de *proicere* (sup.rad.: *proiect-)* "antaŭenĵeti" (vd. sekv.). Kp. spec. *interjekcio.*

PROJEKT/O (f', 2, 7; N-ro 14 1888, RE): A *pro/ject,* F *-jet,* I *-ggetto,* PoR *-jekt,* (H *-yecto),* G *Projekt.* Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io *pro/jeto,* Ie *-jecte,* Ia *-jecto.*

El L *proiectum* "(io) antaŭmetita, proponita", subst.-igita ptc.perf. de *proicere* (sup. rad.: *proiect-)* "antaŭ/ĵeti, -meti": *pro-* "antaŭ-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1), *iacere* "ĵeti" (vd. tiun). Kp *projekcio* k spec. *ob-, sub/jekto.*

PROKLAM/I (f; RE): A *proclaim,* F *proclam/er,* I *-are,* (H *-ar),* G *proklam/ieren,* Po *-owac',* R *-irovat'.* Ps-pf *pro-* 1.

El L *proclamare* "elkrii", kunm. de *pro-* "el-, antaŭen-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *clamare* "krii, voki", samradika kun *calare* "voki, proklami" (kp *kalendaro)* k *clarus* "klara" (vd. plue s.t.v.). Kp spec. *a-, de/klami.*

PROKRAST/I (f; RE): A *procrastin/ate,* I *-are,* (P *-ar);* L *procrastinare.* Apokopo de *-in,* unuavice por eviti radikfinon similan al la virina sufikso (Mattos 1987, 100; same en *ekstermi, imagi, intesto*), eble ankaŭ pro la longeco de la radiko en la fontlingvoj (Waringhien LV 76). Ps-pf *pro-* 1. ¶ 1894 *prokrastin-.* ¶ IoIeIa *ajornar* (< F *ajourner);* IeIa ank. *procrastinar;* Ia ank. *postponer* (< A *postpone).*

Propr. "ĝismorgaŭigi", el L *pro-* "antaŭen-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *crastinus* "morgaŭa", adj. de *cras* "morgaŭ".

PROKSIM/A (f; Un): L *proximus* "plej proksima"; F *proche,* I *prossimo,* (H *próximo).* Kp A *proxim/ity* "-eco, -aĵo", F *-ité* "-eco". Z mem komentis la elekton de tiu ĉi radiko jene (Un R p. 18; mi citas laŭ la traduko de Z en la faksimileldono Helsinki 1948, p. 45; ank. en PVZ 1, 21): "..la vorto 'proksima' en ĉiu lingvo sonas alie; sed se ni prenos la latinan 'plej proksima' (proximus), tiam ni vidos, ke ĝi, en diversaj ŝanĝoj, estas uzata en ĉiuj plej ĉefaj lingvoj; sekve se mi la vorton 'proksima' nomos *proksim,* mi estos pli aŭ malpli komprenata de ĉiu klera homo". Z do donis al la L radiko la signifon de la modernaj fontlingvoj (pozitivo). ¶ 1894 *prop-* (< L *prope* "proksime"). ¶ Ie *proxim,* Io *-a;* Ia *propinqu/e* (< L *-us), vicin* (< F *voisin,* I *vicino),* kp *proxime* "tre/plej proksima".

L *proximus* estas superlativo (pri la tiukategoria suf. *-im-,* vd. *intima)* de la radiko en *prope* "apud, proksime de", *propior* "pli proksima", *propinquus* "proksima" (kun neklara etimologio). Samfamilia vorto en Eo: *riproĉi.*

PROLET/O (8; PV; ne ĉe Z), **PROLETARI/O** (3; RE; kun senco "-aro" LInt 10/1898): A *prolet/arian,* I(H) *-ario,* Po *-ariusz,* R *-arij,* F *prolétaire,* G *Proletarier,* kp sube la L originformon. La origina Ea formo respegulas fidele la fontlingvajn – inkluzive de *-i,* kiu ŝanĝas la akcenton (Z certe ne povis akcepti *proletar/o pro la sufikso *-ar*). Tamen, probable pro la ofteco de la derivaĵo *proletari/ar/o,* kiu formo estis konsiderata tro peza, oni ŝovis la sufikson *ar* al la loko de *ari,* tiel kreante mallongan radikon *prolet-,* nekonata en la (modernaj) fontlingvoj. Ps-pf *pro-* 1; ps-sf *-ari.* ¶ IoIa *proletario;* Ie *prolet-ario* (de *prolet* "malriĉulo", vorto ekstraktita el la derivaĵo).

El L *proletarius* "civitano de la plej malalta censoklaso", propr. "(iu) kiu havas infanojn (sed ne havaĵon)", der. de *proles* "id(ar)o" el *pro-oles: la unua elemento estas pref. *pro-* "antaŭen" (tie ĉi signifanta la pludaŭron; vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1), la dua estas apofonia formo de la radiko en L *alere* ”kreskigi, nutri” (vd. sub *alta*).

PROLOG/O (1; LInt 5/1896, Jü): AF *pro/logue,* I(H) *-logo,* Po *-log,* G *Prolog;* L *prologus.* Ps-pf *pro-* 2.

El Gr *prólogos* ”antaŭparolo”: *pro-* ”antaŭ-” (vd. ps-pf *pro-* 2), *lógos* ”parolo, vorto” (vd. *logiko*).

PROMEN/I (f; Un): F *se promener* (refl.). Kp A *promenade* ”-i, -ado, -ejo”, G *Promenade* ”-ado, -ejo”, ank. Sv *promenera* ”-i”. Se bazita sur F, la verbo suferis senrefleksivigon (vd. analogajn ekzemplojn sub *aboni*). Tamen estas eble, ke la vera fonto estas la cititaj substantivoj (rim. ank. F *promenade* ”-ado, -ejo”), el kiuj Z faris *promen/ad/o* kaj duavice *promen/i.* Ps-pf *pro-* 1. ¶ IoIe *promen/ar,* Ia *-ar se* (refl.).

F vorto, orig. ”konduki [sin, iun] antaŭen”: la unua elemento laŭ L pref. *pro-* ”antaŭen” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1); la dua estas F *mener* ”konduki” el L vulg. *minare* ”peli [beston] (kriante, minacante)”, el L *minari* ”minaci” (vd. tiun).

PROMES/I (f; Un): A *pro/mise,* F *-mettre,* I *-mettere,* (H *-meter*); L *promittere* (sup. rad.: *promiss-*). Kp subst. A *pro/mise,* F *-messe,* I *-messa,* (H *-mesa*), L *-missum* ”-o”. Formo bazita sur la FI substantivo, kvankam la radikkategorio estas verba. Analoga estas *permes/i,* kp tiun. (Ev. **promet-* ne taŭgis pro *pro* kaj *meti.*) Kp forme *kompromis/i* kaj *kompromit/i.* – Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io *pro/misar,* Ie *-messer,* Ia *-mitter.*

L *promittere* orig. ”antaŭmeti” (> ”oferti” > ”promesi”), kunm. de *pro-* ”antaŭ-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *mittere* ”sendi; meti” (vd. tiun). – Identa kun la dua kaj tria elementoj en *kom/promiso, -promiti.*

PROMONTOR/O (f; RE): A *promont/ory,* F *-oire,* I(H) *-orio;* L *promont/orium, -urium,* ank. *promunt/orium, -urium.* Rilate la vokalismon Eo sekvas la modernajn fontlingvojn. Apokopo de *-i,* probable por eviti tro longan radikformon (L *-orium* en tiu ĉi vorto ne estas la ej-sufikso, kiu normale iĝas *-ori/o* en Eo). Ps-pf *pro-* 1. ¶ 1894 *promontori-.* ¶ IoIa *promont/orio,* Ie *-orie.*

Kredeble (kun radikvokalo influita de L *mons,* gen. *montis* ”monto”) der. de L *prominere* ”elstari”, kunm. de *pro-* ”antaŭen-, el-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *minere* ”elstari” (vd. *eminenta* k plue *monto*).

PRONOM/O (f; RE): L *pronom/en -inis;* A *pro/noun,* F *-nom,* I *-nome,* (H *-nombre*), G *Pronomen.* Formo respegulanta FI; influo de *nom/o* preskaŭ certa. Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io =, Ie *pro/nómine,* Ia *-nomine.*

Propr. ”anstataŭanto de nomo”, kunm. de L *pro* ”anstataŭ” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *nom/en -inis* ”nomo; substantivo/adjektivo” (tiel nomataj kontraste kun la verboj, vd. PV *nomo* 2), vd. *nomo.*

PRONONC/I (3; Backman 1919, PV; antaŭe *el/parol/i*): A *pro/nounce,* F *-noncer,* I *-nunziare* [-ts-], (H *-nunciar*); L postkl. *pronuntiare.* Bazita sur F, analoga al *anonc/i* (kontraste kun *denunc/i*). Ps-pf *pro-* 1. ¶ IoIeIa *pronunciar.*

El L klas. *pronuntiare* ”publike elparoli, proklami, anonci”: *pro-* ”el-, antaŭen” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1), *nuntiare* ”anonci” (vd. tiun).

PROPAGAND/O (1; RE): AIPoR(H) *propagand/a,* F *-e,* G *Propaganda.* Ps-pf *pro-* 1.

Orig. eklezia termino, el L *Congregatio de propaganda fide* ”Unuiĝo por disvastigi la kredon” (nomo de katolika institucio en Romo), gerundivo (suf. *-and-* responda al Eo *-end*) de L *propagare* ”disvastigi, plimultigi” (orig. bot., kp *propago* ”markoto”) el *pro-* ”antaŭen” (tie ĉi eble por signifi kreskon, pliigon; vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k la radiko de *pangere* ”fiksi” (aludanta la enterigon de la markotoj), vd. sub *paco.*

PROPON/I (f; Un): A *propos/e,* F *-er,* (G *propon/ieren*), Po *-ować,* (H *-er*), I *proporre;* L *proponere.* Bazita sur la L prezenca radikformo (kp *de-, dis-, im-, kom/-*

poni). Ps-pf *pro-* 1. ¶ Io *pro/pozar,* Ie *-posir,* Ia *-poner.*

Propr. "meti [ion] antaŭ [iun]", kunm. de L *pro-* "antaŭ-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *ponere* "meti" (vd. *pozitiva*). Kp spec. *propozicio.*

PROPORCI/O (1; Be): AF *propor/tion,* I *-zione,* Po *-cja,* R *-cija,* (H *-ción),* G *Proportion;* L *proport/io -ionis.* Ps-pf *pro*-1; ps-sf *-cio.*

Orig. kunfandiĝo de L *pro portione* "laŭ la rilato de la partoj": *pro* "laŭ, rilate al" (vd. *pro* k la ps-pf *pro*-1), *port/io -ionis* "parto, porcio" (vd. tiun).

PROPOZICI/O (2; Jü) 1) gram. 2) log. (PVS): AF *proposi/tion* [-z-] (A 2; F 1, 2), I *-zione* [-poz-] (1, 2), (H *-ción* 1, 2). Signifas en la fontlingvoj ankaŭ "propono" kaj do povas esti rigardata kiel diferencigo de tiu. Rilate la formon, vd. *pozicio.* Ps-pf *pro*-1; ps-sf *-cio.* ¶ Io *pro/poziciono* (1, 2), IeIa *-position* (Ie 2; Ia 1, 2), kp Ie 1 *frase.*

El L *proposit/io -ionis* "aserto; premiso (log.)", propr. "antaŭmet(aĵ)o", subst. de *proponere* (sup. rad.: *proposit-*) "antaŭmeti" (vd. *proponi*).

PROPR/A (f; Un): F *propre,* I *proprio,* (H *propio);* L *proprius.* Kp A *property* "-aĵo" (adj. *proper* "†propra"). La formo laŭ F permesis konservi la akcenton sur la ĉefa radiksilabo. ¶ Io =, Ie *propr/i,* Ia *-io.*

L *proprius* eble formita el *pro privo* "kiel apartaĵo/privataĵo": *pro* "anstataŭ, kvazaŭ" (vd. *pro), privus* "aparta, privata" (vd. tiun).

PROSPEKT/O (1; RE): AF *prospect/us,* (H *-o),* G *Prospekt,* I *prospetto,* PoR *prospekt.* Ps-pf *pro*-1.

El L *prospectus* "superrigardo, alvido", subst. de *prospicere* (sup. rad.: *prospect-*) "antaŭenrigardi": *pro-* "antaŭen-, el-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro*-1), *specere* "rigardi" (vd. *spektaklo*).

PROSPER/I (f; RE): A *prosper,* I *-are,* (H *-ar),* F *prospérer.* Ps-pf *pro*-1). ¶ IoIeIa *prosperar.*

El L *prosperare* "-igi" de *prosperus* "prospera, favora, sukcesa", kredeble el la esprimo **pro spere* "laŭ espero": *pro* "laŭ" (vd. *pro,* kp *proporcio*) k formo de la radiko en *spes* "espero" (vd. *esperi*).

PROSTITU/I (2; Jü; kp *prostituci/o* "-ado" E-isto 11/1894, *prostit/i* Jü 1): A *prostitu/te,* F *-er,* G *-ieren,* I *-ire,* (H *-ir),* Po *prostytuowac’*; L *prostituere.* Kp R *prostitucija* "-ado". Ps-pf *pro*-1. ¶ Io *prostitu/car,* IeIa *-er.*

Propr. "elmeti (por vendado)", kunm. de L *pro-* "el-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro*-1) k *statuere* "starigi, meti" (vd. *statuo*).

PROTAGONIST/O (2; Jü): A *protagonist,* F *-e,* IPo(H) *-a.* Ps-sf *-ist.*

El Gr *prôtagônistês* "ĉefrolulo", kunm. de *prôtos* "unua" (vd. *protokolo)* k *agônistês* "konkursanto" (la teatraj prezentadoj en la antikva Grekujo okazis sub formo de konkursoj), agantnomo de *agônízein* "konkursi", der. de *agôn* "konkurso" (vd. *agonio).*

PROTEKT/I (1; Be; *proteg-* Du): A *protect,* F *pro/téger* (kp *-tection* "-o"), I *-teggere,* Po *-tegowac’* (kp *-tekcja* "-o"), (H *-teger*); L *protegere* (sup. rad.: *protect-).* Kp G *Protegé* "-ato", R *protekcija* "-o". Same kiel en la okazo de *elekt/i,* la radiko estas bazita sur la L supinradiko, disvastigita en modernaj lingvoj (en A kiel verbo, cetere ĉefe per derivaĵoj, kp supre la agadsubstantivojn en F[PoR] kaj plue F *protect/eur* "-anto", *-rice* "-antino", *-ionnisme* "-ismo", *-orat* "protektorato" [vd. sekv.]). Ps-pf *pro*-1. ¶ Io *pro/tektar,* Ie *-tecter,* Ia *-teger.*

L *protegere* propr. "tegi [iun] starante antaŭ [li]", kunm. de *pro-* "antaŭ-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro-* 1) k *tegere* "tegi" (vd. tiun). Kp spec. sekv.

PROTEKTORAT/O (2; LInt 6-7/1896, Jü): A *protector/ate,* F *-at,* (H *-ado),* I *protettorato,* PoR *protektorat.* Ps-pf *pro-* 1.

Latinida vorto, orig. "ofico de protektanto", formita per sufikso *-at* signifanta oficon (kp L *consulatus* "konsulofico") el L *protector* "protektanto", agantnomo de *protegere* "protekti" (vd. tiun).

PROTEST/I (f; RE): A *protest,* F *-er,* G

-ieren, I *-are,* Po *-owac',* R *-ovac',* (H *-ar).* Ps-pf *pro-*1. Kp ank. (rel.) AFPoR *protest/ant,* I(H) *-ante,* G *Protestant* > Eo *protest/ant/o* Be, Jü, Ka, eo *protestant/o* ER, PV.

El L *protestari* ”deklari publike, konfirmi, atesti” (en mod. lingvoj > ”deklari malkonsenton”), kunm. de *pro-* ”el-, antaŭen-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1) k *testari* ”atesti” (vd. tiun). – La rel. termino, orig. ptc.prez. de la L verbo, estis ekuzata post la Dieto de Speyer en 1529, kiam la anoj de la reformacio protestis kontraŭ la decido de la katolika plimulto.

PROTOKOL/O (1; RE): F *proto/cole,* I *-collo,* Po *-kol',* R *-kol,* (H *-colo),* G *Protokoll;* L mez. *protocollum.*

El Gr *prôtókollon,* propr. ”kio estas algluita antaŭe” (orig. pri la unua folio de papirusa rulo, sur kiu oni indikis la enhavon de la skribaĵo), kunm. de *prôtos* ”unua” (der. de *pro* ”antaŭ[e]”, vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1) k *kólla* ”gluaĵo” (eble par. al R *klej* s.s.). La unua elemento aperas en *prot/agonisto, -otipo,* la dua en *iĥtiokolo.*

PROTOTIP/O (2; Jü): Po *prototyp,* AF *-e,* G *Prototyp,* R *prototip,* I(H) *-o.*

El Gr *prôtótypon* ”originalo, origina modelo”, kunm. de *prôtos* ”unua” (vd. *protokolo)* k *ty'pos* ”stampo” (vd. *tipo).*

PROV/I (f; Un) 1) 'testi (per eksperimentoj) ĉu io taŭgas' 2) 'peni fari ion por konvinkiĝi ĉu oni povas': A *prove* [pruːv] (1), F *éprouver* [-pruv-] (1), G *probieren* (1, 2), *prüfen* (1), *erproben* (1), I *provare* (1, 2), Po *próbować'* (1, 2), R *probovat'* (1, 2), (H *probar* 1); L *probare* (1). Kp Sv *prova* ”-i (1)”. Laŭ Wiener (1950, 103) *prov-* kaj *pruv-* estas ĝemelaj vortoj. Certe ambaŭ fontas en L *probare,* sed ili parte baziĝas sur malsamaj verboj en la modernaj fontlingvoj (vd. Szerdahelyi 1987, 128 kaj *pruvi*). *Provi* koincidas – ankaŭ laŭsence – kun I, kiu povas esti la senpera fonto; la vokalo havas ĝeneralan apogon, la konsonantismo retroviĝas en AF. ¶ IoIa *probar,* Ie *provar* (ĉiuj 1, 2).

L *probare* signifas ”provi, ekzameni, prijuĝi; trovi taŭga, aprobi; konvinki, pruvi”, der. de *probus* ”taŭga, bona, brava”, orig. ”elstara, anatŭa”, el **pro-bhos:* unua elemento *pro-* ”antaŭe” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1), dua samradika kun L *fui* ”mi estis” (HE rad. **bhu-,* vd. *fiziko;* kp spec. Sa *prabhú-* ”supera, eminenta”). Etimologie identa: *pruvi.* Samfamiliaj: *aprobi, probabla.*

PROVERB/O (f; Du, RE): A *proverb,* F *-e,* I(H) *-io;* L *proverbium.* La formo (sen *-i)* konformiĝis al *adverb/o.*Ps-pf *pro-*1. ¶ Io =, Ie *proverb/ie,* Ia *-io.*

Formita el L *pro* (vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1) k *verbum* ”esprimo, parolo, vorto” (vd. *verbo* k plue *vorto*). La rolo de la prefikso estas malfacile difinebla; eble ”antaŭmetita/prezentita vortumo” (*pro-* orig. ”antaŭen”).

PROVIDENC/O (1; Ka): AF *provid/ence,* R *-enie,* (H *-encia),* I *provvidenza.* Ps-pf *pro-*1; ps-sf *-enc.*

El L *providentia* ”antaŭzorgo, providenco”, propr. ”antaŭvido”, subst. de *providere* ”antaŭvidi” (> ”a. ies bezonon” > ”antaŭzorgi; provizi”): *pro-* ”antaŭ-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1), *videre* ”vidi” (vd. tiun). Samelementaj vortoj en Eo: *(im)provizi, provizora, prudenta.*

PROVINC/O (f; RE; kp *provinci-* N-ro 30 1889): AF *provinc/e,* I(H) *-ia,* R *-ija,* G *Provinz* [-ts], Po *prowincja;* L *provincia.* Formo laŭ AF; kp la pseŭdosufiksojn *-anc, -enc* (AF *-ance, -ence).* La ellasita *-i* reaperas en la derivaĵo eo *provincialism/o* Ald, Jü (A *provincialism,* F *-e).* ¶ 1894 *provinz-.* ¶ Io =, IeIa *provincia.*

Necerta etimologio.

PROVIZ/I (f; RE) A *pro/vide* (kp *-vision* ”-aĵo”), I *-vvedere* (kp *-vvista* ”-o”), (H *-veer,* kp *-visiones* ”-aĵo”), F *pourvoir* (kp *provision* [-z-] ”-aĵo”). Kp L *providere* (sup.rad.: *provis-)* ”(antaŭe) provizi, antaŭzorgi”. Radikformo **provid-* (laŭ AL) estis evitenda pro *pro* kaj *vid-;* Z elektis anstataŭe radikon bazitan sur la L supino, ankaŭ troviĝanta en la apartenantaj substantivoj (kun normala Ea voĉigo de intervokala s-sono, vd. Szerdahelyi 1987, 115). Ps-pf *pro*-1. ¶ 1894 *provis*-. ¶ Io *provizar,* IeIa *provider.*

L *providere* orig. "antaŭvidi" (> "antaŭzorgi"), vd. *providenco.*

PROVIZOR/A (1; RE): A *provis/ional,* F *-oire* [-z-], G *-orisch,* (H *-ional, -orio),* I *provvisorio* [-z-], Po *prowizoryczny.* Kp ank. la L originformon sube. Rilate Eo -*z*- (FIPo), kp *provizi.* Ps-pf *pro*-1; ps-sf *-or* 3. ¶ Io =, IeIa *provisori.*

El L mez. *provisorius* s.s., propr. "provizata (por nelonga tempo)" (Bastien), adj. de *providere* (sup.rad.: *provis-)* "(antaŭe) provizi" (vd. tiun).

PROVOK/I (4; MT, Backman 1919, PV; antaŭe *incit/i, el/vok/i*): A *pro/voke,* F *-voquer* [-vok-], G *-vozieren* (kp *Provokation* "-o"), I *-vocare,* Po *-wokowac',* R *-vocirovat'* (kp *-vokacija* "-o"), (H *-vocar);* L *provocare.* Por la dua elemento, kp *vok/i.* Ps-pf *pro*-1. ¶ Io *pro/vokar,* IeIa *-vocar.*

Propr. "(el)voki al/kontraŭ [si]", kunm. de L *pro-* "el-, antaŭ-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro*-1) k *vocare* "voki" (vd. tiun).

PROZ/O (1; RE): AF *prose* [-z], G *Prosa,* I(H) *prosa* [I -z-], PoR *proza;* L *prosa (oratio).* Eo *-z* estas apogata de la plimulto de la fontlingvoj (AFIPoR prononco, Po[R] ortografio). ¶ Io =, IeIa *prosa.*

Propr. "rekta (parolo)": L adj. *pro(r)sus (< *pro-vorsus)* "rekta, antaŭenturnita", kunm. de *pro-* "antaŭen-" (vd. *pro* k la ps-pf *pro*-1) k ptc.perf. de *vertere* "turni" (vd. *verto).*

PROZELIT/O (2; Jü): A *pros/elyte,* F *-élyte* [-z-], I *-elito* [-z-], (H *-élito),* G *Proselyt,* R *prozelit,* Po *-a;* L ekl. *proselytus.* La intervokala s-sono estas voĉigita kun apogo de FIPoR; kp sekv. ¶ Io =, Ie *pros/elite,* Ia *-elyto*.*

El Gr *prosêlytos* s.s., propr. "(ĵus)alveninta", el *pros* "al, ĉe" (ank. en *prozodio;* vd. sub *por)* k la radiko en *êl(y)thon* "mi venis".

PROZODI/O (1, 2; Jü): A *prosod/y,* F *-ie* [-z-], I *-ia* [-z-], R *-ija,* (H *-ía),* G *Prosodie,* Po *prozodia.* Pri Eo -*z*-, kp *prozelito.* ¶ Io =, Ie *prosod/ie,* Ia *-ia.*

El Gr *prosô(i)día* "akcento", propr. "kio estas kantata apude", el *pros* "ĉe, apud" (kp *prozelito;* vd. plue sub *por)* k *ô(i)dê* "kanto" (vd. *odo).*

PRUDENT/A (f; Un): L *prud/ens -entis;* AF *prudent,* I(H) *-e.* Al la origina signifo "saĝa, inteligenta, raciema" (Un R *blagorazumnyj,* Un G *verständig, vernünftig)* aldoniĝis (laŭ A kaj la latinidaj lingvoj) la nuanco 'singardema' (kp Bastien kaj PV 2). La aferon pritraktas – el inversa vidpunkto – Waringhien LV 81, kiu ŝajnas esti miskompreninta la signifon de la L fontvorto: "al *prudenta* kroĉiĝis la senco de... D *verständig,* dum la ordinara kaj etimologia senco estas tiu de 'singardema' aŭ 'antaŭvidema'": "antaŭvidema" jes, sed "singardema" ne, vd. sube. Ps-sf *-ent.* ¶ Io =, Ie *prudent,* Ia *-e* (ambaŭ nuancoj).

L *prudens* "sperta, saĝa, antaŭzorga", propr. "antaŭvidanta", kuntiriĝo de *providens,* ptc.prez. de *providere* "antaŭvidi" (vd. *providenco).*

PRUJN/O (f; RE): L *pruina;* I *brina.* Bazita ekskluzive sur L; konsonantigo de *-i-* por eviti kolizion kun la sufikso *-in.* ¶ 1894 *brin-.* ¶ Io *pruin/o,* Ie *-e,* Ia *-a.*

Radikidenta kun Sa *pruŝvá-* s.s., vd. sub *frosto.*

PRUN/O (f; RE): L *prunum;* F *prune,* I *prugna* [-n'-]. Kp A *prune* "seka pruno". Kredeble prenita rekte el L kvazaŭ botanika termino (L bot. *Prunus domestica* "-arbo"). ¶ Io =, Ie *prun/e,* Ia *-a.*

L *prunum* (> A *plum,* G *Pflaume* "-o") el Gr *proúmnon* s.s., kredeble de malgrandazia deveno. Kp sekv.

PRUNEL/O (f; RE): F *prunelle,* I *prugnola* [-n'-]. Kp L bot. *Prunus spinosa* "-arbo". Bazita sur F, eble kun intenca aludo al *prun/o.* ¶ Io =, Ie *prunell/e,* Ia *-a.*

El L *prunellum* "pruneto", dim. de *prunum* "pruno" (vd. tiun).

PRUNT/i (f; Un; *-e* UV, Be, Jü, PIV; *-i* Ka, PV; *-o* BRO): F *emprunter* ”pruntepreni”. Senprefiksigita por ne esti konfuzebla kun vortoj komenciĝantaj per *en-* (aliaj defrancaj vortoj analoge traktitaj: *penti, taĉmento;* vd. Waringhien LV 78). La ideo doni al la radiko adverban karakteron por duobla uzo (”preni/doni prunte”) kredeble estas inspirita de R (*brat' vzajmy* resp. *davat' vzajmy),* kp ank. G *entleihen* ”prunte/preni”, *aus-, ver/leihen* ”-doni”. ¶ 1894 *emprunt-*. ¶ IoIe *pruntar* ”-preni” (espismoj), *prestar* ”-doni” (< F *prêter,* I *prestare);* Ia *prestar* ”-doni”, *facer se prestar* ”-preni” (propr. ”igi pruntedoni al si”).

F *emprunter* el L vulg. *_impromutare,_ formita per prefiksa aldono al la L jura termino *promutuare* ”pruntepreni”, der. de *promutuus* ”antaŭ(pag)e pruntedonita”: *pro-* ”antaŭ-” (vd. *pro* k la ps-pf *pro-*1), *mutuus* ”prunta” (kp adv. *mutuo* ”prunte”), orig. ”reciproka, interŝanĝa”, adj. de la radiko en *mutare*”(inter)ŝanĝi” (de HE rad. *_mei-_, vd. *migri* k pref. *mis-*; kp ank. Sa *(ni)máyate* ”interŝanĝas”).

PRUV/I (f; EG): A *prove* [pru:v], F *prouver* [pruvé], I *provare,* (H *probar)*; L *probare.* La cititaj AI(H)L verboj signifas ank. ”provi”: por eviti kolizion Z bazis tiun ĉi radikon sur la neambigua F vorto (apogata de A prononco), tiel diferencigante ĝin disde la sametima *prov/i* (kp tiun). Vd. Szerdahelyi 1987, 128. F *ou* [u] normale > Eo *u,* kp ekz. *buŝo, kudri, lui, truo.* ¶ pEo *prof-* ”pruvi” kun var. *pruf-* ”argumenti”, vd. LZ I, 352. ¶ IoIe *pruvar* (espismoj), Ia *probar.*

Vd. *provi,* etimologie identan.

PSALM/O (1; N-ro 15 1888, RE): APo *psalm,* F *psaume,* (kp *psalm/iste* ”-isto”, *-odie* ”-kantado”), G *Psalm,* I(H) *salmo,* R *psalom*; L ekl. *psalmus.*

El Gr *psalmós* ”(kanto akompanata de) kordmuziko”, subst. de *psállein* ”ektuŝi, sonigi (kordon)”, kredeble par. al L *palpare* ”tuŝeti” (vd. *palpi*).

PSEŬDONIM/O (2; Du, Jü; kp *pseŭdo/nom/o* PV, GD): A *pseud/onym* [-im], F *-onyme* [-ím], I *-onimo,* Po *-onim,* G *Pseudonym,* R *psevdonim,* (H *seudónimo).* La unua elemento estas prefikse uzata en la fontlingvoj kaj adoptita de Z kiel eo *pseŭdo-* ER (ekz. *pseŭdo-esperantistoj* E-isto 6/1893); memstarigita kiel *pseŭd/a* Jü, PV. ¶ Io *pseud/onimo,* Ie *-onim,* Ia *-onymo.*

El Gr *pseudônym/on* s.s., subst.-igo de adj. *-os* ”falsnoma”, kunm. de *pseud/ês* ”falsa, mensoga” (kp *-os* ”mensogo”, *-ein* ”trompi”, de necerta origino) k (dial.) *ónyma* ”nomo” (kp *anonima,* vd. plue *nomo*).

PSIKOLOG/O (2; Jü; ank. *-i/ist/o* LInt 3/1899, Ve): A *psycho/logist* [-k-], F *-logue* [-k-], Po *-log* [-ĥ-], G *Psychologe* [-c-], I *psicologo,* R *psiĥolog,* (H *psicólogo).* – Nomo de scienco: **PSIKOLOGI/O** (2; Jü; *-ĥ-* E-isto 7/1893, FK): A *psycholog/y,* F *-ie,* Po *-ia,* G *Psychologie,* I *psicolog/ia,* (H *-ía),* R *psiĥologija.*¶ Io =; Ie *psicholog, -ie;* Ia *psycholog/o, -ia.*

El L mod. *psychologia* [-k-], formita (de Melanchthon, 16-a jc) el Gr *psykhê* ”spiro, animo, vivo” (> eo *psiĥ/a* E-isto 2/1895, *psik/a* Jü, kompreneble pere de respondaj fontlingvaj adj.), kp *psy'khein* ”spiri” (obskura etimologio: eble onomatopea; kp semantike sub *animo),* k *lógos* ”scienca studaĵo” (vd. *logiko*). La sciencistnomo estas farita analogie, kp *arkeologo.*

PUBLIK/O (f; Un): AF *publ/ic,* Po *-icznos'c', -ika,* R *-ika,* G *Publikum,* I *pubblico,* (H *público*). Kp la apartenantan adjektivon *publik/a,* cititan aparte en UV: AFI(H) kiel supre, G *publ/ik,* Po *-iczny,* R *-iĉnyj*; L *publicus.* Ps-sf *-ik.* ¶ Io =; IeIa (adj.) *public,* (subst.) Ie *-a,* Ia *-o.*

El L mez. *publicum (vulgus)* ”la ĝenerala publiko”, subst.-igo de L adj. *publicus* ”publika, tutpopola, ŝtata”, kredeble der. de *pubes* ”vira adoltularo” (= civitanaro milittaŭga k voĉdonrajta); la *-l-* pro kruciĝo kun *poplicus* ”popola” (vd. *popolo*). *Pubes* orig. ”eksteraj seksaj karakteriziloj (spec. haroj ĉe la seksorganoj)” (> eo *pub/o* PV), kp adj. *puber* "seksmatura" (> eo *puber/a* PIV). Necerta etimologio. – Samfamilia vorto en Eo: *respubliko.*

PUDEL/O (f; RE): A *poodle* [pu:], G *Pudel,* Po *pudel,* R *pudel'.* Bazita sur G kun apogo de la slavaj formoj; ŝanĝo de la origina akcento kiel en *cirkelo, grifelo, kahelo.* ¶ 1894 *pudl-.* ¶ Io =, Ie *púdel;* Ia *can de aqua* ('akvohundo', kp sube).

Mall. de G *Pudelhund,* kunm. de *Hund* "hundo" k G basa *pudel* (= A *puddle)* "flako", kp *pudeln* "plaŭdigi akvon", aludanta la uzon de la hundo ĉe enakva ĉasado.

PUDING/O (1; Jü): A *pudding,* F *pouding* [-u-], G *Pudding,* I *budino,* Po *budyn',* R *puding,* (H *budín*); krome la A formo estas en uzo en I kaj Po. Tiu ĉi estas la ununura oficiala radiko devenanta de vorto kun la A sufikso *-ing;* kp eo *dumping/o* PV, *holding/o* PIV, *miting/o* PVS, *smoking/o* PVS. ¶ Io *"puding",* Ie *púdding,* Ia *pudding.*

A *pudding* signifis orig. specon de kolbaso; par. al A *podgy* "(bul)dika", *pout* 'antaŭenigi la lipojn' (> eo *paŭt/i* PVS) de ĝerm. rad. **put-* "ŝveli".

PUDR/O (f; RE): A *powder,* F *poudre* [pudr], G *Puder,* Po *puder,* R *pudra.* Unu el kvar 'ĝemelaj vortoj' devenantaj de la sama L radiko, vd. *polvo.* En tiu ĉi senco, la F vorto disvastiĝis en plurajn aliajn fontlingvojn, tiel donante konvenan bazon por la Ea radiko (la transskribita F prononco estas apogata de R ortografio). ¶ Io =, Ie *pudre,* Ia *pulvere* (< L, vd. sube).

F *poudre* el F ant. *poldre,* kun parazita *-d-* el L *pulv/is -eris* "polvo", vd. plue tiun.

PUF/O (3: Jü): A *puff* (kp *puffy* "-a", *pouf(fe)* "-tabureto", *puff out* "-igi"), G *Puff,* I *puf;* ank. F *pouf* [-u-], R *puf* "-tabureto". Kp plue sencparencajn vortojn kun *b-,* ekz. F *bouff/er* "-iĝi" (*-ant* "-a"), Po *bufa* "-o", R *buf* "-maniko". Verŝajne bazita sur AG. ¶ Io *pufo* "-tabureto" (kp *bufar* "-igi"); Ie *puff* "-tabureto"; ne trovita en Ia (kp *buffante** "-a").

Orig. "io plenblovita", onomatopea vorto imitanta la sonon de elspiro kun plenblovita vango (kp A ant. *pyffan* "elspiri", F ant. *pouffer* "blovi").

PUGN/O (f; RE): L *pugnus;* F *poing,* I *pugno* [-n'-], (H *puño).* Bazita sur L kun konservita grafismo *-gn-* (vd. *digna).* ¶ IoIa =, Ie *punie.*

Par. al Gr *pyx* "per pugno", *pygmê* "pugno" (vd. *pigmeo*). Kp L *pugil* "boksisto". Samfamilia vorto en Eo: *ponardo.* Vd. ank. *punkto.*

PUL/O (f; RE): L *pul/ex -icis;* F *puce,* I *pulce,* (H *pulga).* Kp A *puce* "-kolora". Zoologia termino prenita el L kun apokopo de la finsilabo; ekzaktaj paraleloj estas *cim/o, kul/o* (kp tiujn). ¶ Io *pulc/o,* Ie *-e,* Ia *pulice.*

Par. al Sa *plúŝi-,* Gr *psy'lla,* R *bloĥa* s.s.

PULĈINEL/O (1; Jü): A *punchinello* [-ĉ-], F *poli/chinelle,* Po *-szynel,* R *-ŝinel',* (H *-chinelo* [-ĉ-]), I *pulcinella* [-ĉ-]. Bazita sur I, sendube ĉar termino de itala origino. ¶ Io *pulchinelo,* Ie *polichinelle;* mankas en Ia.

I (napola) vorto, kiu aperas esti dim. de *pulcino* "kokido" (eble aludanta similecon de la nazo de la pulĉinela masko al la hokforma beko de meleagrido), I dim.. de L *pullus* "birdido, kokido".

PULM/O (f; RE): L *pulm/o -onis;* F *poumon,* I *polmone,* (H *pulmón).* Kp A *pulmon/ary,* F *-aire* "-a". Anatomia termino bazita sur L kun utiligo de la finvokalo kiel substantivsigno (vd. *homo).* ¶ Io *pulm/ono,* IeIa *-on.*

Par. al Gr *pleúmôn,* Po *pl'uco* s.s. Ĉar la pulmo flosas ĵetite en akvon post la buĉo (kontraste kun la koro k la reno), oni atribuis la nomon al HE rad. **pl(e)u-* "naĝi, flosi" (vd. *pluvo).*

PULS/O (1; RE): Po *puls,* A *-e,* (H *-o),* F *pouls* [-u-], G *Puls,* I *pols,* R *pul's;* L *pulsus.*

Orig. L *pulsus venarum* "batado de la vejnoj"; *pulsus* estas agonomo de *pellere* (sup. rad.: *puls-*) "bati, puŝi, peli" (vd. la du lastajn). Kp spec. *impulso.*

PULV/O (f; Un): A *(gun)powder (gun* ”pafilo, kanono”), F *poudre* [-u-] *(à fusil, à canon* ”fusila, kanona”), G *Pulver, Schiesspulver* (”paf-”), I *polvere (da sparo* ”paf-”), (H *pólvora).* La fontlingvoj ne distingas ”pulvo” de ”pulvoro”. Anstataŭ krei kunmetaĵon (proksimume **pafpulvoro*), Z preferis apartan radikon. *Pulv/o* baziĝas verŝajne sur G kun apokopo de la sufikssimila *-er* (vd. *glimo*); kompreneble ankaŭ nura mallongigo de *pulvor-* estas imagebla. La radiko apartenas al la ’ĝemela’ familio de *polvo, pudro, pulvoro.* ¶ Io *pulvero,* Ie *púlvere,* Ia *pulvere.*

El L *pulv/is -eris* ”polvo”, vd. tiun.

PULVOR/O (f; Un; kp *pulver-* N-ro 15 1888): A *powder* (kp *pulverize* ”-igi”, F *poudre* (kp *pulvériser* ”-igi”), G *Pulver,* I *polvere,* (H *polvo)*; L med. *pulv/is -eris.* Pro la radikoj *polv/o* kaj *pulv/o,* nek **polver/o* (laŭ I) nek **pulver/o* (laŭ GL) estis akceptebla (risko de konfuzo kun *polv/er/o* resp. *pulv/er/o).* Deirante de *pulver-,* Z aplikis vokalŝanĝon *e > o,* eventuale inspirita de samdeklinaciaj L stemoj finiĝantaj per *-or (corpor-, tempor-).* ¶ 1894 *pulvr-.* ¶ La aliaj L.I. ne distingas ”pulvoro” kaj ”pulvo”, kp s.t.v.

El L *pulv/is -eris* ”polvo”, vd. tiun.

PUMIK/O (f; RE): L *pum/ex -icis;* A *pumice,* F *pierre ponce (pierre* ”ŝtono”), G *Bimsstein (Stein* ”ŝtono”), I *pomice,* Po *pumeks,* R *pemza,* (H *piedra pómez* [*piedra* ”ŝtono”]). Bazita sur la L stemo (kun apogo de A kaj I). Kp *silik/o, sorik/o* el samtipaj L substantivoj. ¶ Io *pumico,* Ie *púmice,* Ia *pumice*.*

Samradika kun L *spuma* ”ŝaŭmo” (pro la ŝaŭmeca aspekto de la roko), kp Sa *phena-,* R *pena* ”ŝaŭmo”.

PUMP/I (f; RE): A *pump,* G *-en,* F *pomp/er,* I *-are,* Po *-owac’,* (kp H *bomba* ”-ilo”). Eblas heziti inter *u* kaj *o,* sed *pomp-* estas internacia en alia signifo. ¶ IoIeIa *pumpar.*

Verbo der. de la responda subst.: A *pump,* F *pomp/e,* IPo *-a,* G *Pumpe* ”-ilo”, orig. marista termino, el Nd mez. *pompe* s.s., de onomatopea origino.

PUN/I (f; Un): A *pun/ish,* F(H) *-ir,* I *-ire;* L *punire.* ¶ Io *pun/isar,* IeIa *-ir.*

L *punire* estas der. de *poena* ”puno”, vd. *peni.*

PUNC/A (f; RE): F(G†) *ponceau,* I *ponsò,* Po *pasowy,* R *puncovyj,* (H *punzó).* Sensufiksigita radiko bazita sur R (la konsonantismo kun apogo de F). ¶ 1894 *punz-.* ¶ Io *ponsa.* Specifa radiko mankas en IeIa.

Probable der. de F *paon* ”pavo” (”paveca” = ”pompa, brila”), vd. tiun.

PUNĈ/O (f; RE): AF *punch* [A -ĉ], G *Punsch* [-ŝ], I *punch, ponce* [-ĉ-], Po *poncz* [-ĉ], R *punŝ,* (H *ponche* [-ĉ-]). Esence transskribo de la AF formo (*ĉ* apogata de IPo). ¶ IeIa *punch,* Io *-o.*

A vorto, laŭdire el Hi *pânch* ”5” (pro la kvin ingrediencoj de la trinkaĵo), el Sa *pán’ĉa* ”5” (vd. *kvin).* – Irana etimologio ĉe Cherpillod 1992, 28.

PUNKT/O (f; Du, RE): L *punctum;* AF *point,* G *Punkt,* I(H) *punto,* PoR *punkt.* Bazita sur LGPoR. Tiu ĉi radiko, respegulanta la L originformon, estas la deirpunkto por la tri ’ĝemelaj’ vortoj *pinto, poento* kaj *punto* (Wiener 1950, 106). ¶ Io *punto,* Ie *punct/u,* Ia *-o.*

Propr. ”piko, io pikita”, subst.-igita ptc. perf. de L *pungere* ”piki”, samradika kun *pugnus* ”pugno”, *pugil* ”boksisto” (orig. signifo de la radiko: ”bati”), kp *pugno.* Etimologie identaj estas *pinto, poento, punto,* samfamilia *interpunkcio.*

PUNT/O (f; RE): A *point-lace (lace* ”punto; laĉo”), F *point,* I(H) *punto.* Bazita sur I; pri ĝemelaj radikoj, vd. la antaŭan. ¶ 1894 *dentel-* (< F *dentelle).* ¶ Io *dent/elo,* Ie *-elle,* Ia *-ella.*

Latinida vorto, propr. ”kudrero”, el L *punctum* ”piko” (vd. *punkto,* ank. pri parencaj vortoj en Eo).

PUP/O (f; Un): F *poupée* [-u-], G *Puppe;*

L *pupa*. Kp A *puppet* ”marioneto”. Bazita sur GL. ¶ Io *pupeo,* Ie *pupé,* Ia *pupa.*

G k la AF derivaĵoj pere de L vulg. **puppa* el L *pupa* ”knabineto; pupo”, verŝajne infanvorto (kp *mamo, papo)*. Samfamilia vorto en eo: *pupilo.*

PUPIL/O (f; RE): A *pupil,* F *-le,* I *-la,* (H *-a),* G *Pupille*; L *pupilla.*

L *pupilla* orig. ”knabineto, pupeto” (aludo al la fakto ke la rigardanto vidas sin mem kiel malgrandan figuron en la okulo de sia vidalvidulo), dim. de *pupa* (vd. *pupo).*

PUPITR/O (1; Jü; kp *pulpit-* N-ro 15 1888): F *pupitre,* G *Pult,* Po *pulpit,* R *pjupitr, pul't.* Kp A *pulpit,* I *-o,* (H *púlpito)* ”predikkatedro”. Bazita sur FR. ¶ Io =, Ie *pupitre,* Ia *scriptorio* (kp *pulpito* ”katedro”.

El L *pulpitum* ”estrado” de nekonata origino.

PUR/A (f; Un): L *purus*; F *pur,* A *-e,* I(H) *-o.* ¶ Io =, IeIa *pur.*

L *purus* (var. *putus,* kp *amputi)* estas par. al Sa *pûtá-* ”pur(igit)a”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *purgatorio, puritano.* Kp ev. *pia.*

PURGATORI/O (2; FK, PV; antaŭe *pur/iĝ/ej/o*): L ekl. *purgatorium*; A *purgat/ory,* F *-oire,* I(H) *-orio.* Ps-sf *-ori.*

Propr. ”purigejo”, der. de L *purgare* ”purigi” de *purus* ”pura” (vd. tiun).

PURITAN/O (2; Jü; kp *puriten-* Be): A *purit/an,* F *-ain,* I(H) *-ano,* R *-anin,* G *Puritaner,* Po *purytanin.* Ps-sf *-an.*

Propr. ”pur(ec)ulo”, farita (en A, 16-a jc) el L tardepoka *puri/tas -tatis*”pureco” (sk. de doktrino), subst. de *purus* ”pura” (vd. tiun).

PURPUR/O (f; RE): L *purpura;* A *purple,* F *pourpre* [-ú-], G *Purpur,* I *porpora,* R *purpur,* Po *-a,*(H *púrpura).* Probable bazita sur la L originformo, retrovebla ankaŭ en GPoR. ¶ 1906a *purpro,* b *purpo.* ¶ Io =, Ie *purpur,* Ia *-a.*

El Gr *porphy'ra* ”purpur/koloro, -eo”, pruntvorto de nekonata origino. Etimologie identa vorto en Eo: *porfiro.*

PUS/O (f; RE): L *pus* (gen.: *puris*); AFI (H) *pus.* Eo *-s* laŭ la prononco en la fontlingvoj ([s] en LAI; neprononcata en F). ¶ Io =, Ia *pus,* Ie *-e.*

Par. al Gr *py'on,* Sa *pûya-* s.s.; vd. plue sub *putri.*

PUSTUL/O (1; Jü): AF *pust/ule,* I *-ola,* G *Pustel,* (H *pústula)*; L *pustula.* ¶ Io =, Ie *pústul,* Ia *pustula.*

L *pustula* orig. ”veziketo”, de HE rad. **pu-* ”(plen)blovi” (de onomatopea origino), kp Gr *phy'sa* ”blovo; veziko”, Li *pûsti* ”blovi”.

PUŜ/I (f; Un): A *push* [puŝ], F *pousser* [pusé], (H *empujar).* Oni povas iomgrade kompari la konsonantismon de Po *pchac'* [pĥ-]. Bazita ekskluzive sur A sed kun grava apogo de F. ¶ 1894 *impuls-* (< L *impulsus* ”puŝo”). ¶ IoIa *pulsar* (kp L sube), Ie *pussar.*

Latinida vorto (A < F < F mez. *poulser)* el L *pulsare* ”bati, frapi, peli”, intensa verbo de *pellere* (sup.rad.: *puls-)* ”peli” (vd. tiun k *pulso*).

PUT/O (f; RE): L *puteus*; F *puits* [pŭí], I *pozzo* [-ts-], (H *pozo).* Bazita sur L kun apokopo de (senakcenta) *-e-* (kp *ostro, petrolo),*eble inspirita de la unusilaba formo en FI. ¶ IoIeIa *puteo.*

Latin(id)a vorto (> A *pit* ”truo, kavo”) kun necerta etimologio.

PUTOR/O (f; RE): L zool. *Mustela putorius*; F *putois,* I *puzzola* [-ts-]. Zoologia termino prenita el L. Ps-sf *-or* 3. ¶ Io =, Ie *pútor,* Ia *putorio*.*

Propr. ”malbonodora”, der. de L *putor* ”malbonodoro” de *putere* ”malbone odori” (la FI vortoj analoge fontas en F ant. *put* resp. I *puzzo* ”malbonodoro”. Vd. plue sub *putri.*

PUTR/I (f; Un): L *putrescere*; F *pourrir* [-u-], I *imputridire, putrefarsi* (refl.), (H *podrirse,* refl.). Verbkategoria radiko, bazita sur elemento komuna al (1) la LI verboj kaj (2) la adj. L *puter* (fem. *putris),* *putr/idus,* A *-id,* F *-ide,* I *-ido, -efatto,* (H *-efacto)* ”-a” kaj (3) la subst. L *putre/factio,* I *-fazione,* (H *-facción*), F *putréfaction* ”-ado”. ¶ Io *putr/ar,* Ie *-ir,* Ia *-er* (adj. Io *putr-anta, -inta,* Ie *putr/id,* Ia *-ide*).

Latinaj vortoj (*putrescere* estas komenca verbo de *put[r]ere* ”malbonodori, esti putra”; *putrefactio* estas subst. de *putrefacere,* propr. ”fari putra”), samradikaj kun L *pus* ”puso” k par. al Sa *pûyati* ”putras”, Gr *py’thein* ”putrigi”, G *faul* ”putra”, Li *púti* ”putri” (HE rad. **pu-* ”putri, malbonodori”, kredeble bazita sur malŝata interjekcio **pu!*). Kp *puso, putoro,* ank. *fi.*

R

RAB/I (f; RE): A *rob* (kp *rapacious* "-ema"), F *ravir* (kp *rapace* "-ema"), G *rauben,* I *rap/ire, -inare,* Po *rabowac',* (H *robar,* kp *rapiña* "-o", *raptar* "perforte forrabi"); L *rapere.* Jam delonge rigardata kiel kompromisa formo: laŭ Collinson 1959, 9 kruciĝo de G *rauben,* F *ravir, dérober* ("ŝteli") kaj H *robar*; laŭ Waringhien 1967, 48 kaj LV 80 interadaptiĝo de G *rauben* kaj F *ravir* (same Szerdahelyi 1987, 125); laŭ Yamasaki, kontraŭe, el A *rob* kun ŝanĝo *o* > *a* pro kolizio kun *robo.* Ĉiuj faris la eraron neglekti la Po formon, kiu ŝajnas al mi esti la vera fonto de la radiko, prezentante konvenan kompromison (*-a-* kiel en F(G)IL, *-b-* kiel en AG). ¶ 1881 *brand-* (kuntiriĝo de F *brigand* "rabisto"). – 1894 *rapac-* (kp AF supre). ¶ Io *rapt/ar,* Ie *-er,* Ia *robar, raper.*

GPo unuflanke, AFHI aliflanke havas malsamajn etimojn; la simileco estas hazarda. G *rauben* (> Po), kp Nd *roven* s.s., par. al A *bereave* "senigi", el pĜ **riuban* (disvastiĝis en la romanajn lingvojn sub la formoj F *dérober,* H *robar,* I *rubare* "ŝteli"; el F: A *rob)* de HE rad. **r(e)up-,* vd. *rompi,* kp *robo, rubo.* – F *ravir,* I *rapire* pere de L vulg. **rapire* el L *rapere* (sup.rad.: *rapt-*) "rabi, perforte ekpreni, tiri al si", par. al Li *aprëpti* "ekpreni". La dua etimo retroviĝas en *ravi*; samfamilia estas ank. *rapida.*

RABARB/O (1; RE): A *rhubarb,* F *-e,* G *Rhabarber,* Po *rabarbar,* I *-o,* (H *ruibarbo)*; L *rheubarbarum.* Bazita sur GIPo; la ellaso de *-ar* (laŭ AF) evitigas kolizion kun la sufikso *-ar* kaj la radiko *barbar-.* ¶ Io *rubarb/o,* Ie *-e,* Ia *rheubarbaro.*

El Gr *rhêon* s.s. (> L bot. *Rheum)* kun var. *rha,* kompletigita per Gr adj. *bárbaros* "fremda" (vd. *barbaro*); la 'fremda' lando aludata estis probable la regionoj ĉirkaŭ Nigra Maro.

RABAT/O (f; RE): A *re/bate,* (H *-baja*), F *ra/bais,* Po *-bat,* G *Rabatt,* I *ribasso.* Formo laŭ GPo; *re-* havus malpli fortan apogon kaj donus kolizion kun *re/bat/o.* Kombinita ps-pf *ra-* [*re-* + *ab-*]. ¶ 1906ab, 1907 *rabas/o.* ¶ Io =, Ie *rabatte*; Ia *disconto* (< A *discount,* I *sconto), reduction.*

El I komerca termino *rabbatto*† s.s., subst. de *rabbattere* "†redukti prezojn", propr. "malaltigi" el la L elementoj *re-* (vd. ps-pf *re-), ab-* (vd. ps-pf *ab-)* k *battuere* "bati" (vd. tiun). – La F formo estas ligita kun *baisser* "malaltigi", HI kun H *bajo*/I *basso* "malalta" (vd. *baso).*

RABEN/O (f; RE): A *rabb/i* (kp *-inical* "-a"), F *-in,* I *-ino,* G *Rabbiner,* Po *rab/in,* (H *-ino),* R *ravvin.* Vokalŝanĝo *i* > *e* por eviti kolizion kun la sufikso *-in* (rimarku la ekziston de la radiko *rab-),* vd. plue sub *abomeni.*

Pere de L mez. *rabbinus* s.s. el He-Aramea *rabbîn,* plur. de *rabbî* majstro mia": *rav* "majstro", *-î* posesiva suf. de la 1-a pers.

sing. Kp Ar *rabb* "estro". – Cherpillod 1992, 89.

RABI/O (1; Jü) 1) med. 2) 'furioza ekscitiĝo' (PV): L *rabies* (1, 2); A *rabies* (1, 2), F *rage* (1, 2; kp *rabique* "-a"), I *rabbia* (1, 2), (H *rabia* 1, 2). Medicina termino prenita el L; samtipaj estas *glaci/o* < L *glacies, seri/o* < L *series.* ¶ Io = (1), IeIa *rabie* (1, 2).

Par. al Sa *rábhas* "perforto, impeto".

RABOT/I (f; RE): F *raboter.* ¶ 1906 *rabod/i* (probable por ne kolizii kun *rab-* kaj participa *-ot).* ¶ Io *rabot-agar,* Ie *rabotar,* Ia *planar* (< A *plane).*

Der. de F *rabot* "-ilo", verŝajne figura uzo de F dial. *rabotte* "kuniklo" (pro la forma simileco), kies radiko devenas de Nd mez. *robbe* "kuniklo" (kp A *rabbit* s.s.).

RACI/o (*-a* 1; *-o* Be, Jü; kp *racional/a* Ald; Jü [mat.]): L *rat/io -ionis;* A *reason,* F *raison (rationalité* Be), I *ragione,* (H *razón).* Kp A *ration/al,* F *-nel,* G *-ell* [-ts-], I *razionale* [-ts-], Po *racjonalny,* R *racion/al'nyj,* (H *-al)* "-a". Bazita sur L kun normala traktado de la ps-sf *-cio;* la (oblikvakaza) *-n-* de la L stemo estas videbla en *racional/ismo, -isto.* ¶ Io *raciono,* IeIa *ration.*

L *ratio,* signifanta "kalkulo, konsidero, opinio, raporto, racio, kialo, metodo, doktrino" estas subst. de *reri* (sup.rad.: *rat-*) "opinii, kalkuli" de pridisputata origino. Kp la sekvajn.

RACIONALISM/O (2; Be): *racional/ism/o* Jü; ank. *raci/ism/o* PV): A *rationalism,* F *-e,* G *Rationalismus* [-ts-], I *razionalismo* [-ts-], Po *racjonalizm,* R *racional/izm,* (H *-ismo*). Ps-sf *(-al), -ism.* – Nomo de adepto: **RACIONALIST/O** (2; Be; *racional/ist/o* Jü): A *ratonalist,* F *-e,* G *Rationalist* [-ts-], I *razionalista* [-ts-], Po *racjonalista,* R *racionalist,* (H *-a).* Ps-sf *(-al), -ist.*

Vortoj formitaj (19-a resp. 16-a jc) el F †*ration/al* (nun *-nel*) "racia" el L *rationalis* s.s. (kp eo *racional/a* sub *racio*) de *ratio* "racio" (vd. tiun).

RAD/O (f; Un): G *Rad.* Kp Nd *rad.* Kiel Collinson (1959, 6) konstatas, la ĝermana formo *rad* troviĝas nur en la altgermana kaj en la nederlanda, sed trovas apogon en la latina kaj la romanaj formoj: L *rota,* F *roue,* I *ruota,* H *rueda.* La kialo de tiu ĉi elekto ŝajnas esti la ekzisto de la radiko *rot-* (RE). ¶ 1894 *ruot-.* ¶ Io *rot/o,* Ie *-e,* Ia *-a.*

Ĉiuj cititaj vortoj lastvice el HE **rotho-* s.s., kp Sa *rátha-* "ĉaro", Ir *roth* "rado", Li *rãtas* "rado". Samfamiliaj vortoj en Eo: *rolo, ronda, rotondo, ruli.*

RADI/O (f; Un) 1) 'r. de lumo' 2) 'r. de cirklo' (Be) 3) 'r. de rado' (UV) 4) 'radiofonio' (PV): L *radius* (1, 2, 3); A *ray* (1), *radius* (2), *radio* (4) (kp *radi/ate* "-i", *-ation* "-ado"); F *rayon* (1, 2), *rai* (1†, 3), *radio* (4) (kp *radi/ation* "-ado", *-eux* "-a"); G *Radius* (2), *Radio* (4); I *raggio* [râĝo] (1, 2, 3), *radio* (4) (kp *irradiare* "-i"); Po *radio* (4); R *radius* (2), *radio* (4) (kp *radiacija* "-ado"); (H *rayo* 1, *radio* 2, 4). Bazita sur la L radiko, origina fonto de ĉiuj cititaj modernlingvaj vortoj. Unue akceptita (Un) en la senco 1 (kie la formo *radi-* estas apogata de derivaĵoj en AFI kaj pli poste de teknikaj terminoj kiel F *radio/actif, -graphie* ktp) kaj 3 (laŭ la F traduko en UV). Jam Kabe uzis la radikon en la senco 2 (kie la formo *radi-* retroviĝas en AGR). (Notu tamen, ke la sencoj 2 kaj 3 estas metaforaj uzoj de 1, tiel ke ili eventuale povis evolui sendepende en Eo.) Fine, la tute internacia teknika termino (senco 4) altrudiĝis laŭ la 15-a regulo de la Fundamenta Gramatiko. La – en Eo – neordinara polisemio invitis al diferencigoj: por senco 2 *radius/o* PVS, GD, PIV (kp la homonimon *radius/o* [anat.] Ve, PV); por senco 3 *spok/o* PIV; el A *spoke*); por senco 4 *radiofoni/o* PV. ¶ 1881 *raj-* (1). ¶ IoIa = (1, 2, 3, 4); Ie *radie* (1, 3), *rádius* (2), *radio* (4).

L *radius* "pinta bastono; radio (vd. supre); radiuso (anat.)" kun der. *radiare* "radii" estas de nekonata origino. – En la teknika senco (4), la vorto estas mall. de F *radiophonie.* Samfamilia vorto en eo: *radiatoro.*

RADIATOR/O (8; PVS): APoR *radiat/or,* F *-eur,* I *-ore,* G *Radiator,* (H *radiador).* Ps-sf *-or* 1.

Propr. "radiilo", formita (19-a jc) el L *radiatio* "radiado", agonomo de *radiare* "radii" (vd. *radio*).

RADIK/O (f; Un) 1) bot. 2) lingv. (E-isto 3/1891, Be): L *rad/ix -icis* (1); A *radical* (2), F *racine* (1, 2) (kp *radical* "-a"), I *radice* (1, 2), (H *raíz* 1, 2, kp *radic/al* "-a", *-arse* "en-iĝi"). Kp A *radicle* "-eto". Bazita sur L, kies stemo retroviĝas memstare en I kaj en diversaj latinidaj derivaĵoj. Pri samtipaj L substantivoj en Eo, vd. *filiko.* ¶ Io =, Ie *rádica,* Ia *radice* (ĉiuj 1, 2).

Latin(id)a vorto (F el L vulg. der. *radicina*) el HE bazo **ŭrad-* "radiko", kp Gr *rhíza* (kp *glicirizo)*; A *root,* G *Wurzel* (pĜ **wrot-)* s.s., krome (el L) G *Rettich* "rafano". (La lingvistika uzo de la vorto dependas de dokta metaforo.) Kp sekv.

RADIKAL/A (1; LInt 2/1896, Be): AF(H) *radic/al,* I *-ale,* G *radik/al,* R *-al'nyj,* Po *radykalny.* Ps-sf *-al.*

El L postkl. *radicalis* "radikhava" (poste, en la latinidaj lingvoj, "ĝisradika, ĝisfunda [pp ŝanĝoj ktp]") de *radix* "radiko" (vd. tiun).

RAFAN/O (f; RE): L *raphanus*; I *rafano,* (H *rábano).*Botanika termino prenita el L. ¶ Io =, Ie *rafane*; Ia *radice.*

El Gr *rháphanos* s.s., samradika kun *rháp(h)ys* "rapo" (vd. tiun).

RAFIN/I (f; N-ro 15 1888, RE): A *refine,* F *raffin/er,* G *-ieren,* I *-are,* Po *rafin/owac',* R *-irovat'.* Kombinita ps-pf *ra-* [*re+a(d)*].

Orig. iterativo ("re k re") de F kaŭza verbo *affiner* "fajnigi", kunm. de *à* "al" (vd. tiun) k *fin* "fajna, delikata, subtila" (= A *fin/e,* H *-o,* I *-e, -o* > eo *fajna* PG, PVS) el L vulg. **finus,* propr. "kompleta, finita", formita el *finis* "fino" (vd. *fini).*

RAJ/O (2; Jü): L *raia* [rája]; A *ray* [rei], F *raie,* I *raia* [rája], Po *raja,* (H *raya*). Probable bazita sur L (zoologia termino) sed kun solida apogo de la modernaj fontlingvoj. ¶ Io *rayo* [rájo], Ie *ray,* Ia *raia*.*

Nekonata etimologio.

RAJD/I (f; RE): A *ride* [raid], G *reiten* [ráit-]. Bazita sur A kun apogo de G. Por A *i* [ai] > Eo *aj,* kp *fajro, najtingalo, rajto*; kun apogo en G *ei* [ai], kp *fajli, ŝajni.* Ĝermana radiko, akceptita ĉar ne ekzistas vera romana ekvivalento (Collinson 1959, 10), kp F *aller à cheval,* I *andare a cavallo,* propr. "iri sur ĉevalo" (tamen I havas *cavalcare* – same kiel H *cabalgar* –, probable evitita pro la alisenca internacia *kavalkad/o).* ¶ 1894 *sur/kaval- (*"sur/-ĉeval-"). ¶ Io *kavalkar,* IeIa *cavalcar.*

Ĝerm. vorto, kp Nd *rijden* [réj-], Sv *rida* (pĜ **rîdhan,* par. al Ir *ríadaim* "rajdas, veturigas"). Samfamilia vorto en eo: *rodo.*

RAJT/O (f; RE): A *right* [rait], G *Recht*; ankaŭ la romanaj formoj (ekskluzive la prefikson) montras la konsonantismon *r-t*: F *(d)roit,* I *(di)ritto,* [P *(di)reito*]. Bazita ekskluzive sur A; por A *i* [ai] > Eo *aj,* vd. *rajdi.* La romana alternativo (kun prefikso) riskus kolizii kun *direkt-*; ĝia latina fontradiko *rect-* estis jam akceptita kun alia signifo (vd. *rekta).* – La AG vorto malhavas senpere derivitan verbon; Eo *rajt/i* aperas en Prov, sed jam pEo 1882 havis *tor/u* "rajt/is" (*tor-* laŭ PVZ 5, 148 el F *autoriser* "rajtigi"). 1894 *jus-* (< L *ius* "rajto; juro"). ¶ Io *yuro* (kp *darfar* "-i" el G *dürfen/darf),* Ie *jure*; Ia *derecto.*

A *right,* G *Recht* estas subst.-igoj de la responda adj. samforma ("ĝusta, prava", el pĜ **rehta-*), identa kun L *rectus* "rekta; ĝusta, prava" (vd. *rekta);* de ties kunmeto *directus* "rekta" (kp *direkti*) devenas la cititaj romanaj formoj (orig. subst.-igitaj adj.). Notu, ke la semantika evoluo "rekta " > "prava" estas la sama en la ĝermanaj kiel en L kaj la latinidaj lingvoj.

RAKET/O (1; Be): A *rocket,* G *Rakete,* Po *rak/ieta,* R *-eta.* Bazita sur GR. Ps-sf *-et.* – [Kolizias kun homonima radiko internacia, signifanta ”pilkoĵetilo”: A *racket,* F *raquette,* G *Racket,* I *racchetta,* Po *rakieta,* R *raketka,* (H *raqueta)* > eo *raket/o* PV; diferencigita formo *raked/o* PG, (PV), PIV. Vd. Cherpillod 1992, 89.] ¶ Io *fuzeo* (< F *fusée*); Ie *rakete,* Ia *rocchetta.*

El I *rocchetto* [rok-] ”bobeno” (la raketo estis tiel nomata pro la cilindra formo), dim. de *rocca* ”ŝpinbastono” de ĝerm. origino, kp G *Rocken* s.s.

RAKONT/I (f; Un): A *recount,* F *raconter,* I *raccontare* (kp, sen prefikso, H *contar).* Bazita sur F(I). En pEo 1881 Z uzis *narr-* (< LI *narr/are,* A *-ate,* kp H *narrar;* la ŝanĝo povus (laŭ Golden 1985, 408) esti influita de Vp *konön.* Kombinita ps-pf *ra-* [*re-* + *a(d)*]. ¶ Io *rakontar, naracar,* Ie *racontar, narrar,* Ia *contar, narrar.*

Latinida prefikskunmeto kun verbo signifanta ”rakonti; kalkuli”: A *count* ”kalkuli, nombri”; F *conter* ”rakonti” kun var. *compter* ”kalkuli, nombri”; I *contare* ”rakonti; kalkuli”, ĉiuj el L *computare* ”kalkuli” (vd. *konto).* Semantika evoluo: ”kalkuli” > ”nombri” > ”mencii unu post alia la detalojn de okazintaĵo”; kp G *zählen* ”nombri”: *erzählen* ”rakonti”.

RAMP/I (f; Un): F *ramper.* Bazita, same kiel *grimpi,* sur F ekskluzive. ¶ Io *rept/ar,* Ie *-er,* Ia *reper, reptar* (< L *repere,* sup.rad. *rept-).*

En F ant. ”grimpi”, kredeble el Fk *_hrampôn_ ”kuntiriĝi, kurbiĝi”, kp G *rümpfen* ”sulkigi (la nazon)” (se tiel, par. al la vortoj cititaj sub *krampo).*

RAN/O (f; RE): L *rana;* I(H) *rana.* Zoologia termino bazita sur L. ¶ Io =, Ie *ran/e,* Ia *-a.*

Probable de onomatopea origino, kp ekz. L *raccare* ”muĝi”. Samfamilia vorto en Eo: *ranunkolo.*

RANC/A (f; EG): A *ranc/id,* F *-e,* I *-ido,* (H *-io),* G *ranzig* [-ts-]; L *rancidus.* Oportuna koincido de la germana kaj la latin(id)aj vortoj. La F varianto inspiris al mallonga radikformo; kp kontraste la tipon *acid-, avid-, fluid-, rapid-* ktp (vd. ps-sf *-id* 1). ¶ 1894 *ranz-.* ¶ Io =, Ie *ranc/id,* Ia *-ide.*

Adj. de L *rancere* ”esti ranca” kun nekonata etimologio.

RAND/O (f; Un): G *Rand.* Kp NdSv *rand.* ¶ 1894 *margin-* (vd. *marĝeno,* kiu estis adoptata pli poste [Jü]). ¶ IoIa *bord/o,* Ie *-e* (Z donis al tiu radiko pli specialan sencon, vd. *bordo).*

El pĜ *_randa-_ kun necerta etimologio.

RANG/O (f; RE): A *rank,* FR *rang,* I(H) *-o,* Po *-a,* G *Rang.* ¶ IoIa =, Ie *rang.*

F vorto, orig. ”vico, ordo”, el F ant. *renc* ”rondo, asembleo” el Fk *_hring_ ”ringo” (vd. tiun, etimologie identan). Kp spec. *aranĝi.*

RANUNKOL/O (f; EG): L *ranunculus;* F *renoncule,* G *Ranunkel,* I *ranuncolo,* (H *ranúnculo).* L botanika termino; vokalŝanĝo *u* > *o* laŭ modelo de I por eviti similecon al la sufikso *-ul* (vd. *artikolo).* ¶ 1894 *ranunkl-.* ¶ Io *ranun/kulo,* Ia *-culo,* Ie *ranúncul.*

Propr. ”raneto” (ĉar tiuj plantoj amas malsekajn lokojn), dim. de L *rana* ”rano” (vd. tiun).

RAP/O (f; RE): L *rapum, rapa;* F *rave,* G *Rübe,* I *rapa,* Po *rzepa,* R *repa.* Bazita sur L kiel botanika termino (L bot. *Brassica campestris* ssp. *rapa*), diversmaniere apogata de la modernaj fontlingvoj. ¶ Io =, Ie *rap,* Ia *-a.*

L vorto, fonto de FI k par. al la cititaj GPoR formoj, krome al Gr *rháp(h)ys* s.s. (kp *rafano)* k Li *rópe* s.s.

RAPID/A (f; Un): L *rapidus;* A(G) *rap/id,* F *-ide,* I *-ido,* (H *rápido).* Ps-sf *-id* 1. ¶ 1882 *c'ell-* (< I *celere).* ¶ Io =, Ie *rap/id,* Ia *-ide.*

L *rapidus* orig. ”intensa, violenta, tiranta ĉion kun si”, adj. de *rapere* ”tiri al si, perforte ekpreni, rabi” (vd. tiun).

RAPIR/O (f; RE): APo *rap/ier,* F *-ière,* R *-ira,* G *Rapier* [-í:r]. Z preferis simplan *-i-* (R, G prononco) antaŭ *-ie-;* kp *oficiro.* ¶ 1894 *fleret-* (< F *fleuret).* ¶ Io *rapier/o,* Ie *-e,* Ia _-a_*.

F vorto, orig. adj. (sk. 'spado'), videble der. de *râpe* "raspilo" (oni sugestis, ke la rapiro estis tiel nomata, ĉar ĝia truita tenilo ['konko' EBV] povas esti komparata kun raspilo), vd. *raspi.*

RAPORT/I (f; RE): A *report,* F *rapport/er,* G *-ieren*†, I *riportare,* Po *raport/owac',* R *-ovat'.* Formo *ra-* laŭ F kaj la slavaj fontlingvoj. Kombinita ps-pf *ra-* [*re-* + *a(d)-*]. ¶ IoIe *raportar,* Ia *reportar.*

F vorto, propr. "re(al)porti" (kp la difinon en PV: 'Veni ... ripeti al iu...'), kunm. de pref. *re-* (vd. tiun ps-pf) k *apporter* "alporti" el L *apportare* s.s.: *a(d)-* "al-" (vd. ps-pf *a(d)-*), *portare* "porti" (vd. tiun). (La AI formoj signifas etimologie nur "reporti".)

RAS/O (1; Be; kp *rac/o* E-isto 1/1892): AF *race* [-s], G *Rasse,* I *razza* [-ts-], PoR *rasa,* Bazita precipe sur GR. ¶ Io =, Ie *rasse,* Ia *racia.*

I vorto, malgraŭ multaj hipotezoj de necerta origino.

RASP/I (f; EG): A *rasp,* G *-eln,* I *-are,* (H *-ar),* F *râper,* Po *raszplowac'.* ¶ IoIeIa *raspar.*

Der. de la responda subst.: A *rasp,* F *râpe,* G *Raspe,* I *raspa,* Po *raszpla* "-ilo" de ĝerm. origino, kp G ant. *raspôn* "grati". Kp ev. *rapiro.*

RAST/I (f; RE): F *râteler, ratisser,* I *rast/rellare,* (H *-rillar).* Deirpunkto estas verŝajne la I formo: Z vidis I *-ell-* kiel instrumentan sufikson kaj, enmetante Eo *-il* sur ĝian lokon, alvenis al radikformo *rast-* (la ellaso de *-r-* inspirita de F aŭ rezulto de malasimilado, kp *frat-* el L *fratr-).* ¶ Io *rastar* (espismo), Ie *rastrar,* Ia *rastrellar.*

Der. de la responda subst.: F *râteau* (< F ant. *rastel*), H *rast(r)illo,* I *rastrello* "-ilo" el L *rastellus,* dim. de *raster/rastrum* "hakfosilo, rastilo", il-subst. de *radere* "skrapi, razi" (vd. tiun).

RAT/O (f; RE): AF *rat,* G *Ratte,* I *ratto,* (H *rata);* L zool. *Rattus.* ¶ Io =, Ie *ratt/e,* Ia *-o.*

Komuna ĝermana-romana vorto de obskura origino.

RAŬK/A (f; RE): L *raucus;* A *rauc/ous,* I *-o,* F *rauque,* (H *ronco).* Bazita sur la ortografio komuna al AFIL (prononco [aŭ] nur en IL). ¶ 1894 *rauk-.* ¶ Io *rauka,* IeIa *rauc.*

L *raucus* (ank. *ravus*) estas sendube de onomatopea origino; oni komparis Sa *ráuti* "blekas", R *revet'* "muĝi".

RAŬP/O (f; RE) 1) zool. 2) tekn. (GD, PIV): G *Raupe* (1, 2). Bazita ekskluzive sur G. ¶ 1894 *bruk-* (ŝajnas esti preseraro anst. *eruk-* < L *eruca).* ¶ Io *raupo;* IeIa *eruca* (ĉiuj 1; la sencon 2 mi konstatis en Ia sed ne en IoIe).

Ĝerm. vorto (kp Nd *rups* s.s.) kun necerta etimologio.

RAV/I (f; RE): A *ravish,* F *ravir,* I *rapire.* Bazita precipe sur F. ¶ Io *ravis/ar,* Ie *-ser,* Ia *raper.*

Pere de L vulg. **rapire* el L *rapere* "forrabi, delogi" (do identa kun unu el la etimoj de *rabi,* vd. tiun).

RAZ/I (f; Un): F *ras/er* [-z-], G *-ieren,* I *radere* (ptc.perf.: *raso), rasare;* L *radere* (sup.rad.: *ras-).* Kp A *razor* [reíze'] "-ilo". Eo *-z* laŭ F prononco aŭ la ĝenerala tendenco voĉigi intervokalan s-sonon. ¶ 1894 *ras-.* ¶ Io *razar,* IeIa *rasar.*

L *radere* (kun sup. rad. *ras-* < **rads-)* signifas precipe "skrapi, grati" (kp ank. la der. *raster* "rastilo", vd. *rasti)* k estas samradika kun *rodere* "ronĝi" (kp *rostro)* k par. al Sa *rádati* "mord(et)as".

REAKCI/O (3; Jü; kun ĝen. senco "reago" LInt 4-5/1900) 1) pol. (Jü, Ka) 2) kem. (Ve, PV; kp Z *re/efik/o, re/ag/o):* A *reac/tion,* (H *-ción),* F *réaction,* G *Reaktion,* I *reazione,* Po *reak/cja,* R *-cija* (ĉiuj 1, 2). Ps-pf *re-;* ps-sf *-cio.* ¶ Io *re/akto,* IeIa *-action* (ĉiuj 1, 2, krome "reago").

El L mez. *react/io -ionis* "reago", subst. de L mez. *reagere* "reagi": *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), *agere* "agi" (vd. tiun). Kp spec. *akcio, redakcio* (etimologie identa).

REAL/A (1; Be): AG(H) *re/al,* I *-ale,* Po *-alny,* R *-al'nyj,* F *réel* (kp *réalité* "-eco,

-aĵo"). Ps-sf *-al.* ¶ Io =, IeIa *real.*

El L mez. *realis* s.s., propr. "fakta", der. de L *res* "objekto, aĵo, afero", identa kun Sa *râh* "havaĵo, posedaĵo", kp *rayí-* "riĉeco" (HE **rêi-).* Samfamiliaj vortoj en Eo: *rebuso, respubliko.*

REBUS/O (1; LInt 12/1898, Jü): AlPoR *rebus,* F *rébus,* G *Rebus.* Eo *-s* respegulas la nevoĉan prononcon en ĉiuj fontlingvoj. ¶ Io =, Ie *rébus,* Ia *rebus.*

F vorto, orig. abl. plur. de L *res* "aĵo, afero" (vd. *reala*), do propr. "per aĵoj", t.e. aludado al faktoj/okazintaĵoj per (desegnaĵoj de) objektoj anst. per vortoj. La sama L finaĵo troviĝas en *omnibuso.*

RECENZ/I (3; Jü; kp *recenzi/o* LInt 4-5/1900): G *rezensieren* [rets-], I *recens/ire,* (H *-ar),* Po *recenz/owac',* R *-irovat'.* Eo *-z* ŝajnas inspirita de la slavaj formoj; eble *cenzuro* (kp tiun) ankaŭ ludis rolon. Ps-pf *re-.* ¶ Io *recens/ar,* IeIa *-er.*

El L *recensere* "ekzameni, (denove) prijuĝi", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf; tie ĉi eble kun intensiga signifo) k *censere* "prijuĝi" (vd. *cenzuro).*

RECEPT/O (1; RE): A *recipe,* F *recette,* G *Rezept* [-ts-], I *ricetta,* R *recept,* Po *-a.* Bazo por la Ea formo estas GPoR, certe kun konsidero al la L originformo (vd. sube). Ps-pf *re-.* ¶ Io =, Ie *recept/u,* Ia *-a.*

La cititaj vortoj reprezentas diversajn formojn de la L verbo *recipere* "preni" (*recipe* imperativo, *recept/a, -um* ptc.perf.); la imperativo estas kuracista ordono ("prenu!"), la ptc.perf. apotekista raporto ("prenita"). Vd. plue la etimologie identan *ricevi.* Kp spec. *koncepto.*

RECIPROK/A (f; RE): A *reciproc/al,* I *-o,* F *réciproque* [-ók], G *reziprok* [-ts-], (H *recíproco).* Ps-pf *re-.* ¶ Io =, IeIa *reciproc.*

El L *reciprocus* "reira, alterna; refleksiva (gram.)", probable el **reco-procos* "retra k antaŭena", kombino de du adj. formitaj de *re-* "re-" k *pro* "antaŭen" (vd. ps-pf *re-* resp. *pro*).

RECITATIV/O (2; Jü): A *recitat/ive,* I *-ivo,* F *récitatif,* G *Rezitativ* [-ts-], Po *recytatyw,* R *reĉitativ.* Ps-pf *re-;* ps-f *-iv.*

I vorto, propr. "deklamaĵo", subst.-igo de la samforma adj. der. de *recitare* "deklami, laŭtlegi" el L *recitare* s.s.: *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf; tie ĉi ev. kun intensiga signifo), *citare* "voki, mencii, citi" (vd. tiun).

REDAKCI/O (f; Du, RE; partaj sin. *redakt/ist/ar/o* GD, PIV, *redakt/ej/o* PV, *redakt/ad/o* GD, PIV): F *rédaction,* G *Redaktion,* I *redazione,* Po *redak/cja,* R *-cija,* (H *redacción*). Ps-pf *red-,* var. de *re-*; ps-sf *-cio.* ¶ 1881 *ridakc-* (en la senco "redaktado"). – 1894 *redakzi-.* – Verbo: **REDAKT/I** (1; Be): F *rédiger,* G *red/igieren,* I *-igere,* Po *-agowac',* R *-aktirovat',* (H *-actar).* Ps-pf *red-,* var. de *re-.* – Agantnomo: **REDAKTOR/O** (f; Du, EG; sin. *redakt/ist/o* GD, PIV; kp *redakt/ant/o* Be, Jü): F *rédacteur,* G *Redakteur*†, I *red/attore,* PoR *-aktor,* (H *-actor).* Ps-pf *red-,* var. de *re-*; ps-sf *-or* 1. ¶ Io *redakt-o, -eyo, -erio; -ar; -isto;* Ie *redact/ion, -er, -or;* Ia *red/action, -iger, -actor.* Kontraŭe al sia asertita principo (vd. Fund. Gram., regulo 15), Z ne formis tiujn tri vortojn el unu radiko sed adoptis du romanajn derivaĵojn: *redakci/o, redaktor/o*; post UV aperis ankaŭ la verbo *redakt/i,* el kiu eblas formi esperantajn sinonimojn. La verbo estas kredeble formita retrograde laŭ la du substantivoj (en la fontlingvoj ĝi trovas apogon nur en R).

Forme latinaj, tiuj tri vortoj ricevis siajn aktualajn signifojn en modernaj lingvoj. F *rédiger*/I *redigere* ktp el L *redigere* (sup.rad.: *redact-,* sur kiu baziĝas la formoj HR) en la senco "meti en ordo, aranĝi" (en L klas. "rekonduki"), kunm. de *re(d)-* "re-", ank. "ĝuste, orde" (vd. ps-pf *re-)* k *agere* "konduki, peli" (vd. *agi).* F *rédacteur, rédaction* estas formitaj el la L supinradiko (kp *aktoro, akcio)* por funkcii kiel agant- resp. agonomo de *rédiger.* – Etimologie identa kun la unua estas *reakcio.*

REDUKT/I (4; Jü; kp *redukci-* E-isto 8/1890, *reduc-* E-isto 2/1891): A *re/duce* (kp *-duction* "-o"), G *-duzieren* (kp *Reduktion* "-o"), Po *-dukowac'*, (H *-ducir*, kp *-ducción*"-o"), F *ré/duire* (kp *-duction* "-o", I *ridurre.* Kvankam verba laŭ sia karaktero, la radiko baziĝas sur la formo videbla en la responda substantivo (envere la L supinradiko, vd. sube). – Ps-pf *re-*. ¶ Io *re/duktar,* Ie *-ducter,* Ia *-ducer.*

El L *reducere* (sup.rad.: *reduct-)* "removi, rekonduki" (> "restrikti"), kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *ducere* "konduki" (vd. tiun). Kp spec. *de-, in-, pro/dukti.*

REF/O (1; *-o* Ahlberg 1905, PV; *-i* Ve): A *reef,* G *Reff,* Po *ref,* R *rif.* Kp Nd *reef.* Bazita sur la koincido GPo(A). ¶ Io =, Ie *reff;* kp Ia *serrar le velas* "-i", propr. "ŝlosi la velojn".

Ĝerm. vorto de skandinava origino (same kiel F *ris* "refo" < Sk plur. **rifs),* kredeble ligita kun Is *rífa,* Sv *riva* "ŝiri" (tiuokaze orig. "[de]ŝiraĵo"), kp G *reiben* "froti, raspi".

REFERENC/O (3; Jü): A *refer/ence,* I *-enza,* (H *-encia),* F *référence,* G *Referenz.* Ps-pf *re-*; ps-sf *-enc.*

Orig. "resendo [al iu]", subst. der. de la resp. romana verbo: A *refer* "sin turni al; resendi", F *se référer à* "sin turni al", H *referirse a* s.s., el L *referre* "reporti, remeti; raporti; resendi", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *ferre* "porti" (vd. *oferi).* Kp spec. *di-, kon/ferenco;* ank. *relativa, rilati.*

REFLEKT/I (8; Jü): A *re/flect,* G *-flektieren,* (H *-flejar),* F *réfléchir (*kp *réflecteur* "-ilo"), I *riflettere.* Kp R *refleksija* "-o". La Ea formo reflektas la L originvorton (vd. sube), retroviĝantan en AG. – Ps-pf *re-*. ¶ Io *re/flektar,* Ie *-flexer,* Ia *-flecter.*

El L *reflectere* "re-fleksi" (kp la difinon de PV: *reflekti* = 'reĵeti, rebrili, resendi, reradii'), kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *flectere* "fleksi" (kp tiun) kun necerta etimologio.

REFORMACI/O (1; Jü): AG *Reform/ation,* R *-acija,* F *Réforme,* I *Riforma,* Po *reformacja,* (H *Reforma*). Eo sekvas la modelon de AGPoR; la mallonga formo de la romanaj lingvoj (signifanta tutsimple "reformo") ne taŭgis ĝuste pro sia ĝenerala signifo. – Ps-pf *re-*; ps-sf *-cio.* ¶ Io *reform/o* (ank. "reformo"), Ie *-ation,* Ia *-a* (ank. "reformo"), *-ation.*

El L *reformat/io -ionis,* propr. "reformado", subst. de *reformare* "reformi, refari" (kp Eo *re/form/i* RE): vd. ps-pf *re-* resp. *formo.*

REFUT/I (1; Be): A *refut/e,* (H *-ar),* F *réfuter;* L *refutare.* Kp I *confutare* s.s. – Ps-pf *re-*. ¶ IoIeIa *refutar.*

L *refutare* orig. "rebati" (kun aliprefiksa var. *confutare,* vd. I supre): la unua elemento estas pref. *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), la duan oni kunligis kun ĝerm. verbo por "bati", ekz. A *beat* (vd. sub *amboso).*

REG/I (f; Un): L *regere;* F *régir,* G *reg/ieren,* (H *-ir),* I *reggere.* (Krome la ptc.prez. de tiu verbo ĝuas internacian disvastiĝon, vd. *regento).* ¶ Io *regnar* (< L *regnare*), *guvernar* (< F *gouverner);* Ie *reyer* (de *rey* "reĝo"), *regnar, guvernar;* Ia *reger, regnar, governar.*

L *regere* (sup.rad.: *rect-)* "direkti, gvidi, stiri, regi", orig. "rektigi", de HE rad. **reg-* "rektigi, etendi", kp Sa *ṛjyáti* "sin streĉas", Gr *orégein* "etendi (la manon), provi atingi", L *rogare* "peti" (< "etendi la manon petante"), G *recken* "etendi", *richten* "direkti", Ir *rigim* "etendas". Radikidenta kun *reĝo;* ceteraj samfamiliaj aŭ parencaj vortoj en Eo: *direkti, eskorto, korekta, rajto, regento, regimento, regiono, regno, regolo, regulo, reĝimo, rekta, relo.*

REGAL/I (f; RE): A *regal/e,* G *-ieren*†, F *régaler;* ank. P *regalar.* Kp, kun pli vasta signifo, I *regalare* "donaci", (H *regalar* "donaci; regali"). Bazita precipe sur F. ¶ IoIeIa *regalar.*

Der. de F *régal* "-o", pli frue "festeno", de F ant. *gale* "amuziĝo", der. de *galer* "amuziĝi" (vd. *galanterio*).

REGENT/O (4; PV; ne ĉe Z; antaŭe *reg/ant/o* RE): APoR *regent,* (H *-e),* F *régent,* G *Regent,* I *reggente;* L *reg/ens -entis.* Ps-sf *-ent.*

Propr. "reganto", subst.-igita ptc.prez. de

L *regere* ”regi” (vd. tiun).

REGIMENT/O (f; N-ro 14 1888, RE): A *regi/ment,* (H *-miento),* F *régiment,* G *Regiment,* I *reggimento.* Ps-sf *-ment.*

Orig. ”estr-ado, komando” (> ”trupo komandata [de kolonelo]”), el L tardepoka *regimentum* ”regado, direktado” (var. de L *regimen,* vd. *reĝimo),* subst. de L *regere* ”regi, direkti” (vd. *regi).*

REGION/O (f; RE): APo *reg/ion,* I *-ione,* (H *-ión),* F *région,* G*Region,* R *rajon;* L *reg/io -ionis.* Escepta traktado de vortfino *-ion* (en Eo normale *-i/o,* vd. *legio)* sen evidenta motivo; apenaŭ por eviti kolizion kun *regi/o* Z, PV ”ŝtata administrado de entrepreno” (< F *régie).* ¶ IeIa *region,* Io *-o.*

Orig. ”direkto” (> ”distrikto situanta en certa direkto”), der. de L *regere* ”direkti” (vd. *regi).*

REGISTR/I (f; RE): A *regist/er,* G *-rieren,* I *-rare,* (H *-rar),* R *-rirovat',* F *enregistrer,* Po *rejestrowac'.* Kp subst. A *regist/er,* I(H) *-ro,* R *-r,* F *régistre,* Po *rejestr.* Ps-pf *re-.* ¶ Io *registr/agar,* IeIo *-ar.*

Verbo der. de la responda subst. (vd. supre), el L mez. *registrum* ”-o”, anstatataŭanta L tardepoka *regesta* ”registro, listo”, subst.-igita ptc.perf. de L *regerere* ”raporti, enskribi en liston”, kunm. de *re-* ”re-” (ankaŭ ”ĝustaloke[n]”, vd. ps-pf *re-)* k *gerere* ”konduki, porti” (vd. *gesto).*

REGN/O (f; Un) 1) pol. 2) biol. (Ka): L *regnum* (L klas. 1; L mod. 2); F *règne* (2, ank. ”regado, reĝado”), I *regno* (1, 2), (H *reino* 1, 2); la senco 1 en LI(H) precipe ”reĝlando”. Kp forme ank. A *reign* ”reĝado”. ¶ 1882 *civ-* (< L *civitas).* ¶ Io = (2; ank. ”regado”); Ie *régnum* (1); Ia *regno* (1, precipe ”reĝlando”; 2); kp cetere *ŝtato, imperio.*

Orig. ”reĝlando”, der. de L *rex* ”reĝo” (vd. tiun).

REGOL/O (f; RE): L *regulus;* I *regolo,* (H *reyezuelo).* Kiel zoologia termino certe bazita sur L, tamen kun vokalŝanĝo *u* > *o* laŭ I por eviti homonimecon kun *regul/o* (Szerdahelyi 1987, 131; vd. sub *artikolo).* ¶ IoIe = (espismoj), Ia *regulo**.

Propr. ”reĝeto” (pro la orkolora 'kroneca' strio sur la verto; kp A *kinglet* de *king* ”reĝo”, F *roitelet* de *roi* ”reĝo”, R *korolëk* de *korol'* ”reĝo”), dim. de L *rex* ”reĝo” (vd. tiun).

REGUL/O (f; Un): L *regula;* A *rule,* F *règle,* G *Regel,* I *regola,* Po *regul'a,* (H *regla).* Kp A(H) *regul/ar,* R *-jarnyj,* F *régulier* ”-a”, G *regulieren* ”-igi”. Bazita sur la L formo, aperanta ankaŭ en modernlingvaj derivaĵoj. L *-ul-* estas konservita (malgraŭ teorie ebla homonimo *reg/ul/o);* la normala sonŝanĝo *u* > *o* rezerviĝis por alisignifa *regol/o.* ¶ 1894, 1906ab, 1907 *regl-.* ¶ Io =, Ie *régul,* Ia *regula.*

L *regula* ank. ”liniilo, rekta lato”, orig. ”direktilo”, samradika kun L *regere* ”direkti” (vd. *regi).* Kp la etimologie identan *relo.*

REĜ/O (f; Un): L *rex* (gen.: *regis);* F *roi,* I *re* (kp *regio* [réĝo] ”-a”), (H *rey,* kp *regio* ”-a”). Kp A *regal* ”-a”. Ina formo: L *regina;* F *reine,* I *regina* [reĝ-], (H *reina)* ”-ino”. Bazita sur la L stemo *reg-;* la cirkumfleksigo servas por eviti homonimecon kun *reg/i* (Szerdahelyi 1987, 120): same kiel la formo *leĝ/o* estas apogata de I *legge* [-ĝ-], *reĝ/o* trovas apogon en I *regio* kaj *regina.* (La sama evito de homonimoj okazis jam en pEo: 1881 *redz'-* [reĝ-] verŝajne por diferenciĝi de – neatestata – **reg-*, same kiel 1881 *ledz'-* diferencas de *leg-.)* – 1894 *reks-.* ¶ Io *rejo,* Ie *rey,* Ia *rege.*

L *rex* el HE **reg-s* ”direktanto, reganto” (kp Sa *râjan-,* Gt *reiks,* Ir *rí,* gen. *rígs* ”reĝo”), radiksubstantivo de HE **reg-* ”direkti” (vd. *regi).*

REĜIM/O (3; Ahlberg 1905, PV; antaŭe *maniero da regado* E-isto): AI *regime* [A -ĵ, I -ĝ-], F *régime* [-ĵ-], G *Regime* [-ĵ-], Po *rez'im* [-j-], R *reĵim.* Eo *-ĝ-* reflektas la molan prononcon de *-ĝ-* en ĉiuj fontlingvoj. Por F *g* [ĵ] plus R *ĵ* > Eo *ĝ,* kp *etaĝo, inĝeniero, negliĝo* (Szerdahelyi 1987, 119). ¶ Io *rejïmo,* IeIa *regime.*

El L *regi/men -minis* "regado", subst. de *regere* "regi" (vd. tiun). Etimologie identa estas *regimento*.

REKLAM/O (1; E-isto 4/1890, Be): FI *réclame*, G *Reklame*, PoR *reklama*, (H *reclamo*). Ps-pf *re-*. ¶ Io =, Ie *reclam*, Ia *-o*.

F vorto, orig. tipografia termino signifanta "signalvorto, atentiga vorto (ĉe paĝopiedo)", orig. "logvoko", subst. de F ant. *reclamer* "revenigi birdon per logvoko" el L *reclamare* "laŭte krii (responde)", kunm. de *re-* "re-" (ank. kun intensiga senco, vd. ps-pf *re-*) k *clamare* "krii, voki" (vd. *klara*).

REKOMEND/I (f; RE): A *re/commend*, F *-commander*, Po *-komendowac'*, R *-komendovat'*, (H *-comendar*), I *raccomandare*. La formo *-mend-* (APoR) estis necesa por eviti kolizion kun *re/komand/i*. Ps-pf *re-*; (*ko-*, var. de *kon-*). ¶ Io *re/komendar*, Ie *-comandar*, Ia *-commendar*.

El L mez. *recommendare* s.s., intensigo (per pref. *re-*, vd. tiun ps-pf) de L *commendare* "rekomendi", propr. "konfidi [iun al iu]" (> "rekomendi [iun ĉe iu]", kunm. de *con-* (intensiga pref., vd. ps-pf *kon-*) k *mandare* "transdoni" (vd. *mandato*; kp spec. *komandi* k *mendi*).

REKOMPENC/I (f; Un): A *recompens/e*, (H *-ar*), F *récompenser*, I *ricompensare*, Po *rekompensowac'*. Konsonantŝanĝo *s > c*, evidente por eviti kolizion kun *re/kompens/i* (analoge ĉe *senc/o*).- Ps-pf *re-*; (*kom-*, var. de *kon-*). ¶ 1894 *rekompens-*. ¶ Io *re/kompensar*, IeIa *-compensar*.

El L vulg. *recompensare* s.s., propr. "rekompensi", kunm. de *re-* "re-" (ank. intensiga pref., vd. ps-pf *re-*) k L *compensare* (vd. *kompensi*).

REKORD/O (2; Jü): AFI(H) *record*, G *Rekord*, PoR *rekord*. Ps-pf *re-*. ¶ Io =, Ia *record*, Ie *-e*.

A vorto, orig. "protokolo" (> "atingaĵo skribe atestita"), el F ant. *record* "rememor(ig)o", subst. de *recorder* "rememorigi" el L *recordari* "rememorigi sin" el *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *cor* (gen.; *cordis*) "koro" (vd. tiun). Kp semantike sub *parkere*.

REKREMENT/O (3; Jü): L *recrementum*; A *recrement*. Scienceca termino bazita sur L. – Ps-pf *re-*; ps-sf *-ment*.¶ Io *reziduo*, Ie *residu/e*, Ia *-o* (< L *residuum* "restaĵo").

Propr. "restanta apartigaĵo", el L pref. *re-* "re-" (tie ĉi signifanta la restaĵon; vd. ps-pf *re-*) k *cernere* "apartigi" (vd. *diskreta*, kp spec. *ekskremento*).

REKRUT/O (f; RE): A *re/cruit* [- ú:t], F *-crue* (kp *-cruter* "-i"), I(H) *-cluta*, PoR *-krut*, G *Rekrut*. Ps-pf *re-*. ¶ Io *rekrut-ito*, Ie *recrut/e*, Ia *-a*.

F vorto, unue en kolektiva senco ("rekrutaro"), propr. "rekreskado" (> "nova generacio"), subst. de *recroître* "rekreski" el L *recrescere* s.s.: *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), *crescere* "kreski" (vd. tiun).

REKT/A (f; Un) 1) 'rektlinia' 2) 'senpera': L *rectus* (1), *directus* (2); A *direct* (2) (kp *rectilinear* "-linia"), F *direct* (2) (kp *rectitude* "-eco"), G *direkt* (2), I *retto* (1), *diritto* (2), (H *recto* 1, *directo* 2). Bazita sur L, kies radiko videblas ankaŭ en kelkaj modernlingvaj derivaĵoj kaj kunmetoj, kp spec. AF *rectangle* "rektangulo". La senco de la L kunmeto *directus* ne povis esti redonata en Eo per *direkt-*, kiu estis rezervita por alia signifo; sekve, *rekt-* transprenis ankaŭ ties sencon kaj per tio plivastigis sian apogon. ¶ Io *rekta* (1), *direta* (2); Ie *rect* (1), *direct* (2); Ia *recte* (1), *directe* (2).

L *rectus* (metafore ank. "ĝusta, prava") estas praorigine identa kun A *right* "ĝusta, prava", G *recht* "ĝusta", Gr *orektós* (prosteza *o-*) "etendita" (el HE *_rekto-_, adj. de rad. *_reg-_ "etendi", vd. *regi*). Ĝi funkcias kiel ptc.perf. de L *regere* "direkti"; same L prefikskunmeto *directus* estas ptc.perf. de *dirigere* (do orig. "direktita, rektigita"), vd. *direkti*. Kp ank. *korekta* k la etimologie identan *rajto*.

REKTOR/O (2; Jü): A(H) *rect/or*, F *-eur*, G *Rektor*, I *rettore*, PoR *rektor*; L mez., mod. *rector*. Ps-sf *-or* 1.

El L klas. *rect/or -oris* "direktanto, gvidanto", agantnomo de *regere* (sup.rad.: *rect-)* "direkti, gvidi" (vd. *regi).*

REL/O (f; RE) AF *rail* [A reil], R *rel's,* (H *riel, rail).* Kredeble bazita sur A; A *ai* [ei] > eo *e* en *dren/i* Jü. Normale, tamen, la rezulto de tiu A diftongo estas *aj* (vd. *najlo);* la redono ĉi tie povas dependi de R influo. ¶ Io =, Ie *rel,* Ia *rail.*

A *rail* (ank. "apogstango") pere de F ant. *reille* "trabeto, stangeto k.s." el L *regula* "lato, liniilo", propr. "direktilo" (vd. *regulo).*

RELATIV/A (2; *-a* Ka, PV ktp; kp *-o* Jü 'rilata pronomo' [= eo *rilativ/o* GD, PIV]): A *relat/ive,* F *-if,* G *-iv,* I(H) *-ivo,* Po *-ywny.* Ps-pf *re-;* ps-sf *-iv.*

El L tardepoka *relativus* "rilata [al io]" (antonimo de *absolutus* "memstara, malligita", vd. *absoluta),* adj. de sup.rad. *relat-* (vd. *rilati;* kp spec. *korelativa).*

RELIEF/O (1; Jü): AF *relief,* G *Relief,* I *rilievo,* R *rel'ef,* (H *relieve).* Formo laŭ AFG kun apogo de R. Ps-pf *re-.* ¶ Io =, Ie *reliefe,* Ia *relievo.*

Itala-franca arttermino, propr. "levit(a [t.e. elstara] labor)aĵo", subst. de I *rilevare/F relever,* ambaŭ orig. "levi, plialtigi" el L *relevare* "(re)levi", kunm. de pref. *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *levare* "levi" (vd. tiun).

RELIGI/O (f; Du, RE): AF *relig/ion,* I *-ione,* Po *-ia,* R *-ija,* (H *-ión),* G *Religion;* L mod. *relig/io -ionis.* Ea formo identa kun la L nominativo; por analogaĵoj, vd. *opinio.* (Ps-pf *re-);* ps-sf *-io,* var. de *-cio.* ¶ Io =, IeIa *religion.*

El L klas. *religio* "(religiaj) skrupuloj, pieco, diservado" kun pridisputata etimologio; la du ĉefaj klarigproponoj estis prezentataj jam en la antikva epoko: (a) de *religere* (propr. "relegi") "rekonsideri, zorge pripensi", aludante la skrupulecon ĉe diservo; (b) de *religare* "ligi" (tiel Yamasaki 203), do proks. "devoligo al la dioj"; vd. Collinson 1961, 97 s.

REM/I (f; RE): F *ramer,* I *remare,* (H *remar).* Kp L *remus* "-ilo". Verŝajne bazita sur L, kies radikon Z verbigis (en Eo estis pli nature esprimi la instrumenton per suf. *-il)* laŭ modelo de I(F). ¶ IoIeIa *remar.*

FHI el L vulg. **remare* "remi", der. de L *remus* (vd. supre). HE rad. **(e)re-* "remi", kp Sa *áritram* "-ilo", Gr *erétês* "-anto", A *row* "remi", G *Ruder* "-ilo".

REMBUR/I (f; RE): F *rembourrer* [-bur-]. (Kp H *emborrar* s.s.) Bazita ekskluzive sur F (por F *em* [â] > Eo *em,* kp *remparo, trempi).* Ps-pf *r-,* var. de *re-; (em-,* var. de *en-).* ¶ Io *polster-izar* (< G *Polster* "remburaĵo"); Ie *stuffar* (< A *stuff* "materialo"); Ia *borrar* (kp sube).

Formita per intensiga pref. *r(e)-* (vd. ps-pf *re-)* el F ant. *embourrer* s.s. el pref. *en-* "en-" k *bourre* "remburaĵo" (= HI *borra,* kp supre) el L postkl. *burra* "vila lano" kun necerta etimologio.

REMPAR/O (f; RE): A *rampart* [rä'mpa:t], F *rempart* [râpár]. Bazita sur F (kp *remburi)* kun konsidero al la neprononcata *-t.* Ps-pf *r(e)-.* ¶ 1894 *rempart-.* ¶ Io =, Ie *vall,* Ia *-o* (< L *vallum).*

Subst. de F *remparer*† "rempari, protekti", kun (intensiga?) pref. *r(e)-* (vd. ps-pf *re-)* aldonita al F ant. *emparer* "fortikigi" el Oc ant. *am-, ant/parar* s.s. el L vulg. **anteparare* "fari preparojn (por sin defendi)", kunm. de L *ante* "antaŭ" (vd. tiun) k *parare* "prepari" (vd. tiun).

REN/O (f; RE): L *ren -is;* F *rein* (kp *rénal* "-a"), I *rene,* (H *riñon,* kp *renal* "-a". Kp ank. A *renal* "-a". Anatomia termino prenita el L. ¶ Io =, IeIa *ren.*

Nekonata etimologio.

RENDEVU/O (1; Jü): A *rendezvous* [-vu:], F *rendez-vous* [râdevú], G *Rendezvous* [=F], Po *rendez-vous* [=F], R *randevu.* La komenco de la radiko sekvas la F ortografion (por F *en* [â] > Eo *en,* kp *envii, renkonti, renversi),* dum en la fino estas konsiderata la F prononco (kp ank. la R ortografion). Kp la procedon ĉe *remparo.* Ps-pf *r(e)-.* ¶ Io =, Ie *rendevú,* Ia *rendez-vous.*

Subst.-igita F imperativo signifanta "irigu vin (al certa loko)": *rendez* imperativo de *rendre* "(ir)igi" el L *reddere* "igi, fari", propr. "(re)meti en certan staton", de HE rad. *_dhê-_ "meti", vd. *fari* k kp *perdi;* en L okazis kunfandiĝo kun la homonima *reddere* "redoni", vd. *rento);* *vous* "vin" (refl. senco), vd. *vi.*

RENESANC/O (2; Jü): AFG *Renaissance* [-nes-], Po *renesans.* Kp (kun alia sufikso) I *Rinascimento,* (H *Renacimiento).* Bazita sur la F prononco, disvastiĝinta en AG kaj oportune esprimiĝanta en la Po ortografio. Ps-pf *re-;* ps-sf *-anc.* ¶ Io =, Ie *re-nasc-ent-ie,* Ia *Renascentia.*

Propr. "renaskiĝo" (kp I *rinascenza* s.s.) (la termino aludas la strebadon revivigi la artojn de la antikva epoko), el L *renascentia* s.s., subst. de *renasci* "renaskiĝi": *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), *nasci* "naskiĝi" (vd. *naski).*

RENKONT/I (f; Un): F *rencontrer.* Paralelaj, escepte de la prefikso, estas A *encounter,* I *incontrare,* (H *encontrar)* s.s. Kp ank. I *rincontrare* "rerenkonti". Bazita ekskluzive sur F kun la sama duobla prefikso kiel en *renvers/i.* Probable radikkomenco *in-* estis rigardata neebla (pro la suf. *-in),* *en-* (laŭ A) neoportuna (pro la prep. *en).* Por F *en* [â] > Eo *en,* vd. *rendevuo.* Radikfine oni observas apokopon de *r,* kredeble plioportunigo fonetika de la sama tipo kiel en *perlamot/o* kaj (eble) *frat/o.* – Ps-pf *r(e)-, (en-).* ¶ 1894 *renkontr-.* ¶ Io *renkontrar,* IeIa *incontrar.*

Formita el la F pref. *r(e)-* "re-" (tie ĉi intensiga; vd. la ps-pf *re-)* k *(à l') encontre (de)* "kontraŭ", kunm. de *en-* "en" k *contre* "kontraŭ" (vd. tiujn); la proksimuma orig. signifo do estis "kontraŭiĝo (unu al alia)"; kp semantike G *begegnen* "renkonti" el *gegen* "kontraŭ".

RENT/O (f; EG): F *rent/e,* PoR(H) *-a,* G *Rente,* I *rendita.* ¶ Io =, Ie *rent/e,* Ia *-a.*

Propr. "redonitaĵo", el L mez. *ren(di)ta* s.s., orig. subst.-igita ptc.perf. de L vulg. *_rendere_ (> F *rend/re,* I *-ere,* H *-ir),* aliigo (laŭ *prendere* "preni"?) de L *reddere* "redoni", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *dare* "doni" (vd. tiun).

RENVERS/I (f; Un): F *renverser.* Kp I *rovesciare.* Bazita ekskluzive sur F (por F *en* [â] > Eo *en,* vd. *rendevuo).* Ps-pf *r(e)-; (en-).* ¶ IoIe *renversar,* Ia *invert/er* (< L *-ere).*

Propr. "inversigi"; formita per intensiga pref. *r(e)-* (vd. ps-pf *re-,* kp *remburi)* el F ant. *enverser* "inversigi", der. de *envers* (F mod. *inverse)* "inversa" (vd. tiun). (La I formo el L *reversare* "[re]turni".)

REPERTUAR/O (1; Jü): A *repert/ory, -oire* [-ŭá:], F *répertoire* [-ŭár], G *Repertoire* [-oá:r], I(H) *repertorio,* PoR *repertuar.* Z transskribis laŭ PoR la F prononcon, kiu disvastiĝis internacie (vd. Albault, FE 229/1964, 91); analoge en *buduaro, trotuaro.* Ps-pf *re-.* ¶ Io *repert/orio,* Ie *-orie,* Ia *-oire.*

F teatra termino, ank. "inventaro", el L tardepoka *repertorium* "inventaro", der. de *reperire* "(re)trovi", kunm. de pref. *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *parere* "havigi" (vd. *prepari).*

REPUTACI/O (1; Jü): A *reputa/tion,* I *-zione,* Po *-cja,* R *-cija,* (H *-ción),* F *réputation,* G *Reputation.* Ps-pf *re-;* ps-sf *-cio.*

El L *reputat/io -ionis* "konsiderado", subst. de *reputare* "konsideri", kunm. de *re-* "re-" (tie ĉi eble kun ripeta senco; vd. ps-pf *re-)* k *putare* "opinii, kalkuli" (vd. *disputi).*

RESPEKT/O (f; let. 88-03, RE): AF *re/spect,* Po *-spekt,* (H *-speto),* G *Respekt,* I *rispetto;* L *respectus.* Ps-pf *re-.*

Propr. "rerigardo [al iu]" (kp semantike G *Rücksicht* "konsidero", propr. "rerigardo"), subst. de L *respicere* "re(tro)rigardi; konsideri": *re-* "re(tro)-" (vd. ps-pf *re-),* *specere* "rigardi" (vd. *spektaklo).* Kp spec. sekv.

RESPEKTIV/A (2; *-e* Jü, *-a* PV): A *respect/ive,* F *-if,* (H *-ivo),* G *respekt/iv,* Po *-ywny,* I *rispettivo.*

El L mez. *respectivus* "konsideranta (ĉiun aparte)", adj. de L *respicere* "konsideri", propr. "rerigardi" (vd. *respekto).*

RESPOND/I (f; Un) 1) 'rediri al demando' 2) 'esti proporcia/akorda' 3) 'antaŭdevigi sin porti la sekvojn de ago': L *respondere* (1, 2); A *respond* (1), *correspond* (2), F *répondre* (1, 2, 3), I *rispondere* (1, 2, 3), (H *responder* 1, 3, *corresponder* 2). Kp A *respons/ible, -ibility* (adj. kaj subst. de senco 3), F(H) *respons/able,* I *-abile* (adj. de senco 3). Forme bazita sur L. La tro vasta semantiko (laŭ FI) kvazaŭ necesigis diferencigojn, speciale por senco 3: *respond/ec-* UV, Be, Jü ktp, *pri/respond-* PV, *respond/um-* PV; *respons-* PVS (nova neoficiala radiko, tirita el la cititaj AFHI adjektivoj; kp la analogan sencospecialigon ĉe *glit-: glis-)*. Ps-pf *re-*. ¶ Io *respon/dar* (1, 2), *-sar* (3); IeIa *respon/der* (Ie 1, 2; Ia 1, 2, 3), Ia ank. *-sar* (3).

L *respondere* (sup.rad.: *respons-)* orig. "reciproke engaĝiĝi" (religia termino, poste uzita pri respondoj de orakoloj k.s.), kunm. de *re-* "re(ciproke)" (vd. ps-pf *re-)* k *spondere* "solene promesi", par. al Gr *spéndein* "fari oferverŝon". Kp spec. *korespondi.*

RESPUBLIK/O (1; RE; kp *republik-* N-ro 15 1888): A *republ/ic,* Po *-ika,* F *république* [-ík], G *Republik,* I *repubblica,* R *respublika,* (H *república).* Bazita sur R kaj la L originformo, vd. sube; formo kun *-s-* probable akceptita por evitigi misanalizon (kp *re-, publik-).* Ps-sf *-ik.* ¶ Io *republ/iko,* IeIa *-ica.*

El L *res publica* "la ŝtato", propr. "la publika (komuna) afero": *res* "afero" (vd. *reala),* *publicus* "publika" (vd. *publiko).*

REST/I (f; Un; dukateg. *-o/-i* laŭ OA 8) 1) 'daŭre esti' 2) 'ankoraŭ plue esti': F *rest/er* (1, 2), G *-ieren* (2), I *-are* (1, 2), (H *-ar* 2); L *restare* (1, 2). Kp la subst. A *rest,* F *-e,* I(H) *-o,* G *Rest,* Po *reszta* "-o". ¶ 1881 *tajm/ó* "rest/u" (1) (< A *time* "tempo": PVZ 5, 148). ¶ IoIeIa *restar.*

Propr. "re/stari", kunm. de L *re-* "re-" (tie ĉi "ankoraŭ plue"; vd. ps-pf *re-)* k *stare* "stari" (vd. tiun). Kp spec. *aresti.*

RESTORACI/O (f; RE): G (Aŭs) *Restauration* [-sto-], Po *restauracja,* R *restoracija*†. Kp Ji *restoracie* kaj, kun alia sufikso, AF *restaurant* [F -sto-], (H *-e),* G *Restaurant* [-sto-], I *ristorante,* R *restoran.* Du internaciaj formoj konkurencis en la fino de la 19-a jc; Z elektis german-slavan varianton (kp ank. Ĉe *restaurace),* tiutempe pli disvastigitan ol nun ("la franca mem iam hezitis inter *restaurant* kaj *restauration",* Albault [vd. sube]; kp ank. DaSv† *restauration).* La kialo de tiu elekto estis supozeble deziro eviti radikon kun fino identa al la participo prezenca. Eo *-o-* baziĝas ortografie sur R (vd. Szerdahelyi 1987, 118) kaj I kaj krome reflektas la prononcon en FGI. Io kaj Ie konservis la skribon *-o-,* sendube por povi doni al *restaur-* la signifon "ripari, rekonstrui" (tiel ankaŭ en eo *restaŭr/i* Grabowski 1908, GD, PIV [ne ĉe Z]), vd. sube. – Ps-pf *re-*; ps-sf *-cio.* ¶ 1894 *restorazi-.* ¶ Io *restor-erio,* Ie *restoration, -ería,* Ia *restaurante.*

F *restauration* propr. "riparo, rekonstruo" (poste "refortiĝo per manĝ- k trinkaĵoj" k "ejo kie oni sin refortigas"), subst. de *restaurer* "ripari, rekonstrui" (> eo *restaŭr/i,* vd. supre) el L *restaurare* "restarigi, rekonstrui", kies unua elemento estas pref. *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), la dua eble par. al Gr *staurós* "paliso". (La formo finiĝanta per *-ant* signifis unue "refortiga nutraĵo" k estas subst.-igita ptc.prez. de F *restaurer.)* – La historion de la vorto k la disvastigitecon de la variantoj pritraktis detale Albault en FE 237/1966, 33.

RET/O (f; RE): L *ret/e -is*; I *rete,* (H *red).* Kp A *reticulate* "-eca, -forma", F *rets* "kaptoreto". ¶ Io =, IeIa *rete.*

L *rete* estas eble par. al L *rarus* "maldensa, malofta" (> eo *rar/a* "malofta" PG, GD; kp *ermito),* kp Sa *rté* "sen". Samfamilia vorto en Eo: *retino.*

RETIN/O (2; Jü): AI(H) *retina,* F *rétine*; L med. *retina.*

Propr. "reteca (membrano)", adj. der. de L *rete* "reto" (vd. tiun).

RETOR/O (2; Jü): A *rhetor(ician),* F *rhéteur,* G *Rhetor,* I *retore,* Po *retor,* R *ritor;* L *rhetor.*

El Gr *rhêtôr* ”oratoro”, agantnomo de la radiko troviĝanta en *eírêka* ”mi estas parolinta” (kp *ironio), rhêma* ”vorto” k.a. (HE rad. *_ŭer-/ŭre-,_ vd. *vorto).* Kp spec. sekv.

RETORIK/O (1; Jü): A *rhetoric,* F *rhétorique,* G *Rhetorik,* I *retor/ica,* Po *-yka,* R *ritorika,* (H *retórica);* L *rhetor/ica, -ice.* Ps-sf *-ik.*

El Gr *rhêtorikê* s.s., propr. ”oratora (arto)”, adj. de *rhêtôr* ”oratoro” (vd. *retoro).*

RETORT/O (1; Be): A *retort,* PoR(H) *-a,* G *Retorte.* Kp I *storta* s.s. Ps-pf *re-.* ¶ Io =, Ie *retort/e,* Ia *-a.*

El L mez. *retorta* s.s., propr. ”retordita, refleksita (aĵo)” (kp la difinon en PIV: ”kun ...kurbe fleksita kolo”), ptc.perf. de L *retorquere* ”retordi”: *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf), *torquere* ”tordi” (vd. tiun).

REŬMATISM/O (2; RE): A *rheumatism,* F *rhumatisme,* G *Rheumatismus,* I (H) *reumat/ismo,* Po *-yzm,* R *revmatizm;* L med. *rheumatismus.* Ps-sf *(-mat-), -ism.*

El Gr *rheumatismós* ”fluaĵo” (tiaj estis, laŭ la antikvepoka medicino, la kaŭzo de reŭmatismoj), subst. de *rheumatízesthai* ”suferi pro fluaĵo”, der. de *rheú/ma -matos* ”flu/(aĵ)o, -ado”, subst. de *rhein* (rad. *rheu-)* ”flui” de HE rad. *_sreu-_ s.s., kp Sa *srávati* ”fluas”, G *Strom* ”riverego, fluo”. Samfamiliaj vortoj en Eo: *kataro,* ev. *ritmo.*

REV/I (f; RE): F *rêver.* Kp A *reverie* ”-ado”. Bazita sur F. (Rimarku, ke AGHI ne distingas inter ”revi” kaj ”sonĝi”.) ¶ 1882 *rev-.* ¶ IoIe *revar;* kp Ia *rêverie* ”-ado” (= F).

El F ant. *resver,* orig. ”erarvagi; deliri”, kunm. de pref. *r(e)-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *_esver,_ eble el L vulg. *_exvagare,_ propr. ”el-, for/vagi” (vd. *vagi).*

REVELACI/O (3; E-isto 2/1895, PV): A *revela/tion,* (H *-ción),* F *révélation,* I *rivelazione,* Po *rewelacja;* L ekl. *revelat/io -ionis.* Ps-pf *re-;* ps-sf *-cio.*

Propr. ”senvualigo”, subst. de L *revelare* ”senvualigi, malkaŝi” (vd. *riveli).*

REVIZI/o (3; *-o* Jü, *-i* PV; kp *reviz/i* Rev, Ka): A *revis/ion,* I *-ione* [-z-], (H *-ión),* F *révision* [-z-], G *Revision,* Po *rewizja,* R *revizija.* Kp la respondan verbon: A *re/vise,* G *-vidieren,* Po *-widowac',* R *-vizirovat',* (H *-visar),* F *réviser* [-z-], I *rivedere.* Oficialigita kiel verba radiko sed evidente bazita sur la apartenanta substantivo. – Ps-pf *re-;* ps-sf *-zio,* var. de *-cio.* ¶ Io *reviz/ar* (subst. *-o, -uro);* Ie *revis/er* (subst, *-ion);* Ia *re/vider,* _-visar_* (subst.: *-vision).* – Agantnomo: **REVIZOR/O** (3; Rev, PV; kp *revizi/isto* Jü): F *réviseur* [-z-], G *Revisor,* I *revis/ore* [-z-], (H *-or),* Po *rewizor,* R *revizor.* Eo *-z-* laŭ la plimulto de la fontlingvoj kaj konforme al *revizi/o.* – Ps-pf *re-;* ps-sf *-or* 1.

El L *revis/io -ionis* resp. *revis/or -oris,* agonomo resp. agantnomo de L *revidere* (sup. rad.: *revis-)* ”(veni por) vidi denove, revizitі”, kunm. de *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *videre* ”vidi” (vd. tiun). Kp spec. *revuo; vizio.*

REVOLUCI/O (1; RE): A *revolu/tion,* (H *-ción),* F *révolution,* G *Revolution,* I *rivoluzione,* Po *rewolucja,* R *revoljucija.* Ps-pf *re-;* ps-sf *-cio.*

El L postkl. *revolut/io -ionis* ”reiro, returniĝo, rivoluo” (en politika senco, la vorto orig. signifis returnon for de absoluta monarkio al (supozate) pli bona stato, antaŭe ekzistinta), subst. de L *revolvere* ”reruli, malvolvi”: *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf), *volvere* ”(en)ruli, volvi”. Etimologie identa (escepte de la suf.) estas *rivoluo;* vd. plue *volvi.* Kp spec. sekv.

REVOLVER/O (1; LInt 3/1896, Jü): AFI *re/volver,* Po *-wolwer,* R *-vol'ver,* (H *-vólver),* G *Revolver.* – Ps-pf *re-;* ps-sf *-er,* var. de *-i(e)r.* ¶ Io =, Ie *re/vólver,* Ia *-volver.*

Propr. ”turniĝanto” (pro la turniĝanta ŝargilo; la nomon donis la usona inventinto Colt, 1835), agantnomo de A *revolve* ”turniĝi, rivolui” el L *revolvere* (vd. la antaŭan).

REVU/O (2; Jü) 1) 'periodaĵo' (Jü) 2) mil. (Ka) 3) teat. (PV): A *review* [rivjú:]

(1, 2), *revue* (3), F *revue* (1, 2, 3), G *Revue* (1, 2†, 3), I *rivista* (1, 2, 3), Po *rewia* (2, 3), (H *revista* 1, 2, 3). Bazita forme (kaj semantike) sur F (> AGPo); kp ekz. *avenuo, menuo.* – Ps-pf *re-*. ¶ Io =, Ie *revúe,* Ia *revista* (ĉiuj 1, 2, 3).

F *revue* orig. ”inspektado” (unue mil. termino ['parado'], poste pri periodaĵo aŭ artikolo superrigaradanta okazintaĵojn, fine pri teatraĵo prezentanta kvazaŭ paradon de aktualaĵoj), subst. de *revoir* ”revidi, revizii” el L *revidere* ”revidi” (vd. *revizio).* Kp spec. *intervjuo.*

REZED/O (1; Jü): F *réséda* [-z-], G *Reseda,* I(H) *reseda* [I -z-], PoR *rezeda;* L *reseda.* Normala intervokala *-z-,* tie ĉi apogata de FIPoR. Ps-pf *re-*. Io =, IeIa *reseda.*

Laŭ Plinio el sorĉformulo dirata ĉe la medicina apliko de la planto (por kuraci tumorojn): *Reseda morbos!,* t.e. ”kvietigu la malsanojn!”, do propr. imperativo de L *resedare* ”kvietigi, sidigi”: *re-* ”re-” (tie ĉi eble kun intensiga senco; vd. ps-pf *re-),* *sedare* ”sidigi”, faktitivo de *sedere* ”sidi” (vd. tiun).

REZERV/I (f; N-ro 15 1888, EG): A *reserve* [-z-], G *-ieren,* (H *-ar),* F *réserver* [-z-], I *ri/servar, -serbare,* Po *rezerwowac'.* Kp subst. A *reserv/e,* (H *-a),* F *réserve,* G *Reserv,* I *riserva,* R *rezerv,* Po *-a* ”-o”. Normala intervokala *-z-* kun apogo de AFPoR. Ps-pf *re-*. ¶ 1894 *riserv-*. ¶ Io *re/zervar,* IeIa *-servar.*

El L *reservare* ”ŝpari, konservi, gardi”, kunm. de *re-* ”re-” (tie ĉi signifanta ”ankoraŭ plue”, kp *resti* k vd. ps-pf *re-)* k *servare* ”konservi” (vd. tiun).

REZIGN/I (3; Jü: antaŭe *rifuz/iĝ/i* E-isto 1/1889): A *resign* [-z-], (H *-ar),* F *résigner* [-z-], Po *rezygnowac'.* Intervokala *-z-* kun apogo de la fontlingvoj. Ps-pf *re-*. ¶ Io *renuncar* (< A *renounce,* F *renoncer);* IeIa *resignar se* (refl.)

El L *resignare* ”(1) rezigni, cedi; (2) nuligi” (la senco 1 estas kvazaŭ la itr. flanko de senco 2, kiu estas la origina), orig. ”malsigeli”, kunm. de *re-* ”re-” (tie ĉi signifanta la nuligon de la verba ago; vd. ps-pf *re-)* k *signare* ”sigeli”, der. de *signum* ”sigelo; signo” (vd. tiun). Kp spec. sekv.

REZIGNACI/O (3; N-ro 53 1892, Jü): A *resigna/tion* [-z-], (H *-ción),* F *résignation* [-z-], G *Resignation,* I *rassegnazione,* Po *rezygnacja.* Eo *-z-* konforme al *rezigni.* Ps-pf *re-;* ps-sf *-cio.* ¶ Io *re/zigno,* IeIa *-signation.*

F *résignation* ”rezign(aci)o”, subst. de *résigner* ”rezigni” k de *se résigner* (refl.) ”submetiĝi, rezignacii”, el L mez. *resignat/io -ionis,* subst. de L *resignare* (vd. *rezigni).*

REZIN/O (f; RE): A *resin* [-z-], I(H) *-a* [I -z-], F *résine* [-z-]; L *resina.* ¶ 1894 *resin-*. ¶ Io =, Ie *resin/e,* Ia *-a.*

Latin(id)a vorto (kp ank. R *rezina* ”gumo”) el Gr *rêtínê* ”rezino” kun nekonata etimologio.

REZIST/I (4; MT, PV; antaŭe *kontraŭ/star/i):* A *resist* [-z-], I *-ere,* (H *-ir),* F *résister* [-z-]; L *resistere.* Eo *-z-* normale inter vokaloj, tie ĉi eble laŭ AF. ¶ Io *re/zistar,* IeIa *-sister.*

Propr. ”kontraŭstariĝi, ree halti (= ĉesi fuĝi)”, kunm. de L *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *sistere* ”stariĝi”, samradika kun *stare* ”stari” (vd. tiun). Kp spec. *ekzisti.*

REZON/I (1; Be): A *reason* [-z-], F *raisonner* [rezoné], I *ragionare,* (H *razonar).* Kp ank. Sv *resonera.* Bazita sur F prononco. ¶ Io *rezonar,* Ie *rasonar,* Ia *rationar.*

El L vulg. *_rationare_ ”pensi [diskuti] racie”, der. de L *rat/io -ionis* ”racio” (vd. tiun).

REZULT/I (2; Be): A *result* [-z-], G *-ieren,* (H *-ar),* F *résulter* [-z-], I *risultare.* Ps-sf *re-*. ¶ Io *re/zultar,* IeIa *-sultar.* – Subst. (sinonimo de *rezult/o* Jü): **REZULTAT/O** (f’, 1, 7; Du, RE): A *result* [-z-], (H *-ado),* F *résultat* [-z-], G *Resultat,* I *risultato,* Po *rezultat,* R *rezul'tat.* Intervokala *-z-* estas tie ĉi apogata de la plimulto de la fontlingvoj. Ps-pf *re-;* ps-sf *-at.* – La preskaŭ tute internacia *rezultat-* estis unue oficialigita, sed neniam estis uzata verbe. ¶ Io *rezult-ajo,* Ie *resultat/e,* Ia *-o.*

El L mez. *resultatum,* subst.-igita ptc.perf. de *resultare* ”rezulti”, figura uzo (orig. skolastika) de L *resultare* ”resalti, reĵetiĝi” (> ”elsalti [aperi] kiel sekvo de certaj premisoj”), kunm. de *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *saltare* ”salti” (vd. tiun).

RIB/O (f; RE): L bot. *Ribes;* I *ribes.* Botanika termino prenita el L. Kp la samtipajn L substantivojn cititajn sub *nubo.* ¶ Io =, Ia *ribes;* Ie *crusbere* (orig. ĝerm. nomo de groso; kp semantike F *groseille* ”groso; ribo”).

Pere de L mez. el Ar *rîbâs,* nomo de rabarba specio (L bot. *Rheum ribes*). – Cherpillod 1992, 90.

RIBEL/I (f; RE): A *rebel* [ri-], F *se rebeller,* G *rebellieren,* I *ribellarsi,* (H *rebelarse*); L *rebellare* (refl. en FHI). Kp adj. F *rebelle,* I *ribelle,* L *rebellis* ”-a” kaj subst. A *rebel,* F *-le,* I *ribelle* ”-ulo”. Z ŝanĝis *re-* al *ri-* laŭ modelo de I (kaj A prononco) por eviti misanalizon (kp *re/bel/ig/i: ribel/ig/i*). Tiun saman traktadon suferis dekkvino de radikoj (listo sub ps-sf *re-*), ne ĉiuj kun risko de konfuzo kun aliaj radikoj aŭ kunmetoj. Vd. Szerdahelyi 1987, 132; Waringhien LV 78. (Ido iris la kontraŭan vojon, akceptante *ri-* kiel prefikson [”re-”] kaj konservante *re-* en radikvortoj; Ie kaj Ia ne distingas inter la du.) ¶ Io *rebel-es(k)ar,* Ie *rebeller,* Ia *rebellar se* (refl.).

Propr. ”re(ek)militi”, kunm. de L *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *bellare* ”militi”, der. de *bellum* ”milito” (pli antikva formo *duellum,* orig. ”duelo, batalo inter du” (vd. *duelo*).

RICEV/I (f; Un): A *re/ceive* [ri-], F *-cever,* (H *-cibir*), I *ricevere.* Verŝajne bazita sur F kun ŝanĝo *re-* > *ri-* (kp *rigardi, rikolti;* tie ĉi eble rekta inspiro de I). La ŝanĝo ŝajnas nenecesa (ev. *_recev-_ ne povus esti konfuzata kun alia vorto); ĉu ĝi celas evitigi neoportunan kombinon *_re/recev/i_? Ps-pf *ri-,* var. de *re-*. ¶ 1882 *kin-* (ĉu kuntiriĝo de G *kriegen* ”ricevi”?). ¶ Io *re/cevar,* Ie *-civer,* Ia *-ciper* (vd. sube).

El L *recipere* ”akcepti; repreni, reakiri”, kunm. de *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *capere* ”preni” (vd. *kapti*). Kp spec. la sametiman *recepto.*

RICIN/O (1; Jü): F *ricin,* I(H) *-o,* G *Rizinus(staude)* [-ts-]; L *ricinus.* Kp Po *rycyna* ”-oleo”. ¶ Io =, Ie *rícine,* Ia _ricino_*.

L *ricinus* ank. ”iksodo” (L zool. *Ixodes ricinus*); eble la planto estis tiel nomata, ĉar ĝiaj semoj similis al iksodoj. Etimologio necerta.

RIĈ/A (f; Un): A *rich* [-ĉ], F *riche* [-ŝ], G *reich* [rai̯c], I *ricco,* (H *rico*). Transskribo de la AF formoj (A *ch* > Eo *ĉ,* vd. *pinĉi;* F *ch* > Eo *ĉ,* vd. *aĉeti* kaj Cherpillod 1990, 16). ¶ 1881 *ric'-.* – 1894 *ric-.* ¶ Ie *rich,* Io *-a,* Ia *ric.*

Ĝerm. vorto (kp Nd *rijk,* Sv *rik* s.s., Gt *reiks* ”potenca”) pruntita el kelta lingvo: kp Ir *rí* (gen.: *rígs*) ”reĝo”, identa kun L *rex* ”reĝo” (vd. tiun). Por la sem. evoluo ”reĝo” > ”riĉa” oni povas iom kompari L *divus* ”dia”: *dives* ”riĉa”. – Identa kun la dua elemento en *Kostariko.*

RID/I (f; Un): L *ridere;* F *rire,* I *ridere,* (H *reir*). Kp A *rid/iculous,* F *-icule,* I *-icolo,* (H *-ículo*) ”-inda”. Bazita sur la L radiko. ¶ Io *rid/ar,* IeIa *-er.*

Nekonata etimologio. Kp *rikani.*

RIF/O (f; EG): A *reef* [ri:f], G *Riff,* Po *rafa,* R *rif.* Bazita sur GR plus A prononco (Gregor 1982, 28). La (hazarda) simileco al F *récife* s.s. estis eble konsiderata kiel apogo (Bastien). ¶ Io =, Ie *riff;* Ia *scolio* (< I *scoglio*).

Ĝerm. vorto (kp Nd *rif*), orig. ”ripo” (kp semantike F *côte* ”ripo” (> ”deklivo; marbordo”). Etimologie identa kun *ripo.*

RIFUĜ/I (f; RE): F *se réfugier* [-ĵ-] (refl.), I *rifugiarsi* [-ĝ-] (refl.), (H *refugiarse* [-ĥ-], refl.); L *refugere.* Kp A *refug/e* [réfju:ĝ] ”-ejo”, *-ee* ”-into”. Senrefleksivigo en Eo (laŭ L); vd. analogajn ekzemplojn sub *aboni.* La formo estas konforma al I (pri *ri-,* kp sub *ribeli; ĝ* estas ankaŭ la normala rezulto en Eo de F *g* [ĵ] kombinita kun A *g* [ĝ], vd. sub *aĝo*).

Ps-pf *ri-*, var. de *re-*. – La verbo *rifuĝi* enhavas senceron "(foriri) en iun lokon, kie oni estas ŝirmata"(PV). Evidente sentiĝis bezono de verbo sen tiu speciala nuanco (Z uzis kutime tiusence *for/kur/i* Be). Du solvoj prezentiĝis: (1) eo *fug/i* Z, Wü (malgraŭ la jama eo *fug/o* [muz.] Z, Be), bazita sur L *fugere,* F *fuir,* I *fuggire* [-ĝ-], kp ank. H *fugarse* (formo laŭ L; nun arkaika); (2) *fuĝ/i,* oficialigita en OA 8 (vd. tiun). ¶ 1894 *refug-*. ¶ Io *re/fujar,* Ie *-fugir,* Ia *-fugiar se* (refl.).

L *refugere* "re-fuĝi, rifuĝi", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *fugere* "fuĝi", vd. tiun.

RIFUZ/I (f; RE): A *refus/e* [rifjú:z], F *-er* [-z-], (H *rehusar*). Kp I *rifiutare.* Pri *ri-* (A prononco, I) anstataŭ *re-*, vd. sub *ribeli*; konfuzo kun *re/fuz/i* estis origine neebla, ĉar eo *fuz/i* aperis nur en Wü. Intervokala *-z-* apogata de AF prononco. – La signifo de la sufikskunmeto *rifuz/iĝ/i* UV "rezigni" estas probable inspirita de F refl. *se refuser* "senigi sin (je)". – Ps-pf *ri-*, var. de *re-*. ¶ 1894 *rifus-*. ¶ Io *re/fuzar,* IeIa *-fusar.*

F *refuser* estas aliigo de L *refutare* "refuti" (vd. tiun; kp I supre) sub influo de L *recusare* "rifuzi" (el *re-* k *causa* "afero; kaŭzo"; kp *ruza).*

RIGARD/I (f; Un): A (lit.) *regard* [ri-], F *regarder.* Kp I *guardare* s.s. (*riguardare* "rerigardi"). Bazita sur F kun ŝanĝo *re-* > *ri-* por neebligi kolizion kun *re/gard/i* (vd. sub *ribeli).* Ps-pf *ri-*, var. de *re-*. ¶ 1881 *vit-* (var. de *vid-* "vidi", vd. sub *pesi*). ¶ IoIe *re/gardar,* Ia *-guardar.*

F *regarder* orig. "atenti (ion)", kunm. de *re-* "re-" (tie ĉi eble kun intensiga senco, vd. ps-pf *re-)* k *garder* "gardi" (< "atenti"). Vd. plue *gardi.*

RIGID/A (f; RE): L *rigidus;* A *rig/id,* F *-ide* (ank. *raide),* I *-ido,* (H *rígido).* Bazita sur L, kiel montras la prononco (L [-g-]; la modernaj fontlingvoj havas molan sonon). Ps-sf *-id.* ¶ Io =, Ie *rig/id,* Ia *-ide.*

Der. de L *rigere* "esti rigida" (subst.: *rigor* "rigideco", vd. *rigora)* kun necerta etimologio.

RIGL/I (f; RE): G *riegeln* [rí:g-], Po *ryglowac'.* Kp ank. Sv *rigla/regla.* Il-substantivo: G *Riegel,* Po *rygiel* "-ilo". Bazita sur G (prononco) kun ellaso de senakcenta vokalo paralela kun tiu en *keglo, kuglo, nadlo.* Collinson (1959, 9) atentigas pri la same ĝermana *ŝlosi* de la sama semantika kampo. ¶ 1894 *verol-* (< F *verrouiller).* ¶ Io *rigl-agar* (*riglo* "-ilo"). Verbo mankas en IeIa, kp Ie *clud-bolte* (propr. "ferm-bolto"), Ia *pessul/o (<* L *-us)* "-ilo".

Ĝerm. der. de la responda il-subst. (kp G ant. *rigil,* Sv *rigel/regel* "-ilo"). Kunligo (pro prunto) kun L *regula* "lato, liniilo" (vd. *regulo)* estas pridisputata; kelkaj rigardas la vorton aŭtentike ĝermana.

RIGOR/A (3; Jü; *-o* GD): A *rigor/ous,* G *-os,* I *-oso,* F *rigoureux,* (H *riguroso).* Formita per sensufiksigo de la internacia adjektivo (kp la analogajn *elektra, elasta, hipnota, identa,* ĉiuj kun ellaso de *-ik),* tiel konformigante la radikon al la L originformo *rigor* "-(ec)o" (kp A *rigour,* F *rigueur,* Po *rygor,* ank. H *rigor* s.s.). ¶ Io *rigor/oza,* Ie *-osi,* Ia *-ose,* ĉiuj der. de la respektiva subst.: IeIa *rigor,* Io *-o* "-o".

L *rigor* orig. "rigideco" (> "rigida severeco"), subst. de *rigere* "esti rigida" (vd. tiun).

RIKAN/I (2; Jü): F *ricaner.* Bazita ekskluzive sur F. ¶ Ie *ricanar;* mankas en IoIa (kp Io *mokeme ridar).*

Estiĝinta sub influo de F *rire* "ridi" el F ant. (dial.) *rec(h)aner* "azenbleki". (Bastien komparas i.a. I *rincagnarsi* "hundece grimaci", kies etimo estas *cane* "hundo".)

RIKOLT/I (f; RE): F *récolter.* Kp I *raccogliere (raccolt/a, -o* "-o"), (H *recolectar).* La formo kun *ri-* povus baziĝi sur pli fruaj I variantoj (*ri/cogliere, -colta,* vd. sube); pli verŝajne tamen Z tutsimple ŝanĝis la F formon (Waringhien LV 78; kp sub *ribeli),* eble por eviti asociiĝon kun *re/-*

kolekt/i. Ps-pf *ri-,* var. de *re-.* ¶ 1894 *rekolt-.* ¶ Io *rekoltar,* IeIa *recoltar.*

F *récolter* der. de subst. *récolte* "-o" el I *ricolta*† s.s., subst. de *ricogliere* (kp la aliprefiksan *raccogliere* supre), propr. "(re)kolekti" el L *recolligere* "rekolekti" (kp A *re-collect* s.s.): *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf), *colligere* "kolekti" (vd. tiun).

RILAT/I (f; RE): A *relate* [ri-]; cetere la radiko retroviĝas en respondaj adj. (A *relat/ive,* F *-if,* I [H] *-ivo,* Po *-ywny*"-a") kaj subst. (AF *rela/tion,* I *-zione,* [H *-ción*], G *Relation* "-o"). Eo *ri-* anst. *re-* (kp sub *ribeli)* helpas al klara diferencigo disde la etimologie identa sed parte alisenca radiko *relativ-.* Ps-pf *ri-,* var. de *re-.* ¶ 1894 *relat-.* ¶ Io *relat/ar,* Ie *-er;* Ia *referer* (vd. sube).

El L *relat-* (orig. **re-tlat-,* vd. sub *toleri),* funkcianta kiel sup.rad. de la verbo *referre* "(re)porti, resendi" (el 'resendita al iu' estiĝis la signifo 'koneksa kun iu', 'rilat[ant]a al iu'), estis formataj L tardepoka *relat/io -ionis* "rilato" k *relativus* "rilata". Vd. ps-pf *re-; ferre* k la radiko *lat-* estas pritraktataj sub *oferi.* Kp spec. *(ko)relativa.*

RIM/O (f; RE): A *rhyme, rime,* F *rime,* G *Reim,* I(H) *rima,* Po *rym,* R *rifma.* Bazita sur la romanaj formoj. ¶ Io =, Ie *rim,* Ia *-a.*

Ĝermandevena vorto (kp G ant. *rîm* "nombro, serio" [poste "serio da similaj finsilaboj"]), signife (kaj ortografie) influita de L *rhythmus* "ritmo" (en L mez. ank. "verso ritma k rima"). Kp *rito.*

RIMARK/I (f; RE; kp *remark-* LInt 5/1896): A *remark* [ri-], *remarquer* [-ké], I *rimarcare.* Kp H *remarcable* "-inda", ank. G *(be)merken* "rimarki". Prefiksvarianto *ri-* anst. *re-* (laŭ modelo de I) por eviti kolizion kun *re/mark/i.* ¶ Io *re/markar,* IeIa *-marcar.*

Orig. "fari markon por atenti pri io" (Bastien), kunm. de pref. F *re-*/I *ri-* "re-" (vd. tiun ps-pf; tie ĉi probable kun intensiga signifo) k F *marquer*/I *marc(hi)are* "marki" de ĝerm. origino: pĜ **markjan* (> G *merken),* der. de la responda subst. (vd. *marko).*

RIMED/O (f; RE): L *remedium;* A *re/medy,* F *-mède,* (H *-medio),* I *rimedio.* Pri Eo *ri-* anst. *re-* (laŭ I), vd. sub *ribeli.* La radikfina *-i* (LI) estas ellasita, probable laŭ F. En la fontlingvoj la vorto signifas "kuracilo (propr. kaj fig.), help(il)o"; Z plivastigis la sencon ĝis "tio, kio servas por atingi celon" (PV), eble laŭ modelo de G *Mittel* "kuracilo; rimedo". Ps-pf *ri-,* var. de *re-.* ¶ 1894 *remed-.* ¶ Io *moyeno* (< F *moyen);* Ie *medi/e,* Ia *--o* (< H *medio);* kp Io *remedi/ilo,* Ie *-e,* Ia *-o* "kuracilo, helpilo".

Propr. "resanigilo", formita el L *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *mederi* "kuraci" (vd. *medicino).*

RIMEN/O (f; RE): G *Riemen* [rí:m-], Po *rzemień,* R *remen'.* Kp ank. Ji *rimen,* Nd *riem* [ri:m]. Radiko sur ĝerman-slava bazo (Collinson 1959, 7; Gregor 1928, 29). La Ea akcento koincidas kun la rusa (tamen ekzistas ankaŭ analogaj formoj bazitaj nur sur G: *fadeno, posteno).* Al G *ie* [i:] respondas Eo *i* ankaŭ en *ŝmiri.* ¶ 1894 *koregi-* (< I *correggia,* kp F *courroie).* ¶ Io = (espismo), Ie *strap* (< A), Ia *corregia.*

El pĜ **reuman-,* orig. probable "deŝirita haŭtstrio" de HE rad. **reu-* "elŝiri, elfosi", kp L *ruere* "elfosi, elŝuti", R *ryt'* "fosi", Li *ráuti* "deŝiri". Kp *rompi, rublo, rubuso.*

RING/O (f; Un): A (ank. NdSv) *ring,* G *Ring.* Preferita antaŭ la romana ekvivalento (F *anneau,* H *anillo,* I *anello),* eble pro la ekzisto de suf. *-an* kaj prep. *el.* ¶ 1894 *anel-.* ¶ Io = ; Ie *anell/e,* Ia *-o.*

El pĜ **hringaz* (kp ank. Fi *rengas* "ringo"), par. al R *krug* "rondo" (HE **krengh-).* Kp la etimologie identan *rango.*

RINOCER/O (f; RE): L *rhinocer/os -otis;* A *rhino/ceros,* F *-céros,* G *Rhinozeros* [-ts-], I(H) *rinoceronte.* Z iom mallongigis la vorton (principo de sufiĉo!), utiligante la antaŭfinan *-o-* kiel Ean substantivsignon (analoga procedo ĉe *nep/o;* kp ank.

arb/o. ¶ Io =, Ie *rinócero* (espismoj), Ia *rhinocerote.*

El Gr *rhinóker/ôs -ôtos* s.s., propr. ”nazkornulo” (kp G *Nashorn* ”rinocero”), kunm. de *rhis* (gen.: *rhinós)* ”nazo” (sen etimologio) k *kér/as -ôs* ”korno” (vd. tiun).

RIP/O (f; RE): A *rib,* G *Rippe;* kp Ji *rip,* Nd *rib.* Pri ĝermandevenaj nomoj de korpopartoj en Eo, vd. Collinson 1959, 5. La romana alternativo F *côte,* IL *costa,* (H *costilla)* estis neebla pro *kost/i* (Modrijan 38) kaj *kot/o.* ¶ Io *kosto,* Ie *cost/e,* Ia *-a.*

El pĜ **rebja-,* par. al R *rebro* ”ripo”; la orig. signifo estis probable ”tegaĵo (sk. de la brusta kavo)”, kp Gr (kun prostezaj vokaloj) *eréphein* ”tegment/i”, *órophos* ”-o” (HE rad. **rebh-* ”tegi, kovri”). Etimologie identa estas *rifo.*

RIPAR/I (1; Jü): A *re/pair* [ri-] (kp *-parable* ”-ebla”), G *-parieren,* (H *-parar),* F *réparer,* I *riparare;* L *reparare.* Pri Eo *ri-* (laŭ I kaj A prononco) anst. *re-,* vd. sub *ribeli* (tie ĉi sendube por ne konfuziĝi kun *re-* kaj *par-).* ¶ IoIeIa *reparar.*

Propr. ”refari, repretigi”, kunm. de L *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *parare* ”pretigi” (vd. *prepari).*

RIPET/I (f; Un): A *re/peat* [ri-] (kp *-petition* ”-ado”), G *-petieren,* (H *-petir),* F *répéter,* I *ripetere;* L *repetere.* Eo *ri-* anst. *re-* (laŭ I kaj A prononco) por eviti konfuzon kun *re/pet/i.* ¶ 1906a *riped-* (por ne kolizii kun *rip/et/o?).* ¶ Io *repet/ar,* Ie *-ir,* Ia *-er.*

Propr. ”ree elserĉi”, kunm. de de L *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *petere* ”(el)serĉi, sin direkt al” (vd. *peti).*

RIPOZ/I (f; Un): A *repose* [ri-, -z], F *se reposer* [-z-] (refl.), I *ripos/are, -arsi* (refl.), (H *reposar).* Nerefleksiva en Eo; A kaj I povis servi kiel modeloj tiurilate. Eo *ri-* anst. *re-* (kp sub *ribeli),* eventuale por ebligi la kunmeton *re/ripoz/i* (kp ank. la radikon *poz-* [1889] kun ĝia ebla kunmeto *re/poz/i).* Eo *-z* baziĝas tie ĉi sur plimulto de fontingvoj (du el tri). ¶ 1894 *repos-.* ¶ Io *re/pozar,* IeIa *-posar.*

El L tardepoka *repausare* s.s., formita el L *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *pausa* ”ĉeso, paŭzo” (vd. tiun).

RIPROĈ/I (f; RE): A *reproach* [ri-, -ĉ], F *reprocher,* (H *reprochar).* Eo *ri-* anst. *re-* (laŭ A prononco?; kp sub *ribeli)* ŝajnas nemotivita tie ĉi, ĉar ev. **reproĉ-* ne donus okazon por misanalizo. Eo *ĉ* reprezentas A *ch* [ĉ] en *pinĉi, punĉo;* krome *ĉ* ofte redonas F *ch* [ŝ], vd. *aĉeti.* ¶ 1894 *reproc-.* ¶ IoIeIa *reprochar.*

El L vulg. **repropiare* ”atentigi [iun pri io], aktualigi [ion al iu]”, propr. ”proksimigi [ion al iu]” el L *re-* ”re-” (tie ĉi kredeble sen sia plena signifo; vd. ps-pf *re-)* k *prope* ”proksime” (vd. *proksima).*

RISK/I (f; RE): A *risk,* G *-ieren,* R *-ovat’,* F *risquer* [-k-], I *rischiare* [-k-], Po *ryzykować,* (H *arriesgar).* Inter la respondaj substantivoj troviĝas pluraj finiĝantaj per *-o:* G *Risiko,* I *rischio* [-k-], Po *ryzyko,* kp P *risco.* ¶ Io *riskar,* IeIa *riscar.*

Verbo der. de la subst., el I ant. *ris(i)co* kun pridisputata etimologio.

RISM/O (1; Jü): A *ream* [ri:m], F *rame,* G *Ries* [ri:s], I *risma,* Po *ryza,* (H *resma).* Bazita sur I. ¶ Io =, Ie *rism/e,* Ia *-a*.*

El Ar *rizma* s.s., orig. ”fasko, pako”, el *razama* ”kunpaki”. – Cherpillod 1992, 90.

RISORT/O (f; RE): F *ressort,* Po *resor,* R *ressora,* (H *resorte).* Bazita sur F kun ŝanĝo *re-* > *ri-* (kp sub *ribeli;* tie ĉi sen apogo en la fontlingvoj), evidente por eviti asociiĝon kun *re-* kaj *sort-.* ¶ IoIa *resorto,* Ie *ressor.*

Orig. ”resalto”, subst. de F *ressortir* ”resalti†”, propr. ”reeliri”, kunm. de *re-* ”re-” (vd. tiun ps-pf) k *sortir* ”eliri”, orig. pri elfalinta loto (< L *sortiri* ”loti”, vd. *sorto).*

RIT/O (3; Jü): AF *rit/e,* I(H) *-o,* G *Ritus,* Po *ryt;* L *ritus.* ¶ Io =, Ie *rit/u,* Ia *-o.*

L *ritus* estas kredeble par. al Gr *arithmós* ”nombro” k al G ant. *rîm* ”nombro” (proksimuma sem. evoluo: > ”takto” > ”ordo” > ”ceremoniaro”), vd. *aritmetiko* resp. *rimo;* kp plue Sa *rtám* ”ĝusta ordo”.

RITM/O (1; Be): A *rhythm,* F *rythme,* G *Rhytmus,* I(H) *ritmo,* Po *rytm,* R *ritm;* L *rhythmus.* ¶ Io =, Ie *ritme,* Ia *rhythmo.*

El Gr *rhythmós* s.s.; se orig. "ondado, fluo", ĝi povas esti der. de *rhein* "flui" (vd. *reŭmatismo).* Kp *rimo.*

RIVEL/I (8; PG, PV; ne ĉe Z) 1) fot. (PV) 2) ĝen. (PVS, GD): A *re/veal* [-ri-] (2), (H *-velar* 1, 2), F *révél/er* (2; kp *-ateur* "-ilo"[fot.]), I *rivelare* (2); L *revelare* (2). Bazita sur la I formo, kredeble por pli klara diferencigo de *revelaci/o,* kiu havas speciale religian signifon. La faka senco estas pli frua en Eo malgraŭ tre malforta apogo en la fontlingvoj. Ps-pf *ri-,* var. de *re-*. ¶ Io *revelar* (1, 2), Ie *developar* (1) (< A *develop,* F *développer),* *revelar* (2), Ia *disveloppar* (1), *revelar* (2).

L *revelare* propr. "retiri la vualon [de io]", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf) k *velare* "vuali, tegi", der. de *velum* "vualo" (vd. tiun k *velo).* – Etimologie identa estas *revelacio,* kiu reprezentas la L subst. de *revelare.*

RIVER/O (f; Un): A *river,* F *rivière.* Kp L *rivus* "-eto", ank. P *ribeiro* "-eto", H *río* "-o". Ŝajnas bazita ekskluzive sur A; la akcento, neakorda kun la angla, povas trovi apogon en F (kp tamen ank. *portero, revolvero* kaj plue *barelo, buŝelo, funelo* el neakcentata A *-el).* ¶ 1881 *s'trom-* (< G *Strom).* ¶ Io = (espismo); Ie *fluvi/e* (< L *-us,* kp F *fleuve);* Ia *riviera, fluvio.*

A > F, orig. "riverbordo", responda al I *riviera* "marbordo", H *ribera* "river-, mar/bordo", el L vulg. *riparia (terra)* "riverborda (lando)", adj. de L *ripa* "river-, (mar-)bordo", orig. kredeble "krutaĵo" (kp ev. Gr *eripeín* "falegi"). (L *rivus* > H *río* havas diferencan etimologion.)

RIVERENC/O (f; RE); A *rever/ence*†, R *-ans,* (H *-encia),* F *révérence,* I *riverenza;* kp G *Reverenz* "honor/ado, -saluto". Eo *ri-* anst. *re-* (laŭ I; kp sub *ribeli)* por diferencigi disde la pref. *re-* kaj ebligi la kunmeton *re/riverenc/i.* Ps-sf *-enc.* ¶ Io *rever/enco,* Ie *-entie,* Ia *-entia.*

El L *reverentia* "respektoplena timo", subst. de *revereri* "respekt(e tim)i", kunm. de *re-* "re-" (vd. tiun ps-pf; tie ĉi intensiga) k *vereri* "respekti, timi", orig. "atenti" (vd. *gardi).*

RIVOLU/O (8; GD, PIV; ne ĉe Z): A *revolu/tion,* (H *-ción),* F *révolution,* I *rivoluzione.* Oficialiĝinta faktermino (tekn., astr.). Necesis klare diferencigi disde la politika *revoluci/o;* tion oni atingis (a) adoptante *ri-* (I) anst. *re-* (laŭ Z-a modelo, kp sub *ribeli),* (b) apokopante la sufikson (la paro *evolu/o: evoluci/o* ŝajnas esti la senpera modelo; kp ank. la samtipajn *distribu/o, prostitu/o).* ¶ Io *rotaco* (< AF *rotation* ktp); IeIa *revolution.*

Etimologie identa kun *revolucio,* vd. tiun.

RIZ/O (f; RE): A *rice,* F *riz,* G *Reis,* I *riso,* Po *ryz,* R *ris,* (H *arroz);* L *oryza.* Intervokala *-z-* en Eo apogata de FPoL ortografio. ¶ Io =, IeIa *ris.*

El Gr *óryza* s.s. (> Ar [*a*]*ruzz* > H), pruntita el irana lingvo (kp Afgana *vriz'ê* s.s., el kiu ank. Sa *vrîhí-* s.s.). – Cherpillod 1992, 90.

ROB/O (2; Be): AF *robe,* G *Robe.* ¶ Io =, Ie *rob/e,* Ia *-a.*

F vorto, identa kun H *ropa* "vesto" k I *roba* "aĵo(j)", orig. "rabakiraĵo", el pĜ **rauba* s.s., kp G *Raub* "rab(aĵ)o" (vd. plue *rabi,* kp *rubo).*

ROD/O (f; EG): A *road(s)* [roŭd(z)], F *rade,* G *Reede,* I(H) *rada,* Po *reda,* R *rejd.* Konsonantismo internacia, vokaloj diversaj. La varianto kun *-a-* (FI) estis ekskludita (*rad/o!),* sed *-e-* (GPo) taŭgus; Z tamen preferis bazi la radikon sur A (ĉar marista termino?) kun monoftongigo de *-oa-* kiel en *tost/o* el A *toast* (alie en *boato, koakso).* ¶ Io *rad/o,* Ie *-e,* Ia *-a*.*

Orig. probable "loko kie ŝipoj rajdas ankre" (kp A *ride at anchor* "ankradi") k do identa kun A *road* "vojo" (orig. "rajdvojo"), *raid* "atako, rabekskurso" (orig. "militista rajdekspedicio") el pĜ **raidho-* "rajdado" (kp *rajdi).*

ROJALIST/O (1; Ka, kp *rojal/isto* Jü): A *royal/ist,* F *-iste,* G *Royalist,* I(H) *realista,* R *rojalist,* Po *-a.* La prononco en AG-PoR akordas kun la Ea formo. Ps-sf *(-al), -ist.* – Paralele aperas *rojalism/o* Jü 1, ER (neniam oficialigita), kp *rojal/ismo* Jü. ¶ Io *royalist/o,* Ia *-a,* Ie *reyalist.*

Der. de F *royal* (resp. H *re/al,* I *-ale)* "reĝa" el L *regalis* s.s., adj. de *rex* (gen.: *regis)* "reĝo" (vd. tiun).

ROK/O (3; Jü): A *rock,* F *roc, roche(r),* I *roccia,* (H *roca).* Bazita sur AF [rok]. ¶ Io =, IeIa *rocca.*

El L vulg. **rocca* de nekonata origino, kredeble prelatina (vaska etimologio ĉe Cherpillod 1992, 90). Samfamilia vorto en Eo: *rokoko.*

ROKOK/O (2; Jü): AFI *rococ/o,* (H *-ó),* G *Rokoko,* PoR *rokoko.* La lasta vokalo estis utiligata kiel Ea substantivmarko (vd. *palto).*

Orig. ĵargona vorto de parizaj artistoj, formita el F *rocaille* "rokaĵo" (aludo al la dekoraĵoj de la 18-jarcenta stilo), der. de *roc* "roko" (vd. tiun).

ROL/O (1; Ald, RE): A *rol/e,* Po *-a,* F *rôle,* G *Rolle,* I *ruolo,* R *rol'.* ¶ Io =, Ie *rol,* Ia *-o.*

F vorto, ank. "listo, registro", el L mez. *rotulus/rotula* s.s., orig. "rulvolvaĵo" (poste pri manuskripta rulaĵo, i.a. tia kun la notitaj replikoj de diversaj aktoroj), orig. dim. de L *rota* "rado" (kp tiun). Etimologie identa estas *rulo.*

ROMAN/O (1; N-ro 14 1888, Be): FR *roman,* G *Roman,* I *romanzo.* Kp A *romance* "aventura, kavalira romano". Bazita sur la akordo FGR; la formo kun aldona *-c* (laŭ A kaj I prononco) estis cetere bezonata por alia signifo, vd. sekv. – Kolizias kun eo(Z) *roman/a* E-isto 2/1894, LR "latin/ida, -genta (speciale pp lingvoj)" el A *Romance,* F *roman,* G *-isch,* I *romanzo.* ¶ Io =, Ie *roman,* Ia *romance.*

El F ant. *romanz,* propr. "(rakonto en) romana popola lingvo" (kontraste kun la kleraj latinaj verkoj), el L vulg. **Romanice* "romanlingve", vd. sekv. Etimologie identa estas *rumana.*

ROMANC/O (2; Du, Be): AF *rom/ance,* I *-anza* [-ts-], PoR *-ans,* (H *-ance, -anza),* G *Romanze* [-ts-]. Eo *-c* respegulas la ortografion de AF, la prononcon de GI. ¶ Io =, IeIa *romance.*

H vorto, orig. pri rakonta poezio en romana popola lingvo, el L vulg. **Romanice* "romanlingve", der. de L *Romanus* "roma" (kp eo *roman/a* sub *romano),* adj. de *Roma* "Romo". Etimologie identa estas *romano,* samfamilia ank. *romantika.*

ROMANTIK/A (2; *-o* 'literatura skolo' Jü, Ka kun adj. *-a;* kp *romant/a* N-ro 30 1889): A *romant/ic,* F *-ique,* G *-isch,* I *-ico,* Po *-yczny* (kp *romantyk* "-ulo"), R *-iĉeskij* (kp *romantik* "-ulo"), (H *romántico).* Ps-sf *-ik.*

Orig. "romaneca, aventureca" (> "fantazia, ekzaltita"), der. de F ant. *romant* "literaturaĵo en romana popola lingvo", propr. oblika kazformo de F ant. *romanz* (kp *romano)* el L vulg. **Romanice* "romanlingve" (vd. *romanco).*

ROMB/O (1; RE) 1) geom. (RE, Be, Jü, Ka) 2) zool. (Ve kun sin. *romb/fiŝ/o,* kp Jü *romb/o/fiŝ/o):* L *rhombus* (1, 2), kp L zool. *Bothus rhombus;* F *rhombe* (1†), I(H) *rombo* (1, 2), PoR *romb* (1). La duobla signifo, kiu troviĝis jam en la originlingvo Gr (vd. sube), estis transprenita en Eo, tamen ne sen provoj de diferencigo: por 1 estis ekuzata *lozanĝ/o* (vd. tiun), origine heraldika termino; por 2, oni precizigis per aldono de *fiŝo.* ¶ Io = (1), *turboto* (2; el AF *turbot);* Ie *rombe* (1), *turbot* (2); Ia *rhombo* (1, 2).

El Gr *rhómbos* (1, 2), orig. "ŝpinturbo" (kaj la geometria figuro kaj la fiŝo estis tiel nomata pro forma simileco), subst. de *rhémbesthai* "sin turnadi, svingiĝi".

ROMP/I (f; Un): F *romp/re,* I *-ere,* (H *-er);* L *rumpere* (sup. rad.: *rupt-).* Kp A *rupture* "-iĝo", *interrupt* "interrompi". Romana *-o-* preferita antaŭ latina *-u-,* vd. *mondo.* ¶ 1882 *romp-.* ¶ Io *rupt/ar,* Ie *-er,* Ia *rumper.*

L radiko *rup-* (*-m-* estas prezenca infikso), par. al G *rauben* "rabi" (kp tiun) k Sa *rôpáyati* "derompas", de HE rad. **re(u)p-* "ŝiri", plivastigo de **reu-* "elŝiri" (vd. *rimeno)*. Samfamiliaj vortoj en Eo: *abrupta, bankroto, roto, rutino.*

ROND/O (f; Un) 1) "cirklo" 2) "societo": A *round* (1), F *rond* (1), G *Runde* (1); la senco 2 kredeble laŭ modelo de G *Kreis* "cirklo, rondo, societo". Forme bazita sur F. La cititaj vortoj estas origine subst.-igoj de la responda adjektivo, pli internacia: A *round,* F *rond,* G *rund,* I *rotondo,* (H *redondo);* L *rotundus*. La pli longa formo (IL, ank. H) estas akceptita en Eo kun la signifo "ronda konstruaĵo" (vd. *rotondo)*. ¶ 1882 *rond-*. ¶ Io *rond/a* (adj.), *-o* (subst.); Ie *rond* (adj.), *-e* (subst.); Ia *rond/e* (adj.), *-o* (subst.); por senco 2, kp Io *cirklo di amiki* "amika rondo", Ia *in le sino del familia* "en la familia rondo".

L *rotundus* propr. "radforma", der. de *rota* "rado" (vd. tiun; kp spec. *rotondo)*.

RONK/I (f; RE): L *rhoncare,* (H *roncar)*. Kp F *ronfler* s.s. Bazita sur L; la iom komplika sonkombino *-nfl-* kredeble malhelpis akcepton de la F vorto (kompreneble povas esti, ke Z rigardis la L vorton pli elvokiva). ¶ Io *ronkar,* IeIa *roncar.*

Der. de L *r(h)onchus* "-o" el Gr *rhónkhos/rhénkhos* s.s., subst. de *rhénkein* "-i" de onomatopea origino.

ROS/O (f; RE): L *ros* (gen.: *roris)*; F *rosée,* PoR *rosa,* (H *rocio)*. Bazita sur LPoR (LFPo laŭ Gregor 1982, 28). Eo *-s* laŭ ĉiuj fontlingvoj; voĉigo ne estis aktuala, ĉar la radiko devis resti diferenca de *roz/o*. ¶ 1894 *ror-*. ¶ Io =, Ie *rosé,* Ia *ros, rore.*

La latina kaj la slavaj formoj estas praparencaj (la FH formoj devenas de plivastigitaj vulgaraj L variantoj, same kiel I *rugiada* s.s.): kp Sa *rása-* "suko", Li *rasà* "roso" (HE **ros-)*. Samfamilia vorto en Eo: *rosmareno.*

ROSMAR/O (f; RE): L zool. *Odobenus [Trichechus*†, *Rosmarus*†*] rosmarus*. Zoologia termino prenita el L. ¶ Io =; Ie *cavalle marin* (propr. "mara ĉevalo"), Ia *caballo marin, tricheco**.

L zool. *rosmarus* baziĝas sur No dial. *rosmal,* identa kun Is *rosmhvalr* s.s., kunm. de elemento signifanta "ruĝ(ec)a" (par. al la ĝerm. vortoj cititaj sub *ruĝa* k *rusto)* k *hvalur* (=A *whale* "baleno"). La rosmaro do estis nomata laŭ sia ruĝe bruna haŭtkoloro.

ROSMAREN/O (f; EG): A *rosemary,* F *romarin,* G *Rosmarin,* I *rosmarino,* Po *rozmar/yn,* R *-in,* (H *romero)*; L *rosmarin/us, -um*. Bazita sur L(GI) kun ŝanĝo *in* > *en* (vd. *abomeni)* por preventi misanalizon *rosmar/in/o*. Szerdahelyi 1987, 115 trovas rimarkinda la nevoĉan *-s-* (kp PoR), sed la tendenco al voĉigo ne validas antaŭ *m,* kp *abismo, rismo, rosmaro,* suf. *-ism,* ps-sf *-asm*. ¶ IoIa *rosmarin/o,* Ie *-e.*

Propr. "roso mara" (ĉar la planto troviĝas ĉe marbordoj): L *ros* "roso", *marinus* "mara", der. de *mare* "maro" (vd. *roso, maro).*

ROST/I (f; Un): A *roast,* F *rôtir,* G *rösten,* I *arrostire*. Bazita sur la akordo AI (por A *oa* > Eo *o,* kp *rodo),* al kiu aliĝas G (kp G subst. *Rost* "-krado") kaj F (kp F ant. *rostir)*. Kp ank. eo *rostbef/o* Jü 1 "rostita bovaĵo" laŭ A *roastbeef,* FI *rosbef,* G *Roastbeef,* Po *rost/bef,* R *-bif*. ¶ IoIe *rost/ar,* Ia *-ir.*

Ĝerm. vorto der. de la responda subst. (ekz. G *Rost,* vd. supre) de nekonata origino.

ROSTR/O (f; RE) 1) de elefantoj, mamuloj 2) de insektoj: L *rostrum* "naz(eg)o, muzelo, beko, (insekta) pikilo k.s.". L zoologia termino, kies signifon Z plivastigis (> "nazego de elefanto"), eble laŭ I *rostro* "beko; rostro (1)†", tiel evitante la iom neoportunan ekzaktan L terminon *probosc/is -idis*. Kp F *rostr/e* (2). – G *Rüssel* (1, 2) donas certan apogon. ¶ Io = (1, 2); Ie *tromp/e,* Ia *-a* (1) (< F *tromp/e,* H *-a),* Ia *rostro de suction* (2; 'suĉ-').

L *rostrum* estas il-subst. de *rodere* ”mordeti, rongi”, par. al *radere* ”razi” (vd. tiun). (G *Rüssel* estas neparenca; kp A *root* ”[serĉ]fosi”.)

ROT/O (f; RE): PoR *rota;* kp G *Rotte* ”hordo, bando; [mil.] koloneto”. Kredeble elektita ĉar la Ea formo de la AFG ekvivalento (A *com/pany,* F *-pagnie,* G *Kompanie)* havis alian signifon; ekde PV, tamen, *kompani/o* (senco 3) aperas kiel sinonimo de *rot/o.* ¶ Kp la IoIeIa formojn sub *kompanio.*

Pere de F ant. *rote* ”aro, taĉmento” el L mez. *rutta, rupta* ”aro, bando, taĉmento”, orig. kredeble *rupta turma* ”disbatita ['rompita'] trupo”, ptc.perf. de L *rumpere* ”rompi” (vd. tiun).

ROTOND/O (2; Be): APo *rotunda,* F *rotond/e,* I(H) *-a,* G *Rotunde.* Malfacile estis elekti la duan vokalon (pri la problemo, kp *mondo);* Z preferis *-o-*, eble laŭ *rond/a.* ¶ Io =, Ie *rotund/e,* Ia *-a.*

El L *rotunda* (fem.) ”ronda (sk. konstruaĵo)”, vd. tiun.

ROZ/O (f; Un): AF *rose* [-z], G *Rose,* I(H) *rosa* [I -z-], Po *róz'a,* R *roza;* L *rosa.* Eo *-z-* laŭ la plimulto de la fontlingvoj (prononce AFIPoR, skribe PoR). – La Ea formo identas kun tiu de Oc: *roso* [rózo] (Albault 1961, 90). ¶ 1882 *rudz'* (< Po). – 1894 *ros-*. ¶ Io =, Ie *ros/e,* Ia *-a.*

L *rosa* estas iel ligita kun Gr *rhódon* s.s., orig. **ŭrodon,* de orienta (persa?) origino. – Cherpillod 1992, 91. – Samfamilia vorto en Eo: *rozario.*

ROZARI/O (f; RE): A *ros/ary* [-z-], F *-aire* [-z-], I(H) *-ario* [I -z-], Po *rózaniec;* L mez. *rosarium.* Eo *-z-* estas bone apogita en la fontlingvoj, sed estas eble ke ankaŭ *roz/o* influis. Ps-sf *-ari.* ¶ 1894 *rosari-*. ¶ Io =, Ie *rosari/um,* Ia *-o.*

Propr. ”rozaro”, t.e. la krono el rozoj, per kiu oni kronis la Sanktan Virgulinon (kp G *Rosenkranz* ”rozario”, propr. ”rozkrono”); der. de L *rosa* ”rozo” (vd. tiun).

RUB/O (f; RE): A *rubbish.* La apokopo de *-ish* [-iŝ] ne havas ekzaktajn paralelojn (se ne kompari E *finish:* Eo *fini);* povas esti, ke la sencparenca A *rubble* ”rubmasonaĵo” kuninfluis – Eo *rub-* tiuokaze reprezentas la komunan elementon de la du vortoj. ¶ 1894 *dekombr-* (< F *décombres,* kp H *escombre).* ¶ Io *eskombro,* Ie *escombre,* Ia *discombros** Ruhrig.

A *rubbish* estas konsiderata kiel (modifita) plurala formo de *rubble,* kredeble el F ant. **robel,* dim. de *robe* ”aĵo”, kp I *roba* ”aĵo(j)”, *robaccia* ”rubo, senvaloraĵoj” (vd. *robo).*

RUBAND/O (f; RE): A *ribbon,* F *ruban.* Bazita sur F sed ne tute klarigebla sole per ĝi. Eble Z havis antaŭ si la (nun arkaikan) A ortografian varianton *riband,* aŭ li deziris plivastigi la bazon de la radiko, kombinante ĝin kun G *Band* s.s. La vorto estas en la listo de kompromisaj formoj ĉe Szerdahelyi 1987, 125; vd. ank. Yamasaki s.t.v. (Formo *ruban-* estis eble evitata pro *rub-* kaj *-an.)* ¶ 1894 *ruban-*. ¶ Io = (espismo); IeIa, vd. sub *bendo.*

A < F; la F formo reprezentas kredeble kunmeton de ĝermana origino: la dua elemento estas G (ktp) *Band* (vd. *bendo),* la unua povus esti Fk **reud* ”ruĝa”.

RUBEN/O (f; RE): A *rub/y,* F *-is,* I *-ino,* PoR *-in,* (H *-í),* G *Rubin.* Bazita sur GI-PoR kun ŝanĝo *in > en* (vd. *abomeni)* por eviti radikfinon similan al la sufikso *-in;* notu ankaŭ la ekziston de radiko *rub-*. ¶ 1894 *rubin-*. ¶ IoIa *rubin/o,* Ie *-e.*

El L mez. *rubinus* s.s., der. de L *ruber* ”ruĝa” (vd. tiun).

RUBL/O (1; N-ro 14 1888, RE): AF *rouble* [ru-], G *Rubel,* I(H) *rublo,* Po *rubel,* R *rubl'.* Bazita rekte sur la R formo. ¶ IoIa =, Ie *ruble.*

Signifis orig. detranĉitan pecon de metala stango: der. de R *rubit'* ”haki” (vd. *rubuso).*

RUBRIK/O (f; RE): A *rubr/ic,* F *-ique* [-ík], I *-ica,* Po *-yka,* R *-ika,* G *Rubrik,* (H *rúbrica).* Ps-sf *-ik.* ¶ Io =, Ie *rúbrica,* Ia *rubrica.*

El L *rubrica* ”titolo de leĝo” (skribita per ruĝa okro kontraste kun la teksto), orig.

"ruĝaĵo, ruĝa tero/kreto/okro", der. de *ruber* "ruĝa" (vd. tiun).

RUBUS/O (1; Jü): L bot. *Rubus;* L klas. *rubus* (staŭdo kaj bero). Kp I *rovo* (staŭdo). En Eo, la senco ŝanceliĝas: staŭdo Ka, PV, PIV, bero OVE, GD. Botantika termino prenita el L en sia tuteco (ev. **rub-* estis neebla ĉar okupita per alia signifo). Pri similaj formoj vd. *fokuso*; kp spec. *morus/o.* ¶ Io *rov/o* (staŭdo), *-bero;* Ie *brambere* (< A *bramble,* G *Brombeere);* Ia *rubo.*

Eble orig. "planto kiu ŝirvundas"; se tiel, L *rubus* povas esti par. al G *raufen* "elŝiri" k R *rubit'* "haki" (vd. *rublo)* de HE **reub-,* plivastigo de rad. **reu-* "elŝiri" (vd. *rimeno).*

RUĜ/A (f; Un): F *rouge* [ruĵ]. Bazita sur F ekskluzive (F *ou* [u] normale > Eo *u,* kp ekz. *buŝo, kudri, truo;* F *g* [ĵ] normale > Eo *ĝ,* kp ekz. *loĝi, paĝo, saĝa).* Kp L *rub/er* (fem.: *-ra);* A *red,* G *rot,* I *rosso,* (H *rojo* [róĥo]) "ruĝa" kaj spec. R *ryĵij* "ruĝhara, flavruĝa". (Negrava estas la transpreno de la F formo en A *rouge/*G *Rouge* "ruĝa ŝminko" > eo *ruĵ/o* PIV.) Kiel estas videble, la fontlingvoj ne povis prezenti komunan formon. ¶ 1894 *rubr-.* ¶ Io *reda,* Ie *rubi,* Ia *rubie.*

F *rouge/*H *rojo* el L *rubeus* "ruĝeca", der. de *ruber* (I *rosso* el L *russus* "ruĝa", vd. *rusto),* prapar. al la cititaj ĝerm. formoj, kp ank. Gt *rauths.* HE bazo **reudh(r)o-* "ruĝa": Sa *rudhirá-,* Gr (kun prosteza vokalo) *erythrós* (kp *erizipelo),* pSl **rudŭ,* Li *raûdas,* Ir *ruad.* – Samfamiliaj vortoj en Eo: *rubeno, rubriko; rusto.*

RUIN/O (f; N-ro 15 1888, RE): A *ruin,* F *-e,* Po(H) *-a,* G *Ruine,* I *rovina*; L *ruina(e).*

L *ruina* orig. "(dis)falego", subst. de *ruere* "(itr) falegi, ĵetiĝi; (tr) malkonstrui" (diferenca de la homonima *ruere* citita sub *rimeno).*

RUKT/I (f; RE; *-o* UV): L *ructare*; A *eruct/ate,* (H *-ar),* F *roter, éructer,* I *ruttare.* Bazita sur L (la kunmetitaj formoj el L *eructare* "elrukti"). ¶ Io *ruktar,* IeIa *ructar.*

L *ructare* estas intensa verbo de *(e)rugere* s.s., de HE rad. **reug-* "rukti" (onomatopea), kp Gr *ereúgesthai,* R *rygat',* Li *rúgti* s.s.

RUL/I (f; RE): A *roll,* F *rouler* [rul-], G *rollen,* I *rotolare,* (H *rular).* – Homonima radiko **RUL/O** (vd. OA 8, p. 43): A *roll-(er),* F *rouleau* [rul-], G *Rolle,* I *rotolo, rullo,* Po *rol(k)a,* (H *rulo).* La subst. estas citita aparte en UV kun la verbo kiel kapvorto; ĝi reprezentas "neregulan rektan derivon"(Fund., 9-a eld., 35; kp ank. Waringhien LV 101). – Formo bazita sur F; la ev. alternativo **rol-* devis esti rezervita por alia signifo. ¶ Io *rul-ar: rul-ilo;* Ie *rular: rul;* Ia *rolar: rolo.*

F *rouler* el F ant. *roeler,* der. de *roele* "radeto" el L tardepoka *rotella* s.s., dim. de *rota* "rado" (vd. tiun). – Pluraj el la cititaj substantivaj formoj baziĝas sur F *rôle* "registro", orig. "rulvolvaĵo" (vd. *rolo).*

RUM/O (f; EG): AlPo *rum,* F *rhum,* G *Rum,* R *rom,* (H *ron).* ¶ Io =, IeIa *rum.*

A vorto el Barbadoso, mall. de *rumbullion*† s.s. (de nekonata origino).

RUMAN/O (8; PR; kp *rumen/a* LInt 12/1896): A *R(o)umanian* [rum-] (ank. *Rom-),* F *Roumain* [rum-], G *Rumäne,* I *rumeno, romeno,* Po *Rumun,* R *rumyn,* (H *rumano).* La fontlingvoj havas *rum-* ortografie kaj/aŭ prononce, tiel prezentante diferencigon disde *roman/a* (vd. sub *romano).* ¶ Io *Rumaniano,* Ie *rumanian,* Ia *romaniano.*

Kp Rm *român* "rumano", orig. "romiano", el L *Romanus* "rom/ano, -iano", subst.-igita adj. de *Roma* "Romo". Etimologie identa estas *romana,* vd. sub *romano.*

RUS/O (f', 7; Un R): A *Russian,* F *russe,* G *Russe,* I *russo,* Po *Rosjanin,* R *russkij,* (H *ruso);* L mez., mod. *Russus.* ¶ 1881 *russ-.* ¶ Io *Ruso,* IeIa *russo.*

De *Rus',* malnova nomo de Rusio, orig. indikanta la skandinavajn varengojn, kiuj fondis la kievan regnon (kp Fi *Ruotsi,* Estona *Rootsi* "Svedio"); kredeble el Sv ant. *rothsmenn* "remistoj, navigistoj": *rother* "remado" (kp G *Ruder* sub *remi), menn* "viroj".

– Mi sekvis Carlevaro, PL 10/1984, 18; alia etimologio (sovetia) en Albault 1991, 79 (kp samverke 85).

RUST/O (f; RE): A *rust,* G *Rost.* Kp Nd *roest* [rust], Da *rust.* Bazita sur A; romanaj ekvivalentoj (F *rouille* [ruj], I *ruggine)* apogas la radikkomencon. ¶ 1894 *rugin-*. ¶ Io = (espismo), Ie *ferru/ine,* Ia *-gine* (< L *ferrug/o -inis).*

El pĜ **rusta-,* der. de HE **reudhos* ”ruĝo”, kp Gr *éreuthos* s.s., Li *rùstas* ”bruneca”, L *russus* ”ruĝa” (vd. tiun; kp *rosmaro).* – La romanaj formoj ne estas parencaj.

RUT/O (1; Jü): L *ruta;* AF *rue,* G *Raute,* IPoR *ruta,* (H *ruda).* La Ea radiko reprezentas unuavice la L formon (L bot. *Ruta).* ¶ Io =, IeIa* *ruta.*

Kredeble prunto de Gr *rhytê* s.s.

RUTIN/O (1; Jü): AFI *routine* [ru-], G *Routine* [ru-], Po *rut/yna,* R(H) *-ina.* Pssf *-in* 1. ¶ Io =, Ie *rutine,* Ia *routine.*

Orig. proks. ”irado laŭ la kutima vojo”, der. de F *route* ”vojo”, propr. ”vojo batita (’rompita’) en la tereno”, el L *rupta (via)* ”rompita (vojo)”, ptc.perf. de *rumpere* ”rompi” (vd. tiun).

RUZ/A (f; RE): F *rusé* [-z-]. Kp AF *ruse* [-z] ”-o”. ¶ Io *ruz-oza;* Ie *astut,* Ia *-e* (< L *astutus).*

F *rusé* estas der. de la subst. *ruse,* kiu siavice deriviĝas de *ruser* ”ruzi, artifiki”, orig. ĉasista termino: ”misgvidi la hundojn” (pp la cervoj), devenanta de L *recusare* ”protesti, rifuzi, repuŝi” (vd. sub *rifuzi).*

ETIMOLOGIA VORTARO DE ESPERANTO
VOLUMO 4: N – R

ISBN 91 85288 22 5